

nestis vitis Hugone Morgano Regio pharmacopæo, & Iacobo Gareto aromatario, qualem cunque sed mutilam ejus historiam concinnare studebo.

Erant porro ex umbellæ satis latæ, Archangelicæ umbellis non minores, sed ut conijcere licebat, etiam laxiores, aliquot pediculis satis crassis & firmis in orbem ex summo ramorum fastigio nascentibus constantes, quorum singuli, non geminum semen, quale Anisi vulgaris, sustinebant, sed plura in orbem unciam latum interdum, serie quadam disposita, videlicet sena, octona, aut plura, fusci coloris, rugosa, in binas æquales partes compacta, quæ superâ parte divisa, ut plurimum inania reperiuntur, aliquot tamen plena deprehenduntur, & semen unicum continentia, læve, splendens, cineracei coloris orobi pænè magnitudine: sapor idem qui in vulgaris Anisi semine, atque etiam odor: quam ob causam, ab his qui mittebant, Anisum appellatum: proprium tamen quod natali loco obtinet, est *Damor* (addiderat enim Garetus appellationem, unius ex Insularibus, quem Candi advexerat manu exarata Sinanis characteribus) quos imitari nequivi, sed erant ducti perpendiculariter à summa parte ad infimam, vulgato in illis Provincijs scribendi more, hoc modo, D
A
M
O
R

Damor.

CHELIDONIUM MAJUS.

CAP. XXVI.

Chelidonium majus vulgare.

Chelidonium majus laciniato flore.

DVO Veteres agnoverunt Chelidonei genera valde inter se dissimilia, majus & minus. De neutro istorum, cum cuilibet sint satis cognita, hoc capite agere constituimus: sed de majoris quodam genere, cujus notitiam ante paucos annos adquisivi Francofurti ad Mœnum vivens, missâ ad me plantâ à Philippo Stephano Sprengero Palatinali pharmacopæo, in cujus horto sponte nata erat Heidelbergæ.

A vulgari autem Chelidonio majore non differt hæc planta, vel formâ, vel magnitudine: sola varietas deprehenditur in folijs, quæ longè tenuius incisa & tenella sunt, & floribus, qui ejusdem quidem sunt cum vulgari coloris, flavi videlicet, & quatuor ut plurimum folijs constant, illis tamen non, ut in vulgari, integris, sed per oras laciniatis: his succedunt longa, quemadmodum in vulgari, cornicula, tenui mēbranâ divisa, exiguo, nigro semine plena. Tota æstate floret, & subinde semē profert, semine sponte deciduo ante brumam renascens & genus suum conservans: nam singulis annis producto semine perire arbitror.

VULGARE

Nomina.

VULGARE majus Græcis dicitur, *χελιδόνιον μέγα*: Latinis *Chelidonium majus*: Officinis *Chelidonia*: Gallis *Chelidoine* & *Esclaire*, à facultate: Germanis *Schelkraut* vnd *Schwalbenwurtz*: Inferioribus Germanis, *Souwoztel* ende *gzoote Souwe*.

Illud verò alterum majoris generis: commodè nominari posset *Chelidonium majus multifido folio*.

Facultates.

DE vulgari autem *Chelidonio* majore hoc experiebar, illius succum in levia quæcunque vulnera recentia instillatum, mirificè conferre.

AQUILINA.

Aquilina pleno flore.

CAP. XXVII.

Aquilina pleno inverso flore.

Aquilina magna uarietas.

ISTIVS plantæ non meminisssem, nimis enim vulgaris est notitiæ, nec ullum inventi hortum arbitror, in quo, ob floris elegantiam, non alatur: nam præter illam quæ simplici est flore, quàmque in multis montanis silvis cæruleo flore sponte nascentem legere memini, reperitur pleno & multis corniculis invicem insertis constante flore, qui vel cæruleus est prorsus, vel violaceus, vel cineraceus, vel blandè rubens, vel saturè ruber, vel albus, vel ex albo & cæruleo, violacève multifariam commixtus, vel alterius coloris, quis enim omnes enumeret: interdum etiam (ut natura ludit) corniculis inversis constans, hoc est, corniculorum contortis mucronibus omnibus ex floris centro prodeuntibus.

Aquilina roseo flore.

VERVM aliud elegans genus, paucis abhinc annis semine natum observabam, cujus flores colorem quidem instar vulgaris mutant (nam albi, carnei sive blandi rubentis, cæruleique coloris reperiuntur) sed aliam formam habent: carent enim corniculis illis litui instar inflexis, & plana duntaxat habent folia, qualia sunt ea, quæ in simplici cornicula ab invicem segregant: constant verò flores vel simplici octo aut decem foliorum ordine dispositorum serie, vel ea multiplicata ad senarium aut septenarium numerum, hoc est, ut singulis illis octo aut decem foliorum ordinibus, sena vel septena alia incumbant, interdum etiam plura, eleganti spectaculo, non alternatim cõfusa ut in Rosâ plenâ, paucis staminibus cum corniculis, quemadmodum in vulgatiore, floris mediû occupantibus, & simili nigro splendè que semine plenis. In eadem planta conspicerè licet nonnunquam flores, quorum prima & secunda foliorum series calcari seu corniculo illo contorto caret, interiora reliqua instar vulgaris cornicula inflexa habent. Sed etiam hoc genus mirum in modum colorem variat: nam ejus quæ cæruleo flore est semine deciduo sponte natas plantas habui, quæ cæruleum, album, rubellum, suavè rubentem, cineraceum, purpureû remissum vel saturum, pullumque,

Aquilina pleno roseo flore.

Aquilina degener.

pullumque, & quodammodo obsoletum florem tulerint, eumque vel simplici foliorum serie vel multiplici constantem.

HANC plantam, alioqui vulgatæ formæ respondentem, primum conspiciebam anno nonagesimo quarto supra quingentesimum & millesimum, Maio mensis suos flores explicantem, apud Ioannem ab Hogelande, Lugduni Batavorum.

Degener quidem appellari posset hæc Aquilina, quia floris illius forma vulgari dissimilis; malim tamen Aquilinam roseo flore cognominare, licet multiplicata folia alio ordine quam in rosæ pleno flore sint disposita. Sed alia est quæ Aquilina degener rectè vocari possit. Eam ante viginti sex & plures annos conspicere memini exiguæ rosæ formam æmulantes flores ferentem, coloris vel omnino viridis, vel ex viridi purpurascens, mutatâ videlicet pristinâ formâ, sive potius vitio contracto, ex stirpium intempestivâ ex uno loco in alium translatione.

Aquilina degener.

QVO nomine porro Veteribus dicta sit Aquilina, sive Aquilegia, quotquot hactenus de stirpibus commentati sunt, ignorasse video, præter N. V. Fabium Columnam, in eo libro qui *Πυροβασάνος* inscribitur. Is enim exactè perpensit & examinatis ejus Aquilinæ quæ simplici flore est, notis, *Ισόπυρον*, Isopyrum Dioscoridis esse censet, cujus judicium de Aquilinâ, quemadmodum & de multis alijs stirpibus, de quibus in eo libro agit, mihi valde probatur.

Fabij Columnæ laus. Ισόπυρον.

CETERVM quæ de Aquilinæ facultatibus ante triginta annos accipiebam à Doctissimo viro Francisco Rapardo, urbis Brugensis in Flandriâ primario Medico (tametsi ut medicinam facerem, nunquam in animum induxissim meum) libet hîc scribere: nimirum Aquilinæ vulgaris semen tenuissimè contusum, & ex vino propinatum, mulieribus in partus difficultate cum optimo successu exhiberi: si prior tamen haustus minus fuerit efficax, alium similem propinandum esse.

Facultates.

DELPHINIUM seu Consolida regalis.

CAP. XXVIII.

HANC stirpem descriperunt plerique, & iconem etiam præposuerunt. Nec ejus meminissim, ne actum agere videar, nisi post evulgatos aliorum labores, quasdam non pœnitendas circa illam notas observassim.

DVO autem (ut omnibus notum) sunt Delphiniij à plerisque vocati, seu Consolidæ regalis, ut vulgo appellatur, genera. Vulgare in ramos latè sparsum, passim inter segetes spontè nascens cœrulei coloris elegâti flore. Alterum majus, in altû se attollens, & multis quidem alis præditum, sed illis etiam surrectis, in hortis cultum: de quo primum agemus.

Delphiniij duo genera.

SS

ELATIVS

Delphinium elatius simplici flore.

Delphinium elatius pleno flore.

*Delphinium
elatius.*

*Floris varie-
tas.*

*Delphinium
elatius pleno
flore.*

*Delphinium
elatius caru-
leo flore.*

ELATIVS ergò in bicubitalemplerumque altitudinem assurgit, interdum etiam majorem, nonnunquam infra illam consistit. Caulem verò habet rectum, firmum, striatum, quem indiscriminatim ambiunt multifida folia, frequentiora quàm in vulgari, è quorù alis prodeunt rami virides, similibus folijs onusti, desinentes in oblongâ florum spicam sex folijs constantium, quorum quaterna in latera expanduntur, quintum supernum caudâ aut calcar in posteriorem partem prominente insignitâ, reliquis majus, cui subest sextum medium florem occupans, extimâ parte longiusculum & bifidum, deinde per latera alarum, multa stamina umbilicum floris occupantia tegens: flori succedunt, ut plurimum, singulæ, rarius plura, longiora & crassiora cornicula semen inæquale, maturitate nigrum, contentia. Color floris, in hoc genere, mirum in modum variat: nam aut niveus est, aut exalbidus, aut carneus, isq; vel saturatus, vel dilutus, aut cineraceus, aut purpureus seu violaceus, atque is vel dilutior vel saturatior, nonnunquã etiam versicolor, hoc est, vel mediâ ex parte purpureus, alterâ incarnatus, sive suavè rubens, interdù etiam alterâ parte albus, quales mihi Francofurti natos memini. Hæc autem varietas satiatione acquiritur: nam unius generis semine omnes hi colores mihi nati. Aliud præterea in hac plantâ animadversione dignum est, illam videlicet inveniri floribus multiplici foliorum numero cõstantibus, omnium supradictorum colorum, nullo aut perexiguo calcar præditis, quibus succedunt minora quàm in superiore cornicula, bina, terna, aut quaterna, pleraque inania, rara quæ paucum semen præbeant, è quibus terræ commissis rarè nascuntur plantæ plenû florem ferentes, pleræque simplicem, quarum tamen semine sponte deciduo, denuo nascatur (quod mirum) quæ plenû florem proferat, ut mihi cum Viennæ (ubi primû illam plantam observabam) tum Francofurti contigit: quod sibi etiam accidisse, de ea mutatione à me præmonitus, cum illi semen communicarem, anno M. D. XCII. Ioannes ab Hogelâde ad me scribebat, magnamque coloris varietatem in isto flore habuisse, nempe album, suavè rubentè, rubellum, purpureum, ex purpureo varium, semine deciduo à ventis per totum hortum disperso, quin & cæruleos flores semiplenos ipsi natos esse.

Sed aliud est Elatioris Delphinij genus multò uberiùs superiore, atque interdù adeò amplum, ut humanam altitudinem superet, numerosiores ramos proferens, & plura majoraq; folia, sive foliorum alas, non minùs tamen, quàm supra descriptum, in tenues lacinias divisas. Hujus flores superioris floribus formâ similes, sed longè ampliores, & coloris aut cærulei elegantissimi, aut ex cæruleo purpurascens: cornicula floribus succedentia, crassiora, nigrum inæquale semen quale alterius cõtinentia, quod satum, genus suum conservare semper obser-

Delphinium vulgare pleno flore.

per observavi, nullâ prorsus coloris mutatione factâ: licet Hogelandus habuisse scripserit ad me aliquando, cujus flores veluti maculis albis seu radijs distincti fuerint: illius tamen semine (quod ad me mittebat) natæ plantæ cæruleum florem protulerunt. quam ob causam, suspicor eos flores in quibus maculas observarat, vitiatos fuisse, aut stillicidio ex arboribus, aut pruina, quam sequutus fit nimius fervor solis, quod in hoc genere interdum accidit.

MAGNA etiam est coloris varietas in Vulgatoris floribus, tametsi neque ramis, neque folijs ab eo quod in segetibus sponte nascitur, discrepet: nam præter cæruleum, qui in arvis, invenitur & albo flore, & candidate, & rubro, & dilutius rubete. Sed toto illo triennio ante quàm Francofurto excederem, natæ mihi plantæ florem suave rubentem ferentes, qui simplici quidem sex foliorum textura constabat, sed terni, quaterni, quini simul commixti innascebantur, totidem brevissimis calcaribus præditi, majore tamè & grandiore in extimo illo flore qui reliquos veluti comprehendebat, & amplectebatur: idem mihi accidit ut anno M. D. XCIII. & sequente Lugduni Batavorum: quin & aliquot plantæ semine illius natæ cæruleos omnes flores magnâ ex parte interius plenos habuerint. Vtriusq; autè generis & elatioris & vulgaris pleno flore icones huic capiti inseruimus.

Delphinium vulgatum.

Delphinium humilissimum vulgatum pleno flore.

MELANTHIUM PLENO FLORE.

CAP. XXIX.

DVO Melanthij genera jamdudum in hortis culta fuere: De his agere non est necesse, sed binis alijs non vulgaribus hoc capite agendum mihi esse, operæ præciû duxi, quæ paucis in hortis obvia esse solebant, temporis successu tamen, fatis facili negotio illis inquilina facta.

Melanthij duo genera.

PRIMUM, virgis folijsq; à fativo, cujus semen odoratum, flôsque è viridi candicat, nihil vel quàm minimû differt: flores tamen, qui in fativo simplices sunt, in hoc, triplici aut quadruplici novem aut decem foliorum serie constant, exurgētibus in medio staminulis & pêtagono hexagonove capite in totidè cornicula inflexa supernè diviso, quod, intercursâtibus internè mēbranis, plenu est semine rotundo, nigro, odorato, ut vulgaris.

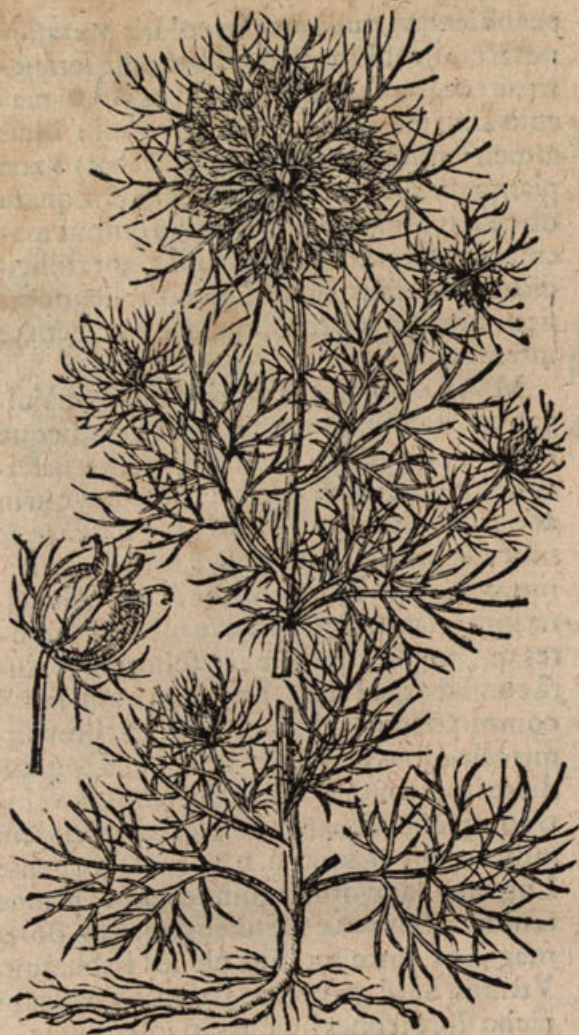
Melanthium odoratum pleno flore.

ALTERVM cauliculos, & folia valde tenuiter dissecta habet, instar illius silvestris quod Damascenum cognominatur, ampliores autem superiore flores, plurimis laciniatis, & eleganti cæruleo colore præditis folijs constantes, qui quadruplici aut frequentiore serie sunt dispositi eleganti spectaculo, nullius tamen, quemadmodû nec simplex, odoris, plura longioraq; in medio habētes stamina. Florem ambiūt, & quodammodo sustinent aliquot tenuia multifidâque folia in orbem disposita, magnam grâtiâ & venustatē illi addentia: inde succedunt, imò medium flo-

Melanthium Damascenû pleno flore.

Melanthium Damascen. pleno flore.

Melanthium
simplicis flore
Creticum.

Capnos tenuifolia.

Melanthium
arvensis

Capni gene-
ra.

Capnos
tenuifolia.

Natalis

Invenitur plerisque Hispaniæ regionibus

rem occupant pentagona, interdum etiam hexagona & heptagona capita laxa, in totidem contorta cornicula desinentia, & femine nigrum, rugosum, inodorum continentia.

Floret utrumque genus Junio & Julio: semen maturum est Augusto.

Illud ante multos annos in hortis cultum observabâ: hoc verò demum anno M.D.XCI. quibusdam in hortis Frâcofortanis, unde semine à me misso amicis, illorum hortos ornare cœpit.

Hic adijciendum putavi aliud Melanthij genus Cretico semine natû: cujus prima folia, Delphinij vulgò vocati folijs nõ multum ab similia sunt, angustiora tamen: caulis deinde brevis emergês, paulò supra radice caput, in plures ramos dividitur, tenues & teretes, bipedalis vel amplioris lōgitudinis, valde infirmos, & vix sustinere se valentes, quibus innascuntur rara folia, paucis incisuris prædita: dividuntur rursus illi rami in alios minores ramulos, qui singuli singularem sustinēt florem, in quinque folia, ut plurimum, divisum, è viridi candicantia initio, ut Nigellæ vulgaris, deinde exalbida, postremò cærulei nõ nihil contrahentia, mucronibus interim suam viriditatem retinentibus: è floris medio exit caput in quinque, sex, septem, desinens cornua, ut in vulgari Nigellâ, & in ambitu frequentia stamina viridia quorum apices cærulei: infra stamina porro, super ipsis folijs expansa recumbunt octo alia foliola bifida, pari distantia ab invicem sejuncta, quorum petiolus cum suâ basi cæruleus est, binè transversæ venæ fuscæ, quod inter venas mediû est è viridi flavescit: radix etiam flavescit instar radicis nigellarum, nec vivax est, sed hieme perit.

Illi non valde dissimilis, si non eadē, invenitur in arvis post demessas segetes totâ Pannoniâ, Austriâ, reliquaquæ Germaniâ & Belgio.

CAPNOS, FUMVS TERRÆ. CAP. XXX.

Dalbo flore, viticulis seu capreolis sepius vicinis se implicantem, & tertiam Splis Italis dictâ, alia Fumi terræ genera observare memini. Quorum primum quidem, inter Stirpes à me per Hispaniam observatas descriptum fuit: Alterum, Cretico semine mihi postea natum. Vtriusque verò historiam hoc capite trademus.

DODRANTALIS herbula est, Primum illud genus à me inter Hispanicas stirpes descriptû, cauliculis mollibus & quodammodo transparentibus, ut in vulgari Fumariâ, firmioribus tamen & surrectis, non procumbētibus: quibus inhærent folia mollicella, capillacea, & tenuissimè incisa, vulgaris folijs candidiora: summos cauliculos exornant majusculæ purpurascētium flosculorû vulgaris floribus minorum & cōfertim nascentiû spicæ: radicem habet exilē. Tota verò planta amara est.

In arborum marginibus & juxta vias ac semitas: non-

tas: nonnullis etiam Narbonensis Galliae locis observare memini, praesertim supra Arelatem, dum Massilia, per eam urbem, anno M. D. LII. Mompelium redirem.

HANC quidem in Hispania Sideritin tertiam facere volebant, nescio quibus indicijs ducti: vulgo à nonnullis *Palomilla*, & *Palomina* dicitur, nomine cum *Fumaria* vulgari communi.

Palomilla.
Palomina.
Capnos Cretica.

MAIVS est illud genus quod semine Creta allato natum, nec minus succulentos habet cauliculos vulgari, angulosos, teneros, procumbentes: folia minutim incisa & capillacea, ut Hispanica, sed duriora: flores confertim in oblongiusculâ spicâ nascuntur extremis ramis, vulgaris floribus candidiores, deorsum spectantes, extremam virescentem partem occupante fuscâ maculâ: illis succedit semen quale in vulgari, quod maturum facile decedit: radix tenuis, flavescens. Annuâ est ut vulgari, & Iunio Iulioque floret, atque subinde semen profert, quod sponte cadens, novellas plantas producit in sequentem annum.

SCROFULARIA.

CAP. XXXI.

Ruta Canina.

Scrofularia Cretica I.

PRÆTER duo genera omnibus satis nota Plantæ illius quæ vulgo Scrofularia appellatur: cujus Vnum tuberculis quibusdam radicem habet oblitam: Alterum nullis grumis ad radicem adnatis præditum est. Bina alia observabam semine nata, quorum historia hoc capite tradetur.

Scrofularia,
sive Ruta
Canina.

PRIMO autem generi prodeunt initio folia humi expansa, Scabiosæ primis folijs non valde dissimilia: deinde sesquicubitalis assurgit caulis, quadrangulus, cavus, viridis, angulis purpurascens, interdum etiam totâ eâ parte quæ à Sole illustrata est, purpureus: cujus infimam partem ambiunt longè ampliora folia in multas lacinias divisa, ex adverso nascentia, deinde reliquum caulem alia, quæ alata sunt & Filicis aut Alektorolophi foliorum instar ferè, multis lacinijs prædita, quæ rursus in alias longè minores & in ambitu serratas secantur: à medio caule ad summum ex alarum sinu nascuntur rami etiam quadranguli, minoribus folijs præditi, & illi similiter in alios ramulos divisi, sustinentes flosculos instar utriculorum, cavos, Scrofulariæ vulgaris floribus non absimiles, ex flavo virescentes, sex folijs constantes, quorum bina infima valde sunt exigua, & infernè aliquantulum reflexa, quæ in lateribus sunt paulò quidem altiùs attolluntur & supremâ parte aliquantulum purpurascunt, sed bina superna majora sunt reliquis & quodammodo reflexa, purpureisque ex atro coloris, paucis & brevibus flavis staminibus ex umbilico prodeuntibus: radix pollicaris pæne crassitudinis est, in multas crassas fibras divisa, albicantis coloris: an sit verò perennis, nihil

Scrofularia
Cretica 1.

Scrofularia
1 genus alio-
rum.

Scrofularia
Cretica 11.

affirmare possum, quandoquidem sub meum Francofurtum discessum, primum observabam in Ioannis Mulleri horto, natam semine Cretâ accepto, Rutæ silvestris appellatione. HVC non valde dissimilem, cum Lugdunum Batavorum pervenissem, ad me adferebat eruditus vir Theodoricus Clutius Delphensis tum pharmacopola, quam subsequens hiems abstulit.

SED & aliud Scrofulariæ genus Cretico semine natum sequente anno conspiciebam, aliquot stolones à radice proferens cubitales & ampliores, quadrangulares, ex atro purpurascens, quibus folia inæquali & inordinato situ innascebantur longiusculo pediculo appensa, urticæ folijs non dissimilia, sed lævia, non mordacia, satisque mollia, supernè saturâ viriditate nitentia, infernè nequaquam, ex quorum alis breves emergebant ramuli, quadranguli, in similes alios sed longè minores divisi, sustinentes parvos calices in quinque laciniis sectos, & in his flosculos coloris ex atro purpurei, quatuor lacinijs constantes, supernâ bifida & sursum reflexâ, infernâ ut labellum propendente, duabus alijs latera claudentibus: ijs succedebant vascula sive globuli duobus sulcis tanquam divisi, extrema parte aliquantulum mucronati, in quibus semen vulgari simile. Tota planta vulgarem illam refert, cujus radix nullis grumis prædita est: sed odorem magis foetidum spirare videtur.

ALECTOROLOPHOS ALPINA.

CAP. XXXII.

Alectorolo-
phi plurima
genera.

HANC plantam Scrofulariæ voluimus subjungere, propter foliorum quandam cum illius primâ specie similitudinem. Ejus autem plura genera in Austriacarum & Sirciacarum Alpium jugis montanisque pratis inveniuntur.

Alectorolophos alpina.

Alectorolo-
phos alpina
1.

Alectorolo-
phos 11.

Alectorolo-
phos 111.

VNUM enim plures ab unâ radice pro-
mit cubitales caules, minimi ferè digiti in-
terdum crassitudine læves, per quos spar-
sæ foliorum, Filipendulæ vulgaris folijs non
valde dissimiles alæ: flores innascuntur sum-
mis caulibus copiosi, oblongæ spicæ instar,
quemadmodum in Orchidibus confertim
nascentes, & illarum floribus persimiles, è
caliculis pentagonis inter minutiora folia
prodeuntes, exalbido colore: ijs succedunt
mucronata capitula, maturitate dehiscen-
tia, semenque ostendètia exiguum, inæqua-
le, cineracei coloris: radix crassiuscula est,
perennis, ut ex præcedentis anni restanti-
bus caulibus siccis tamen, conjecturam fa-
ciebam, in crassas fibras Asphodelinis bulbis
pænè similes divisa.

INVENTVR & aliud genus per omnia illi
ferè simile, sed longè mollius, cujus flores
modò pallidi, modò purpurei sunt: radix
etiam crassa, & fibras Asparagi radicibus si-
miles agens.

Vtrumque genus in summis Alpibus Dur-
renstain, Etscher, alijsque celsis & herbosis
jugis nascitur: posterius etiam in inferiori-
bus, uliginosisq; pratis. Memini & in Flan-
driæ pratis humidioribus, atque etiam pra-
tis Gentilly pago vicinis, non procul Lute-
tiâ Parisiorum observare.

TERTIUM in iisdem etiam jugis quibus
Primum, crescit: sed longè humilior, ut quod
palmarem altitudinem non superet: illius
cauliculi graciles, & raris minoribusque fo-
lijs obfiti sunt: florum spica brevior, & eleganti rubro purpurascens colore nitens: caliculi
flores continentes, laciniati, & veluti è foliolis contexti: quæ floribus succedunt capitula,
majora quàm in superioribus, & veluti rostrata, angulosum & inæquale semen etiam con-
tinentia: radix minimi digiti crassitudinem interdum æquat, fibrisque candicantibus & sa-
tis crassis donata est.

Alectorolo-
phos 111. ge-
nus alteru.

Ad illius genus referri potest tenerior alia planta cauliculis angulosis, & lanugine, non
secus quàm folia (quæ minora sunt) caliculique (qui breviores & minores) pubescentibus:
flores

Alectorolophi III. genus alterum.

Filipendula vulgaris.

flores simili purpurâ ferè nitent, sed minores & humiliore galea præditi sunt: capitula vix è caliculis emergunt: & radix non adeò fibrosa est.

Eam in gramineis locis, siccioribusque pratis superioris & inferioris Germaniæ, sæpius observare memini Maio florentem, cum Iulio in Alpibus floreat: Sed & anno M. D. LXXXI. Aprili florentem, atque vel purpureo, vel blandè rubente, vel albo flore variantem colligebam, ad Groutz prædium C. V. Richardi Garth, supra Londinum.

VVLGO hæc à nonnullis Fistularia, à caulis, ut opinor, cavitate vocatur: quidam etiam Pedicularem appellant, præsertim aliquot Germaniæ locis, in quibus vulgato nomine *hzaun Lausztraut* dicitur, quòd credatur, oves quæ pascuntur ubi abundè provenit, pediculari morbo corripì: dicitur etiam illis *Xobel vnd hzaun Xobel*. Priorem describere videntur Pena & Lobelius, in Adversarijs Filipendulæ alterius montanæ nomine. Forsitan & illa erit, cuius Iosias Simlerus ad calcem Commentarij de Alpibus meminit his verbis:

Herba folijs Aspleno persimilis, cauliculis, ab una radice quinque vel sex, duos ferè palmos longis, & spicam florum sustinentibus, ut orchis ferè.

Haud dubiè Alectorolophi genus ea est planta (licet folia ejus dissimilia) quæ in omnibus fermè siccioribus pratis nimis luxuriat, totaque æstate flores producit pallidos, cui *Cristæ gallinacæ* etiam nomen indiderunt Recentiores, inferiores Germani *Sanctammekens*. Sunt qui Mimulum Plinij esse censeant.

FILIPENDULA porro vulgaris frequentissima est cum in multis Provincijs, tum in Vngariæ & Austriæ, vicinarumque regionum gramineis præsertim campis, & cæduarum silvarum marginibus.

Inveniuntur etiam iisdem Provincijs, varia Oenantes genera, siccioribus gramineis locis, atque udis pratis nascentia.

FILIX PYMILA SAXATILIS.

CAP. XXXIII.

FOLIORVM quædam similitudo & divisura facit, ut elegans hoc Filicis genus, Alectorolopho Alpino præcedente cap. descripto, jungam: id autem in marem & feminam distinguemus, Theophrasti sententiam lib. ix. cap. xx. Hist. Plant. sequentes.

M A S

Filix pumila saxatilis I.

Filix pumila saxatilis II.

Lonchitis altera Maranthæ.

Filix pumila mas.

Filix pumila fem.

Natales.

Lonchitis altera Maranthæ.

M A S igitur radice serpit nigrâ, tenui, longâ, in obliquum sese spargente, raris fibris tenuibus & duris capillatâ, valde adstringentis saporis: ex quâ prodeunt multi pedales cauliculi, divisi in quosdam alatorum foliorum ramos, sive frondes, Filicis maris majoris (Feminae vulgo Herbariorum creditæ) instar, multò tamen minorum, tenuiùsque incisorum, & valde tenellorum, pronâ parte multis, ut plurimum, nigris maculis, quemadmodum, Filicis feminae folia, distinctorum.

FEMINA quinos aut senos habet cauliculos teretes, rectos, initio virides, deinde temporis successu omnino nigricantes, palmares, à medio unicam foliorum insectorum alam, unico ad fastigium usque, artu porrectam sustinentes, eadem qua in mare vulgari formâ & facie, multo verò minorum tenuiorumque, sapore nonnihil adstringente, pronâ etiam parte multis nigris maculis (quæ vetustate efflorescere videntur) asperorum: radix veluti in caput coacta, sicut in mare vulgari, & multis nigris durisque fibris capillata est.

Prior copiosissimè nascitur in saxis, nõ modò ad Gamingam & Neuberg: sed ad omnium ferè montium radices Austriæ & Stiria. Altera verò in præruptis montibus, inter ipsa saxa invenitur, verùm non ad eò frequens.

FILICULE porrò elegans illud genus quod à C. V. Bartholomæo Marantha, Lonchitis al-

Lonchitis altera Neotericorum.

Phyllitis vulgaris.

Phyllitis laciniato folio.

chitis altera nūcupatur, abundè admodum nascitur in Striacarū Alpium jugis. Sed quæ vulgo Lonchitis alterius nomen obtinuit, valde rara in illis jugis invenitur, licet per universam Germaniam sit frequentissima.

Lonchitis altera Neotericorum.

PHYLLITIS. CAP. XXXIII.

N VLLA Provincia mihi est peragrata, præsertim quæ mōtosa sit, in quâ Phyllitidem, vulgo Lingua cervina nuncupatam, non observari, vel umbrosis locis nascentem, vel in ipsis puteis, inter lapidum sive laterum commissuras: cujus mentionem non fecissem, neque ejus iconem proposuissem, nisi de altero eleganti ejus genere mihi faciendus fuisset sermo.

Phyllitis vulgaris.

SOLA autem foliorum formâ, à vulgari Phyllitide differt illa nō vulgaris, alioqui reliquis notis ei persimilis: prodeunt verò ipsi ex radice multis nigris fibris & veluti capillamentis prædita, sena aut septena folia palmaris longitudinis, ejusdem cum vulgaris folijs lævoris & viriditatis internâ parte: at externâ, nullis aut rarissimis transversis lineis insignita, extimâ verò parte multipliciter dissecta.

Phyllitis laciniato folio.

Hanc in Cantabris, supra montem D. Adriano nuncupatum, quâ per ejus specum, & for-

ejus natales.

nicem transitus est in Hispaniam, locis umbrosis in ipsis rupibus observabam, raram tamen inter pleraque alias vulgares: atque ipsius folia, alia alijs per extremum vel pluribus lacinijs vel paucioribus erant divisa.

Memini & olim plantam unam è Gebennis montibus erutam, Mompelij in C. V. Gu-

Sed & alijs locis observata.

Sed &

Sed & quę ad nos missa fuit ex Angliã, à Doctissimo Lobelio Hemionitidis nomine, posteaquam biennio, ob teneritatem, in fictili adseruata fuisset, tandem in Phyllitidem folijs laciniatis evasit: verum non adeo multipliciter dissectam ut hæc est, cujus nos picturam damus, sed tribus duntaxat aut quatuor lacinijs folia in extremo divisa ferentem: quam quidem metamorphosin, satis mirari non potui. Etenim plantulæ quas ad nos mittebat, totæ tenellæ & mollicellæ erant, & plurimum ad Hemionitidis figuram accedebant.

Anno autem LXXI. supra Millesimum & quingentesimum, cum Bristolij essem, duxit me ad specum illam Divi Vincentij, unde eruerat, idem Lobelius, è quâ aliquot plantulas meis manibus evellebam, illis quas miserat, similes, hoc est totas tenellas & molles: quibus pares aliquot deinde conspicebam ex Angliã in Galliam rediens, puteo quodam non procul Bononiã, dum mihi expectandus est equus veredarius, qui ad proximam equorum mutandorum stationem me veheret: deinde etiam Machliniæ in Brabantia, puteo illius diverforij, cui symbolum Galea aurea, frumentario foro, ut testis mihi tum fuit Illustris vir Ioannes de Brancion, cui eas demonstrabam.

Facultates. VERVM Phyllitidis folia in vino pota, serpentium moribus auxiliantur, teste Dioscoride, quadrupedibus verò per os infusa, auxilio sunt, & in dysenteria aut resolutâ alvo utiliter potui dantur.

HEMIONITIS PEREGRINA.

CAP. XXXV.

Hemionitis vera.

Hemionitis peregrina.

MERITO conjungendam superiori plantæ æstimavi hanc elegantem Hemionitidem quam Romæ ex veteris cujusdam Theatri ruinis erutam doctissimus idemque summo animi candore præditus Medicus Ioannes Henricus Gandavensis, mihi amicissimus, ex Italiã redux anno M. D. LXXVI. dono dabat, quam diu cum Phyllitide laciniato folio, & plerisq; alijs stirpibus, quas in meis peregrinationibus collegeram, ante annum M. D. LXXIII. quo Viennam ad Cæsarem Maximilianum hujus nominis II. vocatus sum, repositam habui: sed Belgium relinquens istic deserui.

Hemionitis peregrina.

HVIS folia quaternorum digitorum transversorum, vel circiter trium unciarum longitudinem non excedebant, ferrei venabuli mucronis formam explicantia, inferiore base, quâ suo petiolo sustinebantur, duplicem apophysin habentia, & extimâ parte mucronata: parte internâ lævia, & dilutâ viriditate prædita, externâ verò lineis seu versibus obliquis ex utraque nervi parte insignita, quemadmodum Phyllitidis folia, gustu acerbo & exsiccante perinde atque Phyllitis: radices illi nigræ, fibrosæ, quales in legitimâ Hemionitide conspicebam Româ usque missâ Ill^o Ioanni de Brancion à Clarissimo eodemque doctissimo viro Hippolito Salviano Romano Medico, quâmq; in fictili adhuc alebat, cum Belgicâ discederem.

*ἡμιονίτις
εὐλαίσιον.*

Facultates.

GRÆCIS porrò ἡμιονίτις καὶ σπλήνιον dicitur, Latinis, eorum nomenclaturam sequentibus, Hemionitis & Splenium: Officinis ignota.

Hemionitis autem ex aceto pota, lienem absumere creditur.

ΤΥΡΗΑ

Typhapalustris media.

Panicum vulgare.

Panicum Americanum.

TYPHA MEDIA. CAP. XXXVI.

PECVLiare quoddam genus Typhæ veluti medium observabam anno M. D. LXXXI. copiosè nascens palustri quadam folsâ apud Tyburn facellum, nô procul ab eo loco, in quo sepeliuntur, quibus ob maleficia laqueo gula fracta est, primo ab urbe Londinensî miliari, quâ spectat Occidentem.

ERAT verò Typha illa folijs multò angustioribus quàm Typhæ vulgaris folia, & graciliore clavâ, majore tamen quàm minima illa à D. Pennæo inter ficcas stirpes quas inter chartaceas paginas adservabat, mihi ostensa, & à Pennâ Lobeliôq; in doctissimis Adversarijs expressâ. Alioqui à majore non differt pullo illo tomento in clavam compacto, & florum oblongâ spicâ, tenui flavo polline respersâ, supra clavam enascente. Florebat Junio.

PANICVM. CAP. XXXVII.

MAGNI per universam Germaniam, Vngariam, & Bohemiam

Panicum vulgare.

usque usque Panici usus est: etenim in alimentum cedit, & pulres ex ejus semine deglumato fiunt non ingrati saporis. De illo (tametsi iconem inferam) nihil commemoro, quia jam à multis inter fruges est descriptum: sed de alio genere ex Peruâna Provinciâ ante trigessimum annum in Europam primùm illato.

HABET autem id culmos longè crassiores, firmiores, altiores vulgari Panico, & planè

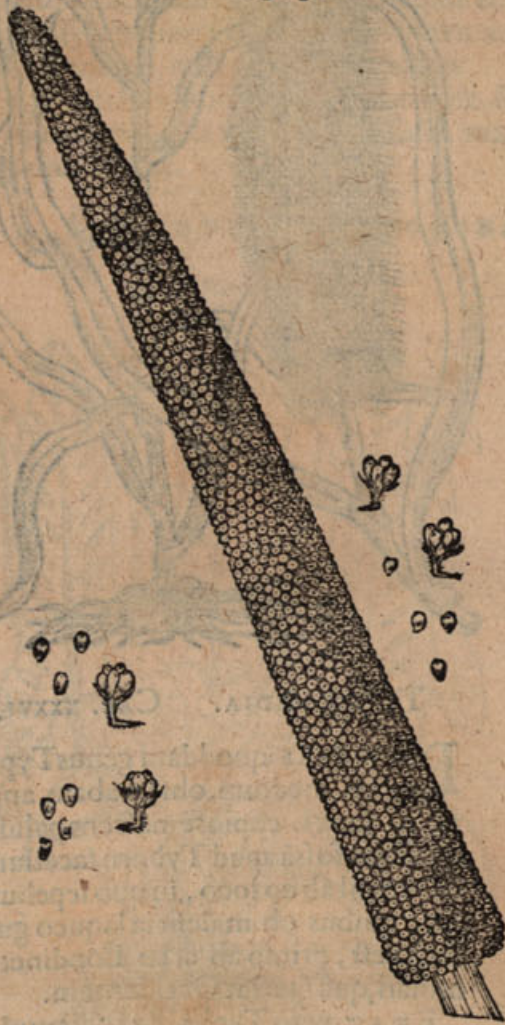
Panicum Americanum.

harundinaceos, ut quos humanam altitudinem attingere, interdû etiam superare plerumque viderim, crebris geniculis & veluti articulis præditos & lanugine obsitos: folia harundinacea

dinacea è singulis articulis prodeunt, longa, lata, dura, Melicæ folijs non valde dissimilia: inter quæ prodeunt è geniculis alij veluti breviores culmi; similibus folijs obsiti, desinentes in spicam digitalis longitudinis, nonnunquam breviorum, & duntaxat pollicarem, dense compactam, & æqualis propemodum ubique crassitudinis: semina oblongiusculis gracilibusq; petiolis innixa proferentem & capillaceis veluti glumis inclusa, quæ extimâ parte è glumis prominente, crassiora, magis rotunda, & quasi orbiculata sunt, lævia, subcærulei coloris, qui in calidioribus regionibus magis satur est, rarò tamen vel in Germaniâ, vel in Belgicâ (in illisenim Provincijs sæpe terræ mandavi ejus semina ex Hispanijs accepta) ad plenam maturitatem perveniunt: radices ejus fibrosæ sunt, validiores & majores, quàm in vulgari Panico.

Panici Americ. sesquipedalis spica.

Lachryma Iob.

Panici Americani spica grandis.

Istius porrò generis spicam crassam, valde firmam & benè compactam, non ubique tamen æqualem, sed paulatim & sensim extimâ parte gracilescētē, sesquipede longiorem, nec tamen integram ad me mittebat Londino Iacobus Gareus anno M. D. XCII. à Naucleo quodam Anglo ex sua navigatione reduce empram, cujus semina, nō multò majora mihi visa, quàm illius Panici Americani, cujus modò memini, ceteroqui prorsus similia: nisi, plura simul juncta & hispidâ glumâ inclusa brevi pediculo inniterentur: illius stirpem nascentem videre non licuit, nam serere neglexi, quia vetustate nimis resiccatum existimabam, spicam tamen in lignèâ tabellâ Francofurti exprimendam curabam à perito artifice, ut hoc loco infererem, digna enim mihi videbatur, cujus aspectu alij etiam fruerentur. Proximè autem sequente anno scribebat ad me N. V. Carolus de Tassis Veredariorum Antuerpiæ Præfectus, ipsi natas istic plantas semine quod ab eodem Gareto acceperat, non valde dissimiles illis, quæ jam à multis in Belgicis hortis sunt conspectæ: nec dissimiles etiam spicas sive paniculas protulisse.

Lachryma Iob.

SED & hîc, ac commodiore quidem loco, nisi me iudicium fallit, quàm cùm stirpes per Hispanias observatas describerem, Lachrymæ Iobi vulgo vocatæ iconem subijcere libuit: tunc enim, licet peculiarem ejus historiam dare decrevissem, quia multis Hispaniæ locis mihi planta observata, & jam multis etiam ante annis, nempe M. D. L. & duobus sequentibus Mompelij lecta. Sed cùm illas observationes evulgare, Lobelius & alij quidam ipsam plantam exactissimè descripsissent, supervacaneum videbatur ejus historiâ repetere. Quoniam tamen ipsius iconem iam delineatam & sculpram habebam cum alijs quarum in eo libro memini, ante quàm doctissimæ Lobelij lucubrationes, aut ullus alterius qui mentionem fe-

nem fecisset, in lucem prodirent, locum dabamus tunc ipsius iconi (quia in eâ opellâ non poteram commodius) inter Graminis genera. Nunc verò cum aliquot harundinacearum stirpium historiam, quâ potuimus diligentia, conscripserimus, hoc nostro Observationum sexto libro, ejus iconem capite de Panico revocare voluimus.

VT autem vulgò ab Herbarijs Lachryma lobi vocatur hæc planta, quia ejus semina lachrymarum ex oculis procedentium formam quodammodo æmulantur; ita Hispani *Lagrimas de Moysen*, Narbonenses Galli *Larmes de nostre Dame* appellant.

Lagrimas de Moysen, Larmes de N. Dame.

GRAMEN.

CAP. XXXVIII.

VARIA Graminis genera nunc sunt cognita, & subinde alia ab alijs proponuntur & describuntur. Nemo tamen illius Graminis iconem exhibuit, quod in magnâ Europæ parte, præsertim per Hispanias & Gallias, ante quàm Stirpium in Hispanijs observatarum historiam evulgarem. Quoniam verò ob illius tum elegantiam, tum usum, cognitum dignum erat, illius descriptionem & iconem tum dabamus: nunc etiam eadem ob causas hic repetimus.

Gramen legitimum.

Ischæmon Plinij.

PEDALIBVS autem assurgit id Gramen culmis, rotundis, purpurascens, geniculatis: è quibus angusta promit folia, in acumen fastigiata, dura: ipsi culmi, sive calami, in quaternas aut quinas desinunt paniculas, mixti ex atro purpureoque coloris: radicibus firmatur longis, nodosis, geniculis interceptis, candicantibus, subdulcis cum quadam adstrictione saporis, quæ longè latèque serpentes, subinde plurimis locis germinant, novosque culmos & folia proferunt.

Gramen legitimum.

Hoc gramine nihil vulgatius totâ Hispaniâ & Galliâ, in arvis, vinetis, atque etiam in maritimis, in quibus multo lætius & uberiùs crescit: nam ejus radices, interdum digiti crassitudinem æquantes eruere memini.

Natalis.

DICITVR Græcis ἀργυρίς, Latinis Gramen, Gallis *Chien-dent*. Sunt qui Ischæmonem Plinio lib. xxv. cap. viii. nuncupatum esse putent: quorum sententiam præbære non possum. Et multò quidem aptius Ischæmonis historiam quadrare videtur Milij genus illud silvestre & supinum, in humidis nascens, folijs asperâ lanugine obsitis, quod celeberrimus Matthiolum Panicum silvestre appellare videtur. Serpit, inquit Plinius, è terrâ Milio simili, folijs asperis & lanuginosis, farcitur in nares.

ἀργυρίς. Gramen. Chien-dent. Ischæmon.

Quòd si ad Pliniani graminis ullum aliud genus referenda est hæc planta, aculeatum illud po-

Gramen,
Dactylus
Plinij.

lud potius erit, cui, quòd in cacumine aculei sunt plurimùm quini, Dactyli nomen inditum esse ait Lib. xxiiii. cap. ultimo, & illius aculeos convolutos naribus inferi, extrahi que sanguinis ciendi gratiâ.

Facultates

RADIX Graminis, inquit Dioscorides, trita & illita, vulnera conglutinat. Decoctum ejusepotum, torminibus medetur, & urinæ difficultatibus: calculosa etiam excrementa comminuit.

Gramen amourettes.

Amourettes tremblantes.

Gramen
Amourettes.

PERELEGANS etiam Graminis genus inveniri dicebamus nonnullis Hispaniæ locis aridis & sabulosis, quod superiori folijs & culmis non valde dissimile est, sed paniculas habere breviores, crassiores, & numerosiores, ejusdem quodammodo cum superiore coloris, & radicem non nodosam & serpentem instar illius: verùm fibrosam potius & capillarem. Memini etiam id graminis genus observare & colligere Parisiensi agro, non procul à trajectu Sequanæ, qui ferè est ex adverso monasterij vulgo dicti *Les bons homes*, secundum semitas frequentissimum, ubi à rusticis non *Chien-dent*, sed *Amourettes* appellatur, ob panicularum, ut opinor, elegantiam.

Amourettes
tremblantes.

CETERVM aliud Graminis, seu veriùs Poæ, genus in omnibus quas unquam lustravi Regionibus, prata (ut ceteræ herbæ) multis locis vestiens, cui similes paniculæ ferè, breviores tamen & ab exortu latiores è summis culmis dependent. Id Galli & Arthesij seu Atrebatum, mei populares *Amourettes* etiam appellant ob panicularum elegantiam, sed vocem *tremblantes* adijciunt, ad Alterius differentiam: quia vel unico vel pluribus ejus scapis manu retentis, omnes ejus paniculæ perpetuo tremulæ sunt.

GRAMEN MONTANVM SPICATVM.

CAP. XXXIX.

Varia grami-
nis genera.

VARIA in Austriacis Stiriacisque Alpibus, locisque montanis nasci graminis genera scripsi in Pannonicarum Stirpium Observationibus: at duorum duntaxat historiam eodem capite dare constitui.

Gramen mō-
ntanum spi-
catum.

PRIMUM autem multis capitibus ex radice digitalis crassitudinis, bifidâ interdum & trifidâ, multisque tenuibus fibris supremâ parte hirsutâ prodeuntibus constare, quorum singula proferrent sena aut plura oblonga, crassa & nonnihil carinata folia, Cariophyllæi illius, quem vulgo Gramen marinum majus cognominant, folijs valde similia, infimâ sede sese invicem amplectentia, gustu amariuscule & acriuscule: ex horum medio dodrantalem, nonnunquam & pedalem exire cauliculum, firmum, lævem, nudum & enodem, qui summo

Gramen montanum spicatum.

Gramen mont. avenæ semine.

summo fastigio, multos flosculos spicæ instar congestos, herbaceoque colore præditos proferret.

Inveni in montanis quibusdam pratis, duobus, supra Badenses thermas, miliaribus. Similem autem in Flandriæ maritimis frequenter legere meminisse, quam vulgus, ni memoria labitur, Suden appellaret.

Natalis.

ELEGANS etiam mihi videbatur Alterum genus, quod ante illud tempus nondum fuerat conspectum, cubitalibus culmis constans, tenuibus, geniculatis, qui palmaribus angustisque folijs septi, summo fastigio desinunt in tenuem oblongamque & nutantem spicam, in lanuginosis glumis, grana nudæ Avenæ similima ferentem: radix tenuis est, multisq; oblongis fibris prædita, singulis annis antè serpens, uti Spartum & junci.

Gramen m. s. tenuum Avenæ facie.

Nascitur secundum vias, in montanis umbrosisque silvis Pannoniæ, Austriæ, & Bohemiæ: semen autem Julio mense maturum observabam.

SPARTVM PLINII.

CAP. XL.

IAM Primo libro diximus, Spartum Græcorum fruticem esse, illudque à Plinio Genistam appellari: nunc sumus acturi de alio Sparto, nempe Latinorum, à frutice differente, ut quod duntaxat herba est graminacia folia proferens: eamq; ob causam Graminis generibus subjungimus. Ejus autem varia genera observabam.

Spartum Græcor. Genista Latinor.

PRIMUM, quod Plinij est, numerosa, tenuia, juncea, viridiæque habet folia cubitalis longitudinis ex eadem radice prodeuntia, quæ, dum novella sunt, latiuscula conspiciuntur, & interiore parte canescentia, successu vero temporis contrahuntur & convolvuntur, fiuntque juncea, dura, flexibilia tamen, & marginibus ita conjunctis, ut vix rima appareat, nisi diligentius observes. Inter hæc culmi exiliunt ipsis folijs paullo longiores, qui Vere & Æstate parvam arundinaceam paniculam ferunt, simili propemodum cum illâ ratione florentem: deinde oblongum semen, ut nonnulla Graminis genera: radicibus nititur fibrosis & perennibus, è quibus multæ simul enascuntur plantæ contiguae, junci modo, ut interdum una planta, sive multarum simul congestarum plantarum cumulus, duorum pedum spatium vel illo etiam amplius in ambitu occupet.

Spartum heticum.

Frequens nascitur collibus arenosis inter Væna & Alcalal-Real, atque alijs Bæticæ locis: sed omnium abundantissimè ab initio Granatensis regni, sive Bæticæ limitibus, usque ad Murgim urbem, vulgò Murçia dictam, ut non sine causa totus ille tractus veteribus appel-

Natalis.

Spartum herba, Plinij.

Sparta herba alterum.

*Spartarius
campus.
Carthago
Spartaria.*

latus sit Spartarius campus, quo etiam nova Carthago, vulgo *Cartagena*, urbs maritima continetur: hæc etiam à nonnullis Spartaria cognominata est, ob sparti (ut credibile est) eo agro nascentis abundantiam. Nascitur & Valentino regno, atque illud quidem superiore longè uberius & lætius.

*Spartum
Sicij.*

EST verò Spartum hoc, quod Hispanis, apud quos nascitur, etiam nunc *Sparto* dicitur, illud ipsum quod Plinius lib. XIX. cap. II. describit. Eodem enim in usu nunc est apud Hispanos, quo fuit Plinij tempore. Nam ex crudo & exsiccato tapetes seu aulæa, storijs, corbes, rudentes aliòsque funes conficiunt: corbes etiam illi in quibus ficus & uvæ passæ advehuntur, ex sparto contexti sunt. Sed ex illo aquâ, instar lini, macerato, deinde siccato & tulo, calceamenti genus, quod ipsi *alpergates* appellant, paratur, funes etiam & alia subtiliora opera. Præfertur autem id quod Valentino regno crescit.

*Alpergates,
calcei Hispani
genus.*

*Spartum her-
ba 12.*

ALIUD Sparti genus nascitur Murciano regno, humidioribus præsertim locis, superiore tenerius, cuius valde rarus est usus, ut quod storijs aut hujusmodi operibus conficiendis, minimè sit idoneum: plurimus autem ejus usus in eâ regione, ad lineos saccos, quos lætis substernant, implendos, ut nos stramine uti solemus, quoniam molliore tenuioreq; sit junco, quàm primum: paniculam fert brevem, & pericarpio quodam, sive membranaceo folliculo inclusam, uti Narcissorum & similibus ferè flores.

Natalis.

Nascitur eodem, quo superius illud ad multa utile, modo: paulò tamen maturius flores producit: nam Martio suis floribus onustum legebam.

Albardin.

INCOLÆ *Albardin* vocant, nescio qua moti ratione, nisi quòd fortè illò suas clitellas è crassiore panno cannabino confectas, quas ipsi *albardas* appellant, jumentis imponendas, isto sparto impleant.

SED transeamus nunc ad Oceanum, cui vicinæ aliquot Provinciæ non carèt suo sparto, licet non adèd utili ad ea præstanda, ad quæ superiora duo dixi esse idonea, non est tamen ejus usus prorsus inutilis, ut suo loco dicemus.

*Spartum her-
ba 111.
Halm.*

SPARTVM igitur Tertium, sive Oceanicum Primum, quia nonnullis Galliæ, Flandriæ-que locis & aggeribus illis fabulosis, Oceano objectis, invenitur, *Halm* ab incolis, præsertim Flandris vocatum: quod Priori Hispanico non valde dissimile est, sed multò majus & rigidius, cruribus eorum, quibus per eos aggeres sine ocreis iter est, permolestum: pungunt enim & cutim penetrant ejus folia.

Vsu.

Crescit eodem modo quo superiora, magis tamen latè serpit graminis modo: spicam autem fert Secalis pænè instar: ejus usus, ut latis suis cespitibus & valde contortis atque oblique spargentibus sese radicibus, arenam firmiorem reddat & colliget in aggeribus, ne tam facile

Spartum herba III. maritim.

Spartum herba IIII. Batavicum.

Spartum Austriacum pennatum.

facile marinis undis & fluctibus eluatur, & facilius resistant tempestatibus, qui in Oceano crebra.

QUARTVM autem ordine, sive Oceanicum ^{Spartum herba IIII.} Alterum, à Tertio minimè differt totâ plantæ formâ, radicèsq; sub arenâ condendi, latèq; spargendi licentiâ: ejus tamen spicæ breviores videntur & Phalaridis potiùs quàm Secales paniculas imitari. Id Batavis, quibus valde familiare, iisdemque usibus servit quibus Oceanicum Primum, etiam *Halm* dicitur.

Halm.

I AM superest nobis describendum Quintum spartum, non in locis aurâ marinâ afflatis natum, sed procul à mari, procul ab arenosis illis aggeribus, sponte etiam crescens. Habet verò id folia pedalis lōgitudinis, gracilia, viridia, numerosa, plana in initio, sed quorum limbi tandem coeunt, junci modo lævia teretiâq; sunt, Sparti Hispanici foliorum instar, quibus non multū ab similia sunt, sed minora & graciliora: inter ea culmi exeunt graciles, foliorum fastigium non superantes, qui spicam ferūt alijs dissimilem, sed tribus aut quatuor oblongiusculis granis, longa contortaq; cauda insignitis, duntaxat constantem, quæ in dodrantalem, imò pedalem interdum veluti penulam, tenuioribus alarum avis illius Mamucodiæ sive paradisi vulgo nuncupatæ, pennulis fermè respondètem desinit: radix subest è multis capillamentis gramineisq; fibris composita, Hispanici sparti radicis instar.

^{Spartum herba V.} Halm.

Natalis.

Abundè hoc genus provenit in monte Badensibus thermis imminente, totaque illa catena montium qui inde ad Danubium usque procurrunt, præterea ad silvulam Lachn, alijque apertis & gramineis locis Austriæ & Vngariæ: sed omnium uberrimè in Vivario illo Neapoli Austriacæ urbi contiguo, in quo uberius lætiùsque provenit. Semen maturum Junio, vel à lævissimo auræ flatu excutitur, atque cum sua pennula paululum volans, ubi decedit, statim per gramen irrepit, & terrâ se condit.

L E G V M I N A.

D ESCRIPTIS *barundinaceis & gramineis aliquot stirpibus, nobis ad Legumina congenerisque illis plantas procedendum.*

P H A S E O L I.

CAP. XLII.

PHASEOLI vulgo appellati, multa inveniuntur genera, lentis & obsequentibus sarmentis, foliorumve formâ & reliquo nascendi modo, non equidem inter se discrepantia, sed quorum flores, licet formâ similes, & Pisi vulgaris florû æmuli, colore variant, quippe qui plerumque nivei, interdum palleſcentes, nonnunquam etiam purpurascens, sive amethystini conspiciuntur. Ceterum in fructu, sive semine, renum formam quodammodo exprimente, & oblongis siliquis, sive lobis incluso, longè major coloris varietas deprehenditur. Nam anno M. D. LXXXII. nascebantur mihi aut profus nivei, aut nigri, aut flavi, aut ex flavo obsoleti, aut purpurei, aut amethystini, aut cærulei, aut rubri, aut lateritij ferè coloris, vel albi nigris venis & lituris distincti, atque etiam cineracei, & carnei coloris, similibus venis insignes.

Phaseoli vulgaris varietas.

Attamen præter jam enumerata genera, aliquot alia, dum Viennæ vixi, observabam, semine ab amicis communicato mihi nata, nec ante quàm Pannonicas observationes scriberem mihi conspecta.

Phaseolus peregrinus I.

Phaseolus peregrinus I.

Phaseolus peregrinus II.

CAULIS in Priore, statim à radice in aliquot oblonga sarmenta dividitur, lenta, vicinos stipites & virgulta reliquorum Phaseolorum modo amplectentia: in singulis alis terna folia vulgaris Phaseoli folijs similia, attriora tamen, ex eodem pediculo nascentia, extremo (ut in vulgaribus) impari: ex iisdem alis breves ramuli prodeunt, multis floribus vulgari haud absimilibus, minoribus tamen, albis, uvæ in modum congestis onusti: quibus succedunt oblongæ siliquæ, seu lobi, vulgaribus multò latiores, continentes ternos aut quaternos fructus, planos, communibus Phaseolis latiores, albos, sed multis nigris maculis sive venis, ab hilo in latitudinem ductis elegantissimè depictos.

VALDE serotina fuit hæc planta anno M. D. LXXVI. semine à C. V. Georgio Purkirchero Pofoniensi in Vngaria Medico primario, mihi pro nostrâ amicitia communicato nata: quâ de causâ ad frugem pervenire non potuit. At ipsi Purkirchero, dū vixit, & postea ejus vxori (nam ad pergulas, aprico loco sita) singulis annis maturum fructum dedit. Mihi deinde anno M. D. LXXXII. & aliquot sequentibus egregiè provenerunt aliquot ejus stirpes, quarum nonnullæ lobos dederunt qui matura semina protulerunt: interdum etiam quos ad maturitatem pervenire posse existimabam, ob Solis radiorum defectum, spem meam frustrati sunt.

TO T A formâ & nascendi modo à vulgari haud differt Alterum genus: valde ramosa enim habet sarmenta, quæ vicinis perticis sese advolvunt, easque scandunt, oblongos pediculos ex foliorum (quæ semper terna, ut in vulgari, simul nascuntur) sinu promentia, in quibus

Phaseoli peregrini i. genus alterum.

Phaseolus peregrinus II.

Phaseolus peregrinus III.

quibus bini, quaterni, interdum etiam seni nascuntur flores, ex advefo semper fiti, vulgaris Phaseoli floribus magnitudine & formâ respondentes, initio, dum recens aperti sunt, candidi, postea verò pallescentes: quos excipiunt oblongæ, & propendentes, ut in vulgari, filiquæ seu lobi, quina, septena, & plura interdum cãdidissima & quasi ex ebo-re tornata semina cõtinentes, minora & tumidiora quàm albi vulgaris.

Julio floret, fructus Augusto. nonnũquam Septembri demũm maturus est.

HABET & Tertium genus oblonga sarmenta, ex singulari caule statim secundum radicem ipsam prodeuntia, & in multos ramos divisa, lenta, obliquè se contorquentia, & humi procumbentia, nisi perticis aut pedamentis sustineantur, quibus sese circumvolvunt, reliquorum Phaseolorum modo: purpurascũt ea juxta alas, ad quas etiam adnascuntur terna folia, minus ampla superioris folijs, & dilutiore colore virentia, longo petiolo inhæretia, qui ea parte quâ folia sustinet, contrariâque, quâ sarmentis inhæret, ex atro purpurascit: flores in oblongis petiolis plerumque bini, magni, Pisi forma, foris ex candido pallescentes, interiore verò parte ex purpurâ cæreulei: his succedunt totidem prælongi lobi, teretes, & quasi cylindræci, in quibus fructus reliquis Phaseolis minor, Anagyridis legitimæ fructui pænè similis, rubescentis coloris.

Phaseolus peregr. III.

Semine

Semine ex Hispanijs misso natus etiam mihi hic Phaseolus anno M. D. LXXVI. seriùs quidem, ut fructus plenam maturitatem consequi nequiverit: proximo tamen subsequente anno satus, non modò maturus flores dedit: sed ejus præterea fructus ad frugem pervenit.

Phaseolus peregr. IIII.

DISSIMILIS est Quartus superioribus. Caret enim longis illis sarmentis, quibus illi præditi, & brevi firmoque caule constat, pedalem longitudinem rarò excedente & in brevissimos ramos diviso, ad quorum exortum folia quidem superiori similia nascuntur, terna numero, sed breviori pediculo inhærentia, qui non purpurascit, ut in proximè descripto: pediculi ex alis prodeuntes, longi, crassiusculi, firmi, binos etiam flores magna ex parte sustinent, formâ, colore præcedentis flori similes, deinde binos lobos illius cylindræis filiquis paulò longiores & teretes, in quibus fructus formâ par, sed colore differens: nam niveus est, circa hilum nigrâ maculâ insignitus, & quibusdam nigris punctis interdum in lateribus notatus.

Satis præcox hic est, nec ullis pedamentis eget, cum (ut dixi) brevi, firmoque sit caule. Crevit etiam hic mihi Viennæ anno M. D. LXXVI. donatus à C. V. Remberto Dodonæo S. C. Mis tum Medico, qui ejus fructum præcedente anno, dum Pragæ esset, in Arcis orto observaverat, & legerat.

Idem fructus etiam ex Hispanijs missus fuit Cæsari sequente anno, cum tertio genere, in quo triplicem coloris varietatem observabam: nam aut rubescebat, aut pallecebat, aut pulla nigredine nitebat.

Phaseolus peregrin. V.

TENYIA habet Quintum genus sarmenta, ex singulari caule statim proximè radicem enascentia, eaque valde ramosa, ex viridi purpurascencia, quæ vicinis perticis & pedamentis sese convolvunt: folia ex eodem pediculo, ut in aliorum Phaseolorum genere, semper terna, longè tamen minora, & Trifolij mœnianthis (quod in umbrosis & ubere glebâ nascitur) folijs perquam similia, ex atro virentia, circa pediculum purpurascencia: flores in spicæ modum congesti, magni, Pisi vulgaris formâ & magnitudine ferè, coloris flavi, in oblongo crassiusculoq; pediculo ad foliorum exortum prodeunte nascuntur: lobos non observabam, quia flores duntaxat produxit ipsa planta, eosq; valde caducos propter advenientia frigora: breves tamen angustosque esse intelligebam ab his qui conspexerant, & terna aut quaterna grana continere: quæ verò accipiebam, parva erant admodum, Laburni granis non majora, utroque tamen mucrone plerumque obtusiore, pulli coloris, seu potius ex nigro subvirescentes.

Pictor nullos lobos in hac planta expressit, sed flores duntaxat quos in illa florente vidit.

vidit: ipsa autem quæ illi dederam semina, ut ad plantæ latus exprimeret, nescio qua incuria & negligentia, in eo, qui infra supremam florum spicam est, folio, adpinxit.

Phaseol. peregrin. vi. angustifol.

ANNO autem octogesimo primo supra mil-^{Phaseolus} lesimum & quingentesimum, ipso Autumno ^{peregrin. vi.} dum ex Anglia redibam, elegas aliud Phaseoli genus videbam Coloniae apud nobilem matronam C. V. Ioachimi Hoperi, Præsidis Belgici in Hispaniâ Consilij viduam, sarmentis perinde atque secundum genus pergulas & perticas scandentem, illisque se advolentem, sed angustioribus folijs, fructu vulgaris Phaseoli fructu minore & planiore, subrubri coloris, semine natû, ab illâ ex Hispanijs accepto *frizoles Guateli* appellatione. Id mihi erit Sextum genus, cuius postea historiam C. V. Rember- tum Dodonæum nobis daturum sperabam, cum hæc scriberem: nam ille haud dubiè ipsam plantam ad frugem pervenisse observare potuit, quandoquidem tum temporis Coloniae vivebat: editâ tamen novâ suâ Stirpium Historiâ, quam tû præ manibus habebat, comperi illius iconè duntaxat proposuisse cap. vi. lib. ii. Pemptadis 1111.

IN lucem emissâ potrò meâ Stirpium apud Pannonese vicinôsq; populos observatarum historiâ, sex mihi nata sunt Viennæ Austriæ alia Phaseoli genera, semine peregrè accepto, septimum Francofurti ad Mœnum: quorum historiam prædictis subijciemus.

MULTA autem habet primus Phaseolus, ^{Phaseolus} qui tunc mihi erit ordine Septimus, sarmenta ^{peregr. v. l. c.} statim à radice prodeuntia, Purkircheriani, sive in ordine Primi Phaseoli modo, quæ, licet eadem ratione vicinis perticis sese circumvol-

vant, non tamen ad eò luxuriant, aut altè assurgunt. Ad horum nodos folia enascuntur terna numero, ut in alijs Phaseoli generibus, multò tamen angustiora, Sexti folijs, quem Coloniae apud Hoperi viduam conspiciebam, non valde dissimilia: ex horum alis emergebant digitalis longitudinis cauliculi, parvos flores in uvæ modum congestos sustinentes, albos initio, sed, ubi senescunt, pallecentes: ijs succedebant planæ latæque vaginæ Primi lobis ferè pares, breviores tamen, initio virides, quæ maturæ, fulvescunt, seménq; continent planum, Purkircheriani, seu Primi granis minus, sed similibus coloribus albo & nigro varium, nunc in longitudinem extensis nigris strijs, nunc confuso ordine sparsis maculis nigris majoribus aut minoribus per universum phaseoli corpus: nonnunquam integro fructu nigro, vel exiguis albis maculis consperso, aut dimidiâ duntaxat ex parte. Florebat mihi Julio & Augusto: semen etiam maturum præbere incipiebat Augusto.

ALTER, seu ordine Octavus, pluribus etiam sarmentis assurgit, ejusdem cum superiore ^{Phaseolus} longitudinis, quæ vicinis palis sese applicant, & eos scandunt: ubi sese in ramos dividunt ^{peregr. vi. l. c.} adnascuntur folia Primi folijs similia, terna numero, sed paullo minora: flores ex alis profert etiam Purkircheriani, seu Primi floribus similes, albos, vetustate pallecentes, uvæ instar nascentes: quibus & planæ, ut in præcedente, succedunt vaginæ, illis haud majores, continentes bina, terna, aut quaterna grana, plana, superioribus magnitudine respõdentia, non ad eò candicantia, sed colore interdum exalbescente, aliquando nigricantibus virgulis secundum longitudinem, vel confuse notata, interdum toto etiam præne fructu (ut in superiore) nigricante.

TERTIUM, sive ordine Nonum, acquirebam semine, quod N. V. Ioannes Boisot ex ^{Phaseolus} Hispaniâ acceperat, mihi communicato natum: erat verò is fructus Purkircheriano ^{peregrin. i. x.} major, sed totus albus, nisi quidam radij sparsi varium quodammodo fecissent: terræ creditum semen, prodijt, crevitque Purkircheriani instar, similibus sarmentis, folijs, floribus, & vaginis: sed cum ætas subsequeretur tardior, humidior, & frigidior, neque hic, neque alij quos severam Phaseoli exotici, ad frugem pervenire potuerunt.

QUARTO, mihi ordine Decimo, multi etiam sunt ab una radice assurgentes rami, superioribus quidem altitudine æquales, & sese circumvolventes, ex viridi purpurascetes, ^{Phaseolus} nodi & geniculati, quibus adnascuntur folia Octavi folijs similia, secundum tamen articulationes ^{peregrin. x.}

lationes quibus connexa sunt, purpurascens: ex alis etiam prodeunt digitalis longitudinis ramuli, flosculos superioribus magnitudine & formâ, respondentes, uerè quoque instar congestos ferentes, sed quorum galea seu cassis obsolete purpurascit, bina lateralia folia, coloris sunt floridioris: his succedunt planæ, latæ, fuscæ & nigricantes vagina, semina continentes plana Purkircherianis, sive versicoloribus Africanis minora, per maturitatem prorsus nigra.

*Phaseol. pa.
regr. xi.*

NON dissimilia habet Quintus, sive Undecimus, sarmenta, altè etiam assurgens, similia folia, & flores in digitalibus ramulis uerè modo congestos, paruos, Octavi floribus similes, albos; vaginas Septimi & Octavi generis lobis similes, in quibus semina terna aut quaternaria, plana, diluta rubedine prædita, quæ nigris venis sive radiolis secundum longitudinem distincta sunt, nonnunquam magnis vel exiguis nigris maculis confusè aspersa: interdum etiam utrinque prorsus, vel, alterâ duntaxat ex parte, nigra, emicantibus sparsim parvis rubentibus maculis, ut ex marmore aliquo *ωοικ/λω* tofnata videantur.

*Phaseol. pa.
regr. xii.*

SEXTVS, hoc est Duodecimus, nascendi modo, & reliquis fere notis, illi per omnia ferme similis: sed cujus flores Decimi floribus valde similes, paulo tamen dilutius purpurascens sunt: fructus autem magis diluta rubedine præditus, regularum quæ colorem quodam modo referat, quem raræ per longitudinem nigra striz varium faciunt, aliquando autem plurimæ totum pæne atrum reddunt. Hoc genus mihi natum, semine quod communicabat C. V. Ioachimus Camerarius Inelytæ Reip. Noribergensis Medicus primarius: reliqua fructu ex Hispanijs misso. Floret autem fructum quæ proferunt eodem tempore.

*Phaseol. pa.
regr. xiii.*

HVIC Septimus, hoc est, ordine seruato, Decimus tertius, addi potest, Decimo, sarmentis, folijs, florum colore & formâ non dissimile: qui tamen succedebant lobi, longiores, & quasi cylindracei, non fusci aut nigricantes, ut illius, sed per maturitatem, nigris duntaxat venis confusè spatulis insigniti, octo, novem aut plura interdum continentes semina, renis quidem formam exprimentia, sed longiora, tumidiora, atrum omnino & splendentis coloris. Floret paulo maturius superioribus, eam ob causam semen facilius ad maturitatem peruenit. Habebam Francofurti hunc Phaseolum natum semine ex Italiâ misso Phaseoli æthiopicæ appellatione.

*Phaseol. pa.
regr. xiiii.*

ILLI non valde dissimilis Octavus, vel (ordine seruato) Decimus quartus, mihi Lugduni Batavorum natus anno M. D. XCV. semine ex Italiâ accepto simili appellatione, ob mgredinem, ut verisimile est, vel forsitan quod ex Æthiopiâ prima ejus origo.

LONGEA verò & lenta habet hoc Phaseoli genus sarmenta, reliquorum generum instar, quibus, perticis & pedamentis (si adponantur) se circumvolvunt & innituntur: alioqui adeo infirma, ut humi procumbant, & se spargant: ijs innascuntur folia numero terna, longo pediculo inhzrentia, ut in vulgaribus Phaseolis, & ejusdem cum illis amplitudinis, nervosa; in sarmentorum nodis unde prodeunt folia, nascuntur oblongi pediculi, in quibus flores, bini, quaterni, semi, interdum etiam octoni, ex aduerso ut plurimum nascentes vulgarium formâ, hoc est, floris pisi instar pæne formati, coloris purpurascens, seu verius amæthistini: quibus succedunt totidem oblongi, teretes lobi, initio virides, deinde maturitate flavescens, in quibus bina, terna, quina, sena, vel etiam octona grana vulgarium quidem formam referentia, sed minora, & coloris, quando matura, nigri.

Floret cum vulgaribus, vel etiam aliquando paulo maturius.

*Phaseol. pa.
regr. xv.*

SED eadem appellatione Nonum, sive ordine seruato, Decimum quintum genus accipiam illo ipso anno, à Doctissimo viro Bernardo Paludano, quod etiam mihi natum, facie quidem & formâ non dissimile jam descripto, sed cujus sarmenta purpurascens essent, terna illa longo pediculo inhzrentia folia, pro parvis appendicibus, quæ in alijs generibus, bina interdum foliola adjuncta haberent, flos etiam magis satur, & prorsus amæthistinus, lobi præterea initio quidem virides, sed paulatim purpureum colorem contrahentes maturitate tandem purpureum saturum, & ferè nigrum: fructus in ipsis comprehensus initio purpurascens, deinde atrum omnino coloris ut præcedens: eam ob causam verè æthiopicus nuncupari potest.

*Phaseol. pa.
regr. xvi.*

HVIC addi potest Decimum genus, quod, seruatâ institutâ serie, Decimum sextum erit: cujus quidem lobum non conspexi, sed ipsum fructum duntaxat suo lobo exemptum, annoque M. D. XCV. ex Guineâ delatum, qui à plerisque illo ipso anno terræ creditus, multis enim communicatus fuit, uni Cornelio Mantio, piæ mem. Pharmacopæo Delphensi ad speculi symbolum, crevit ad palmarem altitudinem, cauliculo satis firmo & rotundo, binasque aut ternas foliorum alas protulit, in quibus, ut reliquis Phaseolis, terna folia, sed valde crassa & pingua, longèque minora, trifolij asphaltitis foliorum magnitudinem non excedentia. Ipse phaseolus semunciale magnitudinem non superabat, satis densus & crassus, coloris fusci cum spadiceo commixti.

Nomina.

Phaseol. Purkircherianus.

Phaseol.

African.

Fizoles blancas de Guatimela.

PRIORIS fructum Purkircherus primus in Pannoniam inferebat ex Neapolitano regno delatum, singulisque annis colebat, ut illius (ut dixi) genus istuc conservaverit: eam ob causam, apud rei herbariæ illius regionis studiosos, Purkircheri cognomen inditum, & ut Phaseolus Purkircherianus nuncuparetur, obtinuit. Ante multos verò annos similem planè mihi missum memini phaseoli Africani appellatione: & ex Africâ Italos primum accepisse, verisimile est. Alter ex Hispanijs anno M. D. LXXXI. missus *fizoles blancas de Guatimela*, hoc est,

hoc est, Phaseoli albi ex Guatimela (quæ novi orbis provincia est) nomine, mihiq; eodem anno communicatus, subsequente vere satus crevit, & ad frugem, quo dixi tempore, pervenit. Proxima duo genera ex Hispanijs accepta cum hac inscriptione *alubias de Indias*, id est, lobi Indici: quam etiam habuerunt Septimus & tres illum sequentes. Quintus mihi Patavio mittebatur à doctissimo viro Bernardo Paludano Frisio primario nunc urbis Enchusanae Medico, tunc verò ex Syriâ & Ægypto reduce, anno videlicet M.D.LXXVIII. semen terræ committebam anno illum insequente, sed cùm ferius prodijisset, non potui commodè ipsam plantam observare. Tertio demùm post anno è seminibus conservatis & telluri creditis, natæ aliæ plantæ, quarum una Septembri mense flores protulit, qui caloris inopiâ ad frugem pervenire non potuerunt: hoc semen à Paludano accipiebam *αρωβυμῶν*; at deinde ex Italiâ Ægyptiaci phaseoli nomine simile missum: & fortè Dolichus est Bellonij libro II. cap. XIX. Observationum. Sextum jam dixi ex Hispanijs missum *frizoles Guateli* inscriptione.

Alubias de Indias.

Phaseolus ægyptiacus. Dolichus Bellonij. Frizoles Guateli.

Phaseolus peregrinus XIII. Leblab.

ALIVD porrò Phaseoli genus cum Quinto mittebat idem Paludanus, cui *Leplap* nomen inscriptum erat: sed nec tum temporis, nec postea aliquoties acceptum & terræ oportuno tempore creditum nasci voluit, respiciens fortè regionum Septentrionalium frigidiorè aërem. Illius tamen cum suo semine vaginam seu lobum exprimi curabam, ut Lectoris oculis subijcerem. Brevis & lata erat, quaternaque grana oblongiuscula, nigra, hilo nihilominus albo valde longo prædita continebat. Decimo deinde post anno, accipiebam Lugduni Batavorum ab Illi viro Ioanne Vincentio Pinello duo Lablab genera à Doctissimo Prospero illi comunicata: unum videlicet nigrum ut quod modò descripsi: alterum rufum.

Leplap.

LABLAB autem, seu Phaseoli nigri meminit Prospero Alpino libro de Plantis Ægypti, capite XX. in hæc verba.

EST arbor sarmentosa, quæ crescit ad vitis magnitudinem, sarmentisque vitis modo extenditur, ac expanditur folijs, figuræque similis est omnino vulgari phaseolo: flores fert bis in anno, Vere ac Autumno, phaseolorum floribus aliquatenus similes, à quibus silique longæ, instarque fabarum latissimæ cernuntur, quæ semina nigra phaseolis planè similia continent, quorum alia nigra, alia subrubra cernuntur. Hæc arbor vivit annos centum, & amplius [*difficile creditum est, qui phaseolorum & leguminum naturam norunt, præsertim mihi qui Ægyptum non vidi, non eo tamen inficias, silvestres plerasque restibiles esse, vivæque radice aliquot annis perdurare, singulis tamen, earum sarmenta pereunt ad radicem, & sequente nova repullulant*] perpetuòque viret. Ægyptij phaseolos illos in cibo frequentant, nostrisque non minus gustui suaves existunt. Mulieres utuntur decocto cum croco ad excitandos menses: præterea utile est ad tussim, & dispnæam, & ad urinam suppressam movendam.

Lablab Properi Alpini.

CETERVM Londino accipiebam elegantissimum quædam Phaseoli (ut arbitror) fructum à Iacobo Gareto viro humanissimo, cujus iconem & brevem historiam, propter venustatem & raritatem, Lectoris oculis subijcere volui, præsertim cùm *Phaseoli ex Indiâ Orientali* inscriptionem haberet.

Phaseolus peregrinus Indicus.

Phaseolus Indicus alter, Mates.

IS autem Pontica nuce paullo minor est, in medio tumidior & pulvinatus, lævis, splendens, durus, solidus, in aquâ subsidens, extimâ parte (qua nimirum suæ vaginæ aut lobo adhæsit) veluti diducto & hianti osculo supernè paullo elatiore & aquilino præditus, duobus duntaxat coloribus cõstans: superior enim pars ab elatiore rostellæ parte, quasi lineâ ad alterius extremitatis infimâ in fructu partem obliquè ductâ, tota utrinque atra est, ebeni nigredine & nitore, inferior verò, omnino aurea, cui admixtum sit paucillû minij, sive præmaturi mali aurei colorem refert, & ut altera nitet. Ejus pulpam describere nequeo, cùm confringere noluerim, utpote qui unicus sit, inter reliquos exoticos fructus etiam servandus.

Phaseolus Indicus.

HVIC autem rarissimo fructui, alterum, cui *Mates* inscriptio erat, adijcere libuit, licet illius meis in Garciam notis meminere, & inter peregrinos fructus decimum ei locum dederim: quoniam tamen ejus pictura meo iudicio istic probè expressa non fuit, meliorè hoc loco

Mates.

loco

Lupinus sativus albo flore.

Lupinus flore cæruleo.

Lupinus flavo flore.

Tria Lupi-
norū genera
Belgicis hor-
is familia-
ria.

Lupinige-
nus 1111.

mine peregrè accepto, crevitq; in cubitalem aut majorem altitudinem, satis firmo scapo & in ramos diviso præditum: cui, ut in alijs Lupini generibus, inhærebant folia ex uno longo pediculo

loco adponere volui. De varijs autē Phasiolis alijs exoticis vel ab amicis communicatis, vel meo ære redemptis, nos, Deo vitam tribuente, inter fructus exoticos, quorum brevem descriptionem meditamur.

LUPINVS.

CAP. XLII.

LONGO jam tempore Belgicis hortis inquilina facta sunt tria Lupinorum genera: unum videlicet sativū, quo diu aquā macerato, ut amaritudinē deponat, plerūque nationes vescuntur, ut Vlyssipone observabam æthiopica mancipia, & tenuis fortunę homines, & vulgo in medicū usum cedit: bina alia silvestria, quæ neque vesca sunt, neque adeo frequenter in medicum usum recipiuntur.

Sativum non nisi cultum vidi: Silvestrium, dum in Narbonēsi Galliā vivebam, alterum genus, id videlicet quod cæruleo est flore, minoribusq; folijs & fructu constat, inter segetes non procul Mompelio ultra flumen Ledum spōte natum observabam: quod verò flavum habet florem, eumq; odoratū, duntaxat cultum in hortis conspexi ob elegātiā & odoris suavitatē. De illis porro non est mihi nunc sermo, quandoquidem ab alijs plerisque tradita est eorum historia. Icones tamen subjicere libuit, quia de quarto quodam Lupini genere agendum mihi est, ante annum M. D. XCV. mihi non conspecto.

Natum id fuit Lugduni apud Batavos

pediculo dependentia, septena aut plura, molliora tamen, quàm in eo qui flavu profert florem, paullo etiam latiora, longiorq; lanugine obsita: flores extremu caulem & ramos, tribus, quatuor, aut pluribus ordinibus ambiunt, verticillatim, aut coronę instar in orbem dispositi, quaterni & quini, ijs qui albi sunt, ferè æquales, sed coloris ex cæruleo purpurascens & elegantis: quibus successerunt siliquæ non dispares vulgari sativo, in quibus fructus illo non minor, verum alterius coloris. Florebat Iulio mēse, semen Septembri maturu fuit.

Cum anno M. D. LXV. è Lusitaniã per Bæturiã in Granatense regnum transirem, memini Februario mense agros Lupino confitos videre, cujus flores albi, aliquid cærulei commixtum haberent: an hujus fuerit generis, ignoro.

P I S V M silvestre.

CAP. XLIII.

Lathyrus silvestr. Dod. Clym. Matth.

Nec sarmentis, nec folijs à vulgari pifo, quod in arvis feritur, multum differt: numerosa ^{Pisum silvestre.} enim & oblonga ex eadem radice profert sarmenta angulosa, striata, fractu contumacia; folia deinde uncialia, membranacea, viridiãque, bina semper, modò hinc, modò illinc ipsa sarmenta amplectentia, è quorum medio ala extèditur quatuor aut sex foliorum contrario semper situ nascentium, quæ in capreolos, quibus sese vicinis plantis implicat, definit: summa sarmenta in multos deinde ramos dividuntur, qui ex foliorum alis oblongas tenuesq; virgulas promunt, in quibus multi exigui candicantesq; flores spicæ instar congesti nascuntur, Ciceris sil. Matthioli (quod passim in Pannoniæ & Austriæ inferioris pratis atque secundum illorum, quibus cinguntur, sepes sponte crescit) flosculis persimiles: quibus excussis, succedunt lobi pifi vulgaris vaginis paullo graciliores, continentes grana Clymeni Matthioli, sive Lathyrifil. Dodonæi granis similia, fusca, ingrati saporis, meo quidem palato, qui crudis pifis aut fabis nunquam vesci soleam: radix lignosa, nigricans, minimi digiti crassitudinem interdum æquat, & tenuibus fibris donata est, perennis, & singulis annis nova sarmenta longè sub terram sese condentia proferens, ante quàm germinent.

Primum mihi cõspecta est hæc planta ultra Dravum flumen in Pannonia interãni (cujus ^{Natalis} pars Windische sand nuncupatur) jugis arci Grèben vicinis, anno M. D. LXXIX. copiosè inter saxa nascens: unde postea Ill^{ris} Heros Balthasar de Battyan, qui me in eam Provinciã duxerat (nam ejus ea arx erat, & pagi aliquot vicini) maturum fructum mihi adferri curavit, quæ plerisque amicis cum in Belgicã, tum alibi viventibus communicabam. Subsequente deinde anno alijs locis Viennæ vicinioribus observabam, veluti in silvoso illo monte supra Gumpostkirchen, item supra Posonium ad Danubium, & in Leytenberg. Floret Iunio, semen maturum est Iulio.

Clymenum
Matthioli.
Lathyr. sil.
Dodonai.
Ervum sat.
Cordi.

SPONTE etiam gramineis locis siccioribusque Pannoniæ, Austriæ & Stiriaë pratis nascitur Clymenum Matthioli, sive Lathyrus sil. Dodonæi, vel Ervum sativum Cordi: cujus duo genera observabam, latifolium, & angustifolium; illud quidem in Austriâ duntaxat, hoc verò Francofurtensi etiam agro.

Quid verò sit Clymenum Diosc. qui nosse desiderat, consulat Plantarum historiam Fabij Columnæ.

OROBVS PANNONICVS.

CAP. XLIIII.

ERVI, sive Orobi nomen apud rei herbariæ studiosos obtinuerunt aliquot plantæ, quas per Pannonias, Austriam, Stiriam, aliásque Provincias nascentes observabam, & à nemine descriptas meminerã, cum illarum historiam proderem. Eam hoc capite repetemus.

Orobus Pannonicus I.

Orobus Pannonicus II.

Orobus Pannonicus I.

MULTOS habebat prior caules ab unâ radice prodeuntes, pedales aut ampliores, firmos, erectos, angulosos, virides, in quibus hinc inde sparsa sunt oblonga & pennata folia, ex senis, octonis aut pluribus folijs mucronatis, trinervijs, uni costæ adnatis, & sibi invicem oppositis, congesta: flores in surculis ex alarum sinu prodeuntibus spicæ instar nascentes, pisi aut viciæ florum æmulos, coloris purpurei elegantissimi, deinde, ubi evanescere incipit, cærulei: quibus succedunt longi cylindracei lobi, fusci, in quibus semen rotundum interdum & exiguum, nonnunquam verò oblongiusculum, varium, quo maturo, lobi diffiliunt, ut in plerisque ejus generis: radix vivax est, longa, nigra, dura, per intervalla extuberans, fibrosa, & ex lateribus novos stolones singulis annis producens. Tota planta acrimoniæ cujusdam particeps.

Orobus Pannonicus II.

ALTERA tenuioribus & gracilioribus constabat caulibus, firmis tamē, cubitalibus, angulosis, & in multos ramos divisis: folia alata sunt, hoc est, sena, octona, & interdum dena uni costæ inhærentia, Superioris folijs longè minora, & Lenticulæ folijs haud majora, tennella, viridia, gustu amaricante & calidiusculo: flores ex superioribus alis numerosi, longioribus petiolis inhærentes, superioris floribus forma similes, minores tamen, purpurascens coloris, qui vetustate in cæruleum etiam commutantur: lobi sunt longi, nigri, continentes oblongiora majoraq; semina quàm habet superior, subfusca, & maturitate similiter diffilientes atque se contorquentes: radix dura, lignosa, fibrosa que est, in diversa tendens, vivax, & singulis annis plures caules proferens.

Copiosè

Copiosè nascuntur in montanâ illâ silvâ Leytenberg supra Manderstorf, similiter supra Medeling, & omnibus montanis illis silvis quadam serie productis à Danubio ad Alpes, varijs item Pannoniæ locis. Florent Aprili atque etiam Maio: semen autem proferunt Iunio. Natales.

Orobus Pannonicus III.

Orobus Pannonicus IIII.

GRACILES promit Tertia cauliculos, rectos, firmos, angulosos, pedales & cubitales: folia per intervalla, uni costæ in hærentia, quaterna plerumque ex adverso sita, erecta, angusta, trium ferè unciarum longitudinis, gustu aliquantulú acido initio, deinde amariusculo, nullis capreolis prædita, quòd caules, satis firmi, admiculis non egeant: flores in longis nascuntur surculis spicæ instar congesti, florum pisi aut vicix formâ, seni aut octoni, candidi coloris: deinde oblongi lobi, nigricantes, prioris lobis pares, semine nigro, interdum etiam maculoso pleni, qui per maturitatem cum strepitu dehiscences semen abijciunt: radicibus nititur quinis aut senis minimi digiti longitudine, crassiusculis, Aphodeli, aut Pæoniæ feminæ minoris, oblongis bulbis ferè similibus, minoribus tamen, foris nigris, intus albis. Orobus Pannonicus IIII.

Invenitur magnâ copiâ in pratis non procul Walterstorf, Maurpach, Medeling, & Thermis Badensibus Austriæ vicinis. Observabam etiam in montosis ultra Danubium locis, ad œduarum silvarum margines. Floret cum superioribus, seménque perficit Iunio. Natales.

QUARTÆ, ab unâ radice prodeunt aliquot caules, cubitales, striati, recti, folia alternatim proferentes pennata, quaternis folijs satis amplis & mucronatis constantia (quibus adnascitur aliquando in extremâ alâ quintum) viridibus, per quæ aliquot venæ transversim à medio nervo excurrunt, subacidi quidem initio gustus, sed postea amariusculi: flores ex alarum sinu brevi petiolo insidentes prodeunt quini aut seni, antrorsum spectantes, vicix floribus non dissimiles, albo colore præditi, qui in binis foliolis sursum reflexis pallescit, odoris expertes: lobi quales in primo genere ferè, in quibus semen fuscum, majus quàm in reliquis generibus: radix minimè vivax est, sed prolato fructu perire solet, ut plerisque Leguminum generibus accidit. Orobus Pannonicus IIII.

Raram hæc plantam in Austriâ primùm inveniebam, nec nisi in Alpihus illius Provinciæ nascentem, unde delata, & in hortum translata, altero anno flores mihi protulit Aprili, & Maio, deinde semen. Anno verò M. D. LXXIX. observabam Maio florentem maximâ copiâ in eâ Pannoniæ parte quæ inter Dravum & Savum est flumina in Danubium illabentia, quæq; ob eam causam Interamnis Pannonia nuncupatur, in monte quodam silvo Grebén arci vicino. Natales.

SECVNDVM porrò genus in Belgicis hortis aliquando videre memini, & Aphacæ nomine Aphaca.

mine à rei herbariæ studiosis appellari. Quartum autem ad Phaseli silvestris, aut Viciz genus aliquod commodè referri posse existimo.

CETERVM Orobi historia, mihi in memoriam revocat duas alias stirpes, quæ semine ad nos hac appellatione Venetijs primùm misso, in Belgicâ prius, deinde Viennæ Austriæ sunt natæ: quæ quoniam à nemine adhuc descriptæ erant, illarum historiam, Cap. de Orobo in meis Pannonicarum stirpium Observationibus inferebam, quam eodem capite hic etiam repetimus.

Orobis Venetus.

Onobrichis Dodonæi.

MULTOS ex eadem radice Prior fundit ramos, pedales, angulosos, & ad singulas foliorum alas, modò in hanc, nunc in alteram partem inflexos, humique, ut plurimum, diffusos: folia in singulis alis quaterna aut sena uni costæ inhærentia, bina semper ex adverso sita, nullo extremo imparium numerum faciēte, Orobi Pannonici primi folijs pænè similia, sed dilutè virentia: flores oblongis virgulis ex alarum cavis prodeuntibus innascuntur, numerosi, in comam inflexi, pusilli, quatuor foliolis, ut reliquorum leguminum flores constantes, hoc est, superiore latiore sursumque reflexo & expanso, binis minoribus ad latera, quarto inferiore cavo, & quodammodo carinato, coloris purpurei: oblongi lobi, mucronati, viciz lorum pænè æmuli, rotundiores & magis teretes, maturitate rufescentes, semen continent orobaceum, oblongiusculum, albicantis coloris: radix dura, lignosa, multis fibris in diversa tendentibus donata, vivax est, & singulis annis frequentiores caules profert.

Orobis Venetus. II.

ALTERA duntaxat differt à præcedente foliorum & ramorum colore, qui ex viridi pallescit, & floribus qui prorsus sunt albi.

Florent Maio mense, cum alijs plerisque ejusdem generis.

PLURIMÆ porro aliæ stirpes ad Leguminum & similibus classem pertinentes, sponte per Pannoniam, Austriam, Stiriam, Moraviam, Bohemiam, aliisque Provincias nascentes observabam; quarum licet sit ab alijs prodita historia, nomina tamen recensere hoc loco volui.

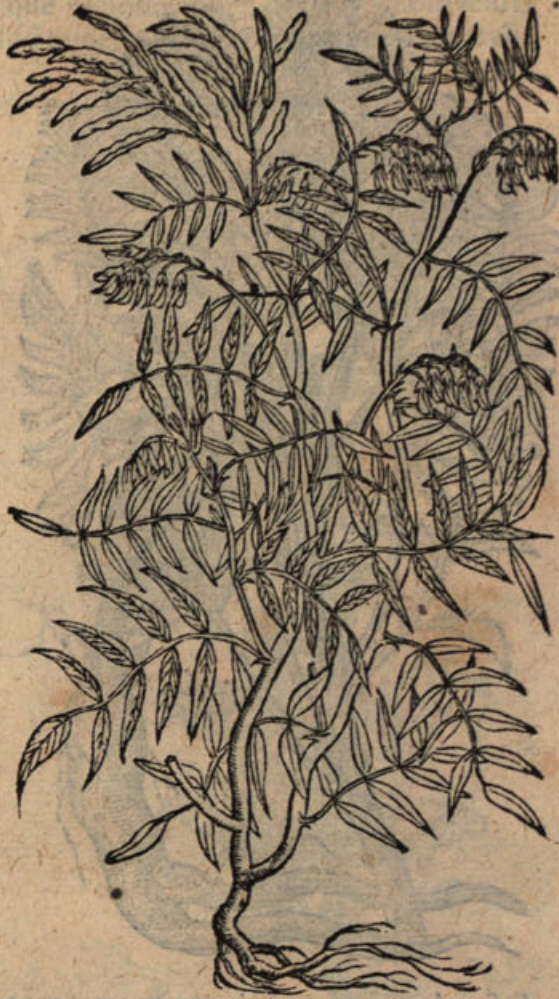
Onobrichis Dodonæi. Glandes terrestres. Pseudoapios Dodonæi. Antihilla leguminosa.

Gramineis locis, siccioribusque pratis nascuntur Onobrichis Dodonæi, quæ Brabantis hanc ammeten/ linguâ vernaculâ, id est, Crista gallinacea cognominatur: Glandes terrestres, sive Pseudoapios Dodonæi flore purpureo odorato, alia ei congener luteo flore Anthillis leguminosa Lobelij, cujus genus purpurascens flore Ferrariâ ante multos annos accipere memini à C. V. Alphonso Pancio.

In silvis,

Glauz vulg. Glycyrrhiza fil. Gesneri.

Galega vulgaris.

In silvis, pratorum marginibus umbrosis, atque etiam interdum in pratis apertis Fœnum græcum silvestre Tragi, sive Gesneri Glycyrrhiza silvestris: Cicer silvestre Matthioli, cujus ante memini, exili candicante flore, folliculis tumentibus, in quibus exiguum semen: & Galega vulgaris, quam nonnulli Rutam caprariam, Fracastorius Onobrichin appellant (quo nomine ejus semen nobis etiam ex Hispaniâ missum & planta nata) sed hæc omnium abundantissimè crescit inter Muram & Dravum flumina, paullo supra eorum confluentes.

Fœnum græc.
fil. Tragi.
Glycyrrhiza
fil. Gesneri.
Cicer sil.
Matthioli.
Galega vulg.
Ruta capra-
ria.
Onobrichis
Fracastorij.

ASTRAGALVS.

CAP. XLV.

QVONAM hanc plantam referrem, diu multumque apud me deliberabam: sed nul- lam veteribus descriptam inueniebam, cujus historia illi per omnia quadraret: Cùm verò esset elegans, & nemini ex recentioribus, quod scirem, cognita, ante quàm Stirpium per Hispanias observatarum historiam evulgarem, operæ precium me facturum tum puta- bam, si illius iconem cum historia, cap. de Astragalo subijcerem: quam simili capite nunc repeto.

CVBITALES autem, & ampliores sunt illi Astragalo (qui primus ordine erit) caules, minimi ferè digiti crassitudinem æquant, pentagoni, sive angulosi, duri, subrubentes, & lanuginosi: folia lanuginosa & incana, in longa costa ex aduerso semper inter sese opposita, veluti in Viciæ & Ciceris folijs, gustu primùm adstringente, deinde seruido: flores copiosi, Lupini aut Fabæ vulgaris florum æmuli, secundùm oblongos ramulos seu virgas ex ala- rum sinu prodeuntes nascuntur seriè quadam digesti, albi omnino, sed ante quàm aperian- tur & explicentur ex luteo foris nigricantes: fructum ferè dicitur (nam florentem dunta- xat observabam) in lobis Faselo minori Dòdonæi similem, qui gustatus, fauces, os, & lin- guam inflammatione torqueat: cum anno M. D. XCVI. accipiebam à Doctissimo viro Si- mone de Tovar: radix, pro stirpis magnitudine amplissima, brachialis nonnunquam cras- situdinis, palmaris verò longitudinis, deinde in binos aut tres ramos divisa, foris nigra, ru- gosa, intus candida, dura, & lignosa, ingrati saporis, quæ arefacta, cornu duritie superat.

Primùm hanc plantam collibus quibusdam supra Vlyssipponem, quos Tagus fluvius al- luit, inter vepres observabam, atque mense Decembri eruebam anno sexagesimo quarto supra millesimum & quingentesimum: deinde sub exitum Ianuarij insequentis, silvosis locis non procul Hispali, dum Gades proficisceter, florentem inueniebam.

LVSITANI, Alfabea vocabant: Bætica autem, Garavancillos, hoc est, Cicer exile.

Astraga-
lus I.

Natalis.

Alfabea Ga-
ravancillos.

Apocynon
Amasi.
Atramoços
de can.
Astragalus
11.

Natales.
Astragal.
Diosc.
Chama
lanus.
Astragalus
111.

Natales.

Onobrichis
Plaça.
Herva de
S. Laurenço.

Astragalus
Mompellianus

Si facultates, quas ex ejus temperamento contrarias deprehendere licet, non refragarentur, legitimum Astragalum esse censerem, cum cujus historiâ plurimis notis convenit. Videtur porro ea esse, quam Amatus Lusitanus Apocynon facit, & Lusitanis *Atramoços de can*, id est, Lupinos caninos vocari ait.

CETERVM Astragali nomine, multæ plantæ hodie insigniuntur: nullæ tamen, meo judicio, ad Dioscoridis descriptionem proprius accedere videntur, quàm illa cujus historiam nunc dedi, & alia quàm in Cantabris, Helvetiorum alpibus, atque etiam Pannonicis observabam, ramulis aliquot ex una radice prodeuntibus, gracilibus, interdum surrectis, ut plurimum autem procumbentibus, folijs Ciceris foliorum instar in alâ ordine dispositis, sed rarioribus & longioribus, nec in ambitu serratis, sed valde accedentibus ad Orobiprimi, præcedenti capite descripti folia: flore Viciæ aut Ciceris flori simili, ex caruleo purpurascente, cui succedunt lobi Arachi siliquis ferè pares, in quibus semen continetur; radix est tuberosa, nigra, dura, cui propagines adnascuntur sarmentitijis radiculis in hærentes, illi similes, sed minores.

Nascitur in montibus, quos dixi, vento perflatis & apertis, & eam esse existimo, quam Fabius Columna, pro legitimo Dioscoridis Astragalo, exhibet: multum differentem à Chamæbalano, seu Glandibus terrestribus.

HISPANI aliam quandam plantam præponiebant, Astragali quidem facultatibus respondentem: sed formâ radicis minimè. Nam tametsi pusilla haberet Ciceris aut Lentis folia, tota incana, cauliculos breves, duros, & in his flosculos pisi florum: amulos, pusillos, congestos & purpureos, summis ramulis in hærentes: radix tamen, ut plurimum singularis, & nullam affinitatem cum Astragali radice habens, omnino repugnabat.

Crescebat ea in vinetorum & arborum marginibus secus vias, per Lusitaniam & Hispaniam. Florebat Aprili.

DOCTISSIMVS vir Ioannes Plaça, Medicus & Professor in Valentiniâ Hispaniæ Academiâ, Onobrichin esse censebat, discrepat tamen historia: Lusitani *Herva de S. Laurenço* nuncupabant: atque illius in clibano siccatæ pulverem, vulneribus & ulceribus utiliter inspergi asseverabant.

Illam aliquando alere memini in horto, dum in Belgicâ vivebam, unâ cum Astragalo Mompeliensibus vocato: sed illa toto triennio ante quàm stirpium in Hispanijs observatarum historiam publici juris facerem, perierat. An altera porro adhuc perduret, quæ erat folijs superioris quidem folijs pænè similis, sed minus incanis, majusculis floribus, curvis & inflexis, instar falcis, siliquis duplici serie semen continentibus subfulvum, rotundiusculum, radice persimili, me latet.

VICIA SILVESTRIS.

CAP. XLVI.

VARIA per Pannoniam, Austriam vicinasque regiones inveniuntur Vicia silvestris genera, alijs Provincijs etiam communia: duo tamen me observasse arbitror, quae alibi videre non memini.

Vicia.

Vicia fil. albo flore.

MULTOS ex eadem radice, quae perennis est, profert Primum genus ramos teretes, striatos, pedales, etiam cubitales interdum, quos ambiunt foliorum alae, quemadmodum in Vicia vulgaris fativa & silvestri, sed densiore lanugine obductae, & quasi incanae, capreolis, quibus vicino gramini se implicat, extremam alam occupantibus: flores in supernis foliorum alis terni plerumque, Viciae vulgaris floribus persimiles, candidi coloris, superiore tamen folio, obsoleti coloris venis interne distincto, inferiore foliolo ejusdem coloris: floribus succedunt siliquae seu vaginae planae (quantum videlicet ex illarum rudimentis colligere licuit, nam Maio mense florentem anno M. D. LXXIX. duntaxat observabam) viciae vulgaris siliquis similes: radix fibrosa est, tuberculisque ut Leguminum pleraeque radices vivaces, donata.

Vicia fil. albo flore.

Nascitur in arvis desertis apud Chyztreg oppidum Magi viri N. Bamfy, in Pannonia situm, olim florens, cum vero istac iter facerem magna ex parte exustum, & ob continuas Turcorum in ea loca excursions, omnino ferè desertum, non procul à Kerka fluvio.

Natales.

CUBITALIBVS est altera ramis, striatis, lentis, infirmis, & humi, nisi capreolis sese sustineant, procumbentibus, oblique modò in hanc, modò in alteram partem, secundum foliorum alas, inflexis, è quibus frequentes plerumque ramuli enascuntur: foliorum alae oblongae, tenues, deorsum incurvae seu nutantes, & in binos capreolos desinentes, duodenis, vicenis, vicenis senis, aut pluribus interdum oblongis angustisque foliolis surrectis, & ex aduerso nunc aequaliter, modò inaequaliter nascentibus, praeditae sunt: flosculi elegantes, superioris floribus formam non dispares, minores tamè, & Onobrichidis quartae flosculis propensum respondentes, coloris ex caeruleo purpurascens, viceni nonnunquam aut plures, spicae instar in oblongis nudis ramulis, ex superiorum alarum sinu exeuntibus nascuntur: deinde uncialis longitudinis siliquulae exiguum semen continentes: radix tenuis, late serpens, & sub tellure se condens, singulis annis novos frequentioresque ramos profert.

Vicia fil. 11.

Passim in agris & inter vepres, illis se implicans crescit, per Vngariam, Austriam, Moraviam & Bohemiam, atque Maio floret.

Natales.

VNGARI cum superiore, tum hanc (quae plurimum à Belgica vepribus se implicante differt) atque denique omne silvestris viciae genus, Waryw barso, nuncupant, hoc est, cornicis pisum.

Waryw barso.

CICERCULA ÆGYPTIACA.

Cicercula
Ægyptiaca.

Natales.

Securidaca vera.

λαδουρο.
Cicercula.
Cerres.
Pois cerres.
des Sars.
Lathyri.

Securidaca
legitima.

Securidaca
altera.

NEQUE folijs, neque cauliculis, reliquisve partibus à fativâ vulgari Cicercula valde differt ea, cujus historiâ hoc capite dare institui: nam cauliculos habet infirmos, & nisi sustineantur, humi procumbentes, in quibus hinc inde bina adnascuntur ex adverso sita foliola, è quorum sinu prodeunt oblongo pediculo innixa bina alia folia angusta & surrecta, ac tandè is pediculus desinit in capreolum nonnunquam multifidum, quo sese vicinis herbis & virgultis implicat: flos etiam fativæ flori non dissimilis, sed color diversus, quia qui in fativâ albus, in hac internè elegas est ceruleus, foris ex cineraceo purpurascens: quo defluente subnascuntur in longis tenuibusq; petiolis alatae vel supernè pinnatae siliquæ seu lobi, in quibus bina, terna, rarè plura continentur grana, domesticæ cicerculæ granorù magnitudine, inæqualia, frequentibus nigris maculis insignita: radix, ut in ejusmodi stirpium generibus, tenuis, non vivax.

Primum mihi nata est hæc planta Viennæ Aultriæ anno M. D. LXXXVII. semine in Ægypto lecto, & Constantinopoli misso. Flores tulit Junio & Julio, atq. etiam in Septembrem usque: semen maturum fuit Augusto & Septembri. Natam etiâ arbitror plerisque amicis, quibus semen communicabam: nam & Francofurti singulis annis provenit, flores tulit & semen maturum produxit.

GRÆCIS porro vocatur hoc legumen λάρυρος, Lathyrus: Plinio & Columellæ, Cicercula, (fativam intelligo) Galli Cerres & pois cerres appellant: Parisienses, quorù agro abundè colitur, des Sars. An verò quam describo, ea est, quam Bellonius cap. XIX. lib. II. Observationum inter legumina recenset, & à Græcis vulgo Lathyri appellari scribit? certè ipsa appellatio ad Græcam alludit.

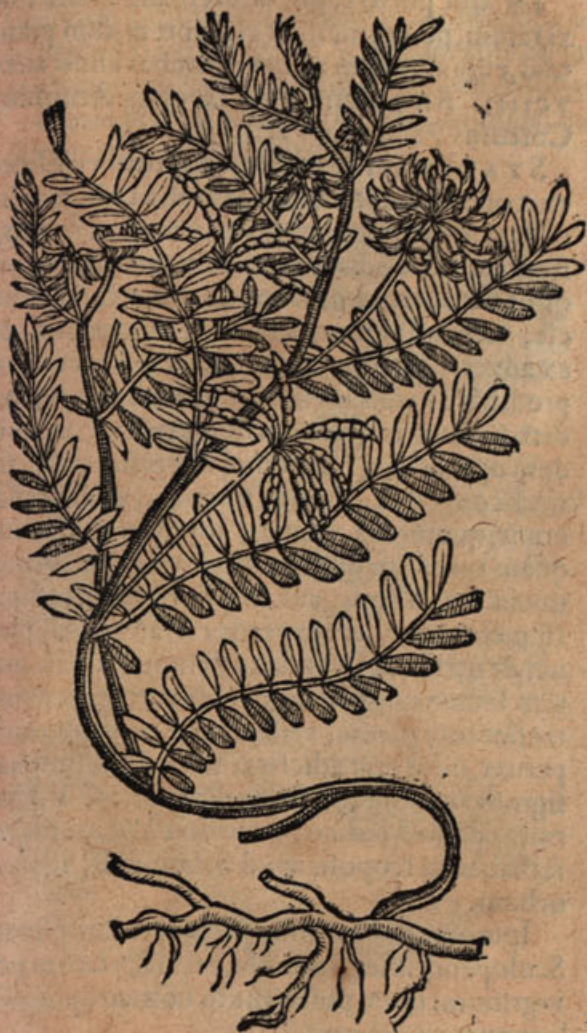
SECURIDACA. CAP. XLVIII.

ALIQVOT plantas in meis peregrinationibus observare memini, quæ nõ incommodè, meo judicio, ad Hedisari sive Securidacæ historiâ referri posse arbitror.

MULTOS, atque oblongos ex eadem radice fundit Prima caules, humi diffusos, virides, striatos, intus còcavos, valde ramosos: folia alata, è multis foliolis, còjugatim, & æquali, contrario tamen, situ uni costæ inhaerentibus, constantia, solo extremo impari, Hedisari legitimi folijs perquam similia, amari saporis: è singulis superiorum florum alis, oblongi pediculi prodeunt, coronam flosculorù legitimi Hedisari floribus formâ similium graviterq; odoratorum sustinentes, non flavi, ut illi, coloris, sed varij: nam superiora folia, carnei, ut sic appellem, sunt coloris, hoc est, blandè & dilutè rubentis, laterum alæ niveæ, & carina infima, licet alba, rostro est purpureo: siliquæ flores subsequentes, non sunt planæ, sed teretes, oblongæ, rostro internodijs distinctæ, quemadmodum Polygalæ Valentiniæ siliquæ, continentes subrufum semen, oblongiuscu-

Securidacæ II. prior species.

Securidacæ II. altera species.

longiusculum, saporis non minus amari quàm legitimi semen: radix tamen, non annua ut illius, sed maximè vivax & fibrosa, longè lateque sub terrâ se condens, & vicina loca occupans, atque etiam è tenuissimis fibris renascens.

Vulgatissima hæc est per universam Pannoniam, Austriam, Stiriam, Moraviam atque Bohemiam, cum in pratis, tum in agris, & secūdum vias. Floret Junio, interdum totâ etiam æstate: semen maturum est Julio & Augusto. Variat etiam interdum floris colore, qui vel totus candidus est, vel exalbescit, vel intensius purpurascit.

ALIQUANDO nobis in Belgicam missum fuit hujus semen, Galegæ alterius nomine, cum qua, siliquarum facie duntaxat affinitatem habet: mihi multis notis Hedyсарum referre videtur, exceptis corniculis & semine, quæ, ut dixi, plana non sunt.

SE D aptius forsitan Hedyсарi descriptioni conveniet ea planta cujus iconem & descriptionem cum alijs stirpibus à C. V. Thoma Pennæ accipiebam, quam Dioscoridis Securidacam esse ipse censebat.

C V B I T A L I S, eo teste, est planta, aut altior, multos caules ramosos ab radice lignosa & perenni emittens, foliaq; habens ciceris modo secundum oblongum nervum binatim disposita, uno impari extremitatè ejus tenente, cicere minora: flores in summis caulibus glomeratim coherentes, ex candido rubentes: siliqua fusci coloris, securis formam quam nos *bylhock* vulgo appellamus (anglicum est vocabulum *bylhock*, quo putatoriam sive arborem falcem exprimunt) probe referentes, vel cultri genus quo nostri & Belgici futores uti solent: singulæ siliquæ unicum semen ejusdem figuræ continent. [ex sicca tamè planta, quam mihi communicabat, discebam, siliquas nonnunquam longiores esse, & supra securiculam seu falcem illam, alium articulum longiorem obtinere, qualem extrema superioris siliquæ habent, quem admodum in icone addi curabam] Tota amara est, præsertim siliquæ & semina.

Crescere aiebat agro Genevensi non procul à Ponte tremulo, inter dumeta, nusquam alibi ipsi conspectam.

AD ἡδυσάρου ἢ πελεκινῆ Græcis, Hedyсарi & Securidacæ Latinis dictæ, classem referti posse arbitror has plantas. Nullius tamen semen aptius veterum securim meo judicio refert, quàm ejus quæ ab omnibus Hedyсарú legitimum cèsetur, & aliquot locis inter segetes sponte nascètem in meâ per Hispaniam peregrinatione observabam, quam ob causam ejus iconem initio capitis hujus præfigere volui. Nam infra Madritium secures videre memini, quæ huic semini essent simillimæ, nempe in medio quâ manubrium trajicitur, & adaptatur, crassiores, & utrinque in planam aciem desinentes.

Natalis.

Galegæ altera.

Securidacæ Pennæ.

Natalis.

ἡδυσάρου.

Hedyсарum legitimum.

Securis hispanica formæ.

IN HOC

Securidaca peregrina.

Hedysarum
peregrinum

Scolopendria
leguminosa.

Onobrichis I.

Onobrichis I.

Natalis.

IN hoc porrò caput inferendam etiam dū
xi, raram, peregrinam & elegantem eam plan-
tam, cujus iconem ad me mittebat anno M. D.
XCIIII. Amplissimus vir Iacobus Antonius
Cortusus Patavinus Patritius.

STATIM verò à radice (quantum videlicet
ex icone nullis coloribus expressâ colligere li-
cebat) se spargebat ea plâta in multos ramos,
striatos, Securidacæ alterius ramis similes, ad
quos nata erant simili modo alata folia, hoc
est, vicena aut plura uni costæ in hærentia, &
ex adverso sibi opposita: ex horum autem alis,
prodibât alij ramuli similibus alatis folijs præ-
diti, qui summo fastigio flores tulerât (ut qui-
dem apparebat, nulli enim expressi erant) si-
mul congestos, deinde siliquas (ut expressæ
erant) quaternas, quinas, aut plures, alterius
quàm omnium quas unquam viderim, forme,
uncialis nimirum, aut amplioris longitudinis
(si pictura fideliter expressa est) angustas, pla-
nas, & utrinque in ambitu dentatas: quale au-
tem semen continerent, cujus temperamen-
ti esset tota planta, viviradixne, an quòtannis
periret, nihil erat adscriptum: sed id duntaxat
significabat missam fuisse plantam à C. V. Ho-
norio Bello Medico, qui eam nascentem ob-
servabat in scopulis apud Sebenicum Illyrici
urbem.

Ipsè autem Cortusus picturæ adscripserat,
Scolopendria leguminosa, vel Hedysarum pe-
regrinum: quod postremum nomen aptius il-
li convenire videtur.

Biennio post mittebat ipsè Cortusus plantæ
resiccatae fragmentū aliquot flores & siliquas
retinēs, ex quo hanc iconē exprimi curabam.

ONOBRICHIS. CAP. XLIX.

AD Onobrichidis classem reduci posse
existimo eas stirpes quas hoc capite de-
scribere instituimus, quoniam illi quodam-
modo affines esse videntur.

CVBITALES plerumque habet Prior caules,
frequentes (si vetusta sit planta) rotundos, du-
ros, humi procumbentes, in quibus frequen-
tia folia lenti similia, angusta, hirsuta seu la-
nugine quadam obducta, quindena subinde,
& totidem alia ex adverso uni costæ adhæren-
tia, uno impari extremam alam occupate, gu-
stu amaro & ingrato: ex alarū cavis exoriantur
ramuli similibus folijs septi, ex quibus do-
drantales exeunt pediculi striati, ferētes mul-
tos flores, trifolij florum æmulos, oblongiuscu-
los, eleganti purpurâ nitentes, inodoros, cōfer-
tos, & veluti spicâ trium interdum unciarum
longitudinem æquantem efficientes, nōnun-
quam etiam longiorem, præsertim quando in
semen abeūt, quod bifidis brevibus turgidiuf-
culisq; valculis continetur exile, nigrum, du-
rum, sapore ingrato ut alia legumina. radix illi
magna, longa, dura, in obliquas nonnullas fi-
bras sese spargens, & subinde ad cauliculorum
exortus recentes fibras agens, vivax & perēnis.

Frequentem inveniebam ad Danubij ripas,
supra

supra Posonium, arido solo, apud Petronellam oppidum (quod nonnulli, ex loci situ, rudibusque antiquis Carnutum veterum esse conijciunt, à Plinio numeratum inter Pannoniæ urbes) ad viarum margines, & frequentissimè toto illo itinere ad Badenses thermas tendente, multisque alijs circa urbem Viennam Austriæ locis, tam citra quàm ultra Danubium.

Flores proferebat Maio, Junio, & Julio, interdum etiam Augusto, quo etiam tempore semen maturum legebam.

Onobrichis II.

Onobrichis III.

MULTOS ex eadem radice promebat Altera vimineos cauliculos, pedales, nonnunquam etiam longiores, humi fusos, crebris nodis distinctos, & in his alata folia, hoc est, tredecim, quindecim, septem & decem, aut pluribus & oblongis foliolis uni costulæ inhaerentibus constantia, extremo semper impari numero faciente: prodeunt deinde ex alis tenues pediculi seu virgulæ, flosculos in spicam confertos ferentes, Pisi aut Viciæ florum formâ, sed longè minores, colore dilute cæruleo, vel ex cæruleo purpurascente: his succedebant exiles siliquæ quasi duplicatæ, continentes pusillum semen renis formâ, nigrum: radix minimi digiti crassitudinem fermè æquabat, dura, lignosa, cõtorta, obliquè se spargens, & altè sub terra se condens, rarisque fibris donata, quæ summâ parte in aliquot capita extuberabat, è quibus singulis annis novos cauliculos fundebat.

Onobrichis II.

Rara est, nam paucas duntaxat plantas inueniebam publica via secundum orbitas, inter Schweket & Götzestorf infra Viennam Junio florentes anno M. D. LXXX. & illum præcedente, non procul à Znaim Moraviæ oppido, dum Pragam, & inde per Germaniam in Angliam profisceretur. Etiam in hortum translata florebat toto Julio & subinde semen proferebat.

Natales.

SESQVIBITALIBVS assurgebat Tertia ramis, rectis, firmis, duris, viridibus; in quibus folia Lentis, sive Viciæ silvestris, longa, angusta, duodena aut quindena, & totidem ex aduerso, eidem costæ adhærentia, uno etiam quod extremæ costæ insidet, impari, lanugine obfusa, gustu ingrato & amaro, deinde nonnihil acri: ramuli extremo caule ex alarum sinu prodeuntes, palmares, striati, in dodrantes spicas flosculorum trifolij flores æmulantium, oblongiusculorum, pallidorum desinebant, quibus impressi nigricantes quidam radij: his succedebant siliquæ Prioris siliquis similes, mucronatæ, duobus valvulis constantes, in quibus semen fœnogræco pænè simile, sed minus & nigrum: radix crassa, dura, lignosa, longa, aliquot fibris donata, candicans, perennis.

Onobrichis. III.

Valde rara & hæc est, duobus duntaxat locis mihi inspecta, ad Hamburgum videlicet urbem, duobus supra Posonium (vulgo Presburg) miliaribus, & ad oppidum Fischmuntz ad Fischam

Natales.

ad Fischam flumen situm paullo supra quàm in Danubium se exonerat, publicâ viâ, unde singulares plantas singulis locis duntaxat eruebâ florentes Maio mense, anno M. D. LXXIIII. atque biennio post.

In hortum translata, Maio etiam floruerunt, atque totâ deinceps ætate: Augusto semen, sed ægrè admodum protulerunt, nimium videlicet properè caducis magnâ ex parte floribus, ante quàm in siliquas formari possent, ipsa planta, uti conijcio, luxuriante præ nimia soli pinguedine & humiditate.

Onobrichis 1111.

Onobrichis
1111.

Natales.

Onobrichis v.

QVARTA multa folia promit ab eadem radice, Lenticulæ aut Tragacathæ folijs proxima, uni similiter costæ inhærentia, molliora tamen, viridia quidè illa, sed lanugine quadam candicante pubescentia, lento primùm gustu, deinde nonnullam amaritudinem relinquente, postremò linguam vellicante: nascuntur inter foliorum alas cauliculi ferè dodrantes, supini, exiles, quadam lanugine obducti, aliquot flosculis onusti, vicæ silvestris aut lenticulæ florum magnitudine, colore ex cæruleo purpurascete: quos excipiunt siliquæ pusillæ geminis cellulis constantes, semine (quòd cum adhuc immaturum esset, probè non potui observare) plenæ: multas ex eadem radice, quæ longa crassiusculaque est, & obliquas fibras agit, propagines & ramulos dodrantes, humi fusos, in latera emittens.

Crescit in summo Sneberg jugo, atque in Etscheri summis scopulis, quibus duobus locis florentè & siliquas jam formantem eruebam Augusto.

NEC minus forsitan rara erit, quam Britannicâ anni M. D. LXXXI. peregrinatione, Londini in doctissimi viri Ioannis Richæi pharmacopæi Regij horto nascentem videbam, ad descriptarum hoc capite stirpium classen proculdubio referendam, cum proximè ad Quartum genus accedat.

Similima etenim habebat folia, mollia, incanâ lanugine pubescentia, ut Tragacanthæ legitimæ folia, & eodem modo uni costæ inhærentia, quindena & plura, interdum etiam

vicena quina, uno extremam costam occupante: cauliculi tamen in hac oblongiores sunt, fusco cortice tecti, lenti, fractu cõtumaces, humi fusi, & plerumque nudi, qui extremâ parte frequentes ramulos suis alatis folijs onustos proferunt, & in unciali villosoque pediculo multos flosculos in caput & globum congestos, Tragacanthæ floribus proximos, candicantes, deinde membranaceas siliquulas ervi siliquulis minores, & Dorycnij vulgariter nuncupati sive Hispanici valvulis pares, singularia semina fœnogræco similia continentes.

Florebat Iulio & Augusti initio: semine deinde Londino ad me misso & terræ commisso natæ plantæ, quæ feliciter & flores & semen insequente anno protulerunt.

A nullo autem descriptas fuisse has stirpes existimo, ante quàm Plantarum in Pannonia vicinisque Provincijs observatarum historiam in lucem emitterem: nec etiam nomen vulgare ullum aut facultates à rusticis vel alio quopiam intelligere tum licuit.

Si quis verò non inter Onobrichides, sed inter Astragali congenere plantas, præsertim duo postrema genera, cum quibus magnam similitudinem habere videntur, referre malit, Astragali sunt: prior Alpinus, alter peregrinus.

Astragal.
alpinus.
Astragal.
peregrin.

GLAUCIS.

CAP. L.

MVLTAS plantas Glaucis nomine, à Recentioribus proponi, & describi non ignoro: nullam tamen adhuc (meo quidem iudicio) magis ad Glaucis historiam à Dioscoride traditam, respondentem videre memini, eâ quæ à me hîc exhibetur.

TERNIS autem, vel quaternis à radice assurgit cauliculis, dodrantem altis, gracilibus, incanâ lanugine pubescentibus: folijs serie quadam secundum costæ longitudinem utrinque digestis, sive ala foliorum illos vestiente, Onobrichidis, aut Astragali prioris in modum, mollioribus tamen, supernè virentibus, infernè canâ lanugine obsitis, gustu nonnihil amaro: flos

Glaux Hispanica.

Tribulus terrestris πρώτος Theoph.

ro: flos extremo cauliculorum fastigio innascitur confertus, capituli, spicæve brevioris & obtusæ instar, Glycyrrhizæ vulgaris florum forma, & colore perquam similis: radix candicans est & exilis, quæ, an vivax sit, asserere nequeo.

Nusquam enim alibi, quàm ad ripas fluminis Thormis Salmanticam alluentis, pauldò infra eam urbem observabam, nomine vulgari carentem, mense Junio: verùm is locus procul à mari distat, juxta quod Dioscorides Glaucem nasci tradit.

GRÆCIS γλαυξ perinde atque Latinis Glaux appellatur hæc planta: quæ appellatio, si quibusdam minus probabitur, permittant quæso Glaucem Hispanicam à Clusio nuncupari tantisper, donec magis aptum nomen invenerit.

DIOSCORIDES porrò Glaucem cum hordeaceâ farinâ, sale & oleo coqui ait in sorbitione, ad revocandam extincti lactis ubertatem.

TRIBULVS TERRESTRIS.

CAP. LI.

HERBA est Tribulus terrestris, multis viticulis gracilibus, humi stratis, prælongis, cubitalibus plerumque, quas frequentes nodi distinguunt, prædita: quibus adnascuntur alata folia, seu numerosa foliola uni costæ inhærentia, Ciceris foliorum instar, quibus valde similia sunt, subacri gustu cum quadam adstrictione. flores ex singulis foliorum alis nascuntur longis petiolis innixi flavi, Potentillæ floribus formâ pares, sed minores: fructus ejus quinquepartito divisus (quatuor autem spinis singulæ divisuræ quæ gibbæ & dorso eminenti sunt, constant) sub folijs latens, in quo totidem semina: radix interdum minimi digiti crassitudinem æquat.

Ad arborum semitas, in quibus Melopepones Salmanticæ seruntur, frequentissimè proventientem reperiebam, hortulanis valde molestum & exosum, quoniam fructus ejus (qui per maturitatem facilè de plâtâ decidit) firmis aculeis pedes illorum nudi graviter offenduntur. Florebat istic Iulio, semen verò Augusto & Septembri maturum. Memini etiam olim Mompeliano agro observare, sub ipsis ferè urbis mœnibus inter oliveta.

ESSE autem hanc plantam Dioscoridis τριβουλον χερσαϊον, id est, Tribulum terrestrem, affirmare non velim: sed optimè quadrare videtur alteri ex terrestribus Theophrasto descripto lib. vi. Historiæ Plantarum cap. v. πρώτος videlicet, tametsi hic non sit valde præcox, locis saltem quibus sponte nascentem observabam.

Hispani abrojós appellabant.

SALMANTICENSES ejus decoctum ad pituitam crassosque humores incidendos & evacuandos felici successu clysteribus injici prædicabant: cum tamen Galenus terream & frigidam qualitatem Tribulo terrestri tribuat, Dioscoridem nimirum secutus.

TRIFOLIUM SPINOSUM Creticum.

CAP. LII.

PRORSVS novum & elegans est hoc Trifolij genus, à quo stirpium quæ inter trifolia recenseri possunt, historiam auspicari voluimus: certè mihi ante annum nonagesimum

ejus historia.

Medica legitima.

ἰσθιτοχορτο
Cretensium.

τριβόλος
χρυσάιος
Dioscoridis.

Medica legi-
tima.

tertium supra millesimum & quingentesimum non conspectum : cujus primam cognitionem acceptam fero doctissimo viro Petro Spehrerio R^{mi} & Ill^{mi} Electoris Moguntinensis Medico, qui ejus ramum, brevem quidem, sed secundum radicem rescissum, & pluribus alijs ramulis præditum, suisq; floribus & capitulis onustum sub Augusti finem, Moguntia usque Francofurtu mittebat paulo ante meum ex ea urbe discessum, quem in in tabella lignea statim exprimi curabam, ut hic proponitur. Nata autem erat ea planta Moguntia in R^{ma} ejus Celsitudinis horto, semine ex Italia quidem misso, sed Creta accepto.

HVM I autem sparsa fuerat in orbem tota planta, tenuibus ramis quadrangulis (qui frequentibus geniculis ex viridi purpurascens cincti erant) prædita, ad quæ utrinque sibi opposita nascebantur terna foliola uni petiolo oblongiusculo & plano inhaerentia, angusta, crassiuscula, viridia, mucronata, prominentibus in singulis nodis seu geniculis, quatuor spinulis, binis supernè, totidè infernè spectantibus: in singulis ramulorum alis nascuntur singulares flores, quinque foliis constantes, coloris purpurei, anagallidis flore majores, quorum medium occupant decem staminula flavo apice prædita, capitulo inter ea latente, quod temporis successu, in quinque angulos sive pinnas formatur, ut ferream clavam (qualem avorum nostrorū ætate equites gestare solebant, & adhuc Vngari gestant) speciem quodammodo referat: ea deinde capitula, incurvato petiolo sub ramis se condunt, & matura, in singulis angulis seu pinnis, unicum semen continent, planum, nigrum: qualis sit ejus radix, me latet: nam cum unica esset, ei qui ramum mittebat, nata planta, erere noluit. Tota autem τριβόλος ἰσθιτοχορτο est, & frequentissimis ramulis prædita.

Discedens autem Francofurto, nonnulla semina ab Honorio Belli à Creta accipiebã, curante Illustri viro, eodemq; eruditissimo & humanissimo Ioanne Vincentio Pinello, inter quæ genus unum ἰσθιτοχορτο nomine, è quo terræ commisso insequente Vere, nata Lugduni Batavorum planta, illi, cujus modò historiam scripsi, prorsus similis: verum cum eã ætate in gravissimum morbum, qui me ferè sustulit, incidissem, ipsius plantæ reliquas notas plenius observare non potui.

SED cum multas notas Tribulo terrestris Dioscoridis non repugnantes habeat (liceat quæso liberè & sine præjudicio meã opinionem in mediũ adferre) hærebã, an legitimus Dioscoridis τριβόλος χρυσάιος esset, aut saltem ad genus ejus aliquod referri posset.

MEDICA FLAVO FLORE.

CAP. LIII.

LEGITIMA Medica non modò varijs Hispaniæ locis sponte crescit: sed etiã ple-
risque diligenter colitur in pecudum pabulum, sed maximè equorum, vice fœni, ut quod, propter

Medica flavo flore.

propter ubertatem, singulis annis aliquoties demeti possit. De illâ autem nobis non est sermo (nam à plerisque tradita est ejus historia) sed de aliâ quadam sponte etiam nascente, quâ in meis peregrinationibus observabam. Placuit tamen legitime iconem Lectoris oculis etiam subijcere.

MULTOS porrò Medica, de quâ nobis sermo, ex eadem radice profert ramos cubitales, aut longiores, humi plerumque fusos, teretes, viminales & flexibiles, in multas alas divisos, folia terna uni petiolo inhærentia, Legitimæ Medicæ folijs respondentia, & dorso eminente, sed longè minora: flores in extremis ramulis confertos, alterius floribus formâ pares, flavo tamen colore, non inodoros: cornicula deinde plana contorta, corniculorum legitimæ Medicæ instar (quæ perperam à pictore fuere expressa) angustiora tamen quàm illa: in quibus grana fativæ granis similia continentur, sed paullo minora: radix legitimæ radici par, crassiuscula, latè sparsa, fibrosa, perennis, singulis annis novos caules profert.

Nascitur tota Pannoniâ, Austriâ, Moraviâ, & quibusdam Bohemiæ, Norici, Franconiæque locis. Floret autem Junio & Julio.

MEDICA MARINA. CAP. LIIII.

Medica marina.

CAULES five ramulos habet hæc Medica tres aut quatuor pedales, humi fusos & procumbentes: folia Trifolij, aut Cytisi Maranthæ folijs minora, quæ, cû ramulis, tomentosâ lanugine obsita sunt: flores extremis ramis inhærentes suis petiolis, ex alarum sinubus exiliunt quini aut seni simul congesti, Medicæ aut Sertulæ campanæ florum formâ, coloris flavi: siliquæ deinde glomeratæ & contortæ five inflexæ, in quibus semen continetur subrufum, Medicæ semini simile: radix crassiuscula, perennis seu vivax, ex candido pallescit.

Provenit hæc passim in Hispaniâ & Galliâ Narbonensî, ad Mediterranei maris littora: inveniebam etiâ in Oceani littore, ad Tagi fluminis ostium, ad D. Joannis propugnaculum nondum tunc absolutum, & Caxcays, sub Olysiptone Decèbri florentem anno M.D.LXIIII. Floret alioqui æstate & Autumno, & subinde semen profert. Apud Belgas sata, à quibusdam rei herbariæ studiosis colebatur ante meum in Austriam abitum, longioribus tamen ramis, neque aded densâ canave lanugine obductis (ut pleræque stirpes è suis natalibus translata, degenerare solent) serius etiam florebat, & rarò semen dabat.

MARINAM Medicam nuncupabam, quod Medicæ cû sit similima, maritimis locis Meridici præsertim obversis nascatur.

Cû anno M.D. LI. in Galliæ Narbonensis maritimis eam plantam primùm conspicerem & legerè, parum absuit, quin Helenium Ægyptium Cratevæ Dioscoridi cap. de Hele-

nio descriptum, esse mihi persuaderem: multas enim habere videbam notas, quæ ad Helenium illud accommodari possent, ut sunt cauliculi interdum cubitales, per solum diffusi &

repentes, folia Lenticulæ numerosa & crebra, radix minimi digiti crassitudinem æquans, pallidiuscula, per ima tenuis, supernè crassior: præterea, quod in maritimis nascitur. Nam licet Dioscorides corticem nigrum radici attribuat, in Cratevæ exemplari nõ inveniri Anguilara scribit. Nihil tamen in re dubiã affirmo.

Facultates. CETERVM Ægyptij Helenij radicem in vino potam, contra serpentium iclus auxiliari testis est Dioscorides.

OXYTRIPHYLLON quorundam.

CAP. LV.

*Oxytriphyl-
lon Scribonij.
Lotus silvest.*

DVM Mompelij vivebam, Tr. folij genus cubitale aut amplius, & quodammodo fruticans observare memini ad lævam pontis Iuvenalis quã ad Grammontiam silvam iter est, ad Ledi fluminis ripam, quod nonnulli Oxytriphylon Scribonij nuncupabant, aliqui Lotum silvestrem: nec defuerunt qui inter Cytisi genera referrent.

*Oxytriphyl-
lon duplex.*

SIMILEM porò ferè plantam (si non eandem apud Granatenses observabam cubitali altitudine, & multis ramis præditam, per quos secundùm nodos & ramulorum divaricationes sparsa erant terna semper folia, uni petiolo in hærentia: flores summis ramis nascebantur, pusilli, candicantes, in globum quodammodo congesti: quibus succedebant cornicula five lobi semen exile rotundum, nonnunquam oblongiusculum continentes. Ejus autem plantæ duplex erat genus: unum candidioribus ramis & alba radice: alterum caule & ramis ex albo purpurascens, similiter & radice, quæ tamen in quibusdam plantis magis rubere videbantur.

*Perempsanã
Arabum.*

Enzivar.

Facultates.

*Lotus fruti-
cosus.*

Granatensis quidam Medicus Lagopum esse volebat, refragantibus tamen notis. Ioannes Plaça Medicus & Professor in Academiã Valentinã (nam & Valentino regno frequentem observabam) Perempsanã Arabum vocabat, eãmq; duplicem faciebat: primam humidis nascentem, Granatensi similem: alteram montanam lanuginosãque. Granatenses Mauritanii *Enzivar* suã linguã appellabant, & ex utriusque radice, quæ satis crassa, & magnæ adstrictionis particeps est, præsertim autem ex rubescente, serapium conficiebant ad dysenteriam utile.

*Lotus pratē-
sis siliquosus.*

Hujus semen deinde ex Italiã missum Loti fruticosi nomine & natæ ex eo plantæ.

TRIFOLIUM autem genus illud teretibus viticulis humi sparsis, flore pisi pallido, satis magno, folijs perpetuo ternis uni pediculo in hærentibus, & molli lanugine pubescentibus, rarius per viticulas sparsis, quod Mompelliani, dum istuc vivebam, à siliquarum magnitudine, Lotum pratensem siliquosum cognominabant, maximè frequens est in omnibus Pannoniæ & Austriæ pratis: sed Narbonensi paullo durius, quantum quidem mihi videbatur.

Lotus siliquosus rubello flore.

*Lotus sili-
quosus tri-
folio flore.*

*Pisum ru-
brum.*

*Lupinus
tuber
παραμύλο-
σος.
πράλος.
πλευράς.
πράσινο.*

Sandalida.

ILLIVS verò genus invenitur frequentiori- bus ramis præditum, humi ut plurimũ fufis, quorum extremitates nõ nihil sese attollũt, in quibus hinc inde sparsa sunt folia terna semper uni petiolo in hærentia, mollia & quadã lanugine pubescentia, ex quorũ alis, breves crassiusculiq; oriuntur pediculi ternis etiam folijs paullo minoribus præditi, binos ut plurimũ flores sustinẽtes, florum Viciz æmulos, eleganti colore præditos, qui ad sericum villosum saturè rubrum accedit: illis succedunt longiusculæ siliquæ seu lobi, supernè & infernè binis alis satis magnis ac sinuosis præditi, quibus resiccatis, lobi quadranguli quodammodo apparent, granãque continent, rotunda, cineracei coloris, pifo minora: radix annua est, quam subsequens hiems tollere solet.

Noribergæ primum genus illud videbam anno M. D. LXXIX. in horto Oellingeri pharmacopœi & aromatarij ejus urbis: ipse pisum rubrum nuncupabat: postea missum fuit ejus semen Lupini rubri nomine, licet ejus planta Lupino profusus sit dissimilis: nonnulli τετραγωνόλοβον & τετραλόβον cognominarunt ob siliquam quatuor alis five cristis præditam: non minũ aptè tamen πτερυγίδην ἢ τετράπτερον forsitan appellare liceret. Postremo ex Italiã missum aliquoties ejus semen *Sandalida* appellatione.

CRESCEBAT etiam in eisdem Oellingeri horto Trifolij quoddam genus satis amplis folijs pro plantæ exiguitate, quod à magnis & membranaceis vesiculis quibus semen cum suo pericarpio continetur vestreariam appellabant, etiam Mompelij, ubi in nudis & petrosifis qui busdam collibus cum Hyacintho autumnali minore aliquoties eruere memini. Id postea plerisque Germaniæ hortis vulgare factum.

TRIFOLIUM MAIUS.

CAP. LVI.

VARIA sunt Trifolij genera: sed tria majora, spicæ forma & floris colore inter sese differencia passim in Pannonia & vicinis Provincijs nascentia observabam.

Trifolium majus I.

Trifolium majus III.

PRIMUM ternis, aut quaternis interdum assurgit virgis aut cauliculis, pedibus, firmis, rectis, teretibus, circa quos nascuntur rara folia, oblonga, angusta, dura, nervosa, carinata, & dorso elatiore, terna semper ab uno exortu prodeuntia, ut in reliquis Trifolij generibus, incana, in ambitu veluti dentata, ab radice frequentiora, & majora: flores extremis ramulis, in quos cauliculi separantur, inhaerent parvi, frequentes, conferti, & spicam quodam modo formantes, albo colore, & nonnullo odore præditi: radix vivax, minimi digiti crassitudinem æquans, fusco & denso cortice recta, longa, aliquot fibris donata est.

ILLI non valde dissimile est Alterum genus, vel amplitudine, vel formâ: folia tamen paulo angustiora, & crassior flosculorum, qui confestim nascuntur, spica, eaq; summo caulis fastigio inhaerens sine ullo petioli vestigio, & quasi inter folia latens, cui plerumque adnascitur alia brevior, rarissime tertia: flosculi vero differunt colore, qui non albus est, sed ruber, & odore cujus sunt expertes: radix, prioris radici ferè par.

MAIORE multò crescit Tertium altitudine, quæ plerumque cubitalis est: caules etiam habet crassiores, nodosos: folia ex singulis geniculis alternatim prodeuntia, longa, striatâque, dorso magis eminente & elato, laxâ quadam veluti vaginâ in binas appendices desinente, caulem amplectentia, deinde terna numero ex eodem petiolo nascentia, superioribus duplo longiora, illis tamen non minus dura, & per oras denticulata, gustu nonnihil adstringente: huic spica oblongior, & major, elegantissima, rubrorum flosculorum è caliculis hispida emergentium serie composita: radicem habet superiorum radici similem, vivacem, & singulis annis plures caules proferentem.

2. Hujus generis alia est species, quæ vel magnitudine vel foliorum & florum formâ aut colore,

Trifolij maioris III. altera species.

colore, nihil, aut quàm minimum differt: folia tamen angustiora illorum longitudinem aliquantulum excedere videntur, & florum spica longior esse.

INVENTVNTVR non modò in Hamburgensi Pannoniæ monte, & illi vicino Prelenberg, sed alijs etiam Pannoniæ & Austria, Stiriaque montibus alpestribusque pratis & silvis, secundum & tertium utrumque genus præsertim: priora etiam duo genera, siccoribus pratis Viennæ vicinis, tum pariter in Moraviâ & Bohemiâ. Florent Maio & Junio.

TRAGVS Tertij generis alteram speciem Gzoffer Gepselce/ hoc est, magnum hircinum trifolium, & Cytisum appellavit: Lobelius, alterum Lagopum nuncupasse videtur. De eo autem quem Lagopum maximum vocat, proximo capite Deo volente agemus. Vngari porrò vulgare Trifolium *Lohere* appellant, quia equis in pabulum cedit.

LAGOPVS MAIOR.

CAP. LVII.

QUEM Lobelius Lagopum maximum vocavit, Belgicæ primum innotuit Anno M. D. LXX. C. V. Alphonsi Pancij munere, quiejus semè dum Machliniæ viveremus mittebat, è quo nobis tum natæ plantæ, quæ cum annuè sint, & maturius suum semen perficiant, spontaneâ satione genus suum tum istic, tum toto Belgio hætenus conseruarunt.

MVLTA autem illi Trifolio seu Lagopo, statim à radice prodeunt folia, terna simul in oblongo pediculo nascentia, pænè orbiculata, mollia, dilutius virentia; inter quæ pedalis aut amplior nonnunquam assurgit caulis, in aliquot ramos divisus: sub quibus adnascuntur similia folia, non ad eò tamen orbiculata, sed paullo longiora: extremis ramis insident in quinque lacinias angustas divisi utriculi, in longiusculum caput, seu spicam congesti, è quibus emergunt flòsculi coloris elegantissimi, ex purpura rubri: quibus excussis, succedunt in utriculis semina, in singulis singula, flavescencia, rotunda, crassiuscula. Floret totâ æstate, nonnunquam etiam in Autumnum usque, & subinde semen profert, quod sponte decidens, etiam ante brumam novellas plantas procreat, insequentis anni æstate flores daturas, ut Lugduni apud Batavos observabam.

ALIVD porrò Lagopi maioris genus, semine ex Hispanijs accepto natum, cujus iconem ad me mittebat Iacobus Plateau: Id unicum fert caulem gracilem & satis firmum, nodis quibusdam distinctum, & in aliquot ramos divisum, nascentibus ad singulos nodos pediculis, satis laxâ sede caulem & ramulos amplectentibus, quorum extremis terna insident folia ut in superiore, non orbiculata tamen, sed

Natalis.

Gzoffer
Gepselce.
Cytisus
Tragi.
Lagopus al-
ter Lobelij.

Lohere.

Lagopus maximus Lobelij.

Lagopus ma-
ximus Lob.

Lagopus Hi-
span. major.

Lagopus angustifol. Hispanicus.

Trifolium pratense Salmantic.

Hepatica trifolia cærul. flore.

men, sed longiuscula & angusta, carinata, five dorso elatiore, canescentia instar foliorum vulgaris Lagopi: summi rami desinunt in longas caliculorum spicas, è quibus emergunt flosculi vulgaris floribus formâ similes, & ferè concolores, hoc est dilutè rubentes.

Simile, vel forte illud ipsum genus obser- Natales. vare memini Salmanticensi agro, dum in eâ urbe vivebam, ad vinetorum aggeres.

TRIFOLIUM PRATENSE Salmanticum. CAP. LVIII.

LICET non multum à Belgico vulgari Trifolio differat illud, quod passim in pratis circa urbem Salmanticam nascitur: quia tamen quasdam notas habet dissimiles, illius historiam negligendam esse non existimavi.

Cauliculis autem est pedalis, quinis aut Trifolium pratense Salmant. senis, humi sparsis, folia terna simul conjuncta habet uni petiolo inhaerentia, uti Belgicum, minora tamen, in ambitu serrata, & par-

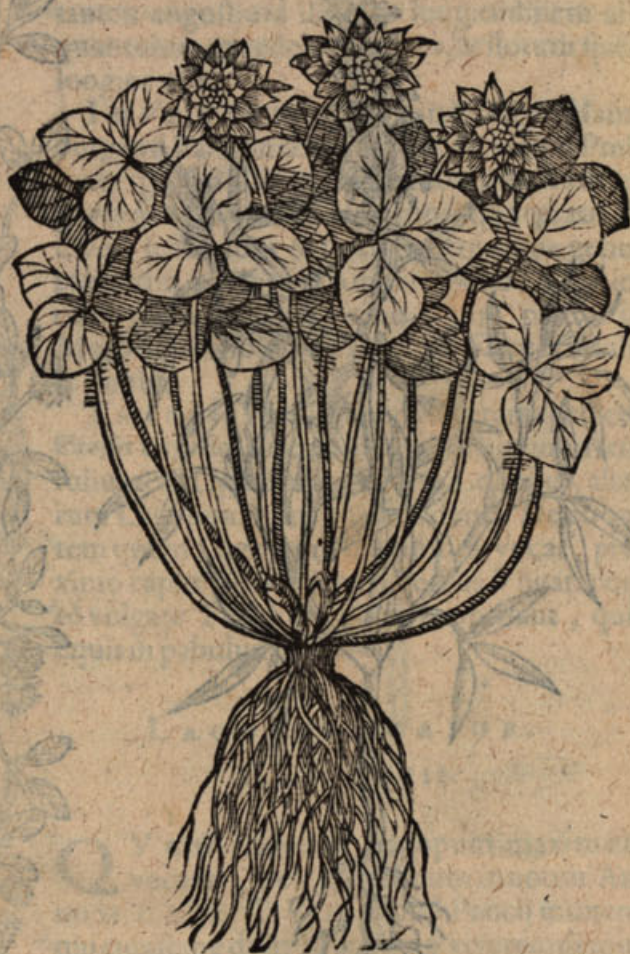
vâ lividiusculâ maculâ insignita: virgulæ teretes ex alarum sinibus prodeunt, sustinentes capitella flosculorum elegantissima purpurâ rubentium: quibus succedunt membranacei folliculi, & in his semen exile subrufum: radix qualis in vulgari Trifolio.

Totâ æstate floret. Hispani, *Trebol de prados*, & simpliciter etiam *Trebol*, quemadmodum & cetera Trifolij genera, vocant.

CETERVM, quoniam in Trifoliorum historiâ versamur: obiter etiam meminisse hoc loco libuit Plantæ illius, quam nonnulli Trifolium nobile, vel Trifolium aureum (ad imitationem Germanicæ appellationis *Eusden fœe*) & Hepaticam trifoliam appellant.

Eam

Trebol da prados.
Trebol.
Trifolium nobile.
Trifolium aureum.
Hepatica trifolia.

eius varietas. Eam flore vel cæruleo vel ad violaceum tendente alunt Belgici horti : alunt & flore rubello & albo munere Alphonsi Pancij, qui nobis utramque mittebat Machliniam : atque πολυφύλλω flore cæruleo, bis aut ter: sed quæ nunquam comprehendere voluit.

Natales.

Hepatic. trifol. albo flore.

Hepatic. trifol. rubillo flore.

Hepatic. trifol. cæruleo pleno flore.

Omnes autem, præter eam quæ pleno flore est, Viennensi agro sponte nascentes observabam. Nam Viennensis saltus, & cæruleam præcociorem, & eam quæ florem ad purpuram tendentem habet paullo serius florentem, alit, tum illas quæ incarnato sive rubello, tum albo sunt flore, ubi aliquot earum stirpes eruebam anno M. D. LXXIX. atque eam quæ niveo prorsus est flore (diversam ab ea quæ à Pancio mittebatur) prius apud Gamingam cœnobium Cartusianorum. Priores verò duæ, non modo Viennensi agro, sed in omnibus Pannoniæ & Austriæ inferioris silvis abundanter proveniunt: quæ autem rubello est flore, apud Nissam Silesiæ, & Ienam Thuringiæ etiam sponte nasci ab amicis intellegebam: at albo flore præditam apud Sabaudos, superato monte Senis, qua iter faciunt qui ex Italiâ in Galliam proficiscuntur, non procul à pago Lunenburg, frequentissimam nasci mihi referebat D. Balthasar à Nerden Medicus. Anno autem octogesimo sexto supra millesimum & quingentesimum & sequentibus, jam venalem proponere ceperant satis frequentem Viennensi foro rhizotomæ mulierculæ è montanis silvis erutam. Post meum verò Viennâ discessum, inventa est apud arcem Starnbeg Magi Domini de Heusenstain in silvis illis quæ ab illâ arce ad Niveum montem extenduntur, etiam illa quæ pleno est cæruleo flore, ut ipsius Dn. de Heusenstain uxor Francofurtum ad me perferrebat, quin & florem illius, ne dubitarem, papyro involutum & epistolæ inclusum mittebat, brevi additura dimidiam ejus plantæ (quam unicam habebat) partem, nisi Turcicum in eâ Provinciâ bellum fuisset exortum.

OXYIS FLAVO FLORE.

CAP. LIX.

Oxys flavo flore.

AD Trifoliorum etiam classem pertinet hæc elegans plantula, quæ ramulos dodrantem pedis longos habet, interdum longiores, graciles, rotundos, rubentes, nodosos, per terram repentes, & subinde ad singulos nodos radices agentes, novósque furculos & ramulos proferentes: folia illi oxydis vulgaris, terna in singulis petiolis, sed minora & ex pallido virentia, acidi saporis quæ sub vesperam, aut ingruente imbre, complicantur, & veluti in umbonis cujusdam figuram coeunt: flores in oblongis pediculis terni aut quaterni simul enascuntur,

Oxyflavo flore.

Muscus terrestris Lusitanicus.

enascuntur, quinque foliolis stellatim decussatis conspicui, vulgari minores, flavi coloris: quibus succedunt oblongiora mucronatæque capitula, sive cornicula, semine exili, rufo, plena, quod (per maturitatem dehiscentibus corniculis) exilit, & recentes plantulas, insequente anno flores & semina prolaturas, generat: radix tenuis & capillata, singulis annis perit.

Umbrosis quibusdam circa Hispalim locis ^{Natalis.} nascitur: olim similem etiam videre memini, Mompelij in horto D. Guichardi, professoris Medici in illâ Academiâ, quem in urbe quidem, sed ad mœnia situm colebat, in quo & Cyclaminum folio hederaceo & anguloso conspiciebam.

Apud Belgas, atque aded in omni solo fata, provenit, quin & semel fata, postquam florere cœpit, tota deinde ætate flores producit, & semen fert: plantæ tamen omnes, ut jam dixi, hiemis inclementiâ pereunt: sed & semine deciduo renatæ (si rigida hiems subsequatur) plerumque corrumpuntur, prorsusque genus interit, frigidioribus præsertim regionibus.

OXYDIS Plinio, ut putant, dictæ, genus ^{Oxy: Plinij. ejus facultates.} est hæc planta, quam terna habere folia; & ad dissolutum stomachum dari, atque adversus enterocœlen edi, lib. XXI. cap. XII. scribit.

MUSCUS TERRESTRIS.
Lusitanicus. CAP. LX.

TENERRIMA herbula est hic Muscus, ^{Muscus terrestris Lusitanicus.} dodrantalibus aut pedalibus interdum repes viticulis filo tenuioribus, numerosis utrinque adnatis ramulis in obliquum expansis, & subinde capillaribus quibusdam, quas producant, fibris, terræ inhærentibus. Omnes autem viticulæ tectæ sunt frequentissimis foliolis, sive squamulis potius tenuissimis & tenerrimis, pulcherrima serie digestis, dilutioreque & quodammodo pallescente viriditate præditis, tactu quidem mollibus, sed veluti ficcis, adstringente gustu, cui tamé grata quædam dulcedo admitta sit.

Nusquam hoc Musci genus mihi conspectum, quàm in umbrosis aggeribus Olivetorum, ad Colibriam Lusitaniæ urbem, & Academiam totius regni celeberrimam, vulgo Coimbra dictam, trans flumen Mondego, Latinis Munda nuncupatum, non procul a deserto quodam facello, in colle sito, juxta quod linum silvestre latifolium alterum legere me dixi, & pone ipsum facellum, Ruscum suis bacis onustum observare memini. ^{Natalis.}

PELAGICÆ quædam & AQUATICÆ plantæ.

TRADITA Terrestrium stirpium historia, pro Coronide Sexti & Plinij meorum Observationum Libri, plantas quasdam adijcere volui, quæ in mari & aquis nasci gaudent: inter quas primum locum obtinebunt tres elegantes peregrè ad me missæ.

MUSCUS

Muscus ma-
rinus.

Palma mari-
na Theopb.

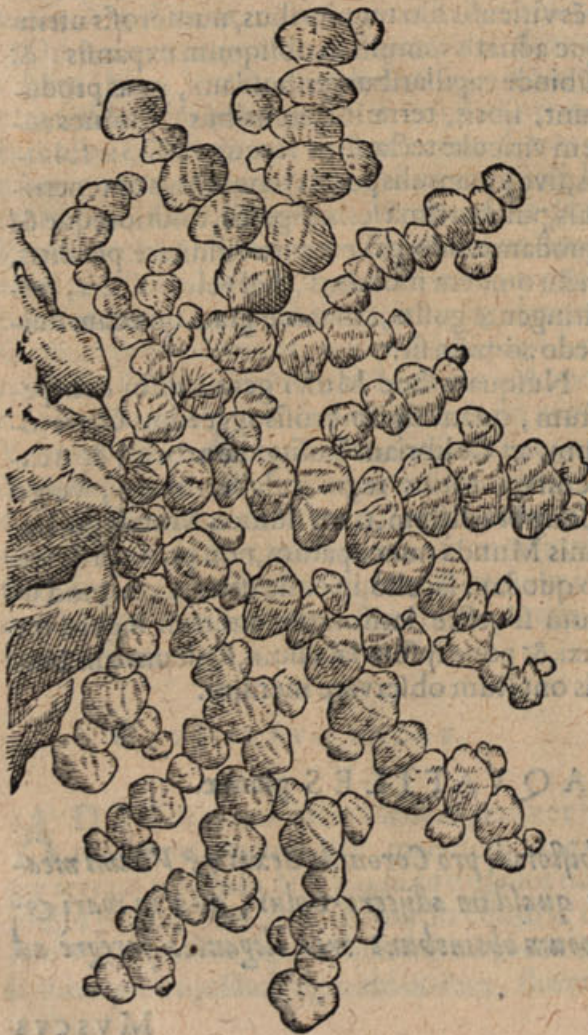
HARVM prima, Musci marini genus quoddam videtur, quatuor unciarum, aut paullo amplioris lōgitudinis, in frequen-tes & latè sparfos ramos divisum, qui deinde in alios plures minores & multifidos defi-nunt instar foliorum Chamemeli, vel si quæ sint illis minora aut tenuius incisa, molles initio, & flexiles, transparentes, si lumini op-ponantur, virides infimâ parte, suprêmâ verò purpurascens: sed nec rescicata planta, licet asperior siccitate reddita, valde fragilis est ut Corallina vulgo dicta, tamen si ad ejus aliquod genus quodammodo referri possit, saporem tamen valde salsum retinens, & si aquæ immergatur & aliquantulum maceretur, denuo mollescens.

Illam Neapoli ad me mittebat Doctissimus vir Ferdinandus Imperatus anno M. D. XEII. Palmæ marinæ Theophrasti appella-tione: sed quisquis VII. cap. lib. IIII. Theo-phrasti de Historia Plantarum leget, & Pal-mæ marinæ historiam eo capite descriptam, diligenter expendet, nullas hanc habere no-tas cum Palmâ marinâ convenientes com-periet: & forsitan ad Brü genus quodpiam potius esse referendam, pronunciat.

LICHEN MARINVS.
CAP. LXII.

Lichen ma-
rinus.

Lichen marinus.

Sertularia.

Corallina
latifolia.

Opuntia
marina.

PALMARES habet elegans hæc Planta ramulos, quæ versum in latera ex-pansos, foliaceos, quia singula folia alia pa-riunt vel singularia, vel bina vel etiam terna interdum, & illa deinceps alia, sic ut tota planta ramulis prædita sit, qui folijs super al-tero insidentibus constant, ijsque planis & orbiculari formâ præditis, sibi invicem au-tem ita connexis, ut tenui aliquo filo vix conspicuo duntaxat trajecta videantur, ad-mirando spectaculo. Infima porrò folia, quæ saxi adhærent, fusci sunt coloris, reliqua candicant, extima (ut quæ novella) dilutius virent: omnia verò splendent & lævia sunt, etiam inter chartaceas paginas aliquot annis adseruata: vetustate tamen lævorem illum pristinum amittunt, & rugas contrahunt, asperioraq; fiunt, salsedinem autem retinēt.

Eam etiam ad me cum superiore Neapo-li mittebat Imperatus, iconem verò infelici-ter expressam, Amplissimus vir Iacobus An-tonius Cortusus, curante Illustri viro Ioan-ne Vincentio Pinello. Imperatus quidem, adscripto Sertulariæ nomine, quia veluti ser-tum aliquod aut corallam ipsius folia ita connexa representant: Cortusus verò è Cor-fica plantam accepisse scribebat Corallinæ latifoliæ appellatione: nomen autem illi im-po-suisse, Opuntiaæ marinæ littoralis & saxa-tilis, satis (meâ quidem sententiâ) commo-dâ ratione. Nam Theophrastus libro I. capi-te XII. Histor. Plant. scribit circa Opuntem herbulam

herbulam esse quandam, quæ ex folijs radicem mittat, ac cum suavitate mandi possit. Plinius verò ipsum sequutus, lib. Naturalis Hist. XXI. cap XVII. circa Opuntem, inquit, Opuntia est herba, etiam homini dulcis: mirumque, è folio ejus radicem fieri, ac sic eam nasci. Et certè credibile est, hanc plantam recentem cum aceto, sale & oleo, vel etiam sine sale, non minus suaviter edi posse, quàm portulacæ marinæ & similium folia.

Opuntia
herba.

CETERVM qui Cortusio plantam è Corsicâ insulâ mittebat, & Corallinam latifoliam nuncupabat, addebat, iisdem facultatibus eam pollere, quibus reliquæ Corallinæ.

Facultates.

MYRIOPHYLLON PELAGIVM Cortusi.

CAP. LXIII.

SUPERIORIBVS non minùs elegans & peregrina hæc Planta, cujus iconem, cum caulis infimâ parte & radice, ab eodem Cortusio accipiebam anno M.D.XCII.

QUANTVM porrò ex ipsâ picturâ conjicere licebat, fuerat hæc planta cubitalis altitudinis caule recto, satis tamen gracili, prædita, in plures ramos, seu potiùs, ut Pliniano utar verbo, ramulosa folia diviso, foliorum filicis penè formâ & effigie, sed longè tenuiora, nutantia instar ramorum Palmæ, colore pallecente, summus caulis minoribus folijs oblitus desinebat in núculas qualdam veluti in caput congestas, quæ nullum aliud semen continere deprehensæ sunt, quàm tenellas plantulas jam formatas, matri facie similes, quæ cadentes infimum mare petunt, deinde crescunt, & in eandem magnitudinem evadût, quam matres obtinent: ipse caulis quàm plurimis tenuissimis & plusquam capillaceis fibris, tanquam radice nititur, non super saxi, aut ostreorum testis, ut pleræque aliæ pelagicæ plantæ, sed super arena aut luto in imo mari sito: fragilis est caulis non minùs quàm vitrum aut Corallina, dum ficcus est: at viridis, & terræ adhuc inhærens, lentus est & flexibilis instar sparti.

Myriophyllum
pelagicum.

Nascitur in altissimis gurgitibus maris Illyrici, unde piscatores extrahunt hamis & instrumentis, quæ ipsi *spærne* appellant. Totâ planta etiam exsiccata, salsedinem suam retinet.

IPSE Cortusius valde apto nomine Myriophyllum pelagicum appellavit. Piscatores verò *Penachio delle Ninfe*, & *Palma di Nettuno*, quidam etiam *Scettro di Nettuno* nuncupabant.

Penachio
delle Ninfe.
Palma di
Nettuno.
Scettro di
Nettuno.
Facultates.

REFEREBANT præterea utilem esse adversus morsum omnium serpentum marinarum, & virulentos ictus piscium: applicatam supra levia recentia vulnera, ea viginti quatuor horarum spatio curare. Cortusius autem ejus periculum fecisse scribebat, ad vermes necandos & eijciendos, illamque non minoris esse efficaciam deprehendisse, quàm quævis Corallina, etiam minore quantitate datam.

MYRIOPHYLLON AQUATICVM minus.

CAP. LXIII.

VULGARE admodum est in Pannoniæ, Austriæ, vicinarumque Provinciarum fluvialis, quorum aquæ versandarum molarum causa retinentur, Millefolium illud aquaticum flore albo, à Neotericis descriptum.

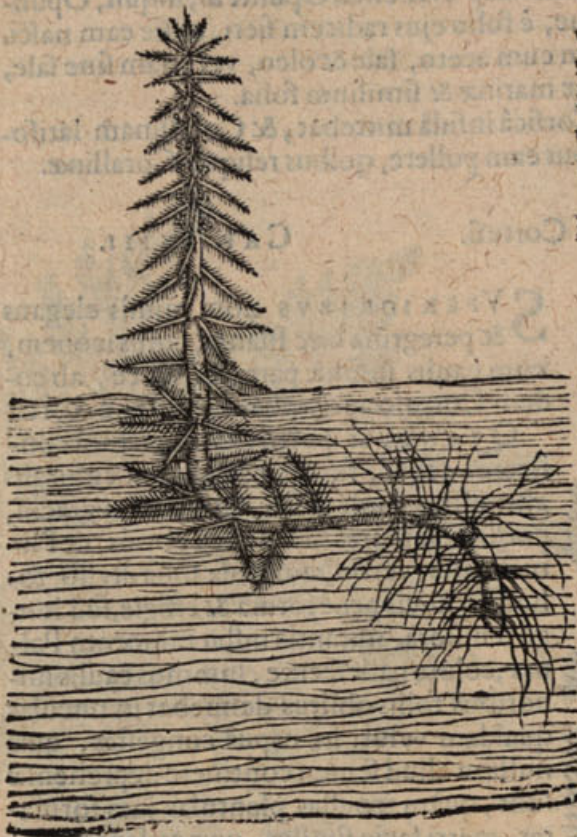
Millefolium
aquaticum.

SED in lacunis secundùm rivis sitis, nec profundis, exiguum aliud genus observabam, latè se fundentibus scapis præditum, qui rotundi, virides frequentibusque nodis intercepti sunt, è quibus tenues capillaceasque fibras spargit, quibus telluri inhæret: superior scaporum pars palmum supra aquas eminet, quam ad singulos nodos quinæ tenuium parvisque foliolis præditorum foliorum alæ ambiunt, vix unciam longæ, virides admodum, quæ sensim circa scaporum summitatem minuuntur, sic ut in pyramidalem quasi formam scapi desinant,

Myriophyllum
aquaticum
minus.

Myriophyllum aquaticum minus.

Tribulus aquaticus minor.

Tr. buli a-
quatici mino-
ris species al-
tera.

desinant, qui summo fastigio totidem flosculos, quot foliorum alas in singulis nodis ferunt, pusillos valde, octonis candidis foliolis simul junctis, nec sese explicantibus, præditos, qui deinde in quædam tubercula quatuor radiolos in capite habentia transeunt.

Flore & semine onustam conspiciebam hanc plantam mense Junio.

TRIBULUS AQUATICUS MINOR.
CAP. LXV.

BICUBITALES, tricubitalisque, aut longiores, pro aquæ altitudine, ex radice proferit hæc planta, scapos, tenues, puniceis coloris, planos, nodosos (qui resiccati, lenti sunt & flexibiles) circa summum divisos in plures ramos, alternatim ferentes in singulis nodis singularia folia, duarum interdum unciarum longitudine, & semiunciali latitudine, tenuia & quasi transparentia, in ambitu adedò crispa & sinuosa, ut laciniata videantur, colore ex viridi subpunico: pediculi exiguos candicantes flosculos utæque in morem cõgestos sustinentes, oblongi crassiusculiq; sunt, & inter folia exoriuntur, quæ bina semper ex adverso sita nascuntur, contrario quàm reliqua inferiora modo: singulis flosculis plerumque succedût quaterna aculeata grana simul cohærentia, paucam cãdidam medullam continetia: scapi infimã parte ad singulos nodos oblongas, tenues, candicantes fibras agunt, quibus firmantur, & alimētum necessarium attrahunt. Tota planta aquis immergitur.

PRIMUM in stagnis apud Nemeth-wywar, maximã copiã, interdù tribulum aquaticum majorem fructu eduli, & Nymphæam flore albo nascentem, atque Junij initio florētem, & semine prægnantem observabam anno M. D. XXC. maturius tamen florere existimo, quia omnes fermè plantæ semine abundabant: deinde eodem mense Viennam reversus, in ejus urbis fossis, ad portam quæ vulgò Stubenthorz nuncupatur, crescentem, de ponte prospiciebam.

SIMILEM deinde ferè plantam illo ipso mense videbam apud Ebrestorf Mag^{ci} Dn. Hieronymi Beck à Leopoldstorf arcem (ad cujus hortũ, in muro meridiei obverso plurimæ veteres Inscriptiones latinæ in Pannoniã repertæ, seriè quadam sunt repositæ, ut Nobilis ille vir totius Antiquitatis diligēs est observator) in lacunis secundum purissimæ aquæ rivus decurrentes nascētem, scapis autem non planis, sed rotundis, eodem tamen modo geniculatis, bina semper inter se oppo-

sita foliola, ad singulos nodos ferentē superioribus breviora, mucronata, in ambitu minimè crispa vel sinuosa: flosculos deinde ternos vel quaternos, pusillos, Muscatellę Cordi flosculis persimiles, tenui brevique petiolo insidentes: semen non observabam, quia non licebat mihi quovis momento istuc recurrere: serpit hæc, & ad ramulorum nodos atque alas plerumque fibras agit.

APPENDIX

AD HISTORIAM PLANTARVM
CAROLI CLVSI.

QUIA nonnulla planta demum à me sunt observata, jam tradit à Typographo, ut cuderetur, me à Historiâ, eas in Appendicem congerendas censui, quæ ad ejus calcem accederet, indicatis capite & libro, quibus inseri deberent.

CORAL ARBOR. ad finem Cap. IX. lib. I.

PROPTER foliorum quandam cum Siliquæ silvestris folijs similitudinem, peregrinæ cujusdam arboris historiam adijcere volui, cujus tres aut quatuor ramulos, Hispali ad me mittebat doctissimus vir Simon de Tovar, ejus urbis primarius Medicus.

Coral arboris ramulus.

EAM arborem in horto alere scribebat, semine ex Americâ accepto ipsi natam, cui nomen inditū esset Coral, ob flores Corallij æmulos, sed eorū formam non addebat; illud dumtaxat in epistolâ adscriptum, binas ipsum habuisse arbusculas, quæ florem tulissent, in quarum adultiore etiâ siliquæ sive lobi nati essent, prægrandibus phaseolis pleni, rigidissimâ autem, quæ istic anno præcedente fuerat, hieme, non modò illam arborem, atque ceteras Indico semine natas, verum etiam plerasque alias plantas, ipsi perijisse. Quandoquidem porrò lobos profert ea arbor, conjecturam facio, ejus flores pisorum floribus formâ nõ esse dissimiles, quales in Siliqua silvestri, vulgo arbore Iudæ nuncupatâ nascuntur, sed alterius coloris, videlicet rubri ut coralliū, præsertim quū in Indice horti ipsius, quem ad me anno præcedente miserat, adscriptum esset, Arbor indica, dicta Coral, ob ejus florem similem Corallo: cujus folia valde similia sunt folijs arboris Iudæ, sed spinas illa habet, quibus hæc caret. Et certè ramuli quos mittebat (etenim ramulos cum folijs mittere scribebat, duplo autem & triplo majora arborem etiam proferre) folia habebant, arboris Iudæ folijs non valde dissimilia, sed breviora innixa pediculo, atque ex adverso nascentia, extremum ramulum, qui aliquot spinis, ut hamus recurvis, præditus erat, occupante singulari folio: an verò hi ramuli sint dumtaxat foliorum

Coral arboris historia.

costæ, aut veri ramuli, hæreo, quia quotquot mittebat, terna solummodo folia habebant: facile autem mihi persuaserim, dumtaxat folia fuisse, quum extrema costa in unicū folium defineret, & infima unius, inter ceteros, ramuli pars, vestigium adhuc retineret, quæ ramo inhæsisse videbatur. Nihil verò assero, quum, ob brevi subsequutâ ejus, qui mittebat, mortem, nemo fuerit à quo percontari possem. Foliorum tamen aliquot formam, ut ramo adnata fuisse conjecturam faciebam, in tabellâ adpositâ exprimi curabam.

AN verò istam adumbrare voluerit C. V. Matthiolus icone Acaciæ primæ, quæ spinosa, & folijs, arboris Iudæ foliorum æmulis est expressa in Commentariorum ipsius in Dioscoridem postremâ editione, ignoro: sed si hanc arborem voluit, pictor iconem fideliter non expressit.

Acacia 7. Matthioli.

Guayavae arboris ramus.

Guayava
arboris hist.

Dorycnium Plateau.

Guayabus
Oviedi.

Dorycnij al-
terius histo-
ria.

TA M E T S I hæc arbor nullâ affinitatem cum Pruno, cap. xxix. lib. i. meâ Plantarum historiae descripto, habeat, quia tamen dubius eram cuiusnam arbori in eâ historiâ descriptæ, illâ subijcere possem, jam dicto tandem capiti accommodandam esse censui, præsertim quâ ejus fructus, pulpam pruno non dissimilem habuisse videatur, licet ossiculi expertem. Quod si hanc Plantarum historiam recudi cõtingat, peculiare caput illi dari poterit, & commodiore ordine reponi: interea fruatur benevolus lector ejus in hac Appendice historiâ, & illi adpositâ icone.

I S T V M etiam ramulum ad me mittebat vir eruditissimus Simon de Tovar, addito ipsius arboris fructu, sed prorsus rugoso, & ut opinor, immaturo, *Guayava* appellatione.

Erat autem is ramulus, cujus summâ partem cum fructu exprimi curabam, pedalis longitudinis, quadrangulus, alternatim binis folijs ex adverso semper sitis obsitus, quatuor uncias longis, unam cum semisse vel binas interdum latis, lauriorum foliorum formâ, satis firmis, quæ pronâ parte, tumente nervo secundum longitudinem, & in latera excurrentibus venis erant insignita, cineraceiq; & incani coloris, supinâ verò læviora, minusq; apparentibus venis, quæ contracta, licet vetusta essent, lauriorum foliorum odore adhuc retinebant, ac etiam quodammodo saporem manducata: fructus, ut dixi, rugosus erat, & levis, quia forsitan immaturus, exigui mali magnitudine, oblongiutculus, foris nigricans instar prunorum maturorum, intus pulpâ rubescente plenus, acidiusculi saporis, in cujus medullio multa grana candicantia congesta erant, milij, aut granorum, quæ in ficibus reperiuntur, magnitudine.

Guayabi porrò historiâ describit Ferdinandus Oviedus cap. xix. lib. viii. Primæ partis Historiæ generalis & naturalis, quam Lector reperiet inter peregrinas plantas, quarum Historiâ ex varijs Auctoribus concinnare (Deo vitâ concedente) in animo habemus.

DORYCNIUM VERVM Iacobo Plateau creditum. ad Cap. lxxviii. lib. i. ante sectionem, **VETERES** porrò.

C E T E R V M aliud Dorycnium proponebat ornatissimus vir Iacobus Plateau, ipsi semine natum, quod, ejus opinione, legitimum erat. Sed quum ipse plantam nascentem nõ conspexerim, nihil pronunciare possum: ejus tamen qualemcumque descriptionem ex notis quas ipse Plateau ad me mittebat unâ cum ramulis folia etiam nũ retinentibus, & icone ipsius manu delineatâ, concinnavimus, quam subjectâ etiam tabellâ expressam hîc damus.

EST igitur Dorycnium illud, planta fruticosa, ad duorum aut trium pedum altitudinem assurgens, & multos ramos lignosos spargens, non valde dissimiles tenellis ramis Zyziphi albæ,

albæ, cui etiam similia folia habet, hoc est, incanâ lanugine pubescentia, verùm minora & firmiora: summis ramis multas florum gemmas profert veluti in umbellam congestas, quæ deinde aperiuntur instar florum convolvuli aut stramonix, sed satis fugaces, quia uno marcescente, alter sese expandere incipit: fructum se observare non potuisse scribebat, quoniam nullus floribus deciduis successisset, ipsam deinde plantam perijisse: fruticem tamen esse semper virentem, & hieme folia non abiicientem.

ASCLEPIAS CRETICA. ad Cap. LXXXIX. Lib. I.

TAMETSÌ in meâ Plantarum historiâ de Asclepiade non agam, quia illa à multis est descripta: quum tamen ejus quoddam genus Cretico semine natum observarim ab alijs nondum proditum, illius historiâ in hac Appendice ponendam esse existimavi, quæ ad calcem capituli LXXXIX. lib. I. meâ Plantarum historiæ adijci possit: illo enim capite quædam congeneres plantæ continentur.

MULTIS porrò ab eadem radice virgis assurgit, lentis, flexibilibus, gracilibus & viridibus, quas alternis ambiunt folia, vulgaris Asclepiadis folijs non dissimilia, bina ut plurimùm, contrarijs inter se pediculis nascentia, dilutius virentia: inter quæ terni aut quaterni prodeunt flosculi brevibus petiolis nitentes, quinque pallidis foliolis constantes, quibus succedunt interdum singulares, nonnunquã geminæ siliquæ, breviores quàm in vulgari, sed crassiores, striatæ, bifido mucrone, continentes semen planum suâ lanugine involutum, perinde atque vulgaris. Tota planta gravis est odoris, buxeum referentis. Eam muscis perniciosam esse deprehendebam, quandoquidem illas floribus insidentes, enecatatas reperiebam.

*Asclepiadis
cretica historia.*

LILIVM MONTANVM FLAVO FLORE. ad Cap. IIII. Lib. II. ante sectionem Lilij porrò silvestris. Si verò contingat Plantarum historiâ rursus cudi, peculiare Caput illi dari poterit.

ELEGANS est hoc Lilij montani genus, quod proximis his annis demum observatum, nec à quopiam hætenus, quod sciam, descriptum. De hoc enim primùm ad me scribebat, in Plantarum cognitione egregiè versatus Ioannes Robinus Serenissimi Regis Galliarum atque Christianissimi Simplificita, ut vulgo appellant, Lutetix Parisiorum habitans, bulbos ejus se habere significans anno M. D. XCVI. mense Februario, unum ex illis se missurum pollicitus, quem insequente Novembri accipiebam, sed valde corruptum, quia pyxidulæ terrâ plenæ fuerat inclusus, cujus attritu ex gestatione squamæ plurimùm afflicta: terræ tamen creditus, comprehendit, & sequente anno caulem cubitalem protulit, nullum florem, rigidissima deinde quæ subsequuta hiems prorsus corruptit, ut & selectissimas plerasque alias plantas. Scribebat verò, florem habere ex aureo flavescentem, folijs instar Lilij montani, aut Byzantini miniati reflexis, distinctum maculis nigris, ut sunt Lilij montani, sive Martagonis Matthioli flores. Ceterùm illam ipsam plantam esse censebam, de qua Nobilis vir Ioannes Boisot ad me scribebat ejusdem anni mense Augusto, his verbis. Superioribus diebus, meus vicinus accepit à N. Bidaut, nepote Ioannis Bidaut canonici Insulani, Lilij montani picturam, cujus exemplar ad te mitto. Is ante septennium, vel circiter, in montanis Pompeioli proximis, regno Navarræ, semina cujusdam Lilij montani istic reperti collegerat, dum radicem, quæ nimis altè demersa, aut nimis tenaciter hærens, commodo instrumento destitutus, eruere nequiret ob temporis angustiam, quia ejus comites jam longius processerant, quos assequi cupiebat: ea semina patruo mittebat, qui plantarum culturâ valde delectabatur, quæ partim ipse serebat, partim alijs communicabat, inter quos fuit Medicus Insulanus, cui anno M. D. XCVIII. binæ plantæ illo semine natæ flores tulerunt, non nihil (ut me monebat Iacobus Plateau, qui eas florentes viderat) differentes: natæ etiam binæ Canonico, sed quæ nondum flores tulerant. Boisoto etiam semina miserat, cui unica planta nata, sed ab ipso neglecta, donec picturam videret: tum demum requisitam plantam invenit. Habebat autem, ipso afferente, radicem Lilio albo similem, aut, si quid flavi admixtum, modicum id erat: certè quam accipiebam, alba erat, sin alius color admixtus fuerit, corruptus is erat ex attritu. Sed & alij bulbi quos postea mittebat amicus, albis squamis erant præditi.

Ceterùm pictura quam Boisotus mittebat, angustiora folia habebat, quàm Liliu Byzantinum miniatum, quod etiam assererat Bidautius, incondito ordine (ut sequente anno in meâ plantâ observabam) per caulem sparsa, & (quod ille omittebat) dilutiore virentine prædita atque parte supina magis splendens, quàm in Lilio miniato aut vulgari cruento: in cujus summo, bini inter folia nati flores, longo pediculo subniti, sex folijs reflexis constantes, instar florum Lilij Byzantini miniati, colore flavo, nigris punctis circa umbilicum distincti: è quo sex stamina miniatis apicibus prædita prodibant, inter quæ media clava virens surgebat, siue, ut Nicander Georgicorum secundo apud Athenæum libro XV. appellat, turpe armamentum rudentis asini. An autem, adultæ plantæ plures flores proferant, ignoro: sed tempus nos docebit.

*Lilij montani
flavo flore
historia.*

Lilium mont. flavo flo. maculis distincto.

Liliū mont. fla. flo. nullis macul. distin.

CERTE eaquam illo ipso anno Robinus donabat nobilissimo viro Philippo Marnixio Sancti-Aldegondio (ex quâ adpositam iconem exprimi curabam) quatuor flores tulit summo caule, ut Lilium Byzantinum-miniatum, ab eodem exortu nascentes, colore flavo dilutiore, & quasi pallente, circa umbilicum nigricantibus maculis distincto, & sex stamina apicibus miniatis donata, habentes. Florebat extremo Maio; sed nullum semen ferebat.

Lil. mont. fla.
flo. varietas.

QUVM porrò hæc de Lilio montano flavum florem gerente commentatus essem, mittebat ad me Burdegalâ eruditissimus vir Ioachimus Venerius, quatuor istius Lilij crassos bulbos, monebâtque duorum generum esse, alterum enim altero magis præcoces flores proferre: addebat insuper se aliud adhuc genus observasse, cujus flores nullis punctis internè distincti, sed omnino flavi essent, illiusque unicum bulbum se duntaxat habere. Ipso autem teste nascitur Lilium istud de quo agimus, in *Cageire en barechs* nuncupatis locis, atque Pyrenæorum montium alijs, unde ipse retulerat, cum quibusdam alijs elegantibus plantis, quæ in illis montibus sponte proveniunt. Plures deinde hujus Lilij bulbos ab ipso superiore Martio accipiebam, quos amicis communicabam.

Lilij montani
flavo flore
plenior hi-
storia.

CETERVM quatuor illi priores bulbi hoc anno sexcentesimo supra millesimum flores tulerunt, non, ut adscriptum erat, alij præcocius alijs, sed omnes eadem hebdomada, bini ternos, tertius quinos, quartus septenos: qui ternos, extimo caule & eodem exortu natos: qui plures, paulo infra summum caulis fastigium, in ala binos habuerunt. Erant porrò omnes flores (quum primùm aperiebantur) coloris ex viridi pallentis, deinde pallidi, tandem flavi, sex folijs constantes sursum reflexis & convolutis, instar florum Lilij Byzantini miniati & montani, à medio ad umbilicum internè punctis seu maculis ex atro pupureis distinctis, sex staminibus virescentibus, miniato apice præditis cum pistillo triangulari crassiusculo ex umbilico prodeuntibus, quo pistillo nonnullos flores carere animadvertēbam, etiam in eadem plantâ quâ alij: odor medius inter gravem & suavem, qualis ferè in Sambuci & quarundam Iridum floribus. Caules flores sustinentes, bicubitales aut ampliores fuerunt, rotundi, virides, quos incondito ordine plurima ambiebant folia, longa, angusta, viridia, mollia, trinervia, oris albicantibus, & veluti lanugine quadam obfita: radix crassa multis squamis prædita, instar radicis Lilij albi. Flores produxit dumtaxat (ut hic annus serotinus) Iunio, maturius tamen Byzantino & montano.

FRITILLARIA PYRENÆA. ad Cap. xi. Lib. ii. Plant. Historiæ, ante sectionem, QVI ad me primum genus.

MITTEBAT idem Venerius cum Lilij montani flavo flore bulbis, paucos etiam Fritillariæ cujusdam è Pyrenæis montibus erutos, è cujus floribus quos insequente anno pro-

no proferebat, diversam esse observabam ab ijs quas cap. xi. lib. ii. Hist. Plant. exhibui.

BVLBVM quidem habebat Fritillariæ illo cap. descriptæ formâ similem, minorem tamen, ex quo prodibat pedalis cauliculus, gracilis, viridis, senis aut septenis folijs septus ex viridi cineraceis, qualia ferè sunt in alijs fritillarijs, in cujus summo fastigio nascebatur flos, aliarum Fritilliarum flore minor, sex folijs constans, quæ extimas oras nonnihil reflexas habebant, ut parvi tintinnabuli formam exprimeret, quorum terna exteriora, internis erant angustiora, omnia obsoleti foris coloris, circa oras tamen (præsertim interiora) venis quibusdam flavescentibus distincta, internè verò ex viridi flavescentis & splendentis: à medijs porrò folijs ad ipsos usque unguis (qui similem colorem habebant) plurimis maculis saturatè purpurascens tessellatim dispositis notata: ex umbilico prodibant sex brevissima stamina longis apicibus pallidis prædita, trifurco stilo è medio illorum procedente: odor ejus gravis, quasi phalli odorem referens, & proximè ad eum, qui in spatula foetida percipitur, accedens.

Florebat Maio cum Fritillaria serotina: nullum semen tulit, aliundè tamen accipiebam, prorsus simile Fritillariæ vulgaris semini, à quo natæ quinque aut sex plantulæ, quæ, ubi adoleverint, an matri similes flores dabunt, aut ab illis variantes, tempus nos (si vivemus) docebit: sin minus, alios, ad quos eæ plantæ pervenient.

NARCISSVS JUNCIFOLIVS MINOR. ad Cap. xii. Lib. ii. Hist. Plant.

EODEM tempore, ab illo ipso accipiebam Narcissi juncifolij alterius generis binos bulbos, qui minor, ad aliorum differentiam vocari poterit.

PRODUCERAT autem is Narcissus, ex bulbo aliorum Narcissorum junceo folio bulbis formâ non dissimili, valde tamen pusillo, quinque aut sex folia, angusta quidem illa & juncea, aliquantulum tamen planiora, dodrantem aut pedem longa, nonnihil procumbentia, viridia: inter quæ prodibat unus aut alter cauliculus, gracilis, nudus, viridis, pedalis longitudinis, summo fastigio gestans folliculum membranaceum instar aliorum Narcissorum, è quo exilibat unus aut alter flos longo pediculo innixus, formâ juncifolij vulgaris floribus similis, sed paulò minor, sex folijs pallidioribus constans, cum medio calice flavo, majore aliquantulum & magis patente, quàm in vulgaris Narcissi juncifolij flore, è cujus umbilico pallidula breviâque stamina emergebant, medio stilo prominente: odoratus quidem est flos, paullo tamen gravior est ejus odor quàm vulgaris juncifolij. Florebat Aprili.

Sponte nasci in illa Galliæ parte scribebat, quæ vulgo *Rovergue* nuncupatur.

HYACINTHVS MAURITANICVS. ad Cap. xxvi. Lib. ii. Hist. Plant. calcem.
Sin hanc Historiam denuo cudi continget, peculiari capite donari poterit.

EX eâ Mauritaniæ parte in qua *Feza* & *Marocco* urbes sitæ, initio anni nonagesimi noni supra millesimum & quingentesimum, cum alijs bulbaceis plantis adferebatur Hyacinthi genus exoticum, illi non valde dissimile, quod in Hispaniâ natum, xxvi. cap. lib. ii. meæ Plantarum descriptum est, quum folijs, tum floribus: omnia tamen in hoc paulò majora. Nam hujus folia Hyacinthinis, aut Ornithogali Arabici legitimi folijs satis respondebant: & inter illa prodibat caulis pedalis longitudinis aut amplior, crassior quàm in Hispanico, firmus, impensè viridis, vicenos interdum etiam plures flores sustinens sex folijs constantes, quorum externa tria nonnihil explicantur, interna quodammodo coeunt, & tubi cujusdam formam exprimunt, extremitate tamen aliquantulum reflexâ, veluti in Hispanico jam dicto, coloris autem magis obsoleti & fusci: de semine nihil pronunciare possum, quia nullum tulit: radix bulbacea, alba, Hispanici radici non dissimilis, paullo tamen major, & ad Ornithogali Arabici legitimi radicem valde accedens.

Flores dabat Maio insequente: plantas verò omnes corrumpebat cum multis alijs singularibus, asperrima quæ subsequerebatur hiems.

Hunc cum alijs, ut dixi, bulbis, è Mauritania acceptum, honestissimi viri Willelmus Parduyn, & Ioannes Somer cives Medioburgenses in Walachriâ, amicis communicabant.

INTER reliquos porrò bulbos, fuerunt Narcissi, quorum flores jam præterierant, & Sisyrynchij majoris genus, quod mihi flores protulit, Sisyrynchio majori quod in Lusitaniâ observabam, formâ prorsus similes, non tamen cæruleos, ut illius, sed purpurei dilutioris coloris, valde etiam fugaces & ephemeros, quorum terna majora folia inflexa & terram spectantia, albâ maculâ erant insignita.

ORNITHOGALVM MAXIMVM. ad cap. xxxiii. lib. ii. Hist. Plant. ante sect. ALTERVM.

TAMETS I cap. xxxiii. Lib. ii. meæ Plantarum Historiæ scripserim, Ornithogalum illud, quod C. V. Dodonæus Asphodelum Galeni appellat, omnium maximum esse: nunc tamen sententiam muto. Nam postea aliud genus mihi conspectum est illo longè majus, cujus historiam in hac Appendice Lectori proponendam censui.

MVLTA id ineunte vere ab radice producit folia, longa, dilutius vi rentia, latioraque, quam

quàm Narbonense & Byzantinum, inter quæ prodit sesquicubitalis, & amplior interdum, caulis crassus, viridis, lævis, magnam longamque florum spicam gerēs, ut centenos aut plures in eadem spicâ numerare meminerim, sex folijs constantes, nivei prorsus candoris, & nullo nervo viridi, ut aliorum flores, insignitos, qui interdum explicantur, sexque stamina brevia & latiuscula, alba, flavis apicibus prædita, capitulumque trigonum cingentia & umbilicum occupantia ostendunt, noctu verò contrahuntur, aliorum instar: floribus excussis, succedunt trigona capita, semen rotundum, nigrum continentia: radix bulbosa, crassa, candida, è latâ sede multas fibras emittens.

Tempus.

Floret cum alijs majoribus Maio, interdum etiam Junio, pro anni præcocioris aut magis serotini ratione.

EVM bulbum accipiebâ Ornithogali Arabici Lilij Alexandrini appellatione insignitum: quemadmodum etiam Byzantinū eadem appellatione non semel ex Italia ad me missum.

ORNITHOGALVM MINVS è Pyrenæis.

ad idem Cap. xxxiiii. Lib. II. antesectionem SEPTIMUM.

Ornithogaliū
minus è Py-
ren.

BI NOS etiam à Vencio exiguos bulbos in Pyrenæis erutos accipiebâ Hyacinthi stelati albicantibus floribus appellatione insignitos, quorum flores quum hoc anno M. DC. conspicerē, non Hyacinthi, sed Ornithogali parvi esse deprehendebam: etenim & similia folia, & flores nõ dissimiles Ornithogali minoris sexto loco descripti cap. xxxiiii. lib. II. meæ Plant. Hist. folijs & floribus habuerunt: in eo dütaxat differre mihi videbantur, quod istius flores paullo majores apparent, sex etiam folijs constantes, ut illius, quorum singula foris nervo, seu venâ subcæruleâ secūdum longitudinem per medium essent distincta, & sex staminulorum apices in hoc furvi, qui in illo violacei. Florebat Maio.

ASPHODELVS MINIMVS.

ad Cap. xxxix. Lib. II. Plant. Hist. ante sectionem GRÆCIS ἀσφόδελος.

NOVVM porro Asphodeli genus, & à nemine descriptū, semine natum sibi esse scribebat Iacobus Plateau, à quo iconem ipsius manu delineatâ XXI. Julij hoc anno M. DC. accipiebam cum aliquot notis, quarum adminiculo hanc historiam concinnabam.

Asphodelus minimus.

Asphodelus
minimus.

MINOR est Tertio jam descripto, & ab eo plurimum differt: nam grādulosas radices habet instar Secundi generis, licet minores, è quarum capite prodeunt quina aut sena folia valde angusta, & longiuscula, inter quæ assurgit cauliculus rotundus dodrantē aut pedem altus, singularis, nec ullis ramis præditus, in quo spicæ in modum nascuntur multi flores albi, sex folijs constantes, quorum singula internè & externè venâ quadam secundum longitudinem sunt notata, perinde ac Tertij præcedentis flores.

Julij initio flores proferre incipere scribebat, quum reliqua genera suos abjecerunt, propterea magis illis serotinum censendum: hieme folia amittere, & nova denuo acquirere circa Aprilis initium.

COLCHICVM ποικιλανθές alterum.
ad Cap. XL. Lib. II. Hist. Plant. ante
sect. QVARTVM genus.

ALIVD Colchici versicolore flore genus accipiebam ab honesto viro Theodorico Coornhart anno M. D. XCIX. quod bulbo, folijs, cum vulgari prorsus conveniebat, & perinde altè assurgebat, flores proferens vulgaris floribus formâ quidē similes, sed diverso colore, ex albo videlicet & purpurascens vario, dissimili tamen à præcedente, quia in hoc colore magis permixti, & purpurascens dilutior: binos vel ternos tulit flores, quibus

successerunt longa, crassa, & trigona capita, vulgaris capitibus non dissimilia, semen etiam simile continentia. Florebat cum vulgari, paullo maturius præcedente.

Eodem

Tempus.

Colchicum
ποικιλανθές
alterum.

Eodem capite, ad finem sectionis *PAUCOS* porrò Colchici.

Ex illis tamen ipsis, binos habui bulbos, quorum singuli quaternos aut quinos flores protulerunt anno M. D. XCVIII. & eum insequente, non adeò altè assurgentes ut in vulgari, sed breviores, quorumque folia luci opposita, tessellatim distincta apparebant, perinde ferè ac in dilutiore *Fritillariæ* flore: semen etiam abundè præbet id genus, sed in minoribus brevioribusque capitibus quàm vulgare.

Eodem etiam capite, ad finem sectionis, *ALIVD* porrò elegans.

Hujus autem Colchici plenos flores anno M. D. XCIX. observabam esse versicolores, & folia habere similibus coloribus distincta, quibus Colchici versicoloris alterius flores distincti sunt, hoc est, ex albo & dilutiùs purpurascente mixtos.

CROCVM VERNVM capillari folio.
ad Cap. XLII. Lib. II. Plant. Hist. ante sect. NONVLLI.

MITTEBAT præterea idem Venerius *Croci* verno tempore florentis genus capillari folio, quod Burdegalensi agro locis desertis nasci scribebat, & duorum generum inventi: unum, purpurascente flore: alterum (quod rarius) albo.

Id autem exiguam radicem habebat, bulbosam, duro spadiceo cortice tectam, instar illius quod in Hispaniâ observabam ad Anam flumen, vel ejus, quod Casabonus mittebat: è qua insequente anno bina aut terna prodibant angustissima & quasi capillaria folia viridia, surrecta, inter quæ pediculus verius quàm cauliculus uncialis longitudinis aut paulò major, ab unâ parte planus, sustinens semuncialis magnitudinis florem sex foliolis constantem, quorum terna exteriora paulò longiora, erant, & purpurei coloris, tribus venis saturatoribus secundùm longitudinem exterius distincta, tria interna breviora & dilutiore colore prædita, omnia autem internè dilutè purpurascabant, & ungues habebant pallidos, ternis venis distinctos, prodeuntibus ex umbilico tribus staminulis brevibus, longo apice flavo præditis, & medio stilo extremâ parte diviso.

*Croc. vern.
capillari fo-
lio historia.*

Florem proferebat initio Maij, qui sole splendente aperiebatur, sub noctem autem claudatur, & paucos dies durabat, nullius, aut pertenuis odoris.

STACHYS SPINOSA. ad calcem Cap. XX. Lib. IIII. nisi quis peculiare caput illi tribuendum existimet, quod statim post caput de *Marrubio* collocandum esset.

QUANTUM hujus plantæ descriptionè in Epistolis C. V. Honorij Belli Lector inveniet: quia tamè Iacobus Plateau ejus iconem cū aliquot notis (nam & ipsi nata erat, & mihi non conspectâ existimabat) misit, eam denuo, cū icone in tabellâ expressâ, hic subijcimus.

Stachys spinosa.

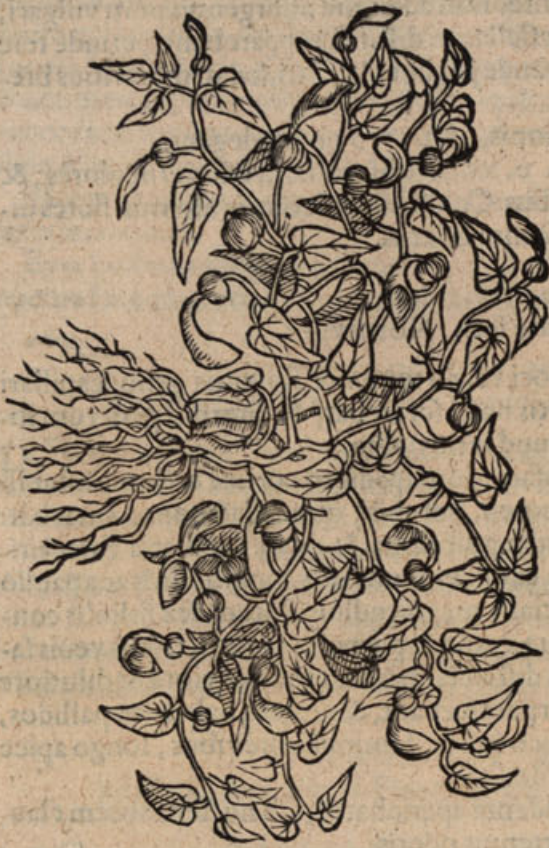
PRIMO quo hæc planta mihi nata fuit anno, ad *Stachydem* à C. V. Matthiolo propositam valde accedere videbatur: etenim folia illi non dissimilia habebat, oblongiuscula videlicet, incanâ lanugine tecta, nullo autem grato odore prædita: secundo anno cauliculi excrecebant in cubitalem pænè altitudinem, & in plures ramulos dividebantur, in molles quasdam spinas desinentes, ad quorum exortus bina ex adverso semper nascebantur folia, prioribus minorâ & angustiora: flores rari per ramulos sparsi nascebantur, floribus *Teucrij Baticij* non valde dissimiles, minores tamè, qui valde caduci, nullum semè tulerunt: radix lignosa & dura. Semine porrò ab Honorio Bello è *Cretâ* misso, *Gaidethymo*, hoc est, asinini thymi appellatione nata hæc planta, priore anno tota hieme virens in horto permanfit, eo loco ubi sata fuerat, vitreo vase tecta: altero anno, famuli negligentia, qui, ut præceperam, hieme non texerat, periit. Ejus qui, plantæ apud se etiam *Cretico* semine natæ, iconem ad me mittebat, opinione (cui etiam mea accedit) non incommodè *Stachys spinosa* dici poterit, quo nomine etiam illam exhibemus, donec aliud magis aptum occurrat.

*Stachydis
spinosa hist.*

Gaidethymo.

PISTOLOCHIA altera semper virens.
ad Cap. XLVII. Lib. IIII. ante sectionem
NOVVM autem &c.

CRETICO semine natum est hoc *Aristolochiæ* genus Iacobo Plateau, cujus in hac
Planta-

Plantarum historia frequens mentio. Is autem anno sexcentesimo supra millesimum à nato Christo, illius aliquot ramulos cum eicone ipsius manu delineata. additis quibusdam notis ad me mittebat.

Pistorochia altera.

Multa porrò è summo radicum capite proferre scribebat tenuia sarmēta, pedem aut plus vel minus longa, angulosa, striata, ramosa, lenta, fractu contumacia, humi sparsa, & ex atro virentia, in quibus incondito ordine nascūtur folia nervosa, superiori similia, magis tamen mucronata & ad smilacis asperæ foliorum formam quodāmodo accedentia, minora, atraq; & immarcessibili viriditate prædita, oblongis pediculis nitentia, è quorum sinu nascuntur longi caviq; flores, Aristolochiæ longæ floribus formâ similes, saturâ tamen rubedine foris magis distincti, internè verò aliquantulum flavescentes, oblongisq; pediculis inhæretes: his succedit fructus Aristolochiæ longæ fructui non dissimilis, sed minor: numerosas autem hoc genus habet radices instar præcedentis, vel smilacis asperæ, verùm graciliores, & fibris quibusdam tenuibus donatas, odoratas. Flores proferre monebat Iulio & Augusto.

HIERACIVM PARVVM, CRETICVM. ad finem Cap. xxxvii. Lib. v.

SEMI NE natum etiam est Iacobo Plateau istud Hieracij genus, cujus iconem vivis coloribus depictam Tornaco ad me mittebat qualem tabulâ subjectâ proponimus.

Hieracij parvi historia.

ELEGANS autem est plantula, cujus sena aut plura folia summâ tellure diffunduntur, quâ parte radici adhærent, angustiora, extremâ parte latiora, per ambitum incisa, medio nervo purpurascete: inter quæ nascuntur bini aut terni cauliculi, circiter pedem alti, enodes, præterquam supremâ ferè parte, ubi in binos ramulos dividuntur, subnascentibus parvis foliolis valde incis: flores in extremis fastigijs nascuntur satis grandes pro plantæ proportionem, ex multis foliolis sibi invicem incumbentibus constantes, superna parte prorsus albis, subtus carnei (si ita appellare licet) coloris: radix est singularis, oblongiuscula, supernè crassior, deinde paulatim ad infimum vsque gracilescens, aliquot lateralibus fibris donata, instar radice cichorij silvestris.

FINIS APPENDICIS.

FVNGO.

FVNGORVM

IN PANNONIS OBSERVATORVM

ILLVSTRI HEROI

IOANNI VINCENTIO PINELLO, &c.

FVNGORVM

IN PANNONIS OBSERVATORVM

BREVIS HISTORIA,

A

CAROLO CLVSIO ATREBATE

CONSCRIPTA

ILLVSTRI HEROI
IOANNI VINCENTIO PINELLO, &c.
CAROLVS CLVSIVS ATREBAS.

MEMINI, Illustris Heros, ante annum me ad te scribere, occupatum esse in concinnando de Fungis Commentariolo (abs te verò monitum, Clarissimum virum Vlysem Aldrovandum in eodem argumēto versari) respondere, de ijs duntaxat agere instituisse, quos in Pannoniâ vario tempore observassem, qui, licet alijs etiam in Provincijs sint communes, fieri tamen posse, ut quædam notæ mihi perspectæ fuerint, ab alijs forsitan minimè animadvertæ. Et sanè nunquam existimassem tot tamque varia genera in unâ Pannoniâ reperiri, aut illa in adeò diversas species distingui potuisse.

DVM verò istic versabar, summa mea cura fuit, ut in illis observandis, viros mihi adjungerem, in eorum dignotione industrios & adprime exercitatos, qui monerēt, quales innoxij, quales perniciosi essent: nam, nisi valde exercitatis, difficile est Fungos dignoscere, cum plerique inter lethales reperiantur esculentis persimiles.

SINGVLORVM itaque, cum edulium, tum perniciosorum, quæ observabā genera, nativis coloribus à peritō pictore exprimi curabam, sumptus faciente Illustri Heroe Balthasare de Batthyan, hæreditario Dapiferorum Regni Vngariæ Præfecto, qui me unicè amabat.

CETERVM omnium brevem historiam concinnavi, eamque in duo summa capita distribuendam censui: Primo quidem esculentos fungos descripturus, eosque in varia genera, & illa rursus interdum in suas species distributurus, addito etiam apparandi & condiendi (prout intellexi) modo: Altero autem, perniciosos & lethales, eorumque varia genera & species.

HUNC porrò libellum, Illustris Heros, tibi nuncupare, meaque erga te observantiæ publicum testimonium esse volui, certo mihi persuadens, minimè ingratum tibi futurum. Deum autem Opt. Max. oro, ut te quàm diutissimè servet incolumem. Lugduni in Batavis VII. Cal. Maij M. D. IIC.

FVNGORVM IN PANNONIIS OBSERVATORVM BREVIS HISTORIA,

à Carolo Clusio conscripta.

FVNGORVM, cum Vienna Austria viverem, multa & varia meis in Pannonias peregrinationibus observabam genera, quorum magnam partem, cum in vicinis, tum alijs Provincijs etiam crescere non dubito: sed quia istic diligentius (subinde in prata, caeduas silvas, nemora, montanaque & aperta loca excurrans, cum ijs qui noxios & perniciosos ab esculentis discernere norant) observare potui, non inutilem operam me sumpturum existimavi, si eorum brevem historiam pertexerem

ILLAM porro in bina summa capita dividendam esse judicavi: ut scilicet Primo de ijs fungis agam, qui edules & minimè perniciosi estimantur: quanquam (ut ait Plinius) qua voluptas tanta ancipitis cibi? Altero autem eos percurram, quibus nemo vesci solet: sed perniciosi sunt & lethales.

Fungorum in bina capita distributio.

FVNGI ESCULENTI

CAP. I.

ESCULENTORVM Fungorum, quos primo hoc capite describere institui, varia sunt genera, atque singulorum diversæ etiam interdum species. Singulorum autem generum historiam pro temporis, quo nascuntur, ordine, tradendam existimavi, atque etiam singula genera, in suas species (si quas habebunt) distribuenda.

Fungis esculentis.

PRIMUM GENVS.

APRILI crescit genus illud, quod apud Vngaros, atque per universam Germaniam adedò in delitiis est, ut filo tractum & in corallas compositum è clavo suspendant, & adservent, ut etiam media hieme eo vesci possint. Vocatur autem ab Vngaris Szemerchyek, à Germanis Mauraehen: Cujus quatuor observantur species, colore & magnitudine inter se differentes.

Primi escule. fung. gen. varia species. Szemerchyek.

Prima enim, pollicis extremum articulum magnitudine rard superat, valde rugosa, & quasi favi instar in cellulas distinctâ membranaceâ cute, coloris albicantis quasi fuligine infecti, præsertim illius venæ rugosæ & prominentes, pediculo, quo nititur, cavo, ut & totum fungi corpus.

Mauraehen

*Alter*a, priorem magnitudine non multum superans, aliquantulum contractior est, & pyri in clybano cocti instar rugosa, vel potiùs tuber aut radicem Aristolochiæ rotundæ vetustate contractam & multis rugis præditam, valde mentitur, coloris ex rufo fusci: cujus rei causa Germani Braun mauraehen cognominant.

11.

Tertia, Primæ formâ non dissimilis, sed duplo amplior, orbicularis plerumque, præter pediculum quo sustinetur: interdum autem in trium unciarum longitudinem, æqualémque aut ampliorem crassitudinem excrescit, ejusdem cum Prima coloris, nec minùs quàm illa rugosa, & veluti in cellulas distincta, internè etiam cava: Germanis Stoek mauraehen dicitur.

Braun Mauraehen

111.

Quarta recens natæ figura, quodammodo ad Tertiam, quæ orbicularis est, accedit, sed rugis magis turbatis & compressis, ut in Secundâ, color etiam magis candicans, & pediculus longior. Paulò adultior verò, in longitudinem excrescit metæ instar, aut pilei sive petasi Germanici longioris qui limbo caret, cujusque apud eos usus duntaxat hiemæ, foris etiam rugosa, & in cellulas distincta, quæ colorem pallecentem veluti fuligine quadam infe-

Stoek mauraehen.

1111.

1. Generis esculentorum Fungorū 3. species.

Dolmau
rachen.
Natales.

Fungus spon-
giosus.

Morilles.

Spongiole.

Parandi ra-
tio.

Alterū genus
fung. esculōs.

III. Genus esculentorum Fungorum.

Tertiū genus
fung. esculōs.
Szent Gy-
vrgi gam-
bala.
S. Gőzög
schwammen.

Natales

Parandi ra-
tio.

fectum habet: internā autem parte cava & hiante: Germani illā *Dolmaurachen* nomināt.

Nascitur autem Prima species apud Vngaros plerumque sub abietibus, in dumetis, atque pratis, sed in his Altera præsertim: Tertia verò & Quarta sub quercubus, magna ex parte.

Videtur porrò hic fungus is esse, quē *Dalechāpius* spongiosum cognominat, in asperis & saxosis nascentem, sæpe tamen ad *Castanearū* radices, colore fulvo, corpore spongioso, figurā in metam desinente, suavissimi gustus: quam ob rem in delicijs haberi varijs modis præparatum, ut hominum palatū varijs condimentis oblectatur. Gallos vocare *Morilles*, inde fortasse, quòd ad mori fructus figuram nonnihil accedat. Et quem *Baptista porta*, à *Neapolitanis Spongiolas* appellari scribit.

Ceterum *Maurachen* recentes solent Vngari assare supra craticulam, vel ex oleo decoquere: sed etiam resiccati torreri possunt, prius tamen macerati: qui verò elixis vesci mavult, macerari non oportet.

GENVS II.

VLTRA *Balatonem* lacum Vngariæ, in parva insula cui nomē *Fanos*, *Simidiensis* Comitatu, Aprili etiam mense nasci intellegebam Fungi genus delicatissimi saporis, cujus nomen indicare nemo poterat: sed illi similis esse ferebatur, qui inter perniciosos & lethales *Decimum sextum* genus est, & ab Vngaris *Kygio gomba*, à Germanis *Matter schwammen* dicitur: pyramidali tamen dōdrantaliq; apice & angusto hunc fungū esse.

GENVS III.

TERTII generis, quod Vngari *Szent Gyevrgi gambala*, Germani *Sant Gőzög schwammen* appellant, quia circa diē *D. Georgio* sacrum (qui in vicesimum tertium Aprilis incidit) invenitur, unicam observabam speciem.

Parva autem illa est, duarum unciarū amplitudinem vix æquans, orbiculari ferè formā, supernè quidem aliquantulum extuberante, & quodāmodo pulvinatā: infernè verò concameratā, & quibusdam veluti venis distincta, pediculo crasso, breviq; coloris exalbidi, cui flavi quidpiam admistum sit.

Crescit in siccioribus atque pascuis pratis: & fortasse is erit fungus, quem *Horatius satyra* quarta lib. 11. Sermonum, optimum pronunciat his verbis,

pratensibus optima fungus

Natura est: alijs malè creditur.

Est verò Tertium hoc genus, aliorum fungorum modo præparandus, qui repurgati, ut plurimum elixari solent, & in frusta concidi,

quæ inter binas lances reposita, insperso oleo olivarum vel butyro, & pipere addito, super prunas coquuntur: aut cum larido inicitur jusculum ex lactis cremore paratum, quod Germani *Milstraum* appellant.

GENVS

QVARTI generis, Vngaris *Szilwa alya* dicti, quia sub pruni arboribus nascitur (Germanicum nomen nullum novi) plures etiam sunt species. Nam aut parvæ sunt, aut mediocres, aut majores.

IIII. Genus
esculent. fung.
Szilwa
alya.

IIII. Generis esculent. Fungor. 3. species.

Prima, uncialis duntaxat est magnitudinis, aut paulò amplior, crasso subnixa pediculo, infernâ parte convexa, & quasi fornicata, fulcis vel strijs quibusdam apparentibus notata: supernâ autè in mucronem quodammodo vel metam fastigiata, coloris albicantis fusco tincti.

Media species paulò planior est, quasi in orbem circinata, duarum unciarum, aut majoris amplitudinis, infernâ parte similiter fornicatâ, & strijs quibusdam veluti exarâtâ: color idem qui in superiore.

Major, quæ & *Tertia*, formam quidem *Primæ* similem habet; etenim supernâ parte in mucronem fastigiata est, infernâ cava & fornicata: sed ejus magnitudo plerumque est trium unciarum, crassiorèque pediculo nititur: color hujus magnâ ex parte magis fuscus est, & notis quibusdam interdum distinctus: deinde superna pars, ut plurimum laccra & scissa apparet.

GENVS V.

V. Generis esculent. Fungor. 1. species.

PLURES item habet Quintum genus differentias, sed omnes uno nomine appellatas: ab Vngaris quidem *Pestrix*, à Germanis verò *Pasternitz*. Sola porro earum differentia in magnitudine consistit, quandoquidem formâ, materiâ, & colore pænè conveniunt.

V. Genus
esculent. fung.

Pestrix
Pasternitz

Prima autem species angulosâ figurâ est, quatuor unciarum amplitudinis, brevi & quasi nullo pediculo, sed eo valde crasso: inferna pars candicante & satis densa materiâ constat: superna veluti spongiosa est, & villis quibusdam obsita, coloris ex rufo fusci.

Alterâ magis orbiculatâ est figurâ, crassiore & paulò longiore pediculo prædita, quinas aut plures uncias lata, totidem longa, infernè & supernè à *Prima* specie non multum differens: materiâ autem, seu corpore, paulo crassiore, & magnitudini respondente.

Tertia longè major est, orbiculata ferè figura, in tres tamen lacinias divisâ, ut trifolij frondem quodammodo referre videatur: sex autem aut plures uncias in longitudinem patet, totidem in latitudinem: crassiore etiam ea constat pediculo, unciâque lato, brevi tamen: color idem qui in superioribus, infernè; sed supernè, dilutior illis, & spongiosis quibusdam crassisq; villis sive potius frôdium rudimentis ex fusco pallescens prædita.

In Vlmorum, Populique albæ caudicibus dejectis nasci solet, & bis plerumque, etiam ter interdum, in anno provenire.

Natalis.

Peziza fungus.

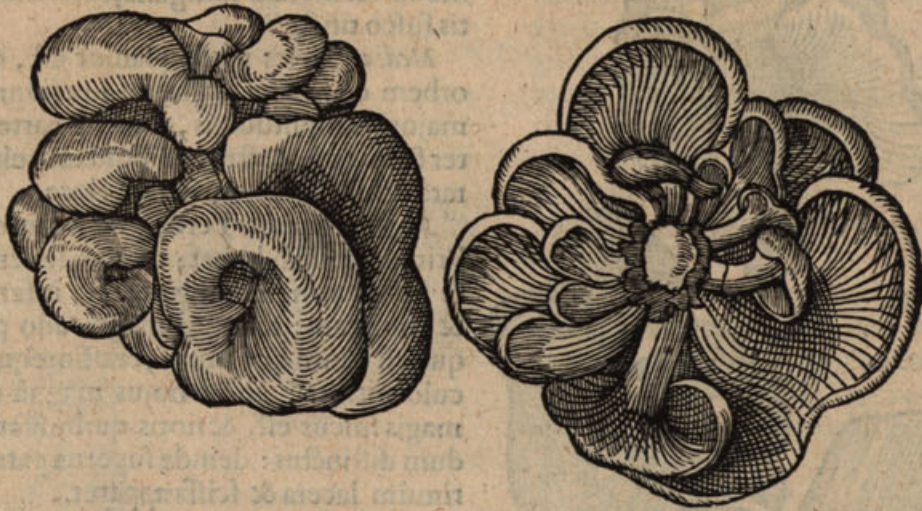
An autem genus illud quod Plinius à Græcis Pezicas dici, & sine radice, sine pediculo nasci afferit?

Parandi ratio.

Ceterum *Pezizæ* repurgati, eodem modo condiri possunt, quo *Repszling* de quo infra Decimo septimo vescorum fungorum genere: sed & elixi conciduntur, atque in lance compositis frustis, laridum accensum instillatur.

GENVS VI.

VI. Genus esculentorum Fungorum.

VI. Genus esculenti fung.

EXIGVA est in Sexto genere diversitas: aut si quæ est in magnitudine differentia, eam ex ætate duntaxat provenire arbitror. Hoc autem peculiare habet istud genus, quod non singulare, sed confertim plures simul plerumque crescunt: nam vel bini, ternive simul fungi conjunctim nascuntur, vel etiam quini, senive, aut plures.

Sunt autem omnes ferè orbicularis formæ, planæ tamen, infernâ parte albi, & striati, supernâ aliquantulum protuberantes, mediâ autem nonnihil depressi, ut umbilicum exprimere quodammodo videantur, colore magis fusco quàm infernâ. Miores, circiter unciam lati sunt, aut paulò ampliores: Medij, binarum unciarum latitudinem adquirent, vel explent: Maximos, quaternarum etiam unciarum amplitudinem superare existimo.

Szil fa termewt alya. Buchen schwâmen.

Omnes verò hæ Ungarico nomine dicuntur *Szil fa termewt alya*, hoc est, ad ulmos nascens fungus: tametsi indifferenter ad ulmi, quercus, cerri, fagi, ostriæ (quam Galli *Hestre*, Germani *Hagenbuchen* appellant) betulæ, populi albæ, & juglandis radices, aut earum dejectarum caudices, crescant: Germani *Buchenschwammen* id est, faginos fungos nominant. Ungari autem eum qui ad Ostriæ radices nascitur, coloreque magis fusco tinctus esse videtur, peculiariter *Gilwa gyertyan fa termewt* appellant.

Gilwa gyertyan fa termewt. Nates.

Magna etiam copia nascuntur in truncis resectis supradictarum arborum, præsertim verò ulmi & juglandis, si leviter terrâ, vel etiam solo stramine sepulti & tecti putrescât. Quod valde consonum est cum his quæ Matthiolus Comment. in Dioscorid. lib. 1. cap. de Populo scribit: cujus verba in studiosorum gratiam, hîc adscribere libuit, ne quis vana esse existimet, quæ Ungari de fungi modò descripti natalibus aiunt.

Fungorum educendorum ratio.

Atqui, inquit, præter ea quæ à Galeno de Populi facultatibus scripta sunt, sciant velim rei medicæ studiosi, populum albam, humo tenus sectam ad radicem usque, & aquâ calidâ, in qua fermentum fuerit dissolutum, perfusam, infra quadriduum fungos copiosos edere, esui quoque gratissimos.

Parandi ratio.

Reperitur autem à novo Vere in Autumnum usque.

Simili porò ratione apparatus hic fungus (ne eam repetere cogar) qua Decimum septimum esculentorum genus Germanis *Repszling* Ungaris *Vr gomba* dictum: unde petere licet.

GENVS VII.

VII. Genus esculenti fung.

SEPTIMI generis forma duplex esse mihi visa est: Nam vel planos conspiciebam supernâ parte nonnihil tumentes, interdum etiam in ambitu laceros, coloris aut albi fusco permisti, vel maculis quibusdam distincti: infernâ nonnihil convexâ, & veluti strijs

sive

vii. Genus esculent. Fungorum.

sive sulcis, à pediculo crassiore in oras usque ductis, exarata, fusci coloris. Aut orbiculari pene figurâ, supernè, immò totâ superficie, candicantes, ut ovum exalptum exprimere videatur, præsertim adempto pediculo.

Hoc genus Vngari *Chöpörke gomba*, id est, tuberosum fungum, appellant: Germani *Angerling* quoniam in siccioribus pratis, sive pascuis juxta pagos sitis (quæ ipsi *Angern* nominant) proveniat. Ter autem in anno reperitur.

Chöpörke gomba.

Angerling.

Sed & istud genus non incòmodè forsitan referri possit ad illud Horacij, de quo in Tertio genere.

GENVS VIII.

OSTAVVM genus nõ ineptè in tres species (meâ opinione) quis dividat: quarum Primæ & secundæ discrimen in solâ magnitudine consistit, nonnihil & colore: omnes tamen tres, similis formæ. Vngari, *Keserev gomba*, hoc est, amarum fungû: Germani, *Pfifferling*: Galli, *Champignon* & *Potiron* vocant: tamen in universum omnia pene Fungorum genera ijs nominibus donent.

viii. Genus esculent. fung.

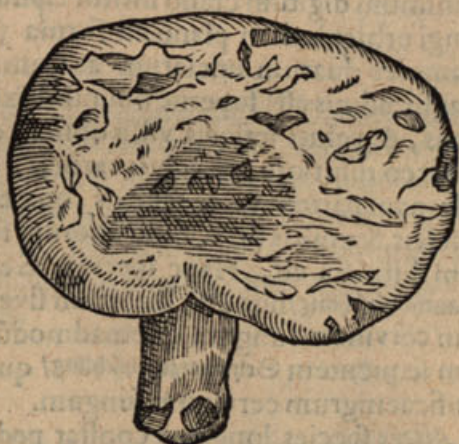
Keserev gomba.

Pfifferling

Châpignon.

Potiron.

viii. Generis esculent Fung. 2. species.

Prima ergo species, binas ferè uncias lata est, planæ, sed orbiculatæ figuræ, supernè tamen quodammodo pulvinata, & candicâs, infernè veluti camerata & convexa, strijs quibusdam à crasso pediculo in oras ductis distincta.

i.

Alterâ, huic prorsus similis, sed amplioris magnitudinis, ut quæ quaternas aut plures uncias æquet, ejusdem cum Primâ figuræ, sed crassiore pediculo subnixa: supernè albâ cute, cui inspersæ aliquot maculæ fuscæ & flavescens: infernè flavescens aliquantulum, & magis conspicuis strijs à pediculo in extremas oras productis, exarata.

ii.

Tertiam speciem Vngari *Vörös Keserev gomba*: Germani eadem de causa *Rode pfifferling* nominant, quia magis rubet præcedentibus: sed & Vngaris *Bik alya* dicitur, quod sub fagis interdum crescat. Amplior est hæc Secunda specie, & magis circinata rotunditatis, longiore gracilioreque subnixa pediculo, & colore supernâ & infernâ parte ex fusco subrubente, non minùs evidentibus & conspicuis strijs, à pediculo in orbem diffusis, inferius distincta, quàm Secunda species.

iii.

Vörös Keserev gomba.

Rode pfifferling.

Bikalaya.

Omnes autem species, ut plurimum, in cædis silvis nascuntur, circiter Pentecosten, hoc est, sub extremum Maium, aut Iunij initium.

Natalis.

Priores duæ species, palato gratæ esse feruntur, atque ijs plerique vescuntur eodem modo paratis, quo Decimum septimum genus. Tertiam edunt etiam nonnulli, sed perpauci.

Parandi ratio.

GENVS

IX. Genus
of. ulær fung.
Herench.
Kremling.

IN Nono genere plures etiam observabam differentias, quas ordine describo: sed omnes uno nomine dictas cum apud Vngaros, tum apud Germanos: etenim illi *Herench*, hi *Kremling* sua lingua appellant.

Prior autem species, *Secundo* generi valde ab similibus non est: nam circinata in plano ferè est rotunditatis, unciam aut binas magna, supinâ parte pulvinata & candicans, infernè autem magis est fusca, & evidentioribus strijs donata, quàm *Secundum* genus.

Ad *Quinti* generis *Primam* speciem plurimum accedit *Alter*a species: etenim angulosa est, sed amplior, ut quam uncias quatuor aut plures æquare existimem, supernè etiam albicans, non, ut illa, fusca: infernè verò nõ lævis & glabra, instar illius, aut alba, sed crassis strijs ab umbilico, sive pediculo, in oras ductis, insignita.

Tertia magnam affinitatem habet cum *Octavi* generis *Alter*a specie: quia ferè orbiculata est, & æqualis pænè magnitudinis: supernè tamen in albedine magis fusca est: infernè illi non dissimilis, nisi quod ejus striæ crassiores sunt, & pediculus illam sustinens crassior, brevior, atque magis nigricans.

Sola magnitudinè ab *Octavi* generis *Tertia* specie differt hujus *Quarta* species. Illa enim amplior est, hæc minor, utraque autem circinata ferè in plano rotunditatis: illa supernè rubescens, hæc multò magis rufescens, eamque aded ob causam Vngaris *Vörös Herench*, Germanis *Rotte Kremling* dicta: graciliore illa pediculo subnixa, hæc crassiore & magis albo, ut etiam inferna hujus pars candidior est illâ, & minus evidentibus strijs exarata.

Nascuntur autem omnes eodem, quo *Octavi* generis species, tempore, atque in cædis, ut plurimum, silvis, quemadmodum & illæ.

Vörös He-
rench.
Rotte
Kremling.
Natales.

GENVS X.

X. Genus
of. ulær. fung.
Hirschling.

MANIFESTVM est inter utramque *Decimi* generis speciem (binas enim ejus species observabam) discrimen, licet magnitudo ferè sit æqualis. Nomen utriusque apud Germanos *Hirschling*/quasi cervinum dicas: Vngari ut vocent, ignoro.

x. Generis esculentor. Fungor. 1. species.

Prima species pediculo binas uncias longo, minimum digitum crasso nititur: ipsius verò fungi orbicularis in plano est forma (cujus diameter duarum unciarum aut amplioris magnitudinis est) supernè nonnihil extumescens, & veluti sericeis villis obsita, colore puniceo dilutiore, & veluti carneo, oris in infernam partem valde reflexis, quæ ex albo rufescit, & multis strijs, instar aliorum fungorum distincta est. Hanc speciem Germani *Rauche Hirschling*/hoc est, hirsutum sive villosum cervinum fungum, quemadmodum *Alteram* sequentem *Schwarzze Hirschling*/quod significat nigrum cervinum fungum.

*Alter*a species longiore constat pediculo, ejusdem tamen cum superiore crassitudinis, sed infima hujus pars crassior est & veluti limbo circumvoluta: præterea in hac bini plerumque fungi conjunctim ex eodem pede oriuntur: orbicularis etiam in plano sunt figuræ (præterquam quâ parte sese mutuo comprimunt) ejusdem cum superiore magnitudinis, aut paulò amplior, paululum extumescens superiore parte, & glabra, coloris ex rufo fusci, oris non aded in infernam partem inflexis, quæ non minus frequentibus strijs est prædita, quàm *Prima* species, colore ex pallido nigrescente.

Nascuntur in cædis silvis, eodem prope modum tempore quo *Nonum* genus.

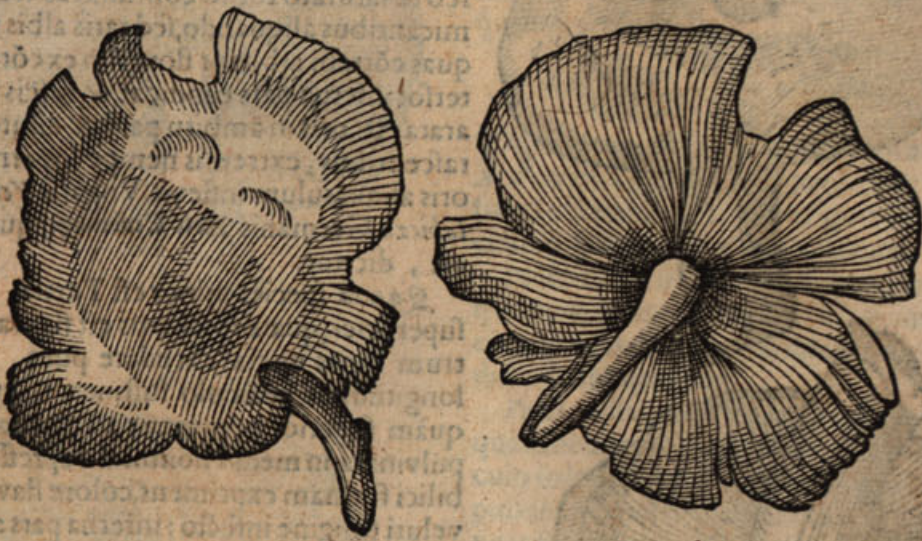
Rauche
Hirschling.
Schwarzze
Hirschling.

Natales.

GENVS XI.

x1. Genus esculentorum Fungorum.

I S D E M locis, atque eodem quo Decimum tempore reperitur Vndecimum genus, cuius unicam speciem videre memini: aut, si quæ est differentia, ex fungi ætate duntaxat provenit. Germani *Sepfollaw*/ hoc est, caprinum pedem sive unguam appellant, ab Vngaris nullum nomen intelligere potui, nisi illud à Germanis mutuatum.

x1. Genus
esculēt. fung.
Sepfollaw

Initio quidem inæquali est figurâ hic fungus, magis tamen ad orbicularem tendente, per oras lacer, duarum unciarum latitudine, supernè subfusci coloris; infernè candicantis, & strijs distincti. Adultior autem, magis orbiculatæ est figuræ, & per oras magis laceræ, quàm recens natus, tum longè amplior, ut cuius diameter sit quatuor unciarum: ejus item color magis fulcus supernè, & albicans infernè, cui fuscedo quædam admixta.

GENVS XII.

P R O V E N I T etiam in silvis Duodecimum genus, & reperitur circa Pentecosten. Id Germanis *Reheling*/ quasi Capreoli fungus dicitur: Vngaricum nomen mihi ignotum.

x11. Genus
esculēt. fung.
Reheling.

Vnicam etiam hujus Fungi speciem observabam, nec formâ, nec magnitudine à Primâ specie Octavi generis valde differentem: sed color diversus, qui supernè flavescit, infernè ex flavo rufescit, triâsque habet in superiorem pediculi (qui eum sustinet) partem usque productas, illâsque in eum radiatim desinentes: gracilior autem is est pediculus, quàm Octavi generis.

GENVS XIII.

D E C I M I - T E R T I I generis variæ sunt species: eam ob causam apud Vngaros & Germanos varia obtinuit hoc fungi genus cognomina: generali autem appellatione Vngaris *Galambicza*, Germanis *Teubelinge* dicitur.

x111. Genus
esculēt. fung.
Galambicza.
Teubelinge
Natales.

Nascuntur autem omnes ejus species promiscuè in silvis, & Junio Iulioque mensibus inveniuntur. Germanorum porro distinctionem sequentes, quinque hujus generis species faciemus.

Prima, omnium amplissima est, ut cuius plana superficies quincuncialem diametrum habeat, orbicularis, ut plurimum, est ejus figura, digitalis longitudinis pediculo, unciam crasso, subnixa: supernâ parte protuberante, colore ex albo virescente prædita: infernâ candicante & striata. Itam Germani *Szaw Teubelinge*/ hoc est, Dominarum cognominant.

x.
Szaw
Teubelinge

Alterius paullo minor est amplitudo, ut cuius diameter quaternas uncias non excedat, orbicularis etiam & planæ est figuræ, supernè tumescens, sed in medio & quasi centro nonnihil compressæ, ut umbilicum mentiatur, coloris ex cæruleo, viridi, & fulco commixti: infernè ex albo subfusci, pediculo sulca pollicaris crassitudinis, sed brevior quàm Prima. Huic Vngari, *Keek galambicza*, Germani *Blaw Teubelinge*/ quod ejusdem est significatio- nis, cognomen dederunt.

ii.
Keek ga-
lambicza.
Blaw
Teubelinge

Aequalis

111.

V8. erus galambiczi. Rott Teubelinge.

1111.

Schwarze Teubelinge

7. Raube Teubelinge

Aequalis ferè cum superiore est Tertia amplitudinis (interdum autem vix binas uncias superat ejus diameter) sed paululum angulosa, coloris supernè elegantis, ut qui ex purpureo & saturato rubro commixtus videatur, emicantibus aliquando, sed raris albis maculis, quas cõtrahi arbitror flore illo ex cõtactu deterfo: inferna pars candicat, & fuscis strijs exarata est, oris in ambitu parũ & dilutè purpurascens, extremis nempe supernæ partis oris aliquatulum inflexis. Vngaris Verews Galambicza, Germanis Rott Teubelinge/ quod idem est, dicitur.

Quarta species minor est Tertiã, nec ejus superficiei (quæ orbicularis est figuræ) diameter binas uncias excedere puto. Vncialis longitudinis pediculo sustinetur, graciliore quàm superior: superna pars quodam modo pulvinata, in medio nonnihil cõpressa, & umbilici formam exprimens, colore flavescens, veluti fuligine infecto: inferna pars alba, fuscis strijs à pediculo ad circũferentiam distincta. Germani Schwarze Teubelinge/ id est, nigrum cognominant.

Quinta speciei, cognomen dederũt Vngari Waras galambicza, Germani Raube teubelinge/ quasi dicas asperum. Aequalis autem est cum Quartã magnitudinis, circinatæ in plano quodammodo rotunditatis, supernè etiam intumescens, & pulvinata, asperiorq; reliquis speciebus, coloris supernè ex albo fusci: infernã verò parte, candicante quidem, sed quam fuscæ striæ in oras excurrentes, veluti inficiunt.

GENVS XIII.

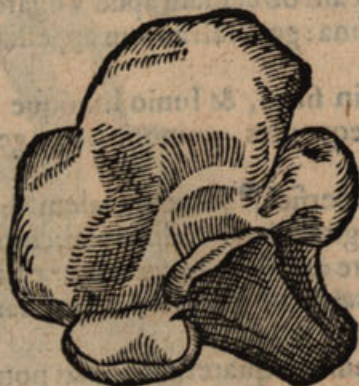
xiiii gen. escul. fung. Nivvl göba. Hasen örlcin.

1.

EODEM, quo superioris generis species, tẽpore in silvis oritur Decimum-quartum esculentorum fungorum genus, quod Vngari Nivvl göba, hoc est, Leporinum fungum: Germani Hasen örlcin/ Leporinam auriculam, appellant. Videtur autem in duas species posse distingui: nisi quis forsitan ætate duntaxat differre putat.

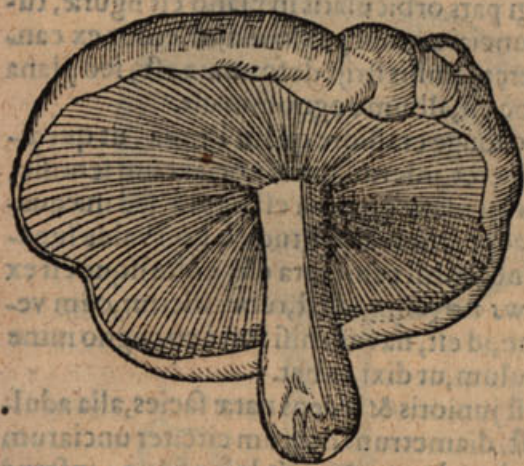
Prioris speciei forma angulosa est, magis tamen in orbẽ circinata, unciam, aut paulo amplius lata, brevi crassiq; pediculo subnixa, supernã parte extruberans, pallidi coloris, quem flavæ aliquot maculæ varium faciunt: inferna pars flavescit, fuscisque strijs exarata est.

xiiii. Generis esculentorum Fungorum secunda species.

Altera species duplo major, non minus tamen, quàm Prior in ambitu angulosa, & veluti crassioribus quibusdam lacinijs secta, supernã parte non pulvinatã, ut superioris, sed potius cavã,

xv. Generis esculentor. Fungor. 2 species.

cavâ, ita ut, si quis manu teneat, & obliquè sive ex latere duntaxat conspiciat, flavum (nam talis est ejus color) florè tenere videatur: inferna pars multis strijs in oras excurrentibus & productis, insignita est, croceoque colore infecta.

GENVS XV.

DECIMO-QUINTO generi, nomen dederunt Vngari *Dizno gomba*, hoc est, Suilli fungi: Germani ejusdem significationis vocabulo *Schwainding* expresserunt.

xv. gen. escul. fungor. Dizno gomba, Schwainding, Natives.

Nascitur in silvis eodem, quo Decimum-quartum genus, tempore. Duæ autem sunt ejus species manifesto discrimine inter se differentes: quarum

Prior orbicularis ferè est figuræ, circiter quatuor uncias lata, brevi crassiorèque pediculo fulta: supernè nonnihil extuberans & pulvinata, coloris subalbidi, sed veluti fuligine infecti, per quem sparset sunt aliquot albæ maculæ: inferna pars subalbi etiam est coloris fuligine infecti, multis crassioribus strijs nigricantibus, à pediculo in circuitum excurrentibus, norata.

Alter a Priorem amplitudine superat, & ejus oræ in interiorè partem magis reflexæ, orbiculatæ quodâmodo figuræ, cujus superior pars pulvinata, coloreque tincta purpureo, cui ruber saturior commixtus, in medullio tamen flavescens, & secundum oras, albis maculis distincta: inferior pars ex albo fusca est, & tenuioribus strijs exarata, pediculo, quàm in Primâ, longiore.

Germani hanc postremam speciem à rubro colore *Rott Schwainding* nominant.

Rott Schwainding.

Tametsi autem non valde probetur hoc fungi genus: non desunt tamen qui illo vescantur, adeo intemperantis gulæ reperiuntur quidam. An porro hoc genus, tertium illud Plinij, quod xxii. Natural Historiæ cap. xxxiii. venenis accommodatissimum esse asserit? Certè nomen convenit: licet ille formam non expresserit, sed circa radices quercus, roboris, cupressi & pini, gigni scribit. Ioannes Baptista Porta, Suillos antiquum nomen apud Neapolitanos adhuc retinere ait, atque illis Silli dici.

Suilli.

GENVS XVI.

DECIMO-SEXTO vescorù fungorum generi, nomen satis obscœnum apud Vngaros: nam illi *Varganya* appellant: Germani autem *Büßz* quia pediculi, quo sustinetur, pars infima, in majorem crescat amplitudinem quàm suprema, ad ejus penè sagittæ formam, quæ crassiore & veluti orbiculata est cuspide, ipsis *büßz* nuncupatæ, Gallis autem *materaz*. Reperitur in silvis circiter extremum Augustum.

xvi. gen. escul. fungor. Varganya, Büßz, Natives.

Ejus porro tres observabam species inter se differentes: nonnulli quartam addebant, sed eam propter formæ dissimilitudinè, ad aliud potius fungi genus referendâ censui, dubiamquæ feci, reponens inter *Vndeciesimum* & *Vicesimum* perniciosorum fungorum genera.

Prima

1. *Prima* verò quatuor uncias longo fulcitur pediculo, supernâ parte satis gracili, & minimi digiti crassitudinem vix superante, infernâ crasso, ut qui uncialis sit aut amplior, coloris varie mixti ex caruleo, viridi, & fusco: superior fungi pars orbicularis in plano est figuræ, tumescens & quasi pulvinata, cujus diameter trium unciarum aut paulo major, color ex candidante subfulcus: inferior pars, cui pediculus inhæret, nullis strijs deformata est, sed plana & alba: quam ob causam Vngari *feyer varganya*, hoc est, album cognominant.

Feyer varganya.

11. *Secunda* species brevior constat pediculo, sed eo longè crassiore quàm *Prima*, ut qui digitale crassitudinem supernè æquet, vel etiam superet, infernè, binas uncias cum semisse, & coloris ex albo flavescens: ipsius fungi caput orbiculatæ quidem est figuræ, sed inæqualis & quasi sinuosæ, cujus diameter, pediculi infimam partem amplitudine non valde superat, colorisque est ex flavo rubescens: versa pars nonnihil camerata est, colorisque est ex flavo rubescens, nullis strijs exarata. Vngaris *verews varganya*, id est, ruber dicitur, cum verius *sarga varganya* appellari deberet, meâ opinione, id est, flavus: nisi fortè eo cognomine donare voluerunt, quia ejus averfa pars, aliquantulum, ut dixi, rubet.

Verevvs varganya. Sarga varganya.

111. *Tertia* speciei duplex est differentia. Nam alia est junioris & recens natæ facies, alia adultioris. Junioris porrò figura prorsus orbicularis est, diametrum duarum circiter unciarum habens, valde in rotundum elata supernè, & fusci admodum coloris, fulginosi que: infernè cava & fornicata, coloris albi & nullis strijs deformati: pediculus illam sustinens binas uncias longus est, aut paulò longior, supremâ parte pollicaris crassitudinis, infimâ, duorum digitorum. Adultior autem, longè amplior est: nam quaternas aut quinas uncias latus est, ternas ferè altus, & in rotundum quasi fastigiatus, coloris supernè ex fusco rufescens: infernè planus, æqualis, albus, nec ullis strijs exaratus: pediculo fulcitur ternas uncias longo, supernâ parte unciam crasso, infernâ binas, coloris ex albicante fusci. Istam speciem Germani *grawer bültz* cognominant.

Græwer bültz.

Habet verò hoc fungi genus aliquot notas, ob quas Pauli *ἀμαίται* esse liceat conijcero; etenim colore fuliginoso sunt ejus species, orbe etiam quarundam tam amplo, ut sæpe humanum caput æquent, pediculo omnium crasso, infra colore nigro virescente.

Parandî rasto.

Ceterùm hic fungus apud Vngaros in hunc modum apparari solet. Repurgatus conciditur, frusta paululum in clibano exsiccantur, deinde in aqua elixantur: ijs deinde exemptis, panis vulgaris, quo videlicet familia uti solet, taleæ super craticulam tostæ, in prædicto jusculo coquantur, id demum jusculum cribro farinario succernunt: postremò, huic condimento (quod nec tenue nimium, nec crassum nimis esse debet) elixa fungi frusta imponuntur, additòque aceto, piperis, gingiberis, atque caryophyllorum aromaticorum polline eduntur. Tenuis autem fortunæ homines & rustici, illo cum panici semine pultis instar decocto, & pipere denique insperfo, vescuntur.

xvii. Genus esculent. Fung. primum prodiens.

GENVS XVII.

xvii. Genus esculent. fung.

Natales

Vr gomba.

Kepserling.

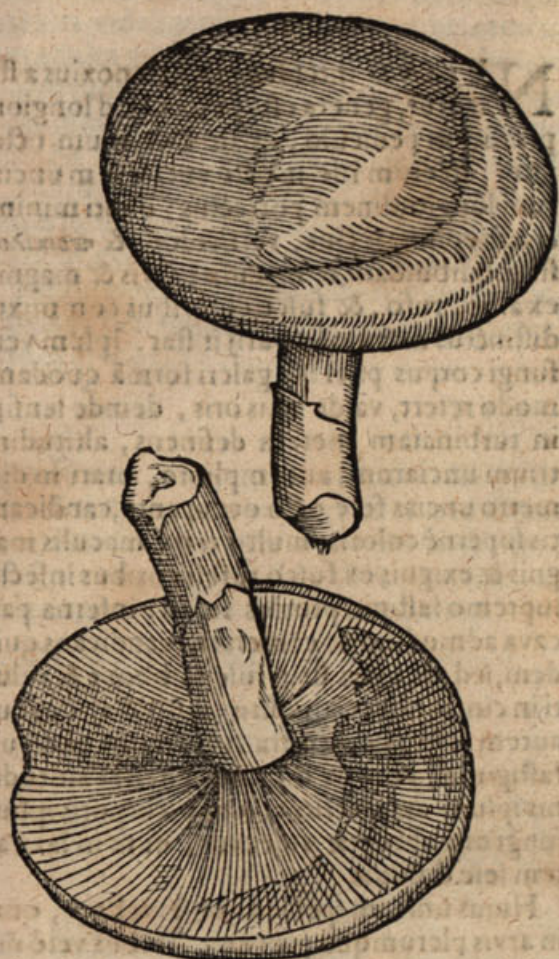
AD nobilessimum porrò esculenti fungi genus (quod, secundum ordinem à nobis observatum, Decimum septimum est) transeamus.

Provenit autè id in silvis rarâ quercu consitis, ijsque cædis præsertim, & editioribus siccioribusque locis, bis singulis annis, circa messem videlicet, & ante vindemiam. Vngari propter excellentiam *Vr gomba*, veluti si diceres Dominorum fungum, seu primarium fungum: Germani ob eandem causam *Kepserling* appellant, quasi Cæsareum, quòd inter fungos principatum teneat. Et sanè adeò elegans est, ut non mirandum sit, si eos qui libenter fungis vescuntur, præ ceteris generibus fungorum, ad se edendum invitet.

Illius unicam duntaxat speciem videre & observare memini: licet ex ætate discrimen quodpiam esse videatur.

Primum è terra erupentis hujus fungi forma, ovum quodammodo candore & figurâ refert: altera aut tertia die laceratur hæc alba cutis, seu (ut Plinij vocabulo utar) volva, supernâ parte, & veluti ovi luteum ostendit: deinde magis extuberat illud luteum, & fungi formam induit, paulatim & sensim evanescente pereunteque volvâ: magnitudo autem fungi

xvii. Genus esculent. Fung. jam expansum.

fungi sua volvá inclusi, ternas uncias in longitudinem patet, binas in latitudinem. Consumpta volvá, fungus in planam orbicularem sese explicat formam, cujus diameter quatuor pæne unciarum est, cujus superna pars aliquantulum intumescens, aureum sive croceum colorem elegantissimum habet: inferna flava est, & multis strijs à pediculo in extremas oras productis insignita: pediculus fungum sustinens, digitalis lógitudinis & crassitudinis est, flaviq; coloris. At cum jam adolevit, paulò amplior est ejus magnitudo, & in ternas aut quaternas partes scinditur, colorisque illum florem & elegantiam deperdit: nam supernè, languidioris est aurei coloris, infernè, omnino pallidi.

Non dubium autem est, quin hic fungus, sit ille Veteribus adeò celebratus Boletus, à Principibus viris sic in delicijs habitus: nam si conferantur quæ de Boletis scripsit Plinius, cum hujus historia, similis esse deprehenditur. Infamis autem, & immenso exemplo in crimen adductus fuit, Plinio teste, quod Tiberium Claudium Cæsarem (qui Boletorum esu impèsè delectabatur) cõjux Agrippina, boletis veneno illito, sustulerit, ut Neronem filium ipsi successorè in Imperio daret. Hinc illi Juvenalis in satyris sales de Boletis. Nam

fatyra quinta,
*Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
 Boletus domino: sed qualem Claudius edit
 Ante illum uxoris, post quem nil amplius edit.*

Et fatyra sexta,

*minus ergo nocens erit Agrippina
 Boletus: siquidem unius præcordia præsit
 Ille senis, tremulumque caput descendere iussit
 In calum*

Sed & ipse Nero, Boletum Deorum esse cibum cavillari solebat, quia illo perijsset Claudius Cæsar, & defuncti Cæsares in Deorum numerum referri solerent.

Ceterum ad Boleti parandi rationem, quali Vngari utuntur, nunc transeamus.

Recentes boleti (suaviores enim & delicatioris illi sunt adultioribus) repurgati, in aqua elixantur, deinde in tenuia frusta conciduntur: frusta concisa in jusculum è cremore lactis confectum injiciuntur, adjectis selini folijs minutim sectis & pipere. Vel repurgati, præciso pediculo invertuntur, & super prunas positi, addito ovi luteo torrentur. Vel recentes etiam (emundati videlicet) recisis pediculis, friguntur cum butyro atque ovo simul in sartagine coctis, dissolutis & simul mixtis, instar ejus feruli ex ovis & butyro in sartagine frixis parati, quod Germanis est in delicijs & paratu facile, illis Eper schmaltz nuncupatum. Sed & exsiccati servantur: deinde ovorum instar coquuntur, aut in aqua elixantur: tum demum, ut præcedens genus, cum condimèto illo ex ipsorum jusculo & pane tosto parato, additis aceto, piperis, gingiberis, & caryophyllorum aromaticorum polline, eduntur.

MEMINI anno M. D. xxciij. ad Illustrè Heroem Balthasarem de Batthyán sub vindemiæ tēpus accersitū (solebat enim ille bis aut ter singulis annis, missâ, qua veheret, rhedâ, ad se evocare) in ejus arce firmissimâ Nemeth Wywar hospitio exceptum, atque fortunata semel in mensa, dum pranderemus, adpositum hunc fungū in lance cum suo jure elixum: tum ego, qui fungis minimè vesci soleo, & ignarus croceam illam tincturam è boleti succo esse, gallico sermone ad ipsum (plures enim ille Heros peregrinas linguas præter vernaculam perfectè callebat, Latinam, Italicam, Gallicam, Hispanicam, Germanicam, & Vandalicam, sive Croaticam, ab Vngarica diversam) valde crocatum, sive croco tinctum est hoc jusculum, inquam. Ille suaviter ridens, ad Nobiles viros, qui ejus mensæ assidere soliti erant octo aut decem, conversus: *Clusius Vram*, hoc est, Dominus Clusius (& cetera verba ungarico idiomate proloquutus) existimat hoc jusculū, croco in eo dissoluto esse tinctum: tum omnes illi cachinnum sustollere, & mirari, mihi ignotam boleti naturam, præsertim cum scirent, & illo, & præcedentibus aliquot annis, diligenter observasse, præter alias multas elegantes stirpes, fungorum quæ apud eos nascerentur genera.

XVIII. Genus esculent. Fungorum.

XVIII. gen.
escul. fung.

Ervx lab.

Waltzling

XIX. Genus esculent. Fung. 1. species.

Conoccielle.

N VLLVM inter fungi, qui innoxius astitimatur, genera esse puto, quod longiore præditum pediculo, quam Decimum-octavum: est enim ille in octo aut novem unciarum longitudinem porrectus, digiti minimi crassitudine, reclus, versicolor, & ποικίλος, strijs quibusdam, & maculis parvis & magnis, ex albo, rufo, & fusco coloribus commixtis distinctus marmoris varij instar. Ipsum verò fungi corpus pilei seu galeri formâ quodammodo refert, valde laxis oris, deinde sensim in turbinatam metam desinens, altitudine trium unciarum, aut ampliore, orarum diametro uncias ferè octo occupante, candicans supernè coloris, multis tamè maculis magnis & exiguis ex fusco rufescentibus infecti, supremo fastigio prorsus fusco: inferna pars cava admodum & camerata, candicans quidem, sed plurimis strijs fuscis obliquè & veluti in cincinnos compositis, distincta: duabus autem ferè uncijs infra supremum pediculi fastigium, corolla digitalis circiter latitudinis ipsum amplectitur, unde corporis ipsius fungi oræ abruptæ videntur, dum in laxitatem sese diffudit.

Hujus unicam speciem observabam, quæ in arvis plerumque provenit. Tribus verò diversis anni temporibus interdù nasci intelligebam. Ungari *Ervx lab*, hoc est, capreoli pedem, satis improprio, ut mihi quidè videtur, nomine appellant: Germani *Waltzling*.

An autem ille fungus, què Ioan. Bap. Porta à Neapolitanis *Conoccielle* vocari scribit?

GENVS XIX.

SETEMBRI mense sub corylis nasci gaudet Undevicesimum fungorum esculentorum genus: quod Ungari *Szarwas gomba*: Germani *Eigenbart* oder *Seisobart* (quod idem est, utraque enim vox caprinam barbam significat) tum *Schöberling* appellant: nonnulli etiam *Hirschling* eodem quo Decimum genus, nomine.

Diversæ porrò à reliquis fungi generibus est formæ, eaque elegantis, quod in tres species colore inter se differentes, nonnihil etiam formâ dividi posse arbitror.

Primum autem locum dabo illi, quæ & reliquis elegatior videtur, & colore magis conspicua. Ipsum corpus binatum ferè unciarum crassitudinem habet, intus cavum, coloris fusci & fuliginosi, in quo elucet albedo quædam pallido mixta: deinde corpus illud in plurimos tenues ramos dividitur, duas aut amplius uncias longos, coloris suprema parte flavi elegantis, cui inspersæ crocæ maculæ, flosculorum formam quodammodo exprimere videntur. Hanc Germani *Seiber Eigenbart* id est, flavam caprinam barbâ, aut *Hirschling* cognominant; ad quorù imitationem Ungaris *farga Szarwas gomba* dici posse existimo.

Non mi-

XIX Genus
esculent. fung.
Szarwas
gomba.
Eigenbart.
Seisobart.
Schöberling.
Hirschling.

XIX. ejus species.

Seiber Eigenbart.

farga Szarwas gomba.

111.

Non minus crasso est *Altera* species trunco, coloris tamen albi: in eandem interdum magnitudinem crescit eum Priore: nonnunquam brevior est, aliquando autem vix binas uncias alta, videlicet primum nata, cujus rami unciales, & illi ferè prorsus dilutè rubescentes: jam adulta verò, candicantes ramos habet, quorum extremæ partes rubescunt, formamque totum fungi corpus habet, quale cerebrum brassicæ Cypriæ degeneris, & quæ ob præmaturas pruinas ad frugem pervenire non potuit. Huic Germani *Rotte Geisbart*/hoc est, rufa caprinæ barbæ cognomen indiderunt, sive *Rotte Hirsching*.

Rotte Geisbart. Rotte Hirsching.

111.

Minus crasso corpore est *Tertia*, coloris ex albo pallescentis: hujus rami longiores & crassiores sunt quàm in binis superioribus speciebus, & aliquantulum rariore, coloris, ut ipse truncus, pallidi albo commisti: exsiccata & marcidam eam esse, quis credere posset.

Affinitatem quandam habere videtur hoc fungi genus, cum illis fungis quos Bapt. Porta è saxis ex Gargano monte erutis nasci scribit non pileatos, sed turiones ut asparagos, & in ramos divisos.

Fungi è saxis nascentes.

GENVS XX.

VICESIMUM genus esculenti fungi rursus ad vulgatiorem fungorum formam redit, & sub extremum Autumnum in silvis, plerumque autem sub abietibus nascitur: cuius rei causa Vngari *Fenyo alya gomba*, Germani *Channceling* appellat, licet illis *Creffeling* etiam dicatur: nam Vngaris *fenyo-fa* Abies est, atque Germanis *Channcbaum* idem significat. Hoc autem genus in tres species dividemus.

xx. gen. esculenti. fungor.

Fenyo alya gomba. Channceling. Creffeling.

xx. Generis esculent Fung. 3. species.

Prima, orbiculatæ (planæ tamè) est figuræ, binas aut ternas uncias lata, supernè, coloris vel dilutè admodum rubetis, aut lateritij, venis quibusdã sic exarata, ut hirta videatur, non secus ac Decimi generis *Prima* species, cui valde similis est, in medio nonnihil compressa, & veluti umbilicata: infernè pallescens, & multis strijs fuscis à pediculo (qui unciã paullò longior est, minimum digitum crassus) in orbem ductis, insignita.

1.

Altera, Priorem magnitudine nõ valde superat, paullò tamen crassiore pediculo constat, magnâ etiam ex parte orbiculata est, sed non compressa supernè, immò potiùs extuberans, coloris ex albo, pallido, & fusco permixti: infernè candicans, & strijs fuliginosi coloris, à pediculo in oras productis, exarata.

11.

Tertia, longè amplior est binis superioribus, orbiculatæ tamen perinde, atque illæ, figuræ, cujus diameter pænè quincuncialis est, pediculo subnixa non majore quàm præcedentes duæ: supernâ parte etiam extuberans, mixtisque ex albo, pallido, rufo, fuliginosisque, coloris: inferna pars plana est, rubescentis coloris, crassis strijs ex atro purpurascens, à pediculo in ambitum excurrentibus, notata.

111.

GENVS XXI.

MONSTRUM verius fungi, quàm fungus censerì potest Vicesimum-primum genus esculentorum fungorum, quia adeò vastè interdum est amplitudinis, ut integrâ etiam *μικροφάγων* familiam explere & satiare possit. nam audiebam (dum hunc fungum in Vngariâ observabam) circa Lewa Dominorum Dobo oppidum, in extremæ Vngariæ limitibus Croatiae vicinis, tantâ nonnunquam amplitudine excrecere, ut bigam facillè impletet, præsertim, ut aiebant, si quis præteriens (quod superstitione non caret) admirandus subsistat: immò (quod magis ridiculum) asseriebant nonnulli, convitijs profcindendum esse, ut in tantam molem excreseat, alioqui manere in eâ magnitudine, qua primum conspectus est, quasi ægrè ferentem se negligi.

xxi. gen. esculenti. fungor. monstrum.

Nascitur autem in Vngariâ sub extremum Autumnum, vel circiter diè Divo Michaeli sacrum, ad quercuum radices. Vocatur ab Vngaris *Bokros gomba*, à Germanis *Scheberling*.

Natales Bokros gomba Scheberling.

Ceterum, tantæ magnitudinis non erat, quem in Vngariâ observabam, sed illius molis duntaxat, quæ ternos aut quaternos pascere posset, multos flatus pariens, ut ab ijs intelligebam, qui ederant. Amplitudine tamen superabat omnes quos unquam conspexerim fungos: nam pediculum sesquipalmarem aut ampliorem, & semipedalis altitudinis habebat, corpus fungi sustinentem in longitudinem & latitudinem diffusum bipedalem aut majorem, multis veluti amplis & laciniatis folijs, squamatim vel imbricatim sibi invicem incumbentibus constans, quorum etiam nonnulla, quercus sinuosa folia imitarentur: coloris ex rufo nigricantis, vel ex albo nigri, aut multis maculis nigris in albo conspersis, notati.

Si quis porro Quinti generis species cum hoc monstruoso fungo conferat, non sine causa forsitan existimabit, illas esse hujus generis nondum adultas species, adeo illæ ad istius formam accedunt.

Fungus latinis litteris inscriptus.

Considerandum autem est, an similis fuerit fungus, qui (referente Diodoro Cassio Nicæo) Traiano Cæsare adversus Decebalum Daciæ Regem proficiscente, ingens latinis litteris inscriptus circumferebatur à Barbaris.

Gallinaccia.

Eum certè esse conijcio, quem Ioan. Baptista Porta vulgo à Neapolitanis *Gallinaccia* appellari scribit, tantæ magnitudinis, ut sexaginta libras interdum pendat, sufficereque possit ad universam familiam pascendam.

Et hæc quidem sunt, quæ de Fungis esculentis apud Pannonos nascentibus, cum apud eos diversis anni temporibus versaret, intelligere potui. Ea ut Lector boni consulat, etiam atque etiam rogo: etenim mihi non licuit, de singulorum sapore vel gustu certi quidpiam pronuntiare, quandoquidem fungis non vescor, & naturam ab illorum usu semper abhorruim.

Ill. Balthasarus de Bathyan mors.

Quamobrem Illustris ille Heros Balthasar de Bathyan, cujus memoriam, dum vivam, colam (è vivis autem ille excessit anno M.D.XC. hoc est, circiter biennium postquam Viennam Francofurtum me contuli) cum intelligeret me de fungis in eo Regno nascentibus aliquid commentari velle, ridens (ut erat vir lepidus & valde facetus) dicere solebat: ubi, inquit, que meditaris in lucem protuleris, insigniter te nugari dicam, qui de ijs rebus scribere in animum induxeris, quas ne semel quidem gustare unquam volueris. Sed de his satis. Nunc ad eorum Fungorum, qui non sunt esculenti, sed perniciosi potius & lethales, brevem historiam conscribendam accingamur.

FVNGI NOXII ET PERNICIOSI.

CAP. II.

Fungi perniciosi.

BREVIOR ero in scribenda horum Fungorum historia: nam cum apud Veteres nulla eorum fiat mentio (nisi fortè generatim, & nullo nomine addito) atque Recentiores supervacuum æstimarint quidquam de ijs fungis scribere, quibus nemo vesceretur, omnes mihi erunt ex propria observatione describendi. Et sanè, licet à rusticis & peritis facile agnoscantur: operæpretium tamen esse putavi, de illis aliquid commèteri, atque eorum formam exponere, ne quis imprudens pro innoxijs legat, quandoquidem multi inveniuntur, ijs qui esculenti sunt persimiles.

Eundem porro ordinem sequemur, quem in vescorum fungorum historiam tradendam observavimus, atque singula genera in suas species, si quæ erunt, distribuemus.

GENVS I.

I. Genus perniciosorum Fungorum.

I. genus perniciosorum fungorum.

PRIMI generis unicam speciem observare memini, licet magnitudo ejus una non sit: sed eam diversitatem ex ætate oriri arbitror. Quotquot autem conspexi, brevissimo, vel po-

vel potiùs nullo pediculo nituntur, sed caudici arboris inhærent, aut singulares, aut gemini, membranaceâ cute constantes implicatâ & sinuosâ, coloris ex cineraceo nigricantis. Vngus auriculam Iudæ nominat, cartilagineâ enim & membranaceâ est substantiâ, quemadmodum auris. Vngari *Boza fa termewt*: Germani *Holzer schwammen* appellant, quia in Sambuci caudice nascitur, cum huic arbori primum prorumpunt folia.

Auricula Iuda.
Boza fa termewt.
Holzer schwammen.
Facultatis.

Solet is fungus, tametsi non esculentus, à plerisque ad servari exsiccatus, in usum: nam in gutturis tumoribus, acetum in quo maceratus sit, exhibere solent, ad gargarizandum & guttur eluendum.

GENVS II.

SV B Pruni arboribus novo Vere nascitur Secundum genus, ideoque ab Vngaris *Szilwa* nuncupatur.

Illius unicam speciem etiam observabam, numerosam ex eodem pede, nullo tamen pediculo conspicuo, confertim nascentem, variâ magnitudine & formâ: nam fungorum nonnulli, binas aut ternas uncias lati sunt, atque etiam ampliores, vel orbiculatæ figuræ, aut angulosæ: alij paulò minores, nonnulli vix unciam lati: omnes coloris ex albo, pallido, & fusco commixti.

II. Genus noxior. fung. Szilwa alya.

GENVS III.

TERTIVM genus Vngari *Ganejou*: Germani *Mist schwammen* appellant, quoniam in sterquilinijs nascitur primo Vere.

Vulgaris admodum est hic fungus, propterea nemini nõ notus, formæ orbicularis in plano, veluti circino ductæ, exili & tenui fultus pediculo, tenui non crasso corpore, candidus omnino, & veluti farina conspersus cum infernè, tum supernè: pars tamen averfa seu supina, fuscis strijs, à pediculo in oras ductis, distincta est.

III. Genus noxior. fung. Ganejou.
Mist schwammen.

GENVS IIII.

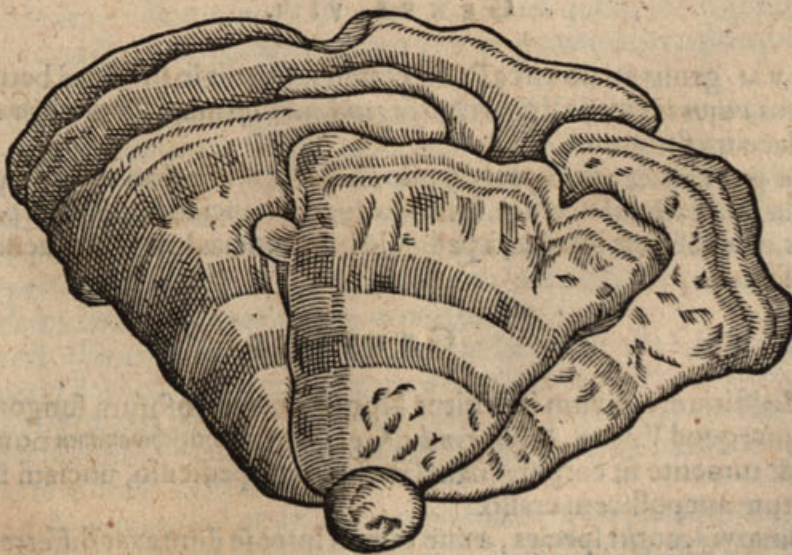
QVIA novo vere post præmaturas pluvias plerumque nasci solet in Salicum caudicibus Quartum genus, ideo ab Vngaris *Fiz fa gomba*, à Germanis verò *Felber schwammen* vocatur.

Est porrò hic fungus confertim nascens, & caudicibus Salicum firmiter inhærens, Lichenis instar, in corpus tuberosum excrefcens varia formâ & magnitudine: nam pleraque tubera uncialem magnitudinem non superant, alia binas & ternas uncias interdum ampla sunt, coloris elegantis & variè commixti: nam in eis & albedo conspicua est, & pallor, & suave rubens color, & satur, atque etiam flavus, addo his fuscum sive fuliginosum colorem hinc inde ipsius inspersum.

IIII. Genus noxior. fung. Fiz fa gomba.
Felber schwammen.

GENVS V.

v. Genus perniciosorum Fungorum.

v Genus noxior. fung. Revves cerefnye fa gomba.
Kerfbaum schwammen.

NASCITVR etiam novo Vere in putrescentibus Ceraforum caudicibus, Quintum genus perniciosorum fungorum: eam ob causam apud Vngaros *Rewes cerefnye fa gomba*, apud Germanos, *Kerfbaum schwammen* nomen invenit.

Plures autem fungi ex eodem pede nati, imbricatim, sive tegularum instar, alter super alterum conferti nascuntur, infimâ parte unciarum lati, deinde sensim altitudine crescente, ternarum aut quaternarum unciarum in extremis oris, palmum autem longi. Superna corporis fungi pars varijs coloribus infecta est: nam circa pedem ex albo pallescit ad unciam altitudinem, deinde transversim colores secant, ex flavo rubroque commixti, postea flavus: supra illum denuo transversim secant colores flavus & ruber simul mixti: hos sequitur flavus color, quibusdam tamen veluti fuliginosis maculis infectus: extimæ oræ fatuâ rubedine nitent, quam nonnihil foedat linea quædam veluti farina conspersa: supinâ verò parte, aut pallescit, aut flavus est.

Viliss.

Sed & hic fungus, tametsi hominibus noxius, alicujus tamen est usus: nam Rustici exsiccatum recondere solent, quia illius pollinem cum sale & pabulo mixtum, ægris bobus & vaccis salubriter dari, sibi persuadent.

GENVS VI.

VI. Genus noxior. fung. Monyaro alya gomba.

SEXTVM genus, quia sub corylis crescit, Vngari *Monyaro alya gomba* vocant: orbicularis autem est figuræ, binas uncias latus aut major, supernè nonnihil tumescens, extremis oris in supinam partem flexis, coloris ex rubescente fuliginosi, cui albedo quædam permixta videtur, interdum etiam omnino fuliginosi & fusci: infernè nonnihil rubescit, strijsque exaratum est, à pediculo gracili binas uncias longo, in ambitum ductis, crassiusculis, fusci coloris.

Invenitur circiter Pentecosten, hoc est Maio, aut sub Iunij initium.

GENVS VII.

VII. Genus noxior. fung. Bagoly gomba. Rotten schwämmen.

CIRCA idem tempus prorumpit etiam Septimum fungi perniciosi genus, quod Vngari *Bagoly gomba*, Germanis *Rotten schwämmen* dicitur, utriusque linguæ nominibus eandem rem significantibus, nimirum rubetæ, vulgo buffonis dictæ, fungum. Cujus tres observabam species.

- I.* *Vnam* valde gracili, & plus quàm duas uncias longo pediculo sultam, pilei sive galeri pænè figurâ in metam sublatâ, unciali ferè latitudine, orarum verò circiter trionali ambitu, coloris albi fuligine quodammodo infecti, summo fastigio flavescèntes: interior & cava pars fusca est prorsus, & nigris strijs, à pediculo in oras ductis, exarata.
- II.* *Alteram* magis orbiculato & tumente corpore, crassiore pediculo subnixam: superna & tumescens pars duas interdum uncias duntaxat est ampla, nonnunquam etiam tres, modo fusci omnino coloris, ex albo pallescentis, modo flavi fuligine infecti, singuli autem maculis albis & nigris summâ parte notati, ut rubetæ colorem, præsertim fuscus, valde referre videatur: pars inferna alba est, levib⁹ strijs subfuscis, à pediculo in oras excurrèntibus, distincta.
- III.* *Tertia* reliquis major est, & orbiculatæ prorsus in plano figuræ, cujus diameter trium unciarum est, supernè alba, cui rubescens aliquantulum color est admixtus, & raræ pallescentes maculæ inspersæ: inferna pars quodammodo pallescit, & frequentibus fuliginosis strijs, à pediculo minimum digitum crasso, ad extremas usque oras secta.

GENVS VIII.

VIII. Genus noxior. fung. Nyrsa gombaya. Birchen schwämmen.

OCTAVVM genus etiam circa Pentecosten provenit in silvis, ad betularum caudices & truncos, cujus rei causa Vngari *Nyrsa gombaya*, Germani *Birchen schwämmen* appellant, hoc est, betulaceum fungum.

Orbiculatæ pænè est figuræ, supernè paulo elatioris, albi coloris levi fuligine adumbrati, in quo maculæ quædam rufescentes, latitudo duarum unciarum: inferna pars tota alba est, exceptis strijs, quæ fuligine infectæ, à pediculo binas uncias longo & gracili ductæ, in extremas oras desinunt.

GENVS IX.

IX Genus noxior. fung. Borfos gomba. Hohen schwämmen.

CIRCA Solstitium æstivum invenitur Nonum perniciosorum fungorum genus in silvis nascens: quod Vngari, *Borfos gomba*, Germani, *Hohen schwämmen* nominant, quia (nifallor) crasso & tumente sit corpore: nam satis brevi est pediculo, unciam non multum superante, digitum aut pollicem crasso.

Ejus licet binæ videantur species, ætate tamen inter se duntaxat differre arbitror. Constat verò, ut dixi, crasso & protuberante corpore, sphericæ quodammodo & orbicularis figuræ, binas uncias lato in minoribus: in adultioribus autem, tres atq. etiam quatuor, vel etiam ampliore, colore supernâ parte ex atro rufescente; infernâ, exalbido, & multis strijs rufescentibus, à pediculo ad oras usque ductis, insignito.

GENVS

GENVS X.

x. Genus perniciosorum Fungorum.

B Is in anno reperitur Decimum noxiorum fungorum genus, circa messem videlicet, & vindemiam, in silvis proveniens: Vngari *Keske gomba*, Germani *Cepse Schwämmen* appellant, hoc est, caprinum fungum.

x. Genus noxior. fung. Keske gom- ba. Cepse Schwämmen.

Valde exilis est hic fungus: nam primùm emergens, vix uncialis est magnitudinis, interdum singularis, nonnunquam geminus, id est, bini simul nascentes, ipso fungi corpore, minimi digiti unguem vix æquante, rufescentis coloris: cum adolevit corpus, in uncialem magnitudinem excrescit, infernâ parte valde à pediculo striata sese invertente, adeo ut superna pars veluti camerata & cava reddatur, & cum suo pediculo, parvum infundibulum mentiri videatur: color flavescit tam externè quàm internè; & superna pars jam in umbilici speciem contracta, rufis maculis est distincta.

GENVS XI.

E ODEM tempore, similibusque locis reperitur Undecimum genus, quod è terrâ primùm erumpens, valde boletum imitatur, immò quodammodo mentitur. Vngaricum nomen nullum intellexi, sed Germanicum est *Narzen schwammen* ac si diceres fatuum vel fatuorum fungum, quoniam fortè, si quis vescat, mente turbetur, quod facile cõtingere potest, ad ejus esum invitante præsertim primùm nascentis tanta cum boleto similitudine.

x. Genus noxior. fung. Narzen Schwämmen.

Corpore, dum è sua volva erumpit, est boleto dissimili, longiore pediculo subnixum minimo digito graciliore, fescuncialis latitudinis, in metam assurgens, supernâ parte candidâ, infernâ cameratâ, & multis strijs, à pediculo in ambitum productis, notatâ.

GENVS XII.

N Ec hujus perniciosi Duodecimi generis nomen Vngaricum mihi notum est: Germani *Fliegen schwammen* appellationem dederunt à muscis, quæ illud valde appetunt, & plerumque huic insident, non sine ipsarum pernicie, siquidem quotquot degustant intereunt. Variæ autem sunt ejus species, omnes extremo Sextili in cædis silvis provenientes: quas hac serie describo.

xii. Genus noxior. fung. Fliegen schwämmen. Natalis.

Primæ speciei duas observabam differentias, magnitudine quidem convenientes, sed colore diversas. Orbicularis & quasi circino ductæ utraque est figuræ, unam interdum, sæpissimè binas uncias latæ: Vni, color supernè parti pallefcens, cui quidpiam rubedinis & fuliginis admixtum sit: Alteri autem luridus & fuligine infectus, cui inspersæ albicantes maculæ atro permixtæ, non secus ac in Septimi generis perniciosorum Secunda specie: pars supina in utraque persimilis, hoc est, alba, exarata tamen fuscis strijs, à pediculo (qui gracilissimus est, & circiter fescunciam longus) ad extremas oras ductis.

Paullo major est *Alteræ* species, & longiore crassiorèque pediculo subnixa, ut qui minimi digiti longitudinem & crassitudinem æquet: ejus autem forma pænè orbiculata, cujus diameter triente paullo minor, color supernè varius, hoc est, ex purpurâ dilutiore & saturâ, rufo, pallido, & albo coloribus variè mixtus: infernè pallet, & nigris crassioribus strijs, à pediculo in extremas oras ductis, notata est.

Tertiæ species differentiam habet ex ætate perpetuam: nam primùm emergens contracto est corpore, crasso & unciali, quasiq; ari radicem mentiente, pediculo sulca, duas uncias lata, totidem longa, in metam formam sublata, coloris rubri, sive potiùs lateritij, frequentibus maculis albicantibus conspersa, summo tamen fastigio pallida: Adultior verò palmari pediculo, eoque digitalis crassitudinis, assurgit, infernâ parte tuberoso: ipsum corpus fungi in orbicularem figuram compositum (cujus diameter quatuor uncias sive trientem latus)

per

per oras interdum fissus & lacer, coloris pronâ parte rubri, & albis quibusdam maculis infecti, orâ rufæ sunt: supinâ autem, albâ prorsus, strijstamen levi fuligine infectis, à pediculo in ambitum procurrentibus.

XII. Generis perniciosor. Fung. 4. species.

1111.

Natales.

Omniū elegatissima est *Quarta* species, cujus ab ætate duntaxat quoddam discrimen est: Junioris enim & recens natæ corpus minorem habet orbem, & binas uncias solummodo latum, rubro colore valde saturo instar concreti sanguinis tinctum, per cujus superficiem frequentes exalbidæ sunt cõspersæ maculæ: Adultior in majorem latitudinem patet, ut quæ quincuncialis sit, aut amplior tumida supernè, rubro etiam colore, sed paulò remissiore, quàm in juniore, tincta, obscurioribus veluti undis intercurfantibus distincta, & crebris etiâ exalbidis maculis infecta: pediculo autè constat protuberante infimâ parte, deinde trientem longo, unciam crasso, à quo infernâ parte crassæ nigræ striæ ductæ in ambitum: bini interdum ex eodem pede conjunctim nascuntur.

Invenitur etiam hæc species in cæduis silvis Francofurto ad Mœnum vicinis, unde rusticæ mulieres lectam, in urbem deferunt venalem, cum non ignorent plerosque empturos ad muscas necandas: nam cum, ut dixi, muscæ libenter illi insideât, divulsam in fragmenta, varijs in conclavi locis ante fenestras spargere solêt, ad quæ invitata & excitæ muscæ, succum sugunt ipsis perniciosum, & paulò post etiam lethalem.

Crasso etiam est *Quinta* species pediculo, nec minùs longo, quàm superior: atque ex

ætate conspicitur etiam in ea aliquod discrimen: nam Recens nata, binas uncias vix est lata, in totidem unciarum metam assurgens, coloris ex rufo fusci, & fuligine veluti infecti: Adultioris corpus longè majus est, trientalem videlicet latitudinem aut ampliorem habes, in metam formam assurgens, & oris valde laceris, coloris supernè mixti ex albo, rufo, pallido, fusco, mixturâ vel radiatim, vel maculis duntaxat inspersis, constante: color infernâ parte prorsus fuliginosus, quem nigræ striæ, à pediculo in extimas oras ductæ, intersecant.

GENVS XIII.

XIII. Genus perniciosor. fung. Wt felem terevum gomba. Froschen stuel.

DECIMUM-TERTIUM genus noxiorum fungorum, secundùm vias & semitas in cæduis silvis provenit extremo etiam Augusto. Vngari wt *felem terevum gomba*, hoc est, ad semitas nascentem fungum: Germani autem *Froschen stuel* quasi ranarum sedem, appellant, quoniam ranæ his libenter insidere conspertsæ sunt.

In hoc genere observari potest discrimen quoddam, sed illud ex ætate duntaxat proveniens: nam Recens nati corpus, ad binarum unciarum latitudinem non pertingit, & supernâ parte candicans, fuligine quadam infectum est: infernâ etiam ejusdem coloris, sed raris strijs, vixque apparentibus præditum: ubi autem Adolevit, majorem habet latitudinem, quatuor videlicet unciarum, & in orbem ferè circinatum est, immaculati supernè candoris, nisi orbis centrum palleret: infernâ pars etiam candida est, multis purpurascens strijs exarata: pediculus gracilis & longus.

GENVS XIII.

XIII. Genus noxior. fung. Saw taschen.

IN cæduis etiam silvis crescit Decimum-quartum genus, atque eodem quo præcedens tempore invenitur. Vngaricum nomen intelligere non licuit: sed Germani *Saw taschen* appellant, causa nominis me latet, nisi quòd à sue appellatio desumpta videtur. Ejus autem binas observabam species, magnitudine, & infernæ seu supinæ partis colore inter se differentes.

Prima

Prima inæqualem habet magnitudinem: nam Recenter natæ corpus, unciâ majus non est, fastigiatum, coloris albi fuligine velut infecti, uncialis longitudinis pediculo, minimum autem digitum crasso, subnixum, interdum geminum ex eodem pede nascens: Adulta triunciale diametrum habet, in orbem ferè circumscriptâ figurâ, supernè alba quidem, sed fusco colore infecta, flavo fastigio: infernè verò pallida, & rufis strijs, à pediculo excurrentibus, exarata: pediculus digitalis longitudinis & crassitudinis.

Alterius forma, orbiculatæ, & veluti circino circumductæ, est rotunditatis, cujus diameter trientem latus est, pediculo brevi pollicemque crasso prædita, supernâ parte candida, cui maculæ parvæ fuscæ, & flavescens nonnihil color, inspersus est, & oris aliquantulum in infernam partem conversa: infernâ ipsa parte pallidâ, fuliginosisque strijs insignitâ.

GENVS XV.

xv. Generis perniciosor. Fung. 1. species.

DECIMUM-QUINTVM perniciosi fungi genus, quod Vngari *Ti nor gomba*, Germani *Smeer schwammen* appellant, perinde ac si unguinosum fungum diceret, in cædis quoque silvis crescit extremo Sextili, hoc est, circa diem D. Bartholomæo sacrum: cujus varietate dicuntur inveniri species: ego binas observabam.

Priorem, triuncialis amplitudinis cum suo pediculo, alioqui corpus ipsum fungi uncialem magnitudinem non superat, pediculus autem binas, supremâ parte pollicaris crassitudinis, infernâ fescuncialis, in bulbi formam excrevens, coloris ex albo pallefcētis: ipsum etiam fungi corpus supernè pallidum est, sed maculis dilutè nigricantibus distinctum, atque oris in supinam partem inflexis: infernè multis strijs ex pallido fuscis, à pediculo in ambitum porrectis, distinctum.

Hanc speciem *seyer ti nor*, id est, albam, Vngari cognominant.

Alteri, cognomen dederunt à nigro colore, Vngari, *Fekete ti nor*; Germani, *Schwartz smeer schwammen*. Informis hæc est species, & valde tetri coloris, ut verius ligni, sive radicis cujusdam nodosum & nigrum fragmentum videatur, quàm fungus, quod utraque manu vix comprehendi queat: crasso brevique pediculo innitur.

GENVS XVI.

EXTRIMO etiam Sextili provenit sub corylis Decimum-sexturnum genus, fœtidi admodum odoris, quod Vngaris *Kigyo gomba*, Germani *Natter schwammen* quasi serpentinum, sive colubrinum fungum appellabant. Ejus porro tres species observabam magnitudine pænè inter se æquales, sed colore & formâ dispares.

Prior oblongo graciliq; fulcitur pediculo, cui insidet initio veluti ovum exalptum, uncialis magnitudinis, coloris albi fuligine perfusi externâ parte, nigri striati infernâ & supinâ: deinde, oras explicans, fescuncialem amplitudinem acquirit, in pilei parvique galeri similitudinem formatam, albi supernè coloris, frequentibus fuscis maculis distinctam, atque ipso fastigio veluti fuligine infecto.

Alter longo graciliq; pediculo sustinet fungi corpus, parvi galeri figurâ formatum, vix ungue majus initio, dilutiore fuligine infectum: fescuncialis autè magnitudinis cum adolevit, galeri etiam formâ, colore supernâ parte atra fuligine tincto: infernâ autem, instar fornicis cameratâ, & nigris strijs exaratâ, quemadmodum & junior.

Tertia

xvi. Generis perniciosorum Fungorum 3. species.

III.

Tertia corpus, ejusdem cum superiore magnitudinis, valde laceris est oris, & quodammodo in lacinijs divisum, rufi interdum coloris supernè, fuliginosis strijs notatù infernè: nonnunquam autem albi coloris fuligine infecti supernè, & nigris strijs exaratum infernè: aliquando etiam infernâ & supinâ parte aded inversâ & reflexâ, surrectis que lacinijs, ut florem aliquem exprimere vel mentiri videatur.

GENVS XVII.

xvii. Generis perniciosorum Fung. 2. species.

xvii. Genus
noxior. fung.
hoz gzepl
sen.

I.

II.

CIRCITER diem D. Bartholomæo factum, planis & apertis locis provenit Decimum-septimum noxiorum fungorum genus, à Germanis hoz gzeplsen appellatum, Vngaricum nomen nemo mihi indicare potuit, & an ullum etiam apud Vngaros obtinuerit, haud scio: quandoquidem magna ex parte negligere solent eos fungos qui nõ sunt esculetì. Ejus autem duas observabã species:

Primam, dodrantalem amplitudinem habentem, & minimi digiti crassitudine præditum pediculum, binas aut ternas uncias longum, ex cujus imo plerumque subnascitur exigua proles: orbiculatæ ferè est figuræ, oris in inferiorem partem nonnihil inflexis, colore supernâ parte rufo ad nigredinem tendente, cui flavescens circa medium admixtus est: inferna pars pallida est, strijs que fuliginosis exarata.

Secundam, ejusdem cum illa magnitudinis, sed graciliore pediculo præditam, circinatæ etiam rotunditatis, nisi laceras haberet oras in ambitu: color in hac supernè planè luridus, hoc est, ex pallecente fuliginosus, & venis quibusdã exalbidis maculosus, ipsa fungi substãtia, sub externâ illa cute, omnino atra, ut etiam est pars infima, sic tamen ut crassæ nigræ striæ obscure appareant. Hanc speciem Schwartzze hoz gzeplsen Germani cognominare possent, ut Priorem Rott hoz gzeplsen.

GENVS XVIII.

xviii. Genus
noxior. fung.
Kueling.

EODEM quo proximè præcedens tempore crescit Decimum-octavum perniciosorum fungorum genus, in silvis proveniens, & à Germanis Kueling appellatur: quoniam vacæ valde appetunt.

Longè

Longè minor est hic fungus Decimo-septimo, nec uncialem aut fescuncialem magnitudinem superat, pilei sive parvi galeri figuram exprimens in metam quodammodo sublata, coloris supernè rufi, infernè exalbidi, fuscis strijs distincti: pediculus gracilis est, & binas ternasve uncias longus.

Eius Fungi perniciosi quem Vngari *Varganya* appellant, duo comperio genera: Vnum à Germanis *Bingstin* dictum: alterum ab iisdem *Bultz* nuncupatum: quod discrimen, non sine iudicio ab iisdem factum esse censeo: nam alia est Primi, altera est Secundi facies. Nos Germanorum distinctionem sequemur, & bina genera constituemus.

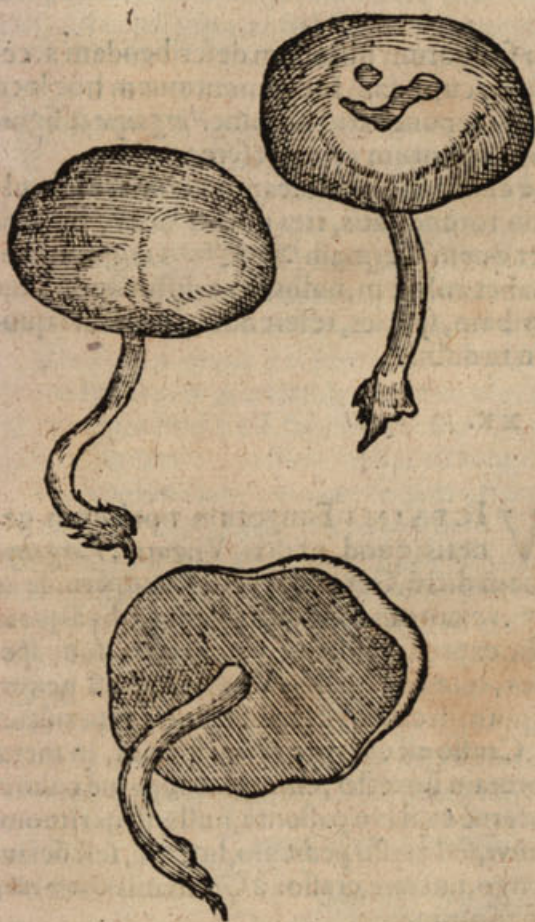
Bingstin.
Bultz.

GENVS XIX.

VNDEVICESIMVM ergò perniciosorum fungorum genus nobis erit, quod Germani *Bingstin* appellant, secundùm vias & in quercetis nascens circa Calendas Septembres. Hujus autem multæ sunt species, omnesque perniciosæ, præsentemq; interdum mortem ijs inferentes, qui vescuntur; quia similitudine, quam cum XVI. genere Vescorum habent, illecti, illos ab innoxijs discernere non sciverunt.

XIX. Genus
noxios. fung.
Bingstin.

XIX. Generis perniciosor. Fungor. I. species.

Prima, valde gracili subnixa est pediculo, binas uncias aut amplius longo, sustinente ipsum fungi corpus orbiculatæ formæ, fescunciam latum, aliquântulum in supinam partem inflexum, coloris ex flavo, rufo, fuliginoso, commixti supernè, ex pallido fusci infernè, & multis strijs exarato.

*Alter*a amplior est, nec aded gracilem habet pediculum: orbiculatæ etiam est figuræ, paululum supernè tumescens, & coloris vel rufi, raris quibusdam maculis conspersi, vel fusci omnino & fuliginosi: infernè autem pallidi, frequentibus fuscis maculis notati, vel ex fusco pallidi omnino, nec ullis strijs distincti.

Tertia species, Quarti generis esculentorum Tertiam speciem plurimum imitatur: crasso etenim prædita est pediculo, unciam longo, corpore in metam assurgente, uncialis magnitudinis dum recens nata, & ex cineraceo fusci coloris: adulta autem, binarum unciarum, colorisque magis exalbidi, & notis quibusdam distincta, lacera & hians.

Quarta species, duplex esse videtur: nam, vel infra duarum unciarum magnitudinem consistit, crasso corpore, gracilioreque pediculo prædita, supernè ex atro rufescentis coloris, infernè flavi, frequentissimis parvis maculis inspersis: Vel trientalem amplitudinem adquiret, crasso & protuberante corpore, fusco supernè & scissuris quibusdam albis lacero: infernè ex flavo pallecente, striarumque ex parte.

Quinta species satis informis est, tuberis (dum junior) figurâ, supernè valde fuscâ, infernè rubra sativa & nigricans, circa oras flava & ochræ colore, binas uncias lata: in Adultâ magnitudo amplior, quatuor videlicet unciarum, orbiculatæ pænè figuræ, per intervalla protuberantis supernè, & fusci coloris, in quo dilutior rubescens color quibusdam locis elucet: infernè autem ex rubro atrî atque obscuri, strijs carente, pediculo valde crasso, inæquali & fusco, ipsum autem fungi corpus contractum cærulei, virescente intercepti, est coloris.

Sexta species, magnum cyclamini tuber valde refert, tum amplitudine, tum colore, & inæquali rotunditate: infernâ autem parte ochræ colore est, venis quibusdam rubescentibus aut subfuscis distincto, nullis tamen strijs. Hanc speciem Vngari *Baba Varganya* appellant.

Omnium autem amplissima est *Septima* species, ut quæ sesquipalmaris sit, inæquali tamen ambitu, supernè magna ex parte purpurascentis coloris, cui permixti sint rufus & fuliginosus: ipsum internè corpus subcærulei coloris, ut etiam pars supina cui pediculus inhe-

sit: reli-

ii.

iii.

iiii.

v.

vi.

Baba Varganya.

vii.

fit: reliqua pars inferior flava est, binis aut ternis magnis maculis rufis infecta. Iunior verò & primum emergens, longè minor est, duarum videlicet unciarum duntaxat, supernè & infernè ejusdem cum Adultiore coloris.

ANTE quàm ad Vicefimi generis noxiorum fungorum historiam describendam accedam, operæpretium me facturum arbitror, si dubij cujusdam fungi mentionem hoc loco faciam, tanquam ejus qui à nonnullis inter innoxios reponeretur nomine *Varganya* insignitos: meâ tamen opinione potiùs ad præcedens non vescorum genus referendi.

Varganya dubia species.

Rotter bultz.

Triunciali autem is est pediculo, digitalis pænè crassitudinis, albicantis coloris, sed multis fuscis venis varij: ipse fungus circinatæ in plano rotunditatis, tres uncias latus, supernè aliquantulum tumens, & lateritij coloris, propter quem Germani *Rotter bultz* cognominabant: infernâ parte cineraceum quodammodo habet colorem, nullis strijs distinctum. Sunt tamen, qui inter ejus generis, quod proximè describam, species, referendum censent: quorum sententiam etiam improbare non possum in re dubiâ.

GENVS XX.

XX. Generis perniciosor. Fung. 1. species.

XX. Genus noxior. fung. Varganya. Bultz.

Natales.

Crass bultz.

Sargat arganya.

II I.

VICESIMI Fungorum noxiorum generis (quod, ut dixi, *Vngaris*, *Varganya* etiam dictû, Germanis verò *Bultz*; perinde ac *XVI.* vescorum fungorum genus, ob eâ quam istic expressi causam) varietatis etiam sunt species, quæ eodem quo *Vnde* vicefimum genus, tempore, in cædvis silvis nascentes reperiuntur.

Crasso est corpore *Prima* species, in metæ formam surrecto, cineraceo supernè colore, infernè ex flavo pallente, nullis strijs rimato, brevi, sed crasso pediculo, hoc est, sefcuciam longo, unciâ crasso: à Germanis *Crass bultz* cognominatur.

Longiore est *Alterâ* pediculo, non minus tamen crasso, parte terræ proximâ, summâ autem, graciliore: ipsum fungi corpus crassum, binas uncias latum, etiam in metâ quodammodo assurgens, colore, vel ex pallido fusco, vel fuliginoso prorsus & inlegati: inferna pars nullis strijs notata, ochræ colore est, quam ob causam ab *Vngaris* *Sarga Varganya* appellatâ puto, licet aliæ species etiam infernè flavæ sint, sed non ad eâ elegantiam colore præditæ.

Tertia species crasso similiter constat pediculo, parte terræ proximâ: corpus ipsum in primum nato fungo sefcuncialem magnitudinem non excedit, & rufo colore est: in adulto duarum unciarum, aut amplioris latitudinis,

dinis, circinate uterque ferè rotunditatis, & nonnihil extumescens: inferna pars strijs etiam caret, & colorem ochræ fuligine perfusam habet. Germani *Notte bultz* vocant, non minus tamen propriè (meâ opinione) *Schwartzze bultz* nuncupaturi.

Notte bultz.
Schwartzze bultz.
1111.
Wildex bultz.

Quarta speciei orbis trium unciarum est, inelegantis coloris, ut qui ex rufo & fuliginoso commixtus sit, pediculo subnixus binas ferè uncias longo, minimi digiti crassitudine: inferna pars subrufo est colore, & præter superioris generis omnes species, hujusque reliquas, multis fuliginosis strijs scissa est: cujus rei, ut opinor, causa, Germani *Wildex bultz*/hoc est, filvestris cognomen indidère.

GENVS XXI.

SVB extremum Septembrem provenit *Vicesimum-primum* genus subter abietibus, quem ad modum & *Vicesimum* genus esculentorum, cui per simile est: sed quoniam interiore parte hirsutum est, rejicitur. Germani *falsche Gzesling*/ quasi spurium nominant: Vngari, *fenyoalya gomba*, hoc est, sub abietibus nascentem fungum: sed additis his duabus vocibus, *nem io*, ut solent omnibus fungis non vescis.

xxi. Genus noxior. fung.
Falsche Gzesling.
Fenyoalya gomba.

Recens natus hic fungus unciâ non multo major est, & oris valde in supinam partem inflexis, crassiusculo corpore, & veluti crassis quibusdam venis subrubentibus in orbem supernè ductis notato in albicante planicie: Adultus autem, *Vicesimi* esculenti amplitudinem acquirit, supornè ejusdem cum primùm nascente coloris, & pari ratione subrubentibus venis in orbem ductis insignito, oris tamen magis inæqualibus: inferna pars dilutè rubet, & multis rufis strijs exarata est: pediculus digitalis ferè crassitudinis, binâq; uncias longus, qui contractus, rubrâ substantiâ constare deprehenditur.

GENVS XXII.

VICESIMI-SECUNDI generis noxiorum fungorû, quod Vngaris dicitur *Tuus alya gomba*, Germanis *Under dozn schwammen* (quod nomen Vngarici interpretationem exprimit) quia ad Spinarum, quæ vetustate corrumpi incipiunt, atque inter dumeta nascuntur: multæ sunt species, quarum proventus circiter Calendas Octobris.

xxii. Genus noxior. fung.
Tuus alya gomba.
Under dozn schwammen.
Natales.
1.

Prime speciei, seni aut septuaginti nascuntur ex uno pede fungi, longis & gracilibus pediculis fulti, orbiculato ferè corpore (fornicato tamen, seu camerato infernè) vel semûciali, vel unciali, colore flavo, quemadmodum ipsi etiam pediculi, qui maculis tamen nigris distincti.

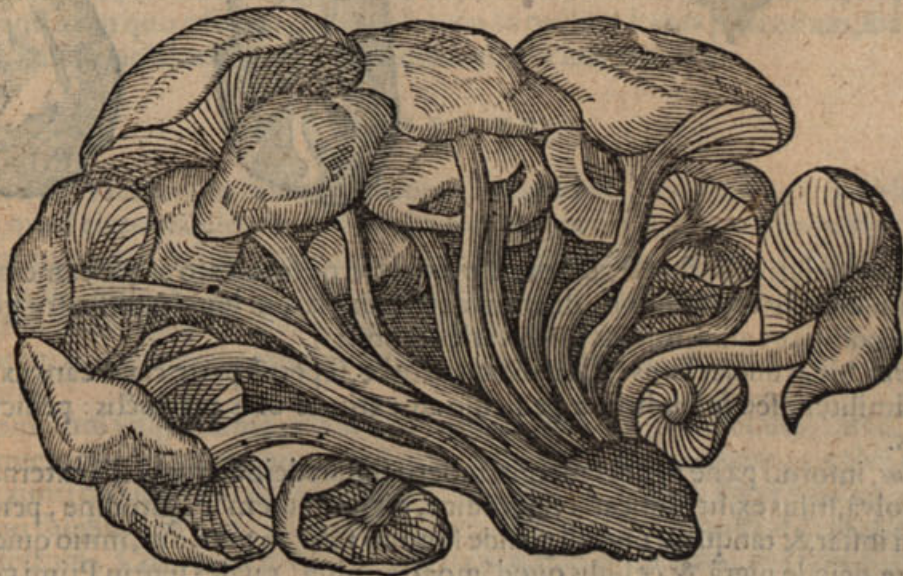
Confertim etiam nascuntur in *Alterâ* specie, octo aut novem fungi ex uno exortu, breviorè & perinde gracili subnixa pediculo, in orbem veluti expanso corpore, quod unciâ aut fescunciam latum est, supernè pressum, & tanquam umbilicatum, coloris flavi rufo suffusi: infernâ autem parte flavâ, & multis fuliginosis strijs distinctâ.

Rufi coloris sunt, qui confertim etiam in *Tertiâ* specie nascuntur fungi viceni & plures ex eodem pede, gracilibus pediculis fulti: ipsius corporis fungi forma orbiculata est, latitudo inæqualis, pro ætatis ut arbitror vetustate: nam & inveniuntur ungue nõ majores, & unciales, & fescunciales, omnes rufo colore tincti supernè, infernè fuscis strijs exarati.

Quarta species plurimos habet ex eodem ortu provenientes fungos, tricenos videlicet aut plures, pediculo, pro singulorum ætate, brevi aut longo suffultos, orbiculatæ omnes figuræ, magnitudine tertiæ speciei fungis pares, colore tamen inter se variant in hac specie: nam vel flavi sunt, multo tamen rufo colore perfusi, aut omnino rufi, sed nonnihil tumescens & fuscii: infernè autem nigricantibus strijs notati. Germani *Stock schwammen* appellant, quia in ipsis truncis humi jacentibus nascuntur.

1111.
Stock schwammen.

xxii. Generis perniciosorum Fungorum 5. species.

bb

Majorem

- v. Majorem orbem habent *Quinta* speciei fungi, quippe cujus diameter sit duarum unciarum, & quindenari aut plures ex eodem ortu nascuntur simul, dodrantalibus, gracilibus, candicantibusque pediculis fulti, colore supernâ parte vel rufo, vel ex rufo dilute albescente: infernâ parte, quæ aliquantulum camerata est, subalbidâ, & crassis fuscis strijs distinctâ.
- vi. Turbinato, & quasi in metam assurgente sunt *Sexta* speciei fungi corpore, seni aut plures ab eodem exortu nascentes, & oblongis gracilibusque pediculis, mediâ parte crassiusculis, instar caulis ceparum, fulti; latitudinem habentes uncialem, aut duarum unciarum; supernè cineracei quodâmodo ex rufo coloris, aut fusci: infernè crassis nigris strijs exarati.

GENVS XXIII.

xxiii. Genus noxios fung.

CIRCA idem tempus, cum secundum vias, tum in lignis putridis & palustribus locis proveniunt aliquot alia fungorum genera, quorum nomina Vngaris & Germanis, ut existimo, ignota, certè nullius nomen ab ipsis edoceri potui. Nos ea omnia sub Vicefimam tertiam classem perniciosorum fungorum reducemus.

- i. *Primus*, uncialis magnitudinis habet orbem, supernè tumidum, & rubri perelegantis coloris: infernè albicantem, fuscis tamen strijs exaratum, unciali pediculo, non valde tamen gracili fultum.
- ii. *Alter*, orbiculatæ etiam est formæ, paulò tamen amplior superiore, longior èque pediculo subnixus, prolem fungi ab exortu plerumque proferente: supernè rufi, & ad lateritium tendentis coloris: infernè dilutior, & frequentibus strijs distinctus.

xxiii. Generis perniciosi. Fung. 3. species.

xxiii. Generis perniciosi. Fung. 5. species.

- iii. In nodum veluti collecto est corpore *Tertius*, infernè fornicato atque camerato, suis oris pediculum uncialis crassitudinis, duarum autem unciarum longitudinis stringente & amplectente, coloris ex albo, rufo, & fusco variè commixti.
- iiii. *Quartus*, binas uncias latus est, sed inæquali orbe, supernâ parte candicans ex cineraceo, infernè similiter, sed fuscis strijs à pediculo ad extimas oras productis: pediculus brevis & crassus.
- v. *Quintus*, informi pænè figurâ emergit, tuberis instar: deinde ruptâ illâ externâ membranâ, sive volvâ, stilus exilit pollicari crassitudine, digitali autem longitudine, penis aut verètri canini instar, & tanquam unciali glande summo fastigio præditus, initio quidem ex atro virescente, deinde nigrâ, & cellulis quodâmodo præditâ, quales ferè in *Primi* generis esculentorum

lentorum fungorum speciebus conspiciuntur: ea autem suo tempore expanditur, & strijs infernè distincta est. Volva ipsa cineracei quodammodo est coloris, interdum etiam subrufi, ipse stilus sive coles initio albus, deinde *ποικίλος* & varius, parvisque notis subfuscis maculosus: foetidus est hic fungus, & jam periturus quodammodo liquefcit, atque in atramentum dissolvitur, nigro colore tellurem inficiens. Intellego etiam muscas eo degustato interire. Valde autem accedere videtur ad Phallum à C. V. Hadriano Iunio olim in fabulosis aggeribus Hollandiæ, Oceano objectis, observatum & decantatum.

Phallus Hadriani.

Ab his porro omnibus, prorsus diversus est is fungus, quem *ἀνώμωμον* vocabo, & omnium minimum esse existimo: nam vix semunciam altus, Autumno plerumque nullo petiolo fultus, ligneis tabellis pulvinos & areolas in hortis ab invicem segregantibus adnascitur, cineracei vel exalbidi coloris, formâ pænè grossum immaturam referens, minimi digiti extremum articulû magnitudine & crassitudine vix æquans, singularis plerumque, vel (quando plurimi) bini, terni, aut quaterni simul cohærentes, qui maturi supernâ parte dehiscen-tes, pleni apparent lento quodam succo, & seminibus, magnitudine quidem seminis cyclamini, sed exiles fungulos formâ figuræ exprimentes, cineracei, ut parens, coloris.

Fungus minimus ἀνώμωμον.

Nasci etiam in Italiâ hunc fungum, nullum est dubium: nam memini ejus semen exsiccatum, istinc olim ad me missum ab amico, exotici cujusdam seminis nomine, explorandi gratiâ, an dignoscere possem: ut reperiuntur quædam ingenia, quæ ex aliorum ignorantia laudem captare & venari student.

GENVS XXIII.

VICESIMUM-QUARTVM fungorum noxiorû genus Germani *Holtz schwammen* appellant, quoniam Octobri mense, in putridis dejectarum arborum ramis crescat. Vngaricum nomen mihi ignotum. Tres autem ejus species observabam: quarum,

XXIII. Genus noxior. fung. Holtz schwammen.

Prima reliquis major in majusculis ramorum fragmentis humi jacentibus nascitur: formâ Primo generi non esculentorum fungorum haud valde dissimili, sed colore elegantiore, nempe rubro, uncialis aut duarum unciarum magnitudinis: interdum plures simul cohærentes, & in unum corpus veluti coalescentes, valde tamen se remittente colore.

Alterâ longè exilior est, & unguis latitudinem interdum non superans, nonnunquâ etiam latior, singularis aliquando, interdum bini simul conjuncti, formâ veluti supernè exscalptâ, coloris egregiè rubentis, & adèd floridi, ut coccineum provocare videatur. Inhæret plerumque tenuibus ramorum humi jacentium, aut corticis illorum fragmentis, in vijs obscuris & ab arboribus obsessis, quæ Solis radios adimunt.

Prorsus rugoso est *Tertia* corpore, uncialis aliquando magnitudinis, nonnunquam fescuncialis: interdum bini simul cohærent unciâ minores, plerumque etiam terni, & illi quidem elegantiore aureo colore præditi, reliqui flavo: adnascuntur similiter tenuibus vel ramulis vel eorum fragmentis humi jacentibus.

GENVS XXV.

IN putridis dejectarum arborum caudicibus crescit Vicesimum-quintum fungorum non esculentorum, immo pernicialium genus circa Calendas Novembres. Vngari *feyer szarvas gomba*, à candore cognominât: Germani *wilde Hirschling* id est, silvestrem cervinum fungum, ad ejus differentiam, qui Vndeicesimo vescorum genere descriptus est.

XXV. Feyer szarvas gomba. Wilde Hirschling.

Semipedalis magnitudinis est hic fungus, aut amplior, elegantissimæ formæ: nam fruticosus est, & in innumeros quodammodo ramulos divisus, candoris immaculati, quorum nonnulli abiegnorum ramulorum figuram expriment, adèd ut si splenderet, ex puro argento conflatum quis æstimare possit: aliquando nullum habet pediculum, sed ipû dejectæ arboris caudici inhæret: interdum fescunciali fulcitur pediculo.

GENVS XXVI.

SVPEREST Vicesimum-seximum noxiorum fungorum, quos in Vngariâ observabam, genus, quod circiter Calendas Novembres etiam provenit, non in arborum dejectarum caudicibus aut ramis, sed in siccioribus pratis, & cædis silvis. Vngari *Pöffeteg*; Germani, *Weiber fist* id est, muliebrem crepitum; Galli, *Vesse de loup*, hoc est, crepitum lupi, appellant, quod nomen etiam apud Herbariorum vulgus obtinuit.

XXVI. Genus noxior. fung. Pöffeteg. Weiber fist. Vesse de loup. Crepitum lupi.

Ejus autem tres observabam differentias, magnitudine, nonnihîl etiam formâ inter se discrepantes.

Prima, omnium vulgatissima, etiam ipsis pueris nota: nam in omnibus, quas adij, provincijs, nascentem observare memini. Boletum terrâ primùm erumpentem valde mentitur, & initio eximij candoris est: deinde evanescente candido colore, succedit alius pallefcens, & tanquam fuligine suffusus: internum corpus albâ substantiâ constare deprehenditur per medium sectum. Cùm verò maturum est, confractum & pressum, pulverulentum quen-

dam fumum effundit, ut memini me puerum frequenter observare, cum æqualibus ludentem in siccoribus pratis (ad quæ nos sæpiusculè deducere solebat noster pædagogus animi relaxandi gratiâ) in quibus hæc species crescit, & certantem, uter plures hujus fungos maturos extimo pede propelleret, ad pulverulentum illum fumum excitandum.

xxvi. Generis perniciosi. Fung. 3. species.

Alterâ in cævis silvis crescit in ple-risque, ut credibile est, Provincijs: sed mihi in Vngariâ duntaxat observata. Magno illa constat corpore, amplitudine capitis pueri aliquot annos nati, cineraceâ cute tecta; sed quæ deinde, multis locis lacera, substantiam ostendit spongiosam, coloris prorsus fuliginosi, quæ compressa, multum pulverem effundit.

Tertiam sola amplitudine à Secundâ differre arbitror: nam cutis illa tenella ipsum corpus tegens, ejusdem est coloris, & perinde atque illa varijs locis lacera, ipsumque fungi corpus illâ amictum & tectum, planè etiam spongiosum, fuliginosique coloris, pulverem, si comprimatur, non secus ac illa effundens. Excrescit hæc interdum in follis pugillatorij, quem vulgo ballonem appellant, amplitudinem. Eam exsiccata, & omni pulvere, quem continebat, vacuam, ad servare solent tonsores, illaque uti ad sanguinis fluxum in vulneribus restinguendum: quam ob causam in suis officinis pensilem eos habere plerumque, etiam in Germania multis locis observabam.

ISTA etiam de perniciosis fungis in medium adferre libuit. Quisquis autem perfectam & absolutam fungorum cognitionem adquirere volet: his adjungat, & diligenter evolvat quæ Plinius cap. viii. lib. xvi. Naturalis Historiæ, quæ item cap. xxii. & xxiii. lib. xxii. ejusdem Natural. Historiæ scripsit de fungis: quæ similiter Diosc. cap. lxxviii. lib. iiii. atque cap. xxiiii. lib. vi. de iisdem fungis tradidit, atque Matthioli in eundem Commentarios. Deinde Athenzi lib. ii. Deipnosoph. postremò quæ cap. lxx. lib. x. Villæ suæ scripsit Ioan. Bapt. Porta, vir nobilis & in Philosophico studio summâ cum laude versatus, qui omnium diligentissimè, quidquid Veteres de fungis scriptum reliquerunt, peculiari complexus est capite.

QUIA verò plerique ejus librum fortè non conspexerunt, aut etiam conspectum ad manum non habent: non abs re me facturum existimavi, si, in illorum gratiam, totum illum caput hîc subijcerem.

DE

D E F Y N G I S.

Caput LXX. Libri x. Villæ Ioan. Baptistæ Portæ
Neapolitani.

INTER Cartilaginea referemus & fungos: nec nisi supra terram totus est. Diocles Caristius inter rusticas dapes recenset apud Athenæum. Nunc autem sua iucunditate tam moroso divitum palato placent, ut eos in mortis discrimen sæpius adducant. Euripides, quum in Icarum insulam adnavigasset, matrêmque cum duobus filijs & virgine, fungorum esu mortuos vidisset, hoc epigramma fecisse dicitur, teste Athenæo.

*Sol, qui perpetuo cælorum tramite curris,
An visum facinus huic simile ante tibi est?
Pars eadem lucis geminos cum virgine fratres
Absulit, & matrem: quatuor urna tegit.*

Libuit Plinio coquendi dare aliquas communes in omni genere observationes, quando ipsæ suis manibus delicia præparant hunc cibum solum, & cogitatione ante pascuntur, succineis novaculis, aut argenteo apparatu comitante. Noxij erunt fungi, qui in coquendo duriores fiunt; innocetiores, qui nitro addito coquentur, si utique percoquentur. Tutiores fiunt cum carne cocti, aut cum pediculo pyri, profunt & pyra confestim sumpta. Debent eos & aceti natura, contraria ijs. Diphilus Medicus ijs, qui hoc cibo strangulantur, remedio esse dicit, aquæ mulsæ, nitri & aceti potum, ita ut in vomitione reddatur: itaque parari debent ex aceto, aqua mulsæ, vel melle & sale, ex Athenæo. Apitius de fungorum apparatu hæc habet. Fungi farnei elixi, calidi, exsiccati, in garo cum pipere excipiuntur, ita ut piper cum liquamine feratur. Aliter: In fungis farneis piper, carenum, acetum & oleum laudantur. Vel, fungi farnei ex sale, oleo, mero & corianno conciso inferuntur. Fungos boletos, carenum, fasciculum corianni viridis ubi ferbuerint, exempto fasciculo inferes. Vel, boletorum coliculos, liquamine, vel sale asperfos inferunt: vel, boletorum thyrsos concisos in patellam ovâque perfundes, addito pipere ligustico, modico melle, & liquamine, temperabis oleo modico. Platina coquendi rationes aliquas affert. Cum succosa illa thyrsi parte, qua terræ inhæret, in aqua primum cum excavato pane, cumque pyris, aut pyrorum surculis, ac pediculis coquendi sunt. Allium quidam indunt, quod obstare venenis putatur. Elix ac saliti, in oleo aut liquamine friguntur, fricti, moreto, quod falsam vocant, aut alliato suffunduntur. Sunt etiam qui eos ablata pelle, aut superiore folliculo (indito sale atque oleo) sursum versum in carbonibus decoquant, pipereque aut cinnamomo asperfos devorent.

*Fungorum
condendorum
ratio.*

Græci *μύκητας*, ab ensis capulo, vel summo vertice vaginam occludente appellarunt. Si- *Nomen.* gnificat *μύκης* ensis manubrium, sicuti ex Herodoto liquet, unde & Mycenæ nuncupari credunt, quod ibi à Perseo sint conditæ Mercurij præcepto, ubi excidit gladij manubrium. Poëtæ *μυκῆτες* vocant, hoc est terræ natos: nam quorum pater ignotus est, filios terræ vocare solent. Quod Cicero ad Atticum in epistola confirmat. Porphyrius *ἄσπερσους*, Deorum filios, quod sine semine provenire videantur. Latini fungos vocant, noménque (aliquorum opinione) à funere deducitur, quod suo veneno ad funus vescentes ducant. Italis *fonghi*.

Nunc genus, suis verò particulatim tractationibus species subscribemus. Theophrastus *Descriptio.* cortice, medulla, nervo, & vena carere dixit, ac radice penitus. Sed Athenæus Theophrasti testimonio fretus, levi cortice esse dicit, sine radice: sed principium habere suæ pullulationis caulem in longitudinem propensum, atque per ipsum nervum se extendere. Phantias verò, neque florem, neque seminum vestigia demonstrare. Quod falsum esse, jam alibi diximus, quippe semen ferunt.

Fungorum perniciofa natura. Nos paucis genera perstringemus. Fungorum genus, vel *Genera.* naturæ, vel artis opus. Sunt enim ægiritæ ex industria, ut dicemus. Naturalium duplex *Fungi natu-
rales dupli-
ces.* discrimen, Dioscoride auctore: ait enim. Qui manduntur, aliquando perniciales sunt. Letales multifariam virus contrahunt, vel ubi clavus ferreus, in quo sit rubigo, vel ubi putridi panni, vel serpentum latibula & cava, vel si juxta arbores erumpunt, qui noxios privatim pariunt fungos: omnibusque ijs colluvies quædam insidet, & spuma, ijdémque à carptu celeriter computrescunt, atque marcere vitiantur. Plinius, à Dioscoride & alijs excipiendó, hæc habet. Pernicialia prorsus improbanda: si enim caligatis clavus, ferrive aliqua rubigo, aut panni marcor adfuerit nascenti, omnem illico succum alienum, saporémque in venenum concoquit, deprehendisseque nisi agrestes possunt, atque qui colligunt. Ducunt ipsi *Perniciales
ut digno-
scantur.* alia vitia, nunc quidem si serpentis caverna juxta fuerit, si patescens primo adhalaverit, capaci venenorum cognatione ad virus accipiendum: itaque caveri conveniet prius quàm se condant serpentes. Signa erunt tot herbæ, tot arbores, fruticesque, ab emerfû carum ad latebram usque vernantes: & vel fraxini tantum folia nec postea nascentia, nec antè decidentia. Quorundam ex his facilè noscuntur venena, diluto rubore, rancido aspectu, livido intus colore, rimosa stria, pallido per ambitum labro. Non sunt hæc in quibusdam: sicci-

que & nitri similes, veluti guttas in vertice albas ex tunica sua gerunt. Vnde à peritis regionum legendi sunt.

Qua arbores
noxios fungos
pariunt.

Arborum verò, quæ varios fungos parere solent, qui cibis abdicantur, sparsim Authores meminere. Nicander in Georgicis suis Athenæo teste.

oleis inimica propago,
Quercu, & punicea malo tristissima pestis,
Ilicibusque venit fungus gravis, humidus atque
Letifer.

Plinius, robur, cupressus, & pinus noxios pariunt, item fagus. Theophrastus: robur è radicibus, & juxta radices emittit fungos. Avicenna, ex olea improbos. Platina noxios emitti. Sed edules autumnali, vel verno tempore nascuntur.

Fungi la-
dabiles.

Dicemus de Autumnalibus qui primis imbris nascuntur. Horum genus tripliciter partiemur: vel enim in pratis, vel arboribus, vel lapidibus adnascuntur. Dicemus primo de pratensibus quum sint laudabiliores. Horatius,

pratensibus optima fungis
Natura est, alijs male creditur:

Pratensium optimi, quique principatum tenent, boleti sunt dicti à Latinis, à Græcis verò βολίται, Galeno, & Paulo Aeginetæ suo asseclæ. Sunt qui dictum volunt ἀπὸ τῆ βώλας, quod glebam, & privatim rubricam illam vulgo bolus dictam, significat, unde colos boleti. Neapolitani ouole & boloccioli vocant: ita enim ovorum vitellum dicunt, cujus formam præ se ferunt. Quanti olim existimati fuerint, indicat vel illud Martialis:

Argentum atque aurum facile est, lenamq; togamq;
Mittere: boletos mittere, difficile est.

Boleti.

Plinius, Inter ea, quæ temerè manduntur, boletos meritò posuerim: optimi [optimi] quidem hos cibi, sed immenso exemplo in crimen adductos, veneno Tiberio Claudio Principi per hanc occasionem à conjugè Agrippina dato. Origo talis est. Volvam terra ob hoc prius gignit, ipsum postea in volva, ceu in ovo est luteum: nec tunicæ minor gratia in cibo infantis boleti. Rumpitur hæc primò nascente, mox in pediculo corpus absumitur, raròque unquam geminis ex uno pede. Origo prima causaque è limo, & acescente succo madentis terræ, aut radicis fermè glandiferæ: initiòque spuma lentior, dein corpus membranæ simile, mox partus. Ortus, occasusque ejus omnis intra dies septem est. Robur boletos producit circa radices. Glaucias stomacho utiles putat boletos. Galenus: omnium fungorù sunt minimè noxij. Sed ne quis largius eis utatur: pravi enim sunt succi, atque interimere possunt. Variè condiuntur, ut ea, quæ nulla insigni qualitate prædita sunt. Eademque Paulus asserit. Succedunt quos Græci ἀμανίταις vocant, Latini Suillos, quos ad hunc usque diem Neapolitani vocant *silli* & *ammoniti*. Apicius farnecos fungos vocat, à farno roboris genere, ut suspicor. Dixit enim Plinius, robur eos producere. Proximi bonitate jam dictis. Galenus: Secundi post hos sunt amanitæ. Et Paulus: Colore sunt fuliginoso, pediculo omnium crasso, orbe, ut sæpe humanum caput æquent, infra colore nigro virescète. Quum elixantur fiunt mucosi. Nascuntur in silvis, ubi solum incultum. Nicander eum non torreri debere dixit ex Athenæo. Plinius: venenis accommodatissimum. Familias nuper interemere, & tota convivia, Annæum Serenum præfectum Neronis vigilum, & tribunos & ceterationes. Quæ voluptas tanta ancipitis cibi? Sicantur pendentes suilli junco transfixi, quales è Bithynia veniunt. Suilli gulæ novissima irritamenta. Circa roborum radices gignuntur. Tutissimi qui rubent callo, minus diluto rubore, quàm boleti. Mox candidi, velut apice flaminis insignibus pediculis. Hos Neapolitani *Conocchiette* vocant, longo enim prodeunt pediculo, callo corporis in turbinem mucronato: à nero fusorum glomere, *conocchia* vulgo dicto, ita appellantur, placèntque moroso divitum palato. Sunt in fungorum genere à Græcis dicti

ἀμανίταις.
Suilli.
Farni fun-
gi.

Suilli fungi
venenis ac-
commodatif-
simi.

Conocchiel-
le.

Pezicæ.

Pezicæ, qui sine radice aut pediculo nascuntur, ex Plinio.

Gallinaccia.

Galinella.

Piperitis.

Peperella.

Richione.

Galucci.

Fungi ex ar-
boribus.

Nunc aliquos subjungemus antiquis indictos. Est fungorum species, Neapolitanis *Gallinaccia* vulgè dicta, mirabili profectò forma, ut nescias cui affimiles: ad magnam crescit altitudinem, ut brachijs diductis vix homo complecti possit, pondus sexaginta librarum, non orbiculari forma, ut ceteri, sed veluti manus in digitos plures diducta, ut quercus frondibus affimiletur, albi, callosi, ut vix integro universa familia vesci possit. *Galinella* verò parva est forma, spongijs vel nascentibus porris similis, quatuor digitorum longitudine: nascitur Autumno locis umbrosis. Est & fungus quem *Piperitim* vocant: quia vescendo linguam vellicat, ac si piper vorarem, ac fauces incendit: nascitur etiam Autumno, coloris albi, vulgòque *peperella* dicitur. Est & candidus, odoratissimus, orbem vix utraque manu diductis pollice & indice cinges, tam esui suavis, ut crudus edatur: præbetur ægris innoxie, incolæ *Richione* vocant, quasi magnum fungorum regem dicas. Qui vulgò *galucci* dicuntur, candoris sunt immaculati, bini, aut terni ab uno pediculo juncti, forma non rotundi, sed veluti galli cristæ, unde nomen sumpsisse suspicor, croci odore, coma velut villosa. Sed ne molestissimus, summa est, quod unaquæque regio suos populares habet.

Nunc ad aliud genus deveniendum, quod scilicet circa arbores adnascitur. Nicander maximè fungos, qui ficui adnascuntur, laudat, inquit:

Quum

*Quum fuerit ficus multo sub stercore tecta,
Si mox perpetuo fluxu consperferis illam,
Innocui surgent radicibus undique fungi,
Quos tu ne vertas, radicem cedito nullam.*

Plinius non solum ex ficus arbore: sed, his aberit, inquit, veneni argumentum, quo simili-
lior fuerit arborum fici. Quidam discrevere arborum generibus, fico, ferula, & gummi fe-
rentibus. Populus alpina fungis nascentibus laudatissima. Quercus probatissimos, inquit
Plinius. Sed apud nos noxij sunt: nescio cur quercus probatissimos ab eo producere dica-
tur, robur verò noxios, quum ejusdem generis sit, ne dicam idem. Diphilus medicus: Fami-
liares & innocij creduntur recentes, minutissimi, molles, friabiles, qui in ulmais & piceis na-
scentur, ex Athenæo. Sed omnium optimi, qui in Sambuci radicibus adnascuntur: eos hie-
me edimus.

Postremum genus è saxis nascitur. Præciditur ad esum, alius subnascitur, semperq; novos *Fungi è sa-*
producit, restibili fecunditate: septem diebus perficitur, sexies anno demetitur, terra do- *xu.*
drante operitur. Neapolim afferuntur ex Vesuvio monte lapides: Surrentum ex Fageto al-
tissimo sui tractus monte: Abellini, ex Partenio monte; in Apulia, ex Gargano, & celsiori-
bus montium partibus: nam saxa, ubi semel produxisse vident, suffodiunt, & venum expor-
tant. Nascuntur aliquando non pileati, sed turiones ut asparagi, & in ramos divisi.

Nunc & genera indicabimus, quæ verno nascuntur tempore. Plinius: Nec non & car- *Fungi verno*
nosa aliqua appellabimus, ut spongias in humore pratorum enascentes. Nascuntur Martio *tempore na-*
mense, eisque vescimur quadagesimalibus jejunijs. A spongiarum similitudine *spongiolas*
dicimus. Strobilos magnitudine & forma præferunt, ut trium librarum pondus sæpe ex- *scenies.*
pleant; foraminibus perviæ, & vacuæ sunt. Simul & cum his nascuntur, quas vulgo *Spongiolæ.*
monacelle vocamus, colore nigro, cauli sex foliolis rotundis per centrum annexis hærentibus, sed *Monacelle,*
sapore inferiores. Sunt & omnium fungorum optimi, qui vulgo *Virni* dicuntur, quòd verno *Virni.*
tempore nascantur, Romanis *prignoli*; primis Aprilis imbribus erumpunt, odorati, gustui *Prignoli.*
suaves, & innocui: nascuntur in silvis sub arborum umbris, & ubi nascuntur, quotannis re-
pullulant. Aliquando, cæsis arboribus, è loco evanescent: solum in quo crescunt cinerei co-
loris. Hermolaus innocentissimos dixit, qui è rubis vere nascuntur rotunditate clusili, quos *Prunello.*
inde *prunello* & *spinulo* vocant, & è carduis, quos inde *cardueles* appellant. *Spinulo.*
Cardueles.

Postremò eos prosequemur, quos ars reperit. Dioscorides tradit esse qui dicat, utriusque *Fungi arte*
populi, albæ nigræq; cortices in minutias concisos, & stercoreatis segetibus insperfos, fun- *parati.*
gos utiles innocentisque parere toto anno restibiles. Ait Tarentinus: Fermento in ipsis po-
puli nigræ truncis, juxta terram recisis aqua diluto, protinus coalescunt *agrite*: additque, *Aegirtæ,*
si montanum arvum, multis calamis, stipulis, & fruticibus scatens, quum cælum imbres par-
turit, incendatur, permulti sponte naturæ prorumpent fungi: si tamen arvo jam ignem ex-
perto, non subsequitur imber, qui impendère videbatur, aqua linteo rarò stillatim, imbris
imitatione conspergenda ijs incensis locis, nascenturque fungi quidem, sed aliquanto de-
teriores: siquidem meliores in hoc genere sunt, qui imbre aluntur.

Haftenus Ioan. Bapt. Porta, qui, quum Athenæi versionem postremam à C. V. Jacobo
Dalechampio factam multis alijs Villæ suæ locis sit sequutus, eam toto libro Decimo ne-
glexisse videtur: quæ tamen longè elegantior est, & magis probata.

FVNGO.

[Faint, mirrored text from the reverse side of the page, appearing as bleed-through.]

FVNGORVM ALIQVOT ALIÆ
I C O N E S.

QVONIAM Typographus aliquot fungorum icones jam sculptas habebat, quibus C. V. Matthias Lobelius ad calcem sui Herbarij Germaniæ inferioris Idiomate conscripti usus est: eas hinc subijcere, atque illius descriptione uti-
buit. Fatemur tamen binas in nostrum Commentarium intulisse, quæ solæ, ad eorum, quos descripsimus, Fungorum Historiam accommodari potuerunt, ad primum videlicet Esculentorum genus, & ad postremum Perniciosorum: quorum quidem icones vivis coloribus expressas totidem habemus, ac utriusque generis species descripsimus: sed paucas in tabellis scalpi voluimus, ne nimis sumptibus Typographum gravaremus.

E vernaculo Lobelij Herbario desumptæ icones
& descriptiones.

VVLGARES EDVLES FVNGI, PLANI, ET IN
METAM QVODAMMODO ELATI. A.

Vulgaresdulesfungi. A.

VVLGARES, quibus fermè passim vescuntur, satis sunt cogniti: carne constant illi prorsus alba, dum recentes sunt, & infernè subrubent. Vetustate vitium contrahunt, & noxij fiunt, gravem odorem contrahentes, & fuscum colorem. Deglubati elixantur, deinde condiuntur butyro, vel oleo olivarum, omphacio vel aceto: minus nocent, si piper tritum inspergatur. Nascuntur Vere & Autumno sabulosis recens stercoretis agris, subinde etiam in fimetis, in quibus insalubres oriuntur.

Horum fungorum in tabula A delineatorum, alij ad Tertium & Quartum genus Fungorum esculentorum à Carolo Clusio descriptorum referri possent, majores verò ad Octavi generis primam speciem.

SINUOSI NEMORVM
FVNGI. B.

IN filvis & nemorosis locis nascuntur quidam fungi sinuosis oris, supernè pallentes, & maculis rubris infecti, infernè subalbidi & striati: qui à nonnullis, primum repurgati elixantur, aut friguntur, denique eduntur: ac perinde probantur, ut alij ejusdem generis prope arbores, aut sub illis nascentes, quia purioris sunt naturæ, & absunt à ferreis

Sinuosi nemorum Fungi. B.

Amplus nemorum Fungus. C.

ferreis clavis, aut putrilaginosi locis: nisi fortè sub perniciosi arboribus, & circa serpentum latibula crescant.

AMPLVS NEMORVM FVNGVS. C.

ISDEM locis reperitur aliud Fungi genus planum, quod interdum in tantam amplitudinem excrefcit, ut lancem implere queat. Id aliquando prorsus album, nonnunquam supernè maculis nigris & rufis distinctum, infernè album & nigris strijs exaratum, pediculi inferiore parte nigra.

VVLGARES PERNICIOŒ SI FVNGI.

EXILES PERNICIOSI FVNGI. D.

PASSIM isti nascuntur, in agris, pratis, hortis, & veteribus ædificijs, qui facile à superioribus dignosci possunt, ut & reliqua genera. Horum autem,

Quidam sunt exiles, in rotunditate oblongiusculi, & præalti galericuli instar concavi, colore flavo præditi.

Alij ampliores, albi, aut cineraceis fuscisve interdum maculis notati, infernè aut in cavitate nigri. Sunt & plani ut acêtabula, nonnulli etiam parmis similes.

Exiles perniciosi Fungi. D.

Fungi alij Clypeiformes perniciosi. E.

HORVM forma plana quidem est, sed rugosa & per oras reflexa, flavi coloris, pediculis fuscis. Innaſcuntur plerumque putridis lignis aut aſſeribus vetuſtarum ædium ruſticanarum & ſtabulorum.

Iſdem locis & ſecundum ruſticorum caſas inveniuntur etiam alij ejuſdem quidẽ formæ, planæ & orbiculatæ, ſed qui non ſunt reflexi, quorum etiam aliqui per oras crenati.

Inveniuntur adhuc alij his non valde diſſimiles in arborum aggeribus, ſub ſepibus, rubri coloris, quorum nonnulli nullo peculiari odore ſunt præditi: alij verò moſchi odorem quodammodo referunt.

FVNGI IN ARBORIBVS
NASCENTES.ARBORVM FVNGVS AVRICYLÆ
IUDÆ FACIÆ. F.

EX vetuſtarum arborum truncis oriuntur quædam alia Fungorum genera, quorum alia alba ſunt aut flavoſcentia, rugoſaque & cartilaginosa, inſtar Auriculæ Iudæ vulgo appellatæ.

Arborum fungus auriculæ Iudæ facie. F.

Alia etiam ſpongioſâ materiâ prædita, ortu, ſubſtantiâ & formâ Agarico non valde diſſimili, colore quo ſpongizæ, aut ex flavo fuſci. Hoc genus aliquoties in lixivio coctum & recoctum, aut in aquâ additis cineribus, exſiccatur, & paratur ad ellychnia conficienda, nam ignem fovet, aded ut nonnullis locis ignarij vicem ſuppleat. Vidi enim uſurpari, & ipſe uſus ſum in caſtris ignarij fomitis loco, ad ſelopum explodendum. Solebat Antuerpiæ venalis reperiri ad publicam porticum, quo mercatores ſingulis diebus bis convenire ſolent, cum ignitabulis ad ignem excipiendum. Fortè lucernæ fungus Cornarij.

Frequenter & magnâ copiâ huiusmodi fungum præparatum in foro venalem expoſitum ſingulis hebdomadibus conſpexit Carolus Cluſius, & interdum emit, præſertim hiberno tempore, ad ignis ſcintillas chalybeato ferro excitatas excipiendum, tamquam fomite uſurus, ut ſulphurato flammam excitaret.

PHALLVS HADRIANI IVNII. G.

Glans seu capitellum PHALLI.

INTER Naturæ miracula celebratur hic Fungus apud Batavos, anno M. D. LIX. Antverpiam ad nos missus. Similem deinde septennio post arenoso loco ad Ligeris fluvij ripam non procul Blæsis reperiebam Septembri. Copiosè crescit in Hollandia è radicibus sparti, Hæc ab indigenis appellati (quemadmodum in Gallia Narbonensi Hypocistis ex Cisti radicibus oritur) diversis fabulosis aggeribus sparto illo rudi consitis, præsertim verò ijs qui Harlemo & Alcmariæ sunt vicini. Sed quandoquidem Hadrianus Iunius elegâter & prolixè illum descripsit, breviter cum adumbrabimus.

Manium, Cæcodæmoniumve ova.

† Scapus calisve Phalli.

* Thyrsus.

Volva sive matrix, glomus aut scrotum formâ referens (è qua scapus exilit) gemino involucre prædita est, albo, deinde fusco flavescente, insidès pediculo per quem alimentum exugere credibile est. Est verò ea volva plena frigidissimo, fœtido, gravi & coagulato succo, qui quodammodo liquefcit, volva è terra erutâ: coles arrectus, cavus, & bipalmaris, maculis cineraceis distinctus, & è media volva prorumpens, brevi etiam flaccescit, quasi destitutus suo alimento & naturali semine: habet autem per mediam longitudinem æquale angustum foramen, in extremo tamen angustius, in

§ Volva m-nica separata & aperta.

quo flava stamina: summum caput veluti galea tectum est, tamquam penis glandem exprimens, albi initio coloris, deinde vetustate fusci, foramine in vertice præditum, ex quo fœtidus odor exhalat. Sunt qui afferant frigidissimum illum volvæ coagulatum & lentum muccum valde utilem esse ad podagram ex humore calido progeneratam profligandam. Mucicæ valde appetunt hunc Phallum, perinde atque alios fœtidos fungos.

Cùm anno M. D. XCVII. Amsterodami esset Carolus Clusius Septembri mense, ostendebantur illi à diversis aliquot ejusmodi volvæ recens ex arenosis aggeribus erutæ, quæ omnes albæ erant præter unicam, in quâ purpurascens & veluti carneus color elucebat: sed omnes adeo frigide, ut manu retinenti, non minus rigorem & veluti torporem quendam illi in eâ inducerent, atque si torpedinem apprehendisset: harum unâ per medium sectâ, apparuit coagulatus ille & crassus humor instar lactis coagulati, & in ipso meditullio liquor quidam pellucidus instar nervi optici in oculo. Sed cùm volva illa, tametsi non fœtida, nauseam illi quodammodo excitaret, diligentius observare supersedit. Phallum porrò è volva prominentem nullum vidit.

FINIS FVNGORVM.

CARDIO GLYSIO ATLEBATHI
HONORII BELLI
VICENTINI,
Medici Cydoniensis in Creta insula,
AD CAROLVM CLVSIVM
ALIQVOT EPISTOLÆ,
De rarioribus quibusdam plantis agentes.

HONORII BELLI

VICENTINI

Medici Cydoniensis in Creta insula

AD CAROLUM CLAVIUM

ALIQVOT EPISTOLÆ

De rationibus quibusdam plantis agentes

CAROLO CLVSIO ATREBATI, HONORIVS BELLVS VICENTINVS,

P. S. D.

V M Venetijs essem, Adrachnes & Oenopliæ Bellonij icones, à me ad vivum delineatas misi: nunc autem Cydoniam reversus (ubi Medicinam me facere tum significabam) licet nullas adhuc à te litteras acceperim, ut tamen certior sis quanti te faciam, & quantum opus tuum juvare cupiã, mitto tibi ejusdem Oenopliæ duos ramos, ex quibus facili mē cognoscere poteris, an icon rectē arborem exprimat. Mitto etiam semina Cypri Plinij ex Ægypto accepta: tum aliquot semina aliarum plantarum hīc nascētium, simul cum aliquibus earundem plantarum ramis ficcis, à nullo, quod sciam, descriptarum, quæ fortasse tibi non ingrata erunt, præsertim cum aliquas legitimas esse comperies. Ego enim diu in hac Insula legitimas antiquorum stirpes perquirere summa cura conatus sum, ut & Rempublicam iuarem, & inventas amicis communicarē. Si autem in aliquibus me lapsus deprehendes, rogo, ut æqui boniq; consulas, atque mihi ut homini parum exercitato, mediocriq; ingenio prædito condones.

PETROMARVLA, Cretica planta est, & nusquam alibi, quod sciam, sponte provenit: folia profert cichoracea, magna, profundè incisa, in orbem diffusa, saturè virentia, infernè splendentia, ad purpuram aliquando tendentia, ut Cyclaminus, lævia, cum autem semine nata prodit, prima ejus folia violæ nigræ folijs simillima sunt, rotunda, &, aut nihil, aut parum duntaxat serrata: cauliculos autem multos habet, rotundos, striatos, cubitales, bicubitales, aut tricubitales, quibus innascuntur flores copiosissimi, purpurei, hyacinthi orientalis florum æmuli, densè compacti, ut spicam, eamque magnam referre videantur: quibus succedunt semina minutissima: radice firmatur magna, alba, in alas diffusa, eduli, sapore rapunculi radicem imitante. Tota planta lacte abundat: provenit ubique in arborum marginibus fecus vias, læto solo, inter saxa, & super parietes. Floret Vere, & æstatis Principio, Maiòque aut Junio arefcit tota præter radicem, quæ Octobri folia proferre incipit, & viret tota hieme. Vocatur vulgo *πετρομάριλα*, hoc est, petræa lactuca, licet cum lactucis nihil aliud commune habeat, quàm quod lacte abundat. Radix manducata, tum etiam caulis adhuc tener, venerem stimulare vulgo creditur: & ideo nomine obsceno *πετροκαυλι* vocatur.

Petromarula.

Rapunculi genus videtur.

CORIS legitima, Ericæ similis, provenit lætis collibus satis frequens, in omnibus rectissime Dioscoridis Historiæ conveniens, nisi quod frutex est multos annos durans, perpetuòque virens: &, si pingui solo oriatur, ad sesquicubitalem altitudinem assurgit. Bellonius lib. primo Observationum cap. xvii. tribuit Cori radicem ingratiissimi saporis, quod minimè verum est: unde facile suspicor, ipsum legitimam Corin non vidisse, sed aliam stirpem, quæ vulgo appellatur *ἀγροῦ δ' ἔρο*, meòque judicio Ascyrum legitimum est. Nam fruticosius est Hyperico, majores habens ramos, rubentes, in multas alas divisos, folia longa, flores luteos, Hyperico simillimos, quibus attritis, digiti cruentantur: semina resinosa ut Hypericum profert: radice nititur satis firma, eaque ingratiissimi saporis: ex hoc scopæ fiunt parvæ, estque tota planta longè major Cori: utriusque plantæ ramulos seminibus onustos mitto, ut facile, an legitimæ sint, dignoscere possis. Legitima autem Coris vocatur *ορπιλόκορτο*, hoc est, herba orpilo.

Cori.

Bellonij lib. 1. p. 17.

ἀγροῦ δ' ἔρο. ἄστυρον.

ορπιλόκορτο.

PÆONIA alba ubique in celsissimorum montium convallibus provenit, promiscuàque est: marem enim vel feminam nondum in hac Insula vidi, quemadmodum neque rubram: licet non satis constanter eam inveniri, rustici quidam mihi asseruerunt: vocatur autem Pæonia *ψιφακία*.

Pæonia alba.

ψιφακία.

RORIS MARINI hujus folia Selino similia sunt, serrata, florèsque in umbellis albi: quibus succedunt semina, oblonga, aspera: radice nititur crassa, foris nigro cortice eoque tenui, vestita, intus alba, thus maximè olente: ideo Libanotis legitima mihi videtur, quam Theophr. lib. ix. cap. xii. descripsit: licet radix sit nigra, quia detracto levi cortice, spectatur maximè alba. Appellatur vulgo *ακοτίσαρα*, quod vertiginem inducere credatur: &, ni fallor, Siler Creticum à quibusdam perperam vocatur.

Ros marinus.

Libanotis Theophr.

Siler Creticum.

ELEGANTIS plantæ, quam Arcturum Creticum voco, licet legitimus non sit: nam neque rotunda folia habet, neque Cymino semen simile: sed folia serrata profert, Betonicæ & Verba-

Arcturus Creticum.

& Verbasco similia, minora verò, & tota lanugine quadam, ut Æthyopidis folia, operta: cauliculi insunt recti, floribus luteis, Verbasco aut Blattariæ similibus onusti: quibus succedunt pillulæ rotundæ, parvæ, Blattariæ similes, in quibus semina parva continentur: provenit inter saxa, & super parietes. Nomine caret.

*Smyrnon
Cefalon.
σμύρνον.*

SMYRNI hujus virentem plantam non vidi, sed in itinere, in Cefalonia, semina ex ficcis umbellis legi, atque à rusticis ejusdem Insulæ *σμύρνον* vocari audivi.

*Chrysanthe-
mum.
ματιλίδα.*

CHRYSANTHEMUM hoc vocatur *ματιλίδα*, & à rusticis editur: mihi tamen sapore & odore parum probatur, licet in multis cum legitimo conveniat.

*Aristolochia
Clematidis.*

ARISTOLOCHIA Clematidis hæc, nisi fallor, optimè describitur à te lib. II. Hispan. stirp. cap. XXIII. eam autem legitimam Clematididem esse censeo, licet historiæ Dioscoridis non conveniat: textus enim corruptus est, ut etiam alij optimè animadverterunt. Nam Plinius, neque Theophrastus, neque Antiquorum aliquis ullam foliorum differentiam faciunt: immò correctio textus Theophrasti à Dodonæo, optimè quadrat huic: nam folia similia helixini cyssampelo profert: adde, quod Plinius lib. XXV. cap. VIII. scribit, Aristolochiam Clematididem vocari Creticam. Sed in Creta hucusque nullum aliud Aristolochiæ genus observavi: longam enim aut rotundam nondum vidi: sed hæc ubique provenit copiosissimè, & adhuc *ἀριστόλακον* appellatur: hieme folia retinet, & tota odoratissima est, radicem tenuem, longam, odoratissimamque habet, colore buxæo.

*Aristolochia
Cretica Plinij.
ἀριστόλακον.*

Hippomarathrum.

HIPPOMARATHRUM folia tenuia, fœniculo quodammodo similia, profert, caulem lævem, duos aut tres cubitos longum, minimi digiti crassitudine, geniculatum: florem luteum in umbellis, ut Anethum, semina magna cachryi similia: radice nititur firma, magna, odorata. Vocatur *πλατηκώμινο*, quod latum cuminum sonat. Hujus semen vulgariter à mulieribus coquitur in lixivio ad capillos aureo colore tingendos.

*πλατηκώμινο.
Ejus usus.*

Leontopodium.

LEONTOPODIUM herbula est parva, folia ferens quatuor aut quinque, plantagini angustifoliæ similima, longitudine quatuor digitorum, cauliculos tres, quatuor, quinque, aliquando plures, binos digitos longos: in quibus continentur flores parvi, nigris punctis distincti, quibus succedunt capitula, incana, lanosa, semen parvum, pŷlio simile continentia: radix verò minima est. Cum arefcit, capitula in se contrahuntur ad speciem unguium milvi exanimati, ut in Catanance prima Dioscoridis: sed Catanance non est, nam folia Coronopi non sunt, neque semen Orobo simile habet. Si autem hæc duo haberet, legitima esset Catanance. Utuntur hac vulgariter ad solvendo quos putant ex maleficio venire uti non posse: nam herbâ super prunas positâ, ter patientem nudum per fumum transire faciunt, & toridem vicibus indusium ejus fumigant: & sine dubio liberum à maleficio fore prædicant.

*Catanance
Dioscor.*

Usus ejus.

Anthriscus.

ANTHRISCVS herba similima Scandici legitime est, folia ferens tenuiora, crebrius divisa, odoratiora multò; cauliculi ejus dodrantales, flores in umbellis albi, semina longa, sed minora quàm Scandicis: tota planta suavissimi gustus est: provenit lætis collibus, locis siccis, & inter saxa: manditur in acerarijs vere, & maximè appetitur. Venerem mirum in modum excitat & adjuvat, ideo *τζίλιμονίδια* nomine obscæno vulgo vocatur, quod vulvæ purgamentum significat. Meminit Anthriscus Plinius lib. XXI. cap. XII. his verbis. Eadem erat Anthriscus, si tenuiora folia & odoratiora haberet, &c. quæ quidem verba corrupta sunt, & hoc modo legenda censeo. Eadem erat Anthriscus, nisi tenuiora folia & odoratiora haberet. Nam si legatur (*si*) & non (*nisi*) Anthriscus esset Pecten Veneris vulgaris: cui non conveniunt vires à Plinio tributæ Anthriscò. Nam Pecten Veneris neque odoratus est, neque ab ullo comeditur: vocatur autè *ἀγριοκάντζικα*: Scandix verò legitima dicitur *κάντζικα* & *σκανδική*, quæ comeditur quidem, sed ipsa neque Venerem excitat, neque fatigato Venerem corpori succurrit. Vnde apparet error Andrææ Tiraquelli comment. in legem Connubialem: qui Scandici hoc tribuit, quod Plinius Anthriscus peculiare esse scripserat. Scandix ab exc^{mo} Dodonæo affabre pingitur. Hanc autem herbam, Anthriscum esse, primus Silverius Todefehini Fundanus agnovit (vir in cognitione stirpium exercitatissimus, tuiq; studiosissimus) mihi que ostendit, atque excellentissimo piæ memoriæ Melchiori Guilandino Patavium misit.

*Ejus usus.
τζίλιμονίδια.*

*Plinij locus
emaculatus.*

Pecten Veneris.

ἀγριοκάντζικα.

κάντζικα.

σκανδική.

Andr. Tiraquelli lapsus.

Silverius Todefehini.

Eleochrysum.

ELIOCHRYSVM hoc elegantissima planta est, tota tomentosa, folia fert longa, angusta, caules dodrantales, in quibus insunt umbellati flores, aurei, pulcherrimi, corymborũ amulii, qui in pappos resolvuntur: ij autem perpetuo durant eodem aureo colore fulgentes, si loco sicco condantur.

*Ranunculi
varia genera.*

RANUNCULI hi, quia elegantes flores proferunt, & copiosissimi in collibus verno tempore spectantur, tibi eorum semina & radices mittendas duxi: nam plurimum temporis effossæ durant.

BRYONIA hæc dicoccos frequentiffimè in Creta provenit: elegans est, & differt ab alijs quæ alibi nascuntur. *Bryonia dicoccos.*

CAVCALIS, hîc & in tota Græcia vulgatiffima est: vocatur καφαλυτρα, & eadem est, quæ pro Tordyllo accipitur, & quam Bellonius lib. III. Observat. cap. XLIX. legitimam censet. *Caucalis. καφαλυτρα.*

AN legitimi Tordilij semina hæc sint, nescio: nam folia adhuc videre non potui, quia tota herba erat arida: sed terræ committam, & diligenter observabo: quod & tu facias, etiam atque etiam rogo. *Tordylion.*

CHAMÆLEON albus, gummi, ut Mastix, ferens, copiosissimus est: radicem habet maximam, odoratam: Iunio & Iulio circa echinum gummi distillat, quod pueri legunt, & aliquantulum mastificant, postea digitis lævigant, & complanant, complicatūque in vesiculæ formam, super alteram manum fortiter impellunt, ita ut ex ictu vesicula rumpatur & crepitum edat: quo ludi genere, summopere pueri delectantur. Quod autem, ut scribit Bellonius, loco mastichis id gummi dentibus atterant, nondum scire potui: nam hîc Cydoniæ neque legitur, neque curatur: radices vocantur κολλες. *Chamaeleon albus.*

DAUCVS tertius folia Coriandri, sed minora & crassa aliquantulum profert, caulem sesquicubitalis longitudinis, flores luteos in umbellis ut Anethum, seménque cumini. Vere manduntur radices & folia, quæ aromati gustus sunt. Vulgo appellant κουρόποδι, quod cornicis pedem significat. *Daucus tertius.*

ANAGYRIS passim secus vias provenit, differtque ab ea, quam tu lib. I. Hist. Hispan. stirp. cap. XLIII. describis: nam rotundiora folia profert: vocatur αζόηρα, acciditque interdum, ut capræ & oves fame vexatæ, folia hujus depascant, licet odoris sit ingratißimi, & postea ex harum lacte caseus conficiatur: quo si fortè ignarus aliquis vescatur, aut lac bibat, statim excitantur tum vehementiffimi vomitus, tum fluxus ventris; & cum hoc sæpissimè accidat, multi in vitæ discrimen venerunt: eam ob causam frutex hic omnibus est exosus. *Anagyris Cretica. αζόηρα.*

LYCIUM hoc Creticum, vulgo vocatur λουτζια: frutex est ad quatuor aut quinque cubitos assurgens, totus spinis horridus, spinâsq; tres simul (ut in berberi vulgari cernuntur) proferens: folia habet parva, ad buxi foliorum formam accedentia, leviter serrata, flores copiosos, luteos, instar Paliuri, sed minores, quibus succedunt fructus aliquantulum longi, ut Berberis fructus, coloris autem nigri, saporis inter acidū & dulcem medij: in quibus vel unum, vel duo granula continentur. cortex ligni non lævis ut Berberi, sed asper & pallidus est: materies ligni lutea, atque radix ipsius elegantissimo luteo inficit: oritur in altissimorum montium convallibus: differt autem à Berberi, cujus folia majora sunt, & fructus racematim nascuntur. Legitimum verò Lycium non est, quia fructus neque rotundus ut piper, neque amarus est. Propterea potius vocanda erit Berberis alpina aut montana, quam Lycium, quemadmodum Silverius Todeschini censet: qui hunc fruticem frequentiffimum in Libano monte etiam invenit. Ceterum duo alia Lycij genera hîc reperiuntur, quorū Vnum maximè historię convenit: id etiam in Libano monte oritur: cujus cum ad manus neque femina, neque rami sint, ideo de ipso in præsentia verba non facio. Alterius verò ramos siccos simul cum ejus fructu nondum maturo mitto: vocatur λαζηγρι, & πετροαμυγδαλα, hoc est, petræa amygdala, licet cum amygdalis nihil commune habeat: frutex est ad duorum aut trium cubitorum altitudinem assurgens, densus, folia parva firmâque ferens, spinis totus plenus est, & fructum rotundum fermè, parvum ut piper habet, cum ad maturitatem pervenit, nigricantem: radix lignosa est, maxima, eaque firmiffima: Hebræi ex hujus fructu elegantem luteum colorem patant. *Lycium Creticum. λουτζια.*

ASPALATHVS hic est secundus Dioscoridis verus & legitimus: atque in tota Græcia nomen adhuc retinet: illo sepes conficiunt, & integræ silvæ hoc solo constare spectantur: ligni materies alba, duriffima & gravis est: medium autem ligni, nigrescit, odore carens: flores habet luteos, genistæ æmulos, parum odoratos: vento autem spirante, eorum odor satis suavis manè longius percipitur: succedunt parvæ siliquæ, in quibus tria quatuorve semina continentur: folia Rutæ similia sunt, terna simul juncta: spinis totus frutex scatet: radice nititur firma, lignosa, odoris experte. Excus Mattheolus hunc fruticem non sine errore Acaciam alteram appellat, cum sit Aspalathus alter Dioscoridis. *Aspalathus aliter Diosc.*

CYTISVS Creticus frutex est totus obliquus, ad quatuor aut quinque cubitorum altitudinem assurgens: folia profert terna simul juncta, argentea, trifolij æmula, dorso aliquantulum prominente: flores trifolij majoris, adhuc tamen majores, rubros, in quibus intermixti sunt albi quidam villi, qui struthiocameli pennas, easque in minutiffimas partes divisas æmulantur: ea ratione flos elegantiffimus apparet, videtur enim ex purpura, & argento quodammodo à natura formatus: succedunt semina milio majora: materies ligni nigra duriffimâque est: cortex cinereus, & totus profundis scissuris plenus. Oritur ubique in *Cytisus Creticus, idem legitimus.*

asperrimis collium locis & præcipitijs. vocaturq; vulgo *αρχονδοξυλο*, quod nobile lignum sonat. Hunc fruticem, Cytifum, & fortasse legitimum esse judico.

HÆC sunt Vir Clarissime, quæ tibi nunc mittenda duxi: quæ si tibi grata fuisse intellexero: alia & alia mittam: interea si aliquod semen peregrinum habes, ut & mihi portiunculam mittas, etiam atque etiam rogo. Deus opt. max. incolumem te conservet. Cydoniæ Cretæ XXI. Septembris M. D. XCIII.

QUANTO autem cum meo mærore hæc omnia, quorum in epistola meminit, perierint: satis declaravi cap. XIX. lib. I. mearum Observationum, quod Oenoplæ historiam complectitur. Sed nec hoc infortunium intellexissem: nisi ipse ad calcem suæ epistolæ hæc sequentia adjecisset.

HANC epistolam simul cum seminibus & herbis siccis Illmo Pinello miseram, ut tibi reddendam curaret, eamq; Silverio Todefchini Fundano qui navi Venetias petebat, commendaveram. Sed, ut audio, navis ipsa, maximâ tempestate vexata, in Siciliam appellere coacta fuit, adeo afflictâ, ut ad ampliùs navigandum inutilis judicaretur: quare timens, ne herbæ, semina & literæ perierint: exemplum earundem litterarum mittendum statueram simul cum aliqua portione eorundem seminum, quæ mihi, nescio quo casu supererant: ut, nisi omnia ad te pervenirent, eorum saltem portione non priveris. Exemplum autem jam conscripseram, meque ad complicandum paraveram: quando tuæ mihi redduntur, Colonia Agrippinæ XI. Octobris scriptæ: quæ mihi mirum in modum gratæ fuerunt: ex ijs enim cognovi animi tui candorem, & quantum remp. juvare cupias. Propterea si Deus opt. max. incolumem me servabit æstate futura, tibi semina herbæ (que siccas mittam, & omni conatu efficiam, ut ad te perveniant. Si liber quem misisti, ad manus pervenerit, eum libentissimè perlegam, & inter cariora recondam, atque diligentissimè, ut nostræ contractæ amicitia pignus, servabo. Bene vale, Cydoniæ Cretæ, XXI. Januarij M. D. XCIII.

ACCIPIEBAM autem ipsum hoc exemplar XXV. Maij insequentis, & pridie Calend. Junij respondebam.

CLARISS. V. CAROLO CLVSIO,
HONORIVS BELLVS S. P. D.

AM annus est, quod tibi aliquot semina miserim: sed navis quæ ea ferebat, maximâ terribilique tempestate in Siciliam ejectâ, omnia perierunt. Quod statim ut intellexi, XXI. Januarij tibi iterum alia misi, sed non omnia, quia non supererant: illa an acceperis, & quid de his sentias, pergratum mihi erit intelligere. Sed quoniam, ut aliàs scripsi, opus tuum juvare cupio, alia stirpium aliquot adhuc (ut puto) incognitarum semina nunc mitto, simul cum illis quæ deerant, & quorum historiam dedi: addidi Oenoplæ florentis ramulum, & Leonopodij iconem suis coloribus pictam, quæ omnia, ut credo, non prorsus tibi despicienda videbuntur, nova enim sunt, & à nullo, quod sciam, descripta.

ABELICEA, cujus semina nunc mitto, arbor est magna, recta, multis ramis prædita, aspectu pulchra, cui folia Alaterni, sed rotundiora, profundè ferrata (quos flores proferat ignoro) fructus magnitudine piperis, figurâ quasi rotundus, colore inter viridem & nigrum medio: materies ligni dura, & paululû odorata, pulvis enim hujus santala imitatur, unde Pseudo-santalus Cretica jure appellari posset. Arbor hæc in solis montibus Leucis, eorumque altissimis jugis provenit, & ex ea trabes fiunt: Antiquis ignotam fuisse puto, ni sit ulmus montana Theophrasto descripta lib. de Historia Plant. II. cap. XIIII. sed folia neque leviter serrata sunt, neque magna, ut pyri, verum longè minora. vocatur *ἀπὲλιννα*.

PVLCHERRIMVS frutex, cujus semina etiam mitto, ad duorum cubitorum altitudinem affurgit in orbem diffunditur, perpetuoq; viret: folia habet longa, rotundiuscula tamen instar foliorum mali, firmiora, lætissimè virentia supernè, inferius verò albâ quadam lanugine obducta, ut argentea videantur, cauliculos albos, lanuginosos, quos folia utrinque ambiunt, in quorumq; extremitate flores cernuntur specie thyrsi, ut in saponaria vulgari dispositi, sed figurâ Cyani, colore phœniceo, calice tamen longiore quàm Cyani, squamato, albo & rubro diluto colore prædito: flores in pappos resolvuntur, semen longius quàm cymini, calicesque sunt perennes. In altissimis præcipitijs inter saxa provenit: quo nomine autem vocetur, nondum scire potui.

ECHINOPODA, vulgarissima planta est, & multum cum Erinacea à te descripta convenit, nisi quod hæc folijs caret, & flores luteos profert, totaque colore viridi cernitur, in orbem dif-

Abelicea.

Pseudo-santalus Cretica
Natales.
Vimus montana.
ἀπὲλιννα.

Pulcherrimus frutex.

Natales.

Echinopoda.

hem diffusa, & erinaceum mirum in modum multitudine spinarum repræsentans. Hujus stirpis meminit Plutarchus Symposiacōn lib. i. quæstione quarta, & lib. de Auditione quasi circa finem, antiquum hujusmodi distichum citans.

Ὡς αὖ ἐχινόποδας, καὶ ἀνὰ τρηχέλειαν ὄνωνιν

Φύονται μαλακῶν ἀνθεα λευκοῶν

Inter Echinopodas velut, asperam & inter ononin

Interdum crescunt mollia leucoia.

Meminit etiam hujus Athenæus lib. Dipnosophist. tercio, perinde ac si semper inter echinopodas & asperam ononin verferis. sed fallitur in margine Dalechampius Athenæi interpretis, quod per echinopodam Cardui Chij genus intelligat: nam Echinopoda tam hinc Cretæ quam in insula Chio totaq; Græcia vulgarissima est, non cardui genus, sed fruticis censenda: & hanc sub Chenopodis nomine intellexisse Plinium existimo lib. Natural. Hist. xi. cap. viii. quod etiam ante me animadverterat Turnebus vir summa laude dignus Adversariorum lib. xxiii. cap. xii. nam licet hæc plâta copiosissimos flores proferat, & ubique oritur, ejus tamen flores apes non attingunt, ut quotidie observari potest. Excellentissimus p. m. Melchior Guilandinus Echinopodam non novit: nam epistola ad Langium eam inter ignotas stirpes enumerat. Bellonius verò lib. i. Observat. cap. xviii. ipsam novisse videtur, sed non descripsit; neque ita congener est Aspalatho ut ipse putat. Nam Aspalathus frutex satis magnus visitur, folia terna simul juncta ferens, licet ætate ipsa amittat, ut Autumno alijs induatur, nec spinis adeò crebris scætet, ut ista.

Carduus

Chius.

Chenopus.

Echinopoda
flos non attingunt apes.

Aspalathus.

ELEGANTISSIMA Planta, quam (ni fallor) nonnulli Poterium perperam appellant: alij Pimpinellam spinosam, cujus semina nunc accipies, legitimam Dioscoridis Stœben esse contendo, licet ipse nullam Stœbes descriptionem reliquerit: sed affinitate nominis fretus, quod in tota ferè Græcia adhuc retinet, facultatibusque quas in Medicina habet, alijsque non levibus conjecturis adjutus, non vereor affirmare legitimam esse: differreque multum à Stœbe Galeni, quam libro primo de Antidotis describit. Planta ista perpetuò hinc viret, multosque annos durat, in orbem diffusa, surculosaque ad cubiti altitudinem assurgit, folia ferens carnosa, divisa, in uno pediculo plura utrinque disposita, quæ cù Autumno primùm erumpunt, in se contracta videntur, & Aspleni folia quodammodo imitantur, sed longè minora, quæ tamen successu temporis majora apparent, & Pimpinellam forbastellam vocatam foliorum positu & divisuris æmulantur, minora verò sunt. Tota planta crebris, firmis & tenuibus spinis scætet: semina fructus rubi aut mori imitantur, plures enim simul congesti sunt, initio virides, postea ad rufum tendentes: flores parvos, carnosos, ex viridi rufescentes, multosque simul congestos profert. Super hanc stirpem nascitur Epithymum, quemadmodum super thymum, isdemq; collibus frequentissimè invenitur, in quibus & thymum, & thymbra, & asparagus proveniunt: nunquam autem invenitur palustris. Adstringendi vi pollet, vulgariterque in tota Græcia σοληδα vocatur. Quod autem sit Dioscoridis Stœbe, clarissimè patebit, ubi prius ostendero phleos & Stœbe uaua & idem esse, & ex aculeatarum genere esse, phleum autem nomine neutro multum à Stœbe differre: nam plerosque doctissimos viros ex confusione horum nominum in maximas tenebras incidisse comperio. Omnes enim qui phleos & phleum apud Theophr. confundentes eadem esse plantam putant, frustra Stœben cognoscere conati sunt. Nam phleos quæ vocatur Stœbe, à Theophrasto lib. vi. de Hist. Plant. capite i. enumeratur inter eas stirpes, quæ præter spinam folium habent, ut hæc Pimpinella spinosa: & non, ut vertit Gaza, quæ juxta folium aculeatum, altero quoque folio conduntur: eamque comparat Ononidi & Tribulo: quæ quidem phleos, sive Stœbe, folio constat carnoso, in ramos sparsa, multasque radices habet, non tamen altè descendit, germinat cum vergilijs, primoque aratro unâ, nec folia dimittit, non enim annua, sed diuturnior est, ut idem Theophr. lib. vi. de Hist. Plant. cap. i. affirmat. Et Plutarchus in vita Thesei circa initium, Stœben inter spinas enumerat: Menalippi, inquit, filius Ioxus ornyto socius deducendæ in Cariam Colonæ fuit: unde Ioxides originem traxerunt, quibus mos est patrius neque spinas asparagi, neque Stœbes igne cremare, sed honore & cultu prosequi. Aëtius verò libro tercio, capite vigesimo nono, super Stœbem epithymum nasci affirmat. Quod autem Theophr. cap. i. lib. vi. de Hist. Plant. tribuat phleo, cap. pari & tribulo peculiare, quod non solum habeant caulem aculeatū, sed etiam folium hispidum, mendum esse suspicor: nam eodem libro cap. v. Inturi sive cappari hoc peculiare esse voluit, & manifestè tribuit phleo folium minimè pungens: dicit enim nec phleum & ippophium æmulatur quæ folijs mitibus constant. Plinius etiam lib. xxi. cap. xv. non rectè animadvertens quæ Theophr. locis citatis de phleo seu Stœbe scripserat, erravit & ipse, & multis errandi occasionem præbuit. Phleum verò, longè alia diversaque planta est à Stœbe, & ab antiquis Græcis non inter spinosas, sed inter palustres stirpes enumeratur. Plutarchus enim Naturalium quæstionum secunda, Phleum palustrem stirpem facit, dicens, Ignoravit Laytus, quod etiam palustres stirpes, ut sunt tipha, phleum, & ulva, neque germinant, neque augefcunt, ubi imbres suo tempore non decidunt. Idem fecit Aristophanes in Ranis: Chorus enim ait, saltavimus per Cypirum & phleo, gaudetes cantibus. Et Theoph.

Poterium
quorundam
Pimpinella
spinosa.

Stœbe Diosc.

Stœbe Galeni.

Pimpinella
forbastella.

Epithymum.

Stœbe.

Phleos sive
Stœbe spinosa
sua planta.

Phleum palustris planta.

Phleum mas.
Phleum fe
mina.
Anthella.

Facultates
stibes.

ruib.

lib. iiii. cap. xi. de Histor. Stirpium, Phleum inter lacus Orchomenij stirpes enumerat; ejuſque genera ſtatuit, marem fructiferam, & feminam ſterilem ad nexus duntaxat utilem: fructus hujus Phlei Anthella vocatur, quo ad lixiviam utuntur: eſtque placentaceum quoddam molle, & rubidum: quæ quidem planta adhuc mihi ignota eſt. Ex his liquido conſtare arbitror, Pimpinellam hanc ſpinoſam, ſive Græcorum *σπιβηδα* legitimam Dioſcoridis eſſe Stœben: nam hæc planta rectiſſimè Theophraſti deſcriptioni convenit, cum ex aculeatarum ſit genere, & vulgaris notiæ, facultatis adſtringentis, & adhuc in ſanandis alvi fluori- bus indiſtinctè à ruſticis uſurpetur. Nam ejus in aqua decoctionem jejuni bibunt, & à morbo, ut aiunt, liberantur: præterea antiquum nomen quali retinet: nam *σπιβηδα* à *σπιβη* derivatum eſſe cenſeo.

Gethyum.

Cepa agre-
ſtiu.

Gethyllides.

BVLBVS hic quem mitto, Gethyum antiquorum eſſe judico: nam folijs concavis conſtat ut cepa, iſſque longi, floresque & ſemina cepis ſimilia profert: capite ampelopraſis ſimillimus eſt, guſtuque cepam & porrum æmulatur. Cepam agreſtem olim putabam: ſed Plinius lib. xx. cap. v. negat cepæ genus inveniri ſilveſtre. Licet autem Theophraſtus Gethyum ſine capite eſſe ſcripſerit lib. vii. de Hiſtor. Plant. cap. iiii. & duntaxat cervice longa conſtare: capitati tamen genus inveniri, ex eodem Theophr. hinc, inde colligitur. Nam lib. i. cap. x. ait, radix enim bulbi & Gethyi caule omnino carebit: & lib. vii. cap. ix. & aliæ multis tunicis conſtant, ut bulbi, ſcillæ vel cujuſvis generis bulbofi: adde cepæ & Gethyi, & ſimilium: & eodem lib. cap. xi. ſcribit, ac Enſis appellati radix, rotunda hæc eſt, & ſine cortice, capillamentis Gethyi modo fibrata: ex quibus apparet apud Theophraſtum Gethyi genus extare capitatum, cui folia ut cepæ concava ſunt. Idem enim Theophr. lib. i. de Hiſt. Plant. cap. xvi. ait, peculiare in oleribus, ceu cepa & Gethyo, foliorum concavitas. Athenæus verò Deipnoſophiſt. lib. ix. clariſſimè Gethyum deſcribit capitatum, cum ait. Quidam capitatum id eſſe volunt quod Gethyum nominant. hujus meminit Phrynicus in Saturno, cujuſ fabulæ interpres Didymus, Ampelopraſis ſimilia tradit eſſe Gethya, quæ & Gethyllides vocant: licet Epenetus apud eundem Athenæum, porrum capitatum Gethyllidem vocarit: fortaffe ob ſimilitudinem bulbi. Gethyllides autem Latonæ ſacras credidit antiquitas, quoniam Latonam, cum Apollinem utero gereret Gethyllidem expetiviſſe, memoriæ mandarunt.

Struthium
Dioſc.

χυμίν &
ουμ υſus.

χυμίνη.
Phyteuma
Antirrhin.
ſilveſt.
Phyſentantia
uſus.
χυμίνουα.

STRUTHIVM legitimum Dioſcoridis hanc herbam puto: ſed ejus deſcriptionem nunc deſcribere ſuperfluum mihi videtur: cum excellentiſſ. p. m. Melchior Guilandinus rectiſſimè ipſam deſcripſit epiſtola ad Maximilianum II. Cæſ. anno m. d. lxxii. Sed tantum addam quod in tota Græcia vocatur *χυμίνη*, qua utuntur fullones in tingendo ſerico luteo excellentiſſimo, cujuſ quidem *χυμίνης* ſit mentio apud Actuarium inter recentiores Græcos, libro de Urinarum differentiis cap. viii. At verò poſtquam aliquam tincturam urinae capiunt, longè à ciuditate diſcedentes, primum ſpiceæ exiſtunt, deinde ſpiceæ, ita ut aliæ videantur ſimiles *χυμίνη* quæ mediocriter fuerit inſuſa humori: ſic enim legendum eſt, non bili: & ita in manuſcripto antiquo exemplari legitur. Interpres autem ignorans quænam herba eſſet *χυμίνη*, repoſuit *χολή*. Addam etiam quod Phyteuma (Antirrhinum videlicet ſilveſtre Dodonæi) cujuſ folia rectiſſimè cõparantur huic Struthio, vulgariter adhuc uſurpatur à Græcis mulieribus ad amatoria, eam multoties conjurantes, ſilente luna manu ſiniſtrâ colligentes, demum ſuspendentes fumigantèſque, & alijs modis utentes: vocaturque Cydoniæ Cretæ *χασκουσα*.

Stratiotes
Millefolium.
μυριόφυλο.

STRATIOTES Millefolium ita legitimum eſt, & ſic Dioſcoridis deſcriptioni quadrat, ut ipſi aliquid addere, ſupervacuū mihi viſum ſit: ſemina igitur duntaxat mitto: vocatur *μυριόφυλο*.

Thymbra
legitima.
θυμβρα, θυμβρι.

THYMBRAM Bellonij, Antiquorum legitimam eſſe cẽſeo: vetus nomen adhuc retinet, vocatur enim *θυμβρι* & *θυμβρι*: ſuper hanc frequentius invenitur epithymum quam ſuper Thymum.

ἀγριοανζι-
νηα.

ΑΓΡΙΟΑΝΖΙΝΑΡΗ, hoc eſt, Cynara ſilveſtris planta ſic vulgo vocata, ex aculeatarum eſt genere, cujuſ echini ut Cynaræ primo vere, ante quàm aperiuntur, ab omnibus & crudi & elixi eduntur ex ſale, oleo, & pipere, licet ſpinoſiſſimi ſint: ſed mira facilitate ruſtici eos mundant. Stirpem non deſcribo: nam licet vulgariſſima ſit, ejus tamen formam non rectè memoria teneo.

σησπι οη.

SEMINA autem Leontopodij, Dauci tertij, Roris marini Theophraſti *σησπιαρα* vocati, anagyridis, Cytifi, Anthriſci, Aſcyri, Coris, ſine deſcriptionibus mitto: eorum enim anno elapſo hiſtorias dedi.

Ab Illmo Pinello librum tuum accepi, pro quo gratias ago immortales, agamque dum vivam, & ipſum inter cariora ſervabo. Vale à Cydonia Cretæ, prima Octobris m. d. xli. ciiii.

CL^{no}. V. CAROLO CLVSIO ATREBATI
HONORIVS BELLVS S. P. D.

POSTQVAM ventis reluctantis navis ex hac insula solvere non potuit, hæc deinceps Tragij quæ sita semina seorsim mitto, quæ non minus tibi grata fore judico, quàm reliqua, quia à nullo forsàn alias missa fuerunt, aut observata.

TRAGIVM porrò frutex est rectus, aspectu pulcher, ad tria, nonnunquam & quinque cubita assurgens, brachiali interdum crassitudine, perpetuo virens, folia ferens glycyrrhizæ aut Terebinthi, læto virore prædita, flores in umbellis luteos, Hyperico similes, sed quadruplo majores, multis staminibus luteis, longis, plenos: quibus succedunt capitula oblonga, rotunda, terebinthino fructui æqualia, tenuissimo semine referta, quæ à planta non decidunt, sed ei perpetuò inhaerent: cortex ligni ad rufum tendit, æstætæque resinam fundit, sed paucam. Secus fontes & rivulos provenit, nec alibi invenitur. Tota planta ita hircinum virus olet, ut longius percipi possit: vocatur à rusticis *ραγιν*. Sed quoniam Dioscorides Tragium, fructum, folia, & virgas lentisco similia proferre scribit, verum minora omnia: mendum inesse ex Plinio lib. Natural. Historiæ. xiiii. cap. xxi. convinci potest, qui Tragio fruticem Terebintho, non Lentisco similem tribuit: Guilandiniq; opinionem probo, legentis *μακρότερα* non *μικρότερα*. Quod verò Diptamum album vulgo appellatum Tragium sit, minime concedo. Nam Diptamum album hirci odorem non spirat, sed gravem, neque in tota Creta id invenitur. Univerfam enim insulam ipse Iustravi, diligentissimeq; Tragiū perquisivi, nullo labori parcens, sed frustra: nullum enim aliud Tragij genus invenire potui, quàm istud: nec etiam ullum comperi, qui Diptamum album in hac insula vidisset. Differt hæc arbuscula à Ruta silvestri Dodonæi: quoniam hæc arboris in morem excrescit, non autem herba est, nec satura viriditate nigricat, sed lætè viret, non lanuginem in folijs habet, non sanguinis æmulum succum reddit, neque ejus semina resinam olent, sed hircum, quemadmodum & folia: unde hanc Tragium esse, jure existimari potest.

Mitto etiam semina Galostividæ sic vocatæ, ob similitudinem quam cum Stivida habet, multitudine videlicet spinarum. Sed ejus descriptionem in præsentia non accipies, quia ad manum planta non est: oritur enim in parte australi insulæ, quæ quinquaginta milliariibus distat à Cydonia: nec ejus formã rectè memini. Sed aliàs diligentissimè describam: interea semina terræ mandare poteris, & ipse eam observare. Vale à Cydonia Cretæ ultima Octobris. M. D. XCIIII.

POSTREMAM utramque hanc epistolam accipiebam Lugduni apud Batavos xvi. Maij anni insequentis, & xv. Kl. Novembris ejusdem anni respondebam.

CL. V. CAROLO CLVSIO

HONORIVS BELLVS MEDICVS. S. P. D.

VCVNDISSIMÆ mihi tuæ literæ fuerunt, quas Leonida frater Colonia Agrippinâ, ubi nunc habitat, incolumes misit, & si alias dabis, ut mihi reddantur, diligentissimè curabit. Quod autem semina tibi missa, ob Regionis intemperiem non nascentur, displicet sanè plurimùm: nam si stirpes vivas observare potuisses, magnam voluptatè accepisses, eandem enim ex siccarum intuitu percipere nò potes. Nunc autem tibi mitto historias quarundam stirpium peregrinarum, quas in fictilibus servo, semine ex Ægypto misso natas, earundemque semina cum herbis siccis, nec non quarundam hinc nascentium, quæ omnia gratissima fore spero.

Mitto etiam fructum quendam peregrinum nomine *Abavo*, quem amicus Cayro misit, è Zeila nobili Æthiopiæ emporio extra Erythræum mare sito, allatum. Est autem hic fructus magnitudine mali citrij medioeris, denso duroque cortice ut Cucurbita vestitus, nullis excurrentibus sulcis, sed tantùm extremâ ejus parte mucronatâ, quâ arbori adhæret pediculo crasso & firmo, sulcorum rudimentum cernitur, in quibus lanugo quædam inest, quemadmodum in Cydonijs malis videre licet, reliquo corpore lævis: alterâ non in mucronem, sed in obtusam rotunditatem desinit, ut primo aspectu Cucurbita sicca appareat colore fusco: pulpam continet subrubram, friabilem, ut facillè in pollinem resolvatur, acidam, ori gratam, adstrictionis expertem, per quam sparsa sunt semina renibus animalium similia, seminum Anagyridis æmula, duro cortice, qui rubète quadam membranâ tegitur, quâ

quâ demptâ semina fusca, ad nigrum inclinantia, & splendētia cernuntur, intus medullam albam continentia, edulem, Avellanæ gustu: verum semina ex umbilico fibris non suspenduntur (licet per pulpam multâ fibrâ rectâ excurrant) ut semina fructus quem tu Guanabano Scaligeri similem ex Mozambique allatum spectandum proponis. Convenire autem multum mihi videtur cum fructu, quem tu Guanabano similem ex Theveti America describis folio fici: sed hic longè minor est. Affinitatem etiam habet cum Bahobab ab Alpino descripto partibus internis; sed formâ differt: nam Bahobab utrinque mucronatus est, pulpamque continet (ut ille scribit) non acidam tantum ut hic, sed adstringentem Lemniæ terræ instar, quæ nota in hoc desideratur. Sed quoniam vereor, ne ob difficultatem itineris Illius Pinellus tibi fructum mittere possit, ipsum rogavi, ut Patavij delineandum curer, iconemque saltem & semina mittat. Æstate præteritâ hujus fructus semina terræ commixti, quorum nonnulla felicissimè nata, eaque bina rotunda folia protulerunt eis simillima, quæ Staphisagria è semine prodiens ferre conspicitur, at majora, in quorum medio caudicis rudimentum apparuit, qui sensim incrementum fumens, folia malo citrio similia produxit, sed sine pediculo: augefcēte autem caudice, aucta sunt & folia, pediculoque niti cœperunt: at ubi caudex pedalem longitudinem attingit, illico ramos spargere cœpit, & folia ipsis inhærentia longiores pediculos adquisiverunt, neque singularia tantum singulis pediculis inhæserunt, sed initio bina, postea terna, quaterna & quina, eo modo disposita, quo sua proferunt Pentaphyllum, Lupinus, Castanea equina, & reliquæ quæ hujusmodi folijs præditæ sunt, eo quod medium locum occupat semper majore apparente, deinde alijs duobus quæ utrinque ipsi proxima, ipsi magnitudine cedentibus, postremo reliquis duobus, ut in sicco folio quod mitto observare poteris. Radice firmatur rotundâ, tuberosâ, ovi magnitudine, appendicibus paucis & tenuibus utrinque exeuntibus, cortice tenui vestita, quem tenuissima pellicula fuliginæ coloris tegit, facileque digiti attritu detergitur, ut tunc radix alba appareat, carnosa, substantiâ raphano simili, sed tenerior, in quâ per transversum sectâ, à centro ad circumferentiam multâ lineâ ductâ conspiciuntur, ut in raphani radice. Pæmansa, tota ferè in aqueum succum vertitur, subdulcem, terre odoris, quique in ore adstringentem quandam relinquit, non sine exiguo caloris sensu, salivamque satis copiosè elicit. Hoc in unicâ tantum radice adhuc observavi, mirumque mihi visum est, arbores reperiri tali radice præditas. Martio arbusculas in viridarium trāsferam, & an omnes hujusmodi radicibus præditæ sint, diligentissimè animadvertam: nam, ut dixi, in fictilibus adsero jam ad sesquipedalem altitudinem elatas, pollicari crassitudine, cortice albo scabroque, medulla magna abundantes. Ligni materies satis infirma esse videtur, quapropter inter eas arbores hanc recensendam judico, quæ brevi incrementum sumunt, & fortasse brevi senescunt, tum inter eas quæ perpetuâ fronde natali solo virent: Nam hîc Cydoniæ per totum Decembrem folia non amisit. Illud addam, plantas licet semine ex uno eodémque fructu exempto & terræ commixto natas, diversa tamen folia protulisse: alia enim malo citrio simillima fuerunt, minimè serrata, alia longiora & serrata, plurimum ad Castanæ folium accedentia, sed inodora omnia: unde suspicari licet hunc fructum diversi generis arbores generare.

Ossa.

O S S A R frutex est stolonum multos à radice proferens rectos, rotundos, leves, geniculatos, quibus circa genicula insunt folia longa, rotunda, crassa, per quorum medium nervus excurrit albus, è quo utrinque venæ exeunt aversâ foliorum parte satis conspicuæ, folia autem ex intervallis bina semper inter se opposita sine pediculis stolonum undique ambiunt, ex quorum alis multi rami nunc erumpere incipiunt, non quidem ex omnibus, sed alternatim, ita ut si, à primo initium fumens, lineam ab uno ad alium ducas usque ad ultimum, perfectissimè lineâ helicen describes. Radice firmatur validâ in multas fibras diuisâ, luteos flores profert, fructusque mali magnitudine, cordis figurâ, colore virides, binos aut ternos ex uno pediculo pendentes, in quibus semina lata, lanugine quadam mollissimo candidissimoque serico simillimâ involuta: Caules & folia incana sunt, lanugine quadam tecta, ut crassiore quapiam farinâ tota planta conspersa videatur, quæ imbribus eluitur, eoque tempore folia & caulis colorem ex viridi ad album tendentē contrahunt: pars caulis radici proxima albo cortice tecta est, fungoso, rimis dissecto, ut Sambuci caulis videri possit, & illius instar multa medulla alba refertus est. Stolonum cortex & foliorum nervus copioso lacte amaro & acri abundant: breviter tota planta aspectu pulchra est, & quas in fictilibus sero semine ex Ægypto accepto natas, ad trium cubitorum altitudinem jam excreverunt, foliaque hieme retinent: nondum autem vel flores vel fructum tulerunt. Planta hæc in Ægypto vulgariter *Ossar* appellatur, fructus verò *Beid el ossar*, hoc est, ovum ex ossar, aut Italicè *Ovo del Ossar*, *Beid* enim Arabicè ovum significat, & *el* est articulus, qui Italicè dicitur *del*. Hujus fructus lanugine pulvinaria implent, lacte autem coria depilant. Sine dubio, hæc planta illa est super quam Avicenna & alij Arabes Saccharum Alhufar (mannæ speciem) inveniri scribunt: & quam Serapio ex Abnanifæ sententia, Mutono interprete descripsit his verbis.

Beid el ossar.

Vfus.

Saccharum
alhufar.Haofer,
Al. sa.
alhufar.

HAOSER, seu Alaser, seu Alhufar, planta est quæ lata habet folia, singulis annis succrescēs, saccharū ex ramis extillans, & à foliorum cavis quod copiosissimè legitur, non parū quidem amarefcens:

amarefcens: poma profert camelorum teftibus non diffimilia, à quibus res quædam cauftica, adurensve emanat, cauterijs maximè accommoda, ex qua etiam & culcitæ, & pulvinaria fulciuntur, planta cujus Chærica nuncupatur: folia autem Haofer incifa humorem deftillant in Maio colligi folitum, in quo coria depilantur, adeoq; exfudat, ut vas quàm capaciffimum ex una vel altera expreffione adimpleatur: lignum verò Haofer, leve eft, craffum, erectum, pulcherrimū, ut non injuriâ fuis carminibus tum brachia, tum crura formofarum fanè mulierum, ligno Haofer Poëtæ bellè comparent. Est & alia planta Haofer nominata ex Tithymallorum quidem genere. Hæc Serapio. Sed animadvertendum eft, veterem Serapionis interpretationem rectius huic plantæ quadrare, quam Mutoni, ut utramque cum noftâ conferenti facilè patere poterit. Describitur etiam hic frutex ab Abembitar Medico Arabe Hispano, in fua Simplicium Historia, & à Malahyah Medico Perfæ, qui Abembitaris Historiam in Epitomen contraxit: quorū libros manuſcriptos apud Haym Abenxufem medicum Hebræum Hispanico fermone vidi, qui mihi Oſſaris hiftoriam ex eorum ſcriptis ad verbum hoc modo humaniffimè interpretatus eft.

OſſAR frutex eft Tithymalaceus, longus & parte ſuperiore tenuis, folia habens lata, ſuper quæ decidit manna quæ *Zuccar el Oſſar* vocatur (florem fert Oleandro ſimilem) hoc addit Malayah: Abembitar enim nullam floris mentionem facit, ſed fructus duntaxat: folia ipſius plana & levia ſunt, caulem habet viridem, concavum: fert fructum quædam ſimilem ſacculo pendenti, qui intus continet particulas albas unas ſuper alias, quibus utuntur Arabes ad accendendum ignem, nihilq; (dicunt ipſi) ad hoc munus peragendum præſtantius inveniri poſſe: pulvinaria etiam hac materiâ implent. Oritur in montium cavitatibus, ſcilicet ubi mons jungitur monti, quandoque etiam in arenis naſci conſpicitur. Si caulem aut folium incidat, lac magnâ copiâ emanat, ita ut quatuor & ampliùs libræ ex unâ plâtâ exeant, quod quidem eft acre, calidum & ficcum, corrodit & incidit, ut ſit in principio quarti gradus caliditatis, planta verò ipſa calida eft in fine ſecundi aut principio tertij. Habitatores Mechè pilos extrahunt à corijs, depilant videlicet coria cum hoc lacte, ea in ipſo infundentes: quod quidem eft vehementius lacte omnium tithymallorum: drachma enim una & ſemis per os aſſumpta interficit euacuando & excoriando: folia verò in pulverem redacta, & inſperſa ſuper ulcera maligna atque corrodentia, ampliùs progredi non ſiunt: exſiccant ulcera ſordida, humiditatem excrementitiam, carnemque ſuperfluam conſumit, lac confert maculis cutem inſcientibus. Hujusmodi ſtirpes nonnullæ Tripoli reperiuntur, nonnullæ etiam Cayri. Sed cavendum ne propinquius accedas ipſis, aut ſub umbrâ dormias.

Bellonius lib. 11. Observationum cap. LX. hanc ſtirpem fortè intellexit ſub arboris lanigeræ nomine, non tamen deſcripfit. Si verò hanc lanigeram eſſe Theopraſti aut Plinij putavit, valde hallucinatus eſt: nam lanigeræ Theopraſti nihil aliud ſunt quàm Goffipium, quod in Arabia & Ægypto arboreſcit, & multos annos durat: ſed in Cretâ hieme perit. Alpinus quoque hunc fruticem deſcribere videtur libro quem de plantis Ægyptijs edidit ſub nomine *Beid el ſar*: ſed ut ingenuè fatear, ipſius deſcriptionem non ſatis aſſequor. Neſcio enim quid commune habeant hujus plantæ folia cum Aloës folijs, quibus ipſa comparat, neque in quibus ſemina hujus convenient cum lactucæ ſeminibus: & icon quam ſpectandam proponit diligentiorẽ pictorem requirebat: ſemina verò & fructus ſatis rectè expreſſi: at majores ſunt his quos ex Ægypto accepi, ut ex ficcis folijs & fructu quem cum ſua lanugine & ſeminibus mitto, obſervare poteris. De ſaccharo autem quod ſuper hanc ſtirpem inveniri ſcribunt, aut ab ipſâ manare, nihil adhuc compertum habeo: nam in novellis plantis illud obſervare non potui. Illud tantum animadverti, quod lac detracto folio emanans, ſucceſſu temporis circa vulnus concreſcit inſtar gummi cujuſdam albi, Traga-canthæ valde ſimili, dulcedinis tamen experte.

SOFERA ſuffrutex eſt, ad duorum triúmve cubitorum altitudinem aſurgens, caule firmo, recto, fibroſo, multos ramos firmos è foliorum alis undique ſpargente, in quibus folia Myrti folijs ſimilia quidem, verùm anguſtiora, alata, hoc eſt, in longo pediculo utrinque ſita contrarijs ſemper inter ſe petiolis, numeróque paria, ut in Lentiſci folio conſpicere licet, ſupernè lætè virentia, infernè verò ſatura viriditate prædita, graviter olentia, veſperi, ſupernâ folij parte qua petiolo in hærent, coëuntia, infernâ parte terram ſpectante, ſicque clauſa tota nocte permanent, manè verò circa Solis ortum denuò expanduntur: croceos fert flores, inodoros, plures in uno ramulo pendentes, multaque intus ſtamina cum ſiliquæ rudimento continentes, in caulis & ramorum ſummitatibus naſcentes: quibus ſuccedunt ſiliquæ rotundæ, digitum longæ & cælum ſpectantes, plurima ſemina continentes rotunda aliquantulum compreſſa: non omnes tamen ſiliquæ ad perfectionem veniunt, ſed plurima ante decidunt. Elegans planta eſt, diutiſſimèque floret, ſubinde novos & recentes flores proferens, ſempèrque virens: radicem habet multiſidam, lignoſam. Semine primùm nata, duo, ut obſervavi, duntaxat profert folia, deinde quatuor, longo pediculo in hærentia, utrinque bina, poſtea ſex, utrinque terna, atque ita deinceps quemadmodum caulis augetur, foliorum numerus creſcit, eaque majora apparent: duodecimum tamen numerum non excedunt

cedunt ea quæ caulem ambiunt, hoc est, utrinque sena: nam ramorum folia tamen eodem modo numero crescant, decimum tamen non superant, quina videlicet utrinque. Hieme (quam satis commodè ferre posse videtur, si diligens aliqua cura adhibeatur & loco quodam calidiore & à ventis libero adseruetur) facile à ventis præsertim septentrionalibus læditur, qui folia & flores exsiccant, ea tamen, licet siccissima, à ramis non defluunt, ut in mihinatis plantis observo, imò ferè statim nova folia & ramos proferre cæperunt. Hoc eodem nomine Alpinus plantam describit, quæ tamen plurimum ab hac differre videtur, ut ex ipsius descriptione & icone colligere licet.

Soferu Al-
pini.

Nardus
Cretica.

NARDVS Cretica herba est Valerianæ simillima, odore, caule, flore & forsitan etiam semine, quod longiusculum & depressum est, figura ad Lini semen accedens & in pappum desinens: folia prima herbacei sunt coloris, rotunda, ut Afari esse videantur, interdum majora, crassa, succi plena, quæ deinde sublequuntur paulo longiora sunt & nonnihil incisa, quibus alia magis secta succedunt, & similiter alia, ut tandem ultima, ante quam caulis emergat, Valerianæ majoris folia rectissime æmulentur. Caulem Valerianæ persimilem habet, concavum, ad sesquicubitalem altitudinem assurgentem, quem bina folia Valerianæ divisura utrinque per intervalla ambiunt: flores albos in umbellis Valerianæ similes, majores aliquantulum, odoratos: radicem tuberosam, ex primaria enim, cui caulis nititur, minimique digiti est crassitudine & longitudine, tenues quædam radices per terram sparguntur, quibus aliæ tuberosæ adnexæ, ut in Filipendulæ radicibus, nardi odorem referentes: tota hieme viret, & novo Vere caulem emittit, qui Aprili aut Maio marcescit, & exsiccat: tota autem æstate radices sub terrâ latent, & Autumno primis imbribus germinare incipiunt. Oritur humentibus collium locis, inveniturque etiam inter saxa. Ad Nardi genus accedere videtur Antiquis forte ignotum. Nam licet Galenus Lib. ix. de comp. medic. sec. locos cap. 1111. dum Philonis Tarsensis medicamentum exponit, Nardi Creticæ meminerit, tamen præter nudum nomen, nihil aliud de Nardo Creticâ apud ipsum legere memini. Plinius verò Lib. xii. cap. xii. Nardi genera enumerans, Creticum recenset, quod à nonnullis agrium, ab alijs Phu appellari scribit, folio Olusatris, caule cubitali, geniculato, in purpurâ albicante, radice obliquâ, villosâ, imitante avium pedes: quæ quidem descriptio, non huic nostræ Nardo, sed Valerianæ, sive Phu à Dioscoride descripto quadrat, licet nullam floris Narcisso similis mentionem faciat, ut Dioscorides. Dalechampius autem Annotationibus in Plinium ad calcem cap. xii. legendum censet in græco Dioscoridis textu ἀνθη ὡς τὰ τοῦ κισσοῦ, quod optimè convenire ait colori & figuræ. Non me lateat nonnullos legisse ἀνθη ὡς τὰ τῆ ναρδῆ, aliquos etiam ὡς τὰ τῆ νάρθηκος, sed ultimæ lectiones minimè placent. Quocumque tamen modo legatur descriptio, nostræ huic plantæ convenire non videtur: nam radices repugnant. Hoc tantum addam, in hac Insula Nardum frequenter inveniri, Valerianam autem minimam frequentius, ubique enim oritur: aliæ verò species admodum raræ sunt.

Natales.

Phu.

Cichorium
spinosum.

CICHORIUM spinosum frutex est in maritimis proveniens, siccisque collibus, & arenosis locis: folia ferens cichoracea, profundè divisa, crassiora tamen & minora, magisq; amara, quàm cichorij vulgaris: caules dodrantes, albos, in orbem diffusos, crebris albis spinis scæntes, erinaceum quemadmodum Echinopoda totâ facie representans: flores inter spinas figurâ Cichorio similes profert, colore cyaneos: quibus succedunt semina Cichorij: radice firmatur singulari, magnâ ut Cichorium. Recens semine nata, ante quam in caulem abeat, in acetarijs manditur, sed durior & amarior est Cichorio. Vocatur vulgo *σαμναγῆτι*, hoc est, Hydriæ spina, quia vulgariter in tota Cretâ fictilibus hydrijs utuntur ad hauriendam aquam è fontibus, quas hac herbâ obturant, ne mures aliudve animal intus penetrare possit, videtur enim ad hoc munus ista planta à naturâ formata: nam semper rotundâ figurâ cernitur. Hydria vulgo dicitur *σαμνῆ* & *ἀγῆτι* spinam significat, nomine ab ἀκασθῆ corrupto: quibusdam Insulæ locis dicitur etiam *παδικοςβίδα*, hoc est, radichium stivida, ob similitudinem quam cum cichorio habet, quod in Græcia vulgariter *παδικιο* vocatur, & Stæbe quæ dicitur *σβίδα*. Hujus usus in defectu cichorij.

σαμναγῆτι.
Hydria spi-
na.

παδικοςβίδα

Galastivida.

GALASTIVIDA, cujus semina aliàs nisi, radicem habet multifidam, lignosam, firmam, longam, multos caules conjunctim proferens, in orbem diffunditur & late fruticat, pedem altitudine non excedens; caules albi sunt, crebris firmisque spinis præditi: inter quos folia leucorij albi folijs similia, licet minora, & quadam lanugine obsita: flores verbasco aut Blattariæ similes, albi, paululum ad flavum tendentes, in quorum medio stamina quædam purpurea: floribus succedunt exiles siliquæ, rotundæ, tenuissimum semen continentes. Rustici ad struendum ignem calefaciendâsque fornaces eâ utuntur; ob similitudinem verò spinarum, quam cum Stæbe habet, & album colorem, galâm stivida nuncupant, non quòd lac emittat. Sed & alia est planta ex Tirhymali genere, hoc nomine donata, quæ spinas ut hæc profert, luteos flores, folia parva rotunda, lac copiosum effundens, radice (si rectè memini) carnosâ, cujus historiam aliàs dabo.

Vfs.

Galastivida
altera.

MITTO etiam semina Molochiæ, Cypri Plinij, sive Alcanax, Bunæ, ex qua in Ægypto ^{Molochia.} potionis illud genus conficitur Cave vocatum, præterea Seysban fruticis pulcherrimi, jam ^{Cyprius Plinij.} modò cum epistolam scribebam ex Ægypto accepta. ^{Buna.}

MITTO similiter ramos floribus & folijs onustum, simul cum fructu ligni illius Rhodij quod clar. s. Matthiolus Olivastrum, nonnulli Agallochum vocant, à quamplurimis ^{Ligni Rhodij sive Cytisi v. r.} etiam pro legitimo Aspalatho in Theriacis usurpatum: ex cuius intuitu facilimè cognosces in quantis tenebris omnes adhuc versentur. Nam lignum illud neque spinosum est, neque oleæ, & multo minùs Aspalathi: sed veri & legitimi Cytisi, perquam similis Cytiso à Marantha descripto, sic ut eundem esse credam. Oritur hic frutex in Insulis Rhodo propinquis, & Rhodo ipsa, unde ramos & truncos accepi: frequentius tamen in parva quadam insula prope Rhodum sita, cui nomen Astachida, ubi singulis annis quamplurimi cæduntur trunci (mercimonium enim non vile est) Rhodumq; & Pathmon, & Constantinopolim, aliaq; loca asportantur: nam Turcæ vulgo pro manubrijs ensium conficiendis usurpant, & Caloieri Pathmi in spherularum precariarum usum convertunt: flores croceos fert in extremis ramulis, quibus succedunt falcate siliquæ ut Maranthæ Cytisæ, sed aliquantulum minores, quatum ex aliquibus observare potui: semen idè quod Maranthæ Cytisæ, & terna folia simul conjuncta, ut nihil desit legitimæ descriptioni: frutex ipse humanam altitudinem superat, brachialiq; aut majore est crassitudine: cum floret, aliquantulum acris est, quæadmodum Aristoteles lib. 111. de Hist. anim. cap. XXI. scriptum reliquit Theoph. verò lib. V. cap. 1111. tribuit Cytiso medullam spissam & nigram, ut Ebeni proxima videatur, quod in hoc ligno observare licet: idem etiam affirmavit Plinius lib. XVI. cap. XL. licet ex Hygino lib. XIII. cap. XXIII. ligno nullam gratiam tribuerit. Ex quibus colligi potest errasse Marthiolum credentem & lignum spinosum esse, & oleæ speciem: non esse autem Aspalathum rectè iudicat. Erravit & Anguillarius cum suo Rhodiensi pharmacopæo, qui illud suffumigij genus somniavit, hoc enim scire diligentissimè cupiens, mendacium esse deprehendi. Sed omnium maximè in errore versantur, qui hoc ligno in Theriacis pro Aspalatho rectè uti iudicant, quemadmodum celeberrimum Patavinorum collegium, & me quoque errasse nunc deprehendo, quando Cytisum creticum ^{αρχοντόζυλον} vocatum, cuius semina tibi misi, & iterum cum ramo suis floribus onusto mitto, legitimum fuisse putavi. Nam differt ab hoc folijs quæ longiora & angustiora sunt, neque semper uno pediculo terna simul profert, sed quaterna & quina, ut nuper observavi, semènque non in siliquis, sed trifolij modo, quod significare neglexeram, profert: hanc ob causam, non amplius Cytisum, sed Ebenum Creticam vocandam hanc stirpem censeo. Materies enim ligni plurimum ad Ebenum accedit colore nigro, splendore, & duritie, ut ex fragmento adjecto iudicare poteris. ^{Ebenus Creticus.}

HÆC tibi nunc mittenda habui, quæ non minorem voluptatem allatura spero, quam prima. Quòd autem rogas, ut tibi permittam meas epistolas publici juris facere, hoc quidem gratissimum mihi esset, maximasque tibi gratias agerem, quòd eas tanti æstimes, ut tuis doctissimis elegantissimisque scriptis adijciendas iudices. Sed quia optimè novi, quam parum facundia valeam, & quam confuso ordine sint scriptæ: vereor ne tuæ Historiæ, quæ elegantissimo stilo conscripta est, plus dedecoris auferant, quam decoris: attamen cum tuæ sint, inq; tui gratiam eas candidissimo animo scripserim, ijs veluti tuis utaris licet: interea vive felix, meque tui amantissimum amare perge. Cydoniæ Crete x v. Februarij M. D. XCVI.

HANC epistolam Lugduni Batavorum accipiebam 1 x. Maij ejusdem anni, & pridie Cal. Junij respondebam.

CLARISSIMO CAROLO CLVSIO ATREBATI

HONORIVS BELLVS P. S. D.

EX tuis litteris penultima Maij nuper præteriti scriptis vidi, meas xv. Februarij te accepisse cum aliquibus icombus, & seminum, quæ tibi miseram, parte, quòd mihi maximam lætitiã attulit: licet eas serò acceperis, mirum mihi visum non est, locorum enim distantia, & itineris incommoda hæc efficiunt, satis est semina non perijisse: nunc autem pauca tibi mitto, implicitus enim rebus familiaribus, & uxoris infirmitate, quæ diuturna, seminibus colligendis vacare non potui: addè etiam quòd hoc anno in hoc climate, ex nimio diuturnoque æstu præter consuetudinem, siccitateque maxima, & imbrum inopia, omnia ferè herbarum frugumque genera perierunt, ita ut nunc ea rerum omnium sit difficultas, ut incommodis multis vexari omnes cogantur: imò Ægei maris insulæ ab ipsis incolis desertæ relinquuntur, qui huc & illuc, ne fame pereant, confugunt.

dd Nunc

Ossa. Nunc iconem OSSARIS rami florentis suis coloribus pictam accipies, ex qua facile unusquisque præcipue poterit Malaisah, Alpinumque non rectè hujus stirpis florem descripsisse: nam neque Oleandro, neque Ranunculo similis est, nec minus coloris lutei, ut alias mihi relatum fuit: sed à te ex Weixij ramo optimè describitur: constat enim unico folio quinque profundis incisuris diviso, coloris foris quidem pallefcentis, intus autem circa cuspidis incisurarum purpurafcentis, in cujus medio quinque veluti stamina firma maximo artificio confecta cernuntur, colore obsolete purpurafcente, quibus succedunt fructus. Hujus fruticis stirpes octo in fictilibus maximis alo, quæ jam ad quinque cubitorum altitudinem sublata, innumeros flores protulerunt, sed omnes inanes deciderunt, ita ut in hac insula fructum ferre non posse credam: nunc tamen tres fructus uno pediculo inhaerentes ferre incipit, ex quibus semen maturum colligere posse spero. Quod autem scribis à Weixio te intellexisse hanc stirpem multo succo, eoque pallefcente abundare, hoc plane falsum est, nisi circa Iordanem alterius sit naturæ: nam in Ægypto, & hic Cydoniæ, lacte candidissimo abundat, non pallido: nec minus planta gravis est odoris, imò prorsus odore tota caret. Circa finem Julij à medio caule radicem versus, folia decidunt, ita ut trunci omnino folijs nudi conspiciantur: radice firmatur alba in multos ramos diuisa, crasso cortice vestita, lacteque albo plena, ex qua novi stolones continuo ferè erumpunt.

Abavi.

ABAVI plantæ quatuor adhuc mihi supersunt, quas in fictilibus magnis seruo: alias Martio in viridarijs transstuli, sed aquarum defectu (nam ex anni intemperie siccissima plurimi fontes, quibus irrigari solebant viridaria, aruerunt) cultorumque negligentia perierunt: hæ omnes radice constabant tuberosa, una eademque figura elaborata, quod maximum mihi naturæ miraculum visum est. Sed illæ quas domi seruo circa Solstitium tantum folia emiserunt, hoc est, circa principium mensis Julij, sed ita diversa, ut nemo, qui plantas anno præterito viderit, ignarusque fuerit ex unico fructu satas fuisse, nunquam congenere eas arbores esse judicabit. Nam una folia aliquantulum serrata, ad Castaneæ folia accedentia, singularia, aut bina, vel terna aliquando unico petiolo inhaerentia profert: altera folia minimè serrata, eaque bina aut terna unico petiolo constantia habet: tertia similis est huic, sed folia aliqua quinque alijs folijs ex unico petiolo pendentibus prædita fert: quarta singularia tantum folia brevissimis petiolis hærentia profert, eaque minimè serrata, illius generis mali citrij folijs similia, quod Limones appellant. ita ut merito affirmare possimus Abavi arbores diversorum generum inveniri. folia verò quæ nunc proferunt, minora sunt ijs, quæ primo anno protulerunt: hujus etiam Abavi tres plantæ Julio mense mihi natae sunt, semine anno elapso terræ commisso, & fortasse aliæ nascentur.

NUNC aliquot plantarum hic nascentium semina tibi mitto, quæ in hac temporis angustia colligere potui: sunt autem Agavani, Calochiemi, Gaidarothimi, Phaseoli novum genus, Scordotis, Agriopastinaca, & Agriostari, quæ omnia fortasse tibi nova erunt, & ideo valde grata.

Agavanum.

AGAVANVS planta est spinosa, folia habens aliquantulum lata & spinosa, caules bicubitales aut tricubitales, in quibus capitula Echini æmula, è foliorum quæ caulem ambiunt cavis, ut ex extremo caule exeunt, in quibus flores obsolete purpuræ, deinde semen rotundum, aliquantulum compressum, cannabis semen colore æmulans: vulgaris est notitiæ in hac insula, & ante quàm in caulem abeat, comeditur. Hanc stirpem Acanon Veteribus dictam fuisse judico, à qua reliqua spinarum genera Acanacea nuncupata: cujus quidem Acani licet pauca ab Antiquis prodita sint (fortasse quia vulgatissimæ plantæ omnibusque cognitæ noras describere superfluum visum fuit) tamen ipsam legitimum Acanon esse affirmare audeo, conjecturis non despiciendis fretus: nam acanus inter φυλλάκανθα recensetur à Theophrasto lib. i. Histor. cap. xvi. ἀκονθα, ἢ δρυσις καὶ ὀκαίος, & vi. Histor. Plantar. cap. i. Alia constant folijs aculeatis, ut ἀκανός, ἢ ῥύγιον, κνήκος. Acanus etiam apud eundem Theophrastum dicitur illud quod veluti malum extuberat in spinarum genere, à Dioscoride ἐχίνος nuncupatum, vel ἀκανθώδη κεφαλή: ut patet apud Theophrastum in descriptione Chamæleontis, quem Gaza vernilaginem interpretatus est: dicit enim Theophrastus lib. ix. cap. xiii. de Histor. Plantar. τὴν δὲ κεφαλὴν ἔχει ὁμοίαν ἀκάνθῳ μεγάλῃ. οἱ δ' ἀκανον καλεῖσιν. & lib. vi. cap. iiii. ejusdem Histor. de Ixine verba faciens, dixit, ἀπὸ δὲ τῆς ρίζης μέσης ὁ σπερματικὸς ἀκανός ἐπιπέφυκεν, ὡς ἐρμῆλον: hinc ἀκανίσειν vocant hujusmodi acanon ferre, ut apud ipsum eodem loco χαμαιλέων ἀκανίσει. Ex quibus Theophrasti locis clarissimè colligitur Acani nomine apud antiquos Græcos duo significari; uno herbam vulgatissimam aculeatam echinos proferentem, sui generis plantam: altero fructum quarundam aliarum spinarum, quæ omnia huic Agavano conveniunt rectissimè. Nam herba est aculeata vulgaris notitiæ, echinos ferens, & est sui generis planta: & agavani appellatione vulgariter omnium aliarum spinarum echinos vocant, unoque & eodem modo à Cretenfibus nunc Agavani nomen vsurpatur, quo veteres acano usi fuere: unde Agavanum ab Acano corruptum fuisse credo, stirpemque hanc legitimum esse Acanum. Quod autem Bellonius Observationum lib. i. cap. xviii. asserit acanon in Creta aconachia vocari, ipsi impositum fuisse suspicor: nam hoc nomen omnibus cum nobilibus tum rusticis ignotum est, licet enim innumeros interrogaverim, omnes tamen hoc nomen nunquam alias audivisse confessi

Acani nomine πολύνημον.

confessi sunt Hoc tamen prætereundum mihi non videtur, Guilandinum virum doctissimum, præceptorémque semper colendum, commentario de Papyro pag. 128. asserere ixinem à Theophrasto alio nomine acanon vocari, unde secundum ipsum ixine & acanus unum & idem esset, quod mihi nullo modo convenire posse videtur. Hoc etiam addam *arvavo* vulgariter à Cretenlibus vocari aristæ cuspidem asperam.

Hujus semine ab Honorio accepto, nata sunt mihi anno M. D. XCVII. aliquot planta, quæ ad sesquicubitalem altitudinem excreverunt, & florem purpureum in echinatis capitibus tulerunt; sed ante quàm semen perficerent, maturè superveniens gelu abstulit. Conveniebant autem planta mihi nata, cum ea, quam elegantissimè Honorius hac epistola describit.

CALOCHIERNI, spina est Atractylidi & Cnico silvestri similis, major tamen, echinos & ipsa proferens, flores non vidi: nam tota sicca erat, semen duntaxat collegi. Hæc etiam à rusticis ante quàm caules exeant, comeditur, & nisi acarna sive acorna sit Theophrasti, ingenue me eam ignorare fateor: interea semina terræ committere poteris, & eam observare, vocatur *καλοκίερνη ἀγάρη*, hoc est, æstiva spina. Calochierni.

Et hæc semine nata, quæ ante quàm florem proferret, gelu corrupta, valde autem similis Atractylidi.

GAIDAROTHYMO, planta elegantissima est, & prorsus nova, pedalis, in orbem per terram diffusa, multis spinis sive aculeis horrida, folia longa, digitali magnitudine aliquantum angusta absque petiolis proferens, quæ caules undique, sed inordinata ambiunt, caules quadranguli sunt, incani quemadmodum folia, ita ut tota colore cineris appareat, ramos utrimque proferens figura quasi crucis, qui in spinas desinunt, & in alios ramulos omnes dividuntur, spinâ, quæ medium locum obtinet, majore alijs semper existente: flores salviæ colore, magnitudine & figurâ similes profert in hispidis quibusdam caliculis ternos aut quaternos simul junctos, quibus succedunt semina inæqualia colore nigra: perpetuo viret & Julio floret, totâque odore caret: radicem habet magnam pro portione plantæ & lignosam. Echinopoda mirum in modum æmulatur multitudine spinarum, sed colore tota alba apparet. Nascitur occidentali parte insulæ circa pagum *Larda* vocatum, qui triginta sex millia passuum distat à Cydonia, locis siccissimis inter thymum & thymbram, neque alibi vidisse memini. Ignoram prorsus fuisse antiquis credo: vocatur à rusticis *γαιδάροθυμο*, quod asininum thymum sonat, licet nihil cum thymo commune habeat, nisi solum in quo oritur. Gaidarothymo.

Hæc planta anno M. D. XCVII. satis frequens mihi semine nata est, quæ illo anno multis duntaxat folijs prædita fuit incanis & lanugine obsitis, salviæ minori non dissimilibus nullo petiolo, aut eo brevissimo sulcis, nec in caulem abiit. omnes autem plantas, hiems corrupit, præter tres, quæ sequente anno caules protulerunt frequentes ab eadem radice prodeuntes: sed facies valde immutata, nam folia prioribus longè minorâ fuerunt, & omnes rami qui in alios ramulos ex adverso semper nascentes finduntur, in spinas desinunt, quarum media semper crassior & firmior est: sub ramulorum separatione bina semper nata fuerunt foliola thymbræ folijs equalia ferè & incana. In firmioribus spinis circa medium nati sunt inter foliola singulares duntaxat caliculi quinque lacinijs divisi, Septembri mense, in quibus flos Salviæ flori non dissimilis, sed superna parte repandus & dilutioris coloris. Cum verò tardè admodum flores protulerit, semen ad frugem pervenire nequivit. An porrò hæc plantam in proximum annum conservare poterò, dies me docebit.

NOVA prorsus & elegantissima etiam hæc est planta, quæ apud me nondum nomen invenit, sed interim ob similitudinem quandam seminis, quam cum phaseolis habet, Phaseoli novum genus vocare mihi liceat. Ad sesquicubitalem affurgit altitudinem, modò simplici caule, modò pluribus stolonibus ab una radice prodeuntibus, digiti minimi crassitudine: folia illi pinnata, hoc est, longo pediculo utrinque hærentia, semper contrarijs petiolis, lentisci æmula, sed mucrone obtuso ut securidacæ folia; è foliorum cavis siliquas fert rotundas, pollicari crassitudine, tumentes & multo aère plenas, colore rubras, in quibus continentur sex aut octo semina ad luteum tendentia, compressa, phaseoli figura: quos flores proferat, compertum mihi non est, nam eam sponte nascentem in Spagia insula adversus Matonem Peloponesi sita, frequentissimam inveni M. D. XCVI. dum Venetias petebam, mense Aprili, quo tempore siliquæ ad maturitatem nondum pervenerant: à nautis grana cruda libentissimè edebantur, græcèque lupinos silvestres vocabant, licet nihil cum lupinis commune habeat: hujus plantæ semina his diebus ex eadem insula ab amico accipi, quem ut colligeret rogaveram: nam insula habitatoribus caret, & non nisi adversis ventis à triremibus petitur, & à piratis: eam ob causam semina citius habere non potui. Phaseoli novum genus.

Valde respondet hæc planta (nam ea etiam semine misso mihi nata eodem cum superiore anno) Astragalum Bætico astragalo, quam inter Hispanicas plantas descripsi, & cap. XLV. lib. VI. hujus Tomi primum Astragalum Bætico.

locum obtinet, quantum quidem ex ejus facie conijcere licet: superiorem hiemem in horto pertulit, & novo vere denuo germinavit, nullum tamen floris specimen adhuc dedit: nescio an proximo anno (si per hiemem conservare poterō, perenni enim est radice) dabit.

Scordotis
Plinij.

SCORDOTIS folia tomentosa, Menthastrō Marrubiōque albo similia profert, per terram in orbem diffunditur, multis ramis e radice, quæ magna & perennis est, prodeuntibus, quadrangulis, tomento albo obsitis ut marrubium, in quorum summitatibus flores marubij albi in quadam magna & densa spica hærent, quibus succedit semen nigrum: tota planta major & crassior est Scordio vulgari. Nascitur ubique inter saxa, secus vias, & in marginibus agrorum: alij odorem, ut Scordium, refert, & in tota fere Creta (seplasiarij pro scordio promiscuè hæc herba utuntur. Hanc herbam, legitimam Scordotim Plinij esse assero: nam rectissimè descriptioni ipsius quadrat, & fortasse nemini adhuc cognita est, licet jam octo aut novem abhinc annos, semina Vicentiam, Pataviūque miserim. Lobelius, Pena, & Dalechampius; pro scordoti stachyn Dioscoridis, salviam silvestrem, & gallitrichum officinarum describunt, quæ quidem stirpes omnes nothæ spurixque sunt: nam neque alij odorem spirant, neque viribus à Plinio attributis respondent. Scordotis inquit ipse, miscetur antidotis, tussi, misto nasturtio & resina cum melle tusa & arida opitulatur, facit & per se faciles excreationes, stomachum corroborat ejus succus, sistit alvum recentis drachma cum vino trita, vel decocta potu, vetusta vulnera cum melle purgat, farina ejus carnes excrecentes per se inspersa consumit, menses & sudores provocat potu & illitu, partus accelerat pota drachma succi in aqua mulsa cyathis quatuor, venenis magicisque incantationibus adversatur. Hujus plantæ aliquot folia in hac epistola occlusa invenies, ut, an legitima sit, judicare possis.

Vt illa epistola perijt (cujus hoc duntaxat exemplar postea missum) sic etiam ea folia addita: ejus autem semina sine epistola accepta, cum quibusdam alyis ab Honorio eodem tempore missis & terra creditis, non sunt nata, eam ob causam de ea nihil pronunciare possum.

Agriopastinaca.

AGRIOPASTINACA vulgariter hodie vocatur in Creta herba quædam petroselino vulgari simillima, nisi quod minor est; foliaque eisdem etiam incisuris prædita licet habeat, minora tamen & aliquantulum crassiora profert, caulis petroselini est, flores in umbellis albos sustinens, quibus succedunt semina petroselini, sed minora, colore ad atrum accidentia: radice firmatur unica pollicis magnitudine, semper figura longa, cortice tenui tecta, qui digiti attritu facilimè à radice separatur, quæ candida edulisque est, bulbocastani gustu: tota hieme virescit, seminaque Maio profert; postea tota aroscit præter radicem, quæ terra latet, & primis Autumnii imbribus germina protrudere incipit. Hujus stirpis duo reperiuntur genera, colore corticis radicum tantum differentia: nam unius rufus, alterius niger conspicitur. Nigrum genus in montibus totius Cretæ & etiam in Dalmatia provenit. At rufum abundantissimè tantum in scopulis Cretæ propinquis inter saxa, & copiosè admodum in quadam insula parva, nunc *Grabussa* vocata Occidentali Cretæ parte sita, ubi arx munitissima extracta est, quam insulam unam ex tribus *Mussagoris* à Plinio appellatis esse judico. Hæc herba ad *Butelinon* à Plinio lib. xx. cap. xii. descriptum accedere plurimum videtur: nam differt à Petroselino brevitate caulis & radicis colore rufo: à *Seplasiarijs* pro saxifragia usurpatur, & saxifragia vocatur, à rusticis verò ἀγριοπαστανάκα, id est, silvestris pastinaca, à qua tamen longè differt, pastinaca silvestris adhuc in Creta legitimum nomen retinet, nam eam σαφυλίον vocant, frequentissimèque radice & herba cocta, verno tempore, vescuntur rustici.

Ea q̄ gemina.

Mussagoris
Insule.
Butelinon
Plinij.

Hæc anno M.D. XCVII. semine mihi nata sed cum valde sero germinasset, & maximè tenella adhuc esset planta, hiems proximè sequens corrupit, ut observare nequiverim: erant verò ejus folia ex atro splendens, non minus quam eleoselin.

Agriostari.

AGRIOSTARI, quod triticum silvestre significat, frequentissimè in Cretâ invenitur, negligiturque. Herba est tritico similis, folia & caules tritici ferens, spicasque aliquantulum asperas, nigriores, & aristas breviores, ejus grana minora sunt tritico lativo, & altera parte obtusa, ita ut secales grana potius quam tritici æmulentur. Hæc semina nulla alia causa tibi mitto, nisi ut tibi compertum sit, non in sola Sicilia triticum oriri silvestre, quemadmodum Poëtæ tradiderunt: & quod non absque ratione Cretæ silvestre triticum primo à Cere in Creta inventum fuisse sibi persuaserint, quemadmodum Diodorus Siculus in suæ Bibliothecæ lib. vi. scriptum reliquit.

Felicissimè & abundanter mihi nata erat hæc planta, sed ante quàm caules proferre inciperet, ab eo cui repurgandi horti curam dederam, pro inutili herba evulsa & abjecta fuit, licet serie quadam & ad normam, quemadmodum sata erat, nata.

Itaq̄

Isapa trifolij, aut loti genus est edule: in foro enim ejus siliquæ, ante quam dure-
scere incipiant, venales reperiuntur, a pueris & foeminis libentissime eduntur, succosæ
sunt, & dulces, pisi recentis gustu: multos tenues caules a radice profert folia trifolij an-
gusta, crassiuscula, aliquantulum mucronata, terna semper simul conjuncta, flores lu-
teos pisi, quibus succedunt siliquæ rotundæ, falcatae, ac, pro ratione plantæ, magnæ: inter
segetes invenitur, & in marginibus agrorum frequentissime, herbaque omnibus nota est.

Hujus etiam semen (quod *Astragalus Monspellensium* non multum ab simile videbatur)
cum alijs ab Honorio acceptis terra commiseram: sed non est natum.

Julio nuper præterito ex Ægypto femina accepi Oenoplæ spinosæ, Bamiæ ab Alpino
descriptæ, Leplap diveris ab eo quem in Pannonicarum historia describis, Balsami ve-
ri, & Phascoli ex Iemen, id est, ex Arabia felici, quæ omnia terræ commissa felicif-
sime nata sunt, maxima mea voluptatè, & tibi nascitura confido, nam recentissima
sunt.

OENOPLIÆ spinosæ ossa rotunda ferè figura existunt & durissima, in quibus duplex
semper invenitur medulla in duabus ipsius ejusdem ossis quasi cellis ossæ membrana dis-
tinctis, ita ut ex ijs terræ creditis binæ semper arbores nascantur parum inter se distantes:
folia in nuper natis aliquantulum serrata sunt, & spinis acutissimis circa petiolum munita,
quæ semper binæ circa singula folia visuntur, hoc est, utrinque una: folia figura & nervis si-
milia sunt eis quæ Oenoplia sine spinis profert, at non adeò firma nec parte averfa incana,
fortasse hoc in novellis tantum evenire credibile est.

BAMIA, folia malvæ fert, aliquantulum villosa, maxima, ita ut ad Cucurbitæ folia qua-
si accedant, longo pediculo inhaerent, & procul inveniunt malva arborea videtur: florem
malvæ profert magnum, quinque folijs constantem, colore pallido inter luteum & album
medio, in umbilico purpureum, cui succedit fructus cucumeri silvestri similis, altera
parte acutus, quinque angulis distinctus, plenus seminibus rotundis ad nigrum tendenti-
bus, magnitudine Orobi: ad quinque cubitos assurgit, & in Creta hieme perit. Hanc Trio-
num Theophrasti, sic interpretante Gaza, Leonardus Rauwolfius in Appendice Historiæ
generalis Rovilij, appellat, sed quam recte, nescio. Ignoram veteribus fuisse judico.

LEBLAB, fructu, siliqua, & colore differt ab eo quem tu descripsisti: nam hic siliquas
profert magnas, longas & latas, caulis color purpureus ad nigrum tendens, pediculi & ner-
vi foliorum ejusdem sunt coloris, flores plures uno petiolo inhaerent. Ab Alpino rectè plan-
ta delineatur: sed flores valde differunt: nam non in fine caulium, sed è foliorum cavis
excunt longo pediculo plures quasi spicati, magni, figura aliorum phascolorum, sed co-
lore atropurpureo, qui Italicè *paonazzo* dicitur, phascolique ad rubrum tendunt nigris
maculis insigniti, longo hilo (ut niger) & albo.

BALSAMI semen idem est cum eo quo vulgariter utuntur: sed ego recentissimum
accepi, quod opobalsami odore maximè fragrabat, ejusdemque odoris resina sicca multis
seminibus inhaerebat: sed brevi tempore odor ferè evanuit, ita ut nunc obscure sentiat,ur,
femina tamen in ore retenta, leviterque mansa suavem odorem relinquunt, terebintho
proximum. Ex his feminibus terræ commissis quinque plantulæ mihi natæ sunt, quæ duo
folia figura quasi rotunda protulerunt, in quorum medio cauliculum assurgentem, folijs
primo singularibus, & postea ternis, parvis, longo tenuique pediculo hærentibus prædi-
tum, colore ex viridi albescente: plantulæ septem tantum folia adhuc habent, tardèque
crescunt: caulis nunc crassior aliquantulum fieri incipit prope terram, ita ut quasi pyra-
midali figura cernatur, colore ad rufum tendente. Hujus tam nobilis plantæ novellæ, si
tibi iconem ad vivum delineatam mitterem, gratissimam fore judicans, eadem magnitudi-
ne qua nunc spectatur, majore qua potui diligentia ipsam delineavi: adultæ enim Alpinus
publicavit. Hiemem in hac insula ferè posse confido: nam Creta & Hiericho sub uno co-
demque ferè climate sunt, & si voti compos fiam, diligentissimè eas observabo: folia opo-
balsamum olent, licet adeò parva sint.

PHASEOLOS ex Iemen ab Alpino sub Abrus nomine describi puto, licet ipse fru-
ctum non rectè (meo judicio) descriperit: nam figura phaseoli non est, sed ovali, oro-
bi granis paulo major, nec totus corallij colore, sed parte, qua siliquæ aut suo fructui ad-
hæret (nescio enim quo modo oriatur) hebeni nigerrimi cernitur: durus est, & diffi-
cile dentibus cedit, sapore legumina imitatur, & insuavis est, in cibis que vix admitti posse
ob duritiem credo. Hujus tres plantæ natæ sunt, quæ folia protulerunt similia ijs quæ in
Alpini icone spectantur, & ad Solem mirum in modum conuertuntur: nam folia quæ
pinnata sunt, hoc est, longo pediculo hærentia contrarijs petiolis, & semper numero pa-
ria, parte averfa unum contra aliud arctissimè circa Solis occasum clauduntur, ita ut mu-
crones foliorum terram spectent, pediculique longi quibus folia hærent, noctu terram ver-
sus inclinantur, ita ut caulem ferè tangant, & sic tota nocte permanent: at cum Sol ori-

Oenoplia spi-
nosæ.

Bamia.

Leblab.

Balsamum.

Phaseolus ex
Iemen.
Abrus Alpi-
ni.

tur, panduntur & pediculi suo in situ ad angulos ferè rectos cum caule convertuntur. Circa meridiem paulatim folia calum spectare incipiunt, & meridie parte superiore unum contra aliud invicem clauduntur ita archè, ut unum aliud tangat, macroneque calum spectent, contrario prorsus modo quo noctu permanent, postea inclinante iam Sole panduntur. Hæc foliorum ad Solem conversio mirabilis & observatione dignissima mihi visa est, & ideo particulariter tibi significandam duxi.

Hæc, vir clarissime, tibi scribenda habui: alia Deo optimo maximo favente aliàs scribam, interea vive felix, meque, ut soles, ama. Cydonia Cretæ die xv. Augusti more veteri M. D. XCVI.

Seminum, quorum hæc epistola meminit, pars sub anni M. D. XCVI. finem mihi fuit reddita, sed epistola minime: quod cum illa significasset x. xv. Junij anni insequentis, hæc illius epistolæ exemplar cum sequente epistola ad me misit x. Octobris ejusdem anni M. D. XCVI. sed quæ mihi demum reddita (cur ante ipsius fratris Leonida) xxv. Augusti M. D. XCVI. Ad veramque autem respondebam v. Septembris insequentis.

CLARISSIMO VIRO CAROLO CLYSIO,

HONORIO BELLIUS

SEPTEMBRI nuper præterito epistolam tuam accepi xv. Junij scriptam, qua certior factus sum, te semina tantum accepisse, litteras verd nullas: quod me maxima admiratione affecit, ipsis enim fuerat adjuncta epistola, cujus exemplar iterum tibi mitto. Et si tardius forte, quam desideras, ad te perveniet, locorum distantia adscribendum erit: nam si maturius certior factus fuisset, citius etiam exemplar misissem. Cum hac nullum semen accipies: nam uxoris morte, quæ III. Nonas Aprilis accidit, ita male affectus fui, ut per totam æstatem nullum consolationi locum reliquerim, neque semina colligendi, neque stirpes indagandi voluntas adfuit. Quare me excusatum apud te esse velim, si promissis satisfacere non valui: æstate enim futura, abunde tibi satisfaciam. Sed quia per temporis angustiam plura non licet, Vale, meque ut soles, ama. Cydonia Cretæ ad x. Octobris veteri calculo M. D. XCVI.

CLARISS.

CLARISSO VIRO CAROLO CLVSIO,

THOMAE ROELII V.S.

Reip. Medioburgensis Medicus

S. P. D.

UPERIORIBVS mensibus, ad cœnam, mihi apud Pharmacopœum amicū indictam, accessi libens: ad quam affinis meus Ioan. Iunior, florum imprimis studiosus venerat, in qua corporis nostri vires vario ac lauto ciborum apparatu reparabantur, & convivarum animus tum vivâ contemplatione herbarum, ac omnifaria florum amœnitate refocillabatur (quis credat hiberno illo tempore apud Mattiacam gentem, Zelandos hodie vocant, Anemones coccineas duplices, Narcissos juncifolios, Antirrhinum, & Caryophylleorum florum species floruisse passim in hortis, non aliter quàm æstate mediâ, ac cœdida Leucoia, & flaventia lumina Calthæ, ut loquitur Columella de cultu hortorum lib. x?) tum honesto ac utili de floribus sermone delectabatur. Ex his sermonibus delapsi sumus in peregrinas & exoticas plantas: & dum in frequenti convivio sæpe alternantur verba, opportunè mentionem feci epistolæ tuæ, amicorum optime, qua petis ac mones, ut de fructu Caryoces, de farina cujus tibi aliquando specimen misi, & de radice *Inhamæ* scribam aliquid, ut verius de his historiam scribere queas.

Ostendit nobis hospes & dominus convivij Wilhelmus Parduynius, cum in sua arte peritissimus, tum diligentissimus, radicem crassam, dodrantalem, utrinque obtusam, quæ ab extrema & obtusiore radicis parte sex septemve sarmenta sicca, humi diffusa, & multis exiguis spinis munita produserat. Sarmentis plurima folia in hærent, quinque aut sex divisuris infecta, suntque ea palmari amplitudine: verum non licuit folia videre: Radix habet exteriorem corticem nigricantem, partem verò interiorem albissimam: virgultum hoc unum, quod nunc tibi mitto, à radice præcidi, estque, ut videre potes, lignosum, rotundum, lentum ac vimineum, spinisque frequentibus quidem horridum, sed admodum exiguis. Admonui, ut hanc radicem ad te daret (quod ipsum fecisse cognovi) quæ quidem ab ipso pro *Inhamæ* habita fuit: sed aliter ab Indorum Præfecto, qui ad famulitium suum duodecim mancipatos nigros ab Insula S. Thomæ adduxerat, edoctus fui. Quum enim ex aëris mutatione in morbum incidisset, me vocavit sanitatis recuperandæ causâ: atque hæc tam commodâ occasione oblatâ, studui plenissimè ab ipsis rescire, quæ ad historiam illam spectarent. Atque ipse hanc radicem affirmavit illam esse, ex qua fit farina, quam radicis Manyoucæ farinam nominant, & ab adventis Mandioca perperam dicitur. Manyoucæ radix nec florem, nec fructum facit, sed radice seritur, nimirum in malleolos dissecta. Malleoli novelli terræ commissi in radicem crassam & magnam efformantur, singulis ut plurimum annis, & nonnunquam semestribus intervallis, prout solum fuerit fecundum. Fecunditas soli facit, ut radices interdum in duorum dodrantum longitudinem excrecant. Cæterum Manyouca ante paucos annos è Brasiliâ in Insulam D. Thomæ delata est, quæ Equatori subjacet in longitudinis gradu xxxiiii.

Nomen quidem legitimum apud incolas hujus Insulæ est Manyouca: sed eorum aliqui Yucam à Brasilianis nominari volunt. Non dubium quin plantæ hujus nomen veteribus ignotum fuerit, cum ne quidem occidentales istæ nationes satis ipsis innotuerint.

Radicis duntaxat usus est illis ad victum necessarius: continet radix succum lethalem, & tamen ab esu radicis non abstinent. Verum ita preparare norunt, ut farina & panis è radice conflatus edatur innoxie. Cortice primum abrado secant radices cultris lapideis in frustula, & taleolas, solique exponunt, & ligneis vel lapideis quibusdam instrumentis contundunt, & in minutissimas partes comminuunt: deinde saccis è cortice raris, vel à stramine contextis imponunt, ac pedibus subigunt, donec omnem expresserint liquorem, qui non sine vitæ discrimine degustari possit. Non potui ex Nigris his cognoscere, hunc succum ulla ratione posse fieri salutarem, ne coctione quidem, quod tamen de Yuca testatur doctissimus medicus Nicolaus de Monardes Hispalensis in eo libello quem de simplicibus medicamentis novi orbis instituit, & tu latinum fecisti. Sed alios quosdam de Manyouca conveni, maxime verò nautam istum, qui in Hispaniola Novi orbis Insula, triennium captivus fuit, & Cheirurgum Lusitanum, qui ab urbe S. Dominici ejusdem Insulæ, ante paucos dies ad nos venit, qui mihi affirmarunt, hunc succum crudum valde esse inutilem, maximeque lethalem, exuere nihilominus omnem qualitatem noxiam, si recentes radices cum carnibus elixetur, uti ipsimet sæpius experti sunt: quod quidem à multis Nigris ignoratur. Fieri etiam potest

Manyouca
serena gratio.

Manyouca
Yuca.

Manyouca
paranda
ratio.

potest aliquam radicem pro Yuca habitam, esse innoxiam: sed quam multum ista differat ab ea radice, de qua nunc fit sermo, dicemus paucis, ubi de Inhamæ.

Cazabi.

Manyouca
farina.

Cæterum panem seu placentam formaturi, sumunt totam hanc massam compressam, quæ similis est amygdalarum congeriei, cui oleum recens sit expressum, & ut planè ex succa reddatur, furnis imponunt & siccant: atque hic est planus ille ac depressus panis & libum Americanum *Cazabi* dictum, quò nunc Americani multis sæculis vitam sustentant. Farinam etiam ex eadem massa conficiunt, quam non in furnis siccant, sed subactam & diligenter expressam minutim dividunt, & in sole siccandam collocant. Atque huic proprium & indigenum nomen est farina *Manyouca*, quam ad te cum superioribus litteris misi. Vix dici possit quantum tumescat & inflatur hic panis, si liquor aliquis illi affundatur, & aliquamdiu maceretur, ut exigua hujus sicci assumpta moles abdomen turgere mirum in modum faciat. Atque adeo hinc factum est, ut publicis decretis edictisque cautum sit in Occidentali India, ne quis hunc panem in mensa apponat, quin aqua vel vinum adsit: ne quædant non maceratum, sed absque liquore siccum, suffocationis periculum incurrant. Commodè hi panes incorrupti servantur multo tempore: quare etiam navibus, quæ ab India in Hispaniam appellantur, imponuntur panis biscocci vice, pro alimento, ut de Yuca scribit Nic. de Monardis. Verum magis nobis favit alma Ceres, & ut Poëtæ fabulantur, frugum inventrix, quæ nobis largita est cereales fructus salubriores, qui plus alimonie, & alimentum Naturæ familiare, absque ulla facultate noxia suppeditant. Quod ipsum absque ratione Petrus Martyr refragatur lib. vii. Decadis iii. ubi de terræ istius inaudita fecunditate sic scribit. Si cui animus aliquando fuit, de serendo in montibus tritico, ubi parum per frigoris vi-geat (in plano minime, ab nimiam agrorum pinguedinem) est incredibile auditu, spicam superare lacerti crassitudinem, spithama longiorem, granæque nutrire quamlibet duo milia amplius asseveranter inquit, & jurejurando affirmant. Sed salubriorem Insulæ panem Yucæ præsertim ajunt, quem vocant *Cazabi*, quia sit digestionis aptior. Hactenus Martyr. Quod etiam ab ipso scriptum est Lib. ix. ejusdem Decadis. Et eo modo, inquit, exsiccata, conditæque & deducta in *Cazabi*, panem præbet stomachis humanis triticeo saniores, quod aptior sit digestioni.

Sed cum illorum panes exigua mole plurimum ponderis adferant, tardissimè sanè deijciantur necessum est. Cæterum quod hi panes densi sint, & à fursuraceis, quos *πυρπλάς* Græci nominant, sint alieni, perspicuum est quod idcirco & fermento copiosiore indigeant, omniumque maxime subigere eos oporteat, nec statim post fermentum & subactionem assare, ut pulchrè de ejusmodi panibus summum illud Medicorum decus Galenus scripsit. Verum barbaries apud eos tanta est, ut non norint ebum gravem efficere ad coquendum facilem & suavissimum, in quo Epicuræi nostræ gentis primas tenent: sed peccant rursus in adversum, dum nullum in cibis & potionibus modum servant, & tantum sæpe cibi atque potionis adhibeant, ut opprimantur vires, non reficiantur.

Inhamæ.

Ejus serendi
ratio.

Altera radix ex Insula S. Thomæ allata ipsis *Inhamæ* dicitur. *Inhamæ* autem illud ex una radice germina satis crassa, candida, & succulenta mittit, uti planta una ostendit quam ad te dedi: hujus folia oblonga sunt, ampla, & non incisa. Quoscumque conveni, & florem & fructum ferre negant. Plantatur autem è germine statim à prima germinatione, non aliter quàm apud nos in Sifaro sativo fit: turiones sunt tanquam semen, hi enim à radicibus succissi & terra reconditi, repullulant, atque in radicem transeunt, quam singulis annis perficiunt, in eamque molem brevi excresecunt, quæ necessaria sit ad usum vitæ. Binas has radices Veteribus fuisse ignotas puto, & ideo nullum nomen græcum aut latinum proditum. Occidentales Indi ac Hispani hanc vocant *Inhamæ*, illam *Manyoucam*. Ego conveni Indos quam plurimos, nec ullum inuenire potui, qui alio nomine has radices appellaret. Præterquam quod Indorum Præfectus diceret ipsam *Manyoucam* esse radicis *Inhamæ* speciem, & esse in sua patria alias *Inhamæ* species præter has binas radices, quæ inter se parum differant. Editur ab ipsis *Inhamæ* radix cruda vel cocta, & coctione amittit lentorem, ac tenacem humorem, quem in se habet, fitque cibus siccus, & satis etiam gratus. Interim cuiquam mirum videri possit, indigenas S. Thomæ neglexisse usum *Inhamæ*, quæ tamen innoxia est, postquam ad ipsos venit *Manyouca*, quæ, ut præmonui, aconito lethaliorem in se continet succum. Sed hoc factum intelligo, quod sentiant corporis texturam, hujus quàm illius usu firmiorem fieri. Nec dubium, quin alimentum solidum à naturali nostro calore superatum, reddat corpora fortia, & ad labores ferendos apta. Exemplo sint agrestes nostri mortales, qui cibis duris, & carnibus crudis, more Leonum, Vrsarum, ac Luporum victitant. Quod autem illorum ventriculus cibum hujusmodi durum ac gravem ferat, facit multum ipsa consuetudo. Tamen ipsi familiarem usum *Manyouca* incant, ob rationem allatam, habent nihilominus Indici Americi suas etiam *Batatas*, & suavissimos fructus *Ananas*, ac gratissimi saporis plurimos alios: præterea habent & Indicas Noces prægrandes *Palmæ* arboris, quæ, ut testatur in Aromatum historia *Garcias* ab Horto, humanis usibus aptior est quàm ulla arbor. Porro cum *Manyouca* sit *Inhamæ* species, & serendi seu plantandi ratio

fere

ferè eadem sit utrique, nec forma externa utriusque radicis multum sit dissimilis, facile aliquem in errorem abripere posset, ut, quod diversis radicibus sit adscribendum, uni tantum attribueretur. Etenim Inhamè salubris & minimè noxia est: Manyouca perniciofa & lethalis: sitne hæc Brasiliensium Yuca, tibi, doctissime Clusi, dijudicandum relinquo, cum Autores aliqui scribant Yucam omnem in Continenti nascentem salutarem esse, eandemque in omnibus insulis præfens esse venenum, Manyouca verò cruda neque in continenti neque in Insulis facultatem fortitur unquam salutarem. Inhamè autem ubique & cruda & cocta estur innoxie ab hominibus nigris novi Orbis. Sed prolixior sum, quam par sit. Quare hinc ad fructum Caryoces sive Caryosso venio.

Fructus est Palmæ arboris, quæ ad differentiam reliquarum Palmarum à Nigris S. Thomæ dicitur Palma Ady. Triplicem habet ista insula Palmam: quarum una fert dactylos, & ab ipsis nominatur Palma Tamara quod dactylum sonat: nam *Tamar* Arabica lingua dactylum significat. Et notum satis est omnibus, hanc Palmam Tamaram longè diversam esse à Tamarindifera arbore: licet non rectè senserit in Nomenclatore suo Hadrianus Iunius vir alioqui doctissimus, dum *φοινικὸν* Dioscoridis, officinarum Tamarindum fuisse scribat.

Altera Palma *Cocothne* ab ipsis dicitur, & hæc est Indica Palma prægrandem illam nucem Indicam producens, cui Lusitani nomen *Coco* indiderunt ob tria illa foraminum vestigia, quibus Cercopitheci, aut alterius similis animalis caput repræsentat, atque hinc *Cocothne* dicta est. Habui hujus Palmæ aliquot nuces integras, cum suis villosis corticibus, quæ in itinere vasi inclusæ, germinare cœperunt: harum tibi binas mitto, alterius nucis corticem sustuli, ut germinis exortum, & ejusdem radicationem possem videre commodius: tertiam cum germine nucem penes me servaveram, cujus prædurum ac ligneum putamen internum aperiens, ex hujus medulla germen traxisse initium observavi: nucleus sive medulla conclusam in se nõ habebat aquam (quæ nucibus Indicis recentibus & non germinantibus inest semper) sed aqueum illud in materiam fungosam excreverat, dum fortè in germinis alimentum converti cœpit. Germen exit è nucum harum foramine tertio, & mox extra foramen, statim ab exortu per corticem exteriorem crassum ac villosum quinas senasve radicum fibras dimittit in terram, per quas alimentum suæ naturæ conveniens attrahat. Germen quod per foramen emergit unicum, similiter perferat villosum corticem: atque in unius nucis stolone vestigia foliorum arundineorum conspiciuntur, quæ bifida vel bina sunt, & vix aliquam videntur habere latitudinem, quod quinque vel sex plicis commissa sint: folia primum in vagina latuisse videntur, e qua prodierunt necdum expansa, sed plicis commissa, uti metipse hæc omnia in altera hac quam mitto nuce contemplari potes, cujus germen in longum excessisse videbis trium palmarum mensuram. Decreveram Indicas has nuces dum recentes essent, terræ committere: sed per ægrorum frequentiam neglexi, nec putem germen futurum alicujus evidentis magnitudinis, vel admodum diu posse excrecere ac superfluum manere: quandoquidem climatis nostri temperies earum naturis adversetur. Hæc Palma omni tempore fert Indicas nuces, viretque toto anno, fructibus semper alijs subnascentibus: aliæ enim præcarpuntur, aliæ maturescunt: & quod Pontanus alibi in Hesperidum hortis, de malis Citrijs testatur, de hac palma dici potest;

Flore novo semper, semper quoque fatibus aucta.

Hujus Palmæ arboris formam atque figuram nobis exhibuit Ioan. Hugo Linscotius capite lvi. sui Itinerarij: attamen nuces rotundas depingi curavit, cum ex Guineæ, ex Insula S. Thomæ, & occiduis terræ tractibus triangulares ad nos advehantur quotidie. Verùm aruerunt hæ nuces triquetra: at succo plenæ fortè sunt rotundiores, non tamen omni ex parte putem eas esse rotundas, quod tamen * vigilantissimi Linscotij figura videtur innuere. In hujus arboris descriptione multa videtur à Garcia mutuatus. Sed hoc addit: Arboris truncus nudus est, nulli in eo sparguntur rami, præterquam quod in summitate folia excrecant similiter extensa ac in Phœniceæ Palma, & nuces *Cocos* dictas conjunctim profert, aliquando decem vel duodecem connectuntur, raro solitaria conspiciuntur crevisse, quæ exeunt subter folia trunco cum pediculo annexæ. Cæterum cum arbores sint excelsæ altitudinis, non habent radices nimis magnas, inquit Linscotius, & tamen firmiter terræ hærent: quod mirum videri possit, quum ament solum arenosum, infirmum aliàs: existimandum idcirco profundè eas radices agere. Sunt autem, inquit, arbores tam vastæ altitudinis, ut non sine horrore posses quinquam videre ascendentem: tanta tamen celeritate eas conscendunt Orientales populi *Canaxin*, ut verius simæ quàm homines esse videantur. Arbores incidunt ad modum graduum, per quos

Garciam monni, & de ipsis Indiis anno 1597. Amstelredami audiivi, interdum vicena, non singulares trunco annexa, ut ille pinxit, nec orbiculata forma, sed triquetra, etiam cum recentis, qualis me & Vlysiopon & Ansværia habuisse memini, primum ex India Orientali delatum, in quibus bina interdum aqua libra continentur.

Palma tria genera in Insula S. Thomæ.

Palma Cocothne.

Palma tria genera in Insula S. Thomæ.

Palma tria genera in Insula S. Thomæ.

Palma tria genera in Insula S. Thomæ.

Palma tria genera in Insula S. Thomæ.

Palma tria genera in Insula S. Thomæ.

Palma tria genera in Insula S. Thomæ.

Palma tria genera in Insula S. Thomæ.

Palma tria genera in Insula S. Thomæ.

Palma tria genera in Insula S. Thomæ.

Palma tria genera in Insula S. Thomæ.

Palma tria genera in Insula S. Thomæ.

quos nullo negotio conscendunt, quod nullus unquam Lusitanus tentare ausus fuit. Ratio conscendendi arborem Palmam à Garcia descripta videtur esse cum minori arboris discrimine, quam prior modus: inquit enim, ut ex altioribus ramis colligant vinosum liquorem, arborem conscendunt aptatis ad pedes compedibus & laqueis, aut fascijs vinculisve quibusdam arbores per intervalla colligantes. Hunc liquorem *SURAM* sive *SURAM* nominant. Rursum Linscotius paulo post eodem capite inquit. Aluntur hæ arbores in duplicem finem: quædam ut fructus Cocos ferant, & quædam ut vinum ab ijs elici possit. Cum proposuerint negligere Cocos, flores refecant, & ampullam rotundam cui sit orificium strictum, *Collao* nominant, alligant, & arctissime claudunt argilla commistionis angustissimas rimas, ut arceant omnem externum aërem, & impediunt liquoris exhalationem: ac brevi impletur ampulla vinoso liquore Palmæ, quem *SURAM* nominant, estque grati saporis. Hinc patet Autoris sententiam esse, quod ex iisdem arboribus potum *SURAM* colligant, ex quibus alioqui provenirent Indicæ nuces, nisi præcarperentur flores. *SURAM* hæc colligendi ratio diversa est ab ea quam Garcias & Lusitani referunt, cujus infra meminero.

Palma ady.

Tertia Palma, *Ady* nominata, arbor valde cæssa est & insigni proceritate, arborisque truncus crassus, nudus, & erectus est, non suffruticat, ipsaque Pinum superat altitudine, ut mihi à varijs relatum fuit. Trunci atque ramorum materies rara est, succo prægnans; folijs prioris Palmæ similibus constat. In vertice plurima excrescunt germina, quibus præcisus vel cæsim læsis, vas aliquod idoneum appendunt, in quo lachrymantem colligant succum, qui vini vicem apud Indos tenet, & facile inebriat. Dulce hoc vinum est, verum post paucos dies acescit: Non omnes Palmæ hunc vini liquorem fundunt, sed ea tantum quæ *Ady* ab ipsis Nigris nominatur: nec idcirco fructus suos facere desinunt ejusdem arboris reliqua germina, quæ à ferro intacta manserunt. Hujus autem Palmæ *Ady* germen non edunt incolæ istius insulæ, quæ quidem majori cura & diligentia percontatus sum, quod apud Garciam legerim, incolas regionum Orientalium, Palmarum germinibus vesci: & quod sublato germine pereat Palma. Sed hæc ipse de Palma Indica generatim loquitur.

*Abanga fru-
ctus Palma
Ady.*

Nunc superest ut de fructu Palmæ *Ady* aliquid subiiciam. Integer fructus Lusitanis dicitur *Caryoces* & *Carioffo*, ab indigenis nigris istius insulæ *Abanga* nominatur: qui satiatione producit arborem. *Abangæ* nucleum ad te misi, cui etiam tum putaminis præduri pars inhærebat: putamen hujusmodi tegit pulpa seu caro fulvescens, ac pariter luteus est exterior cortex. Itaque cortici caro subest (non aliter quam in malo Persico) quam pullum putamen osseum sequitur: hoc verò intus nigrum continet nucleum esui aptum, qui adempta pellicula candidus est. Fructus integer forma & magnitudine est *Citrij* istius mali quod limam sive limonem vocant. Edunt ipsi hos fructus inassatos, frequenter etiam crudos: *Caryoces* nucleos integros inter edendum miscent farinæ *Manyouæ*. Hos nucleos credunt ipsi mirum in modum reparare languentes ex morbo vires, aded ut suis agris bis terte in die confortandi causa tres quatuorve *Abangæ* nucleos exhibeant. Quod ipsis tam familiare est, quam nobis est ovum sorbile, vel pullus gallinaceus, uti asserabant Lusitani, qui Indorum Præfecto tunc temporis aderant. Præterea ipsi ex hoc

*Abanga olii,
& eius præ-
parandi ratio.*

fructu oleum conficiunt: nempe ut carni à nucleis avulsa adijciant aquæ ferventis bonam partem: deinde jubent ut pulpa in lebetè diu agitur, commisceaturque exactè super ignem, deinde remotum ab igne lebetem tanto temporis intervallo stare sinunt, donec æmurca omnis in fundum subsederit: tandem oleum aquæ supernatans cochleari excipiunt: quo exhausto, iterum affusa aqua fervente bene commiscunt ut prius, & postquam decoxerint, quidquid olei puri supernataverit vasculo rursus excipiunt. Olei color croceus est, qualem *Caryoces* pulpam esse diximus, cujus tibi nunc specimen * mitto in vitreo vase, concrevitque ex frigore nostræ patriæ, alias autem liquidum est oleum. Nisi vererem epistolæ limites nimis excedere, moverem quæstionem, quæ inter scribendum occurrebat: Cur nimirum oleum in aqua supernatet? dicunt aliqui corpora ob gravitatem submergi, & ob levitatem natæ. Quod autem corpora non ponderis aut levitatis ratione natent, vel subsideant, sed pro elementorum, ex quibus constant, proportionè & dominio, locum inter elementa petant: parvus scrupulus in flumine ostendit, qui ob terream & compactam lapidis substantiam subsidet: in quo ingens trabs lignea, ob aëream ejus & porosam substantiam supernatat. Sed his præteritis ad oleum *Caryoces* revertor, quod famem non minus tollere potest, quam olivarum oleum & butyrum nostrum vaccinum: quare præsuri vel cœnaturi, suis edulijis hoc oleum miscunt. Et cum apud nos Medioburgi essent, pisces, carnes, pyra, poma, aliæque cibaria ex hoc oleo in sartagine torrebant, atque ad omnia obsonia tam assa quam elixa adhibebant hoc oleum Nigræ, ad quæ videlicet cernebant nostras venustas ancillas butyrum addere. Sed butyri nostri ex Batavia alati sapor & odor magis mihi placet: ipsisque profectò ancillis nigris Gellia deformioribus cum oleo isto instructa fercula epulæque lubens reliquam, quousque olivarum & amygdalarum oleum, atque butyrum præstans Bataviæ & Zelandiæ, ancillæ, roseo genarum rubore decoræ, appofuerint.

* Simile etiã ad me misit vir honestissimus Franciscus Peninus cum nucleis integro suo duro putamine tecto, qualem nondum magnâ copia antea ceperam ab honestissimo etiam viro Wilhelmo Pardaun, & etiam paucos quibus putaminis fragmenta adhuc inbarbant.